

342,4044

กย 28 จ

จ. 2

รายงานผลการวิจัย

เรื่อง รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้

18 พ.ค. 2549

โดย

รองศาสตราจารย์ ดร. กุลยา ตันติผลาชีวะ

ธันวาคม 2547

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจาก

งบประมาณรายได้ ปี 2546

h 285724

รายงานการวิจัย

ทุนงบประมาณรายได้ 2546
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เรื่อง

รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้

Creative Art Activity Model for Learning

โดย รองศาสตราจารย์ ดร. กุลยา ตันติผลาชีวะ

สาขาวิชาการศึกษาศิลปะและวัฒนธรรม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ. 2547

รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ Creative Art Activity Model for Learning

รศ. กุลยา ตันติผลาชีวะ
สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทคัดย่อ

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมสำคัญสำหรับการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ที่เด็กสามารถเรียนรู้ และถ่ายทอดความคิดของตนให้ผู้ใหญ่รู้ได้จากงานศิลปะที่เด็กทำ และครูคือผู้สร้างสรรค์ที่สามารถเอื้ออำนวยให้ กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นสื่อสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัย ซึ่งการวิจัยและพัฒนาเป็นกระบวนการที่สามารถ สร้างและอธิบายรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ได้ ในการวิจัยนี้ดำเนินการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นพัฒนาประกอบด้วยวิเคราะห์เนื้อหาและสร้างคู่มือสำหรับการจัดการรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้าง สร้างเพื่อการเรียนรู้ และลงความเห็นจากกลุ่มครูผู้สอนระดับอนุบาลศึกษา จำนวน 30 คน ด้วยการฝึกอบรม และ 2) ขั้นปฏิบัติการหาประสิทธิภาพรูปแบบประกอบด้วยการพัฒนาแผนการจัดกิจกรรม และทดลองรูปแบบ ในสภาพจริง

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ประกอบด้วย 1) รูปแบบศิลปะ 6 แบบ คือ ศิลปะย่ำ ศิลปะปรับภาพ ศิลปะเปลี่ยนแบบ ศิลปะถ่ายโยง ศิลปะบูรณาการ และศิลปะค้นหา แต่ทั้งนี้ศิลปะ ย่ำไม่เหมาะกับเด็ก 6 ขวบ และศิลปะบูรณาการไม่เหมาะกับเด็ก 3 ขวบ และ 2) กระบวนการเรียนการสอน ศิลปะเพื่อการเรียนรู้ประกอบด้วย การกระตุ้นการเรียนรู้ นำสู่มนต์เสน่ห์ พัฒนาด้วยศิลปะ และสรุปสาระที่ เรียนรู้
2. รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่พัฒนาการเรียนรู้และทักษะการคิด ให้กับเด็ก ช่วยคัดกรองเด็กที่มีปัญหาการเรียน เด็กสนุกและสนใจการเรียน โดยทั้งนี้ต้องจัดให้สอดคล้องกับ พัฒนาการของเด็ก

Abstracts

Art creative activity is more importance for young children's learning. They can learned and communicated their ideas to the adult by their art productions. Teacher is a creator who can facilitate the art creative activity to be the learning media for young children. Research and development is the process method for conduct and explain the creative art activity learning model. The research process was divided into 2 steps :- (1) development phase consisted of content analysis and construction of text/manual for management of a creative art activity model for learning and consensus of the focus group of 30 kindergarten teachers by training; and (2) implementation phase consisted of developing a lesson plan and model testing.

Research results were revealed as follow:

1. Creative art activity model for learning is composed of 6 types of art activities such as art repeat, art refer, art transfigure, art transform, art integration and art exploring, especially art repeat is not appropriate for 6 years old children, the same as art integration is not appropriate for 3 years old children too. Meanwhile there were four steps in learning and teaching process, including learning catalyst, conceptualization, developing through creative art activity, and main learning conclusion.

2. Creative art activity learning model is able to use as a teaching tool for enhancing learning and thinking skills of young children. It helps teacher both to identify the child who had problem in learning, and to provide learning enjoyment and interestingness. However, developmentally appropriate practice was needed for using this model.

รายงานผลการวิจัย

เรื่อง รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้

โดย

รองศาสตราจารย์ ดร. กุลยา ตันติผลาชีวะ

ธันวาคม 2547

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจาก

งบประมาณรายได้ ปี 2546

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้” สำเร็จลงได้ด้วยความร่วมมือจากสถานศึกษา ผู้บริหาร คณาจารย์ และผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ให้ความร่วมมือ ให้ความคิด ให้คำแนะนำ ซึ่งทำให้การวิจัยมีความสมบูรณ์อย่างยิ่ง รวมทั้งการสนับสนุนของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ได้อนุมัติงบประมาณรายได้ ประจำปีงบประมาณ 2546 เพื่อสนับสนุนงานวิจัย เป็นผลให้งานวิจัยบรรลุผลตามความมุ่งหมายทุกประการ

ผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณอย่างยิ่งสำหรับ อาจารย์ นิตยา วิทยาภรณ์ อาจารย์ใหญ่ โรงเรียนวัดโตนด เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ที่เป็นผู้ช่วยเหลือ สนับสนุนและให้ความร่วมมือในการนำรูปแบบไปทดลองใช้ ซึ่งทำให้ผู้วิจัยสามารถประเมินความถูกต้องของรูปแบบได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และขอขอบคุณอาจารย์ จิตเกษม ทองนาค ครูโรงเรียนวัดโตนด ที่ประสานงานวิจัยให้เป็นไปอย่างคล่องตัว และงานสำเร็จด้วยดี พร้อมนี้ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ด้านการศึกษา ปฐมวีย์ทุกท่านที่ทำให้การวิจัยดำเนินได้ตามแผนของการวิจัย และได้ผลการวิจัยที่ชัดเจนตรงตามประเด็น

ผู้วิจัยขอขอบคุณครูผู้สอนระดับอนุบาลศึกษาจากโรงเรียนวัดโตนด โรงเรียนวัดชัยฉิมพลี โรงเรียนบางจาก (โกมล ประเสริฐอุทิศ) โรงเรียนวัดทองศาลางาม โรงเรียนวัดจันทร์ประดิษฐาราม โรงเรียนวัดมะพร้าวเตี้ย โรงเรียนศึกษาสมบูรณ์ และโรงเรียนวัดนิมมานรดี เป็นอย่างสูง ที่นำรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ลงไปทดลองปฏิบัติในชั้นเรียนอนุบาลตามสภาพจริง ผลการทดลองทำให้ได้ข้อมูลอธิบายผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ร่วมและสนับสนุนการวิจัยทุกท่าน ณ โอกาสนี้อีกครั้งหนึ่งอย่างจริงใจ

กุลยา ดันติผลาชีวะ
ผู้วิจัย

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	4
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	4
ตัวแปรที่ศึกษา.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	31
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	31
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	32
การดำเนินการวิจัย.....	35
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	41
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	42
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	51
สังเขปความมุ่งหมาย และวิธีดำเนินการวิจัย.....	51
สรุปผลการวิจัย.....	51
อภิปรายผล.....	52
ข้อเสนอแนะ.....	56
บรรณานุกรม.....	58
ภาคผนวก.....	63
อภิธานศัพท์.....	164
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	165

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	ความสามารถของเด็กปฐมวัยในการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์	15
2	แผนการจัดกิจกรรมและสาระการเรียนรู้	34
3	รูปแบบศิลปะและตัวอย่างการนำไปใช้	37
4	ความถี่ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อรูปแบบศิลปะ ความหมาย และความเหมาะสมกับอายุเด็กปฐมวัย	42
5	ความถี่ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนศิลปะเพื่อการเรียนรู้	44
6	ประสิทธิภาพของกระบวนการ จำแนกตามรูปแบบศิลปะ	48
7	จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่ผ่านการประเมินผล จำแนกตามรูปแบบศิลปะ และชั้นเรียน	49

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ		หน้า
1	กรอบแนวคิดการวิจัย	6
2	หน้าที่ของสมองซีกซ้ายและขวาในการเรียนรู้	24
3	กระบวนการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมศิลปะ	29
4	องค์ประกอบกระบวนการเรียนการสอนศิลปะเพื่อการเรียนรู้	30
5	ความสัมพันธ์ของการดำเนินกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ จากครูสู่เด็ก	35

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง รูปแบบกิจกรรมศิลปะ สำหรับ สรรค์สร้างการเรียนรู้

เด็กอายุแรกเกิดถึง 6 ขวบ เป็นช่วงวัยของความเจริญงอกงามและพัฒนาทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และปัญญา การจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยนี้ ซึ่งเรียกว่าการศึกษาปฐมวัยจะเน้นการเสริมพัฒนาการของเด็กเป็นสำคัญ กิจกรรมและประสบการณ์การศึกษาจะมุ่งพัฒนาร่างกายด้วยการให้เคลื่อนไหว พัฒนาการทางสังคมด้วยการเล่น ส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาและอารมณ์ด้วยการให้เรียนรู้จากการเล่น การเปิดโอกาสให้เด็กแสดงออกอย่างเสรี ให้เด็กเล่น ให้เด็กพูด และให้สื่อความรู้สึก ฝึกการคิดโดยให้เด็กทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ กิจกรรมต่าง ๆ ที่สถานศึกษาเด็กปฐมวัยจัดขึ้นจะเน้นการสร้างเสริมความงอกงามให้เด็กพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ให้ความสำคัญด้านการส่งเสริมพัฒนาการโดยเฉพาะวัย 3 – 5 ขวบ ด้วยการกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตรเพื่อเป็นแนวสำหรับครูนำไปปฏิบัติในการเรียนการสอน 12 ประการ ซึ่งครอบคลุมพัฒนาการโดยองค์รวมของเด็กดังนี้

1. ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี
2. กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน
3. มีสุขภาพจิตดี และมีความสุข
4. มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม
5. ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และรักการออกกำลังกาย
6. ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
7. รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย
8. อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบ

ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

9. ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
10. มีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
11. มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
12. มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

จุดประสงค์ของหลักสูตรทั้ง 12 ประการ ได้เป็นแนวการจัดประสบการณ์สำหรับเด็ก ด้วยการพัฒนาให้สอดคล้องกับหลักจิตวิทยาพัฒนาการ การเรียนรู้ของเด็กโดยเน้นรูปแบบบูรณาการกิจกรรมและพัฒนาการ โดยให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งเรียนรู้ควบคู่ไปกับการสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดี กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 41 – 42) ได้กำหนดสิ่งที่ครูต้องพัฒนาให้กับเด็กปฐมวัยที่สำคัญมี 7 ประการ ดังนี้

1. พัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ โดยให้เด็กได้เรียนรู้การใช้ร่างกาย การสร้างความแข็งแรงของกล้ามเนื้อใหญ่ โดยการเล่นอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม และกิจกรรมเข้าจังหวะ
2. พัฒนากล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและตา
3. พัฒนาจิตใจและคุณธรรม ด้วยการจัดกิจกรรมให้เด็กได้กล้าแสดงออก มีความมั่นใจควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม

4. พัฒนาสังคมนิสัย การดูแลตนเองและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น
5. พัฒนาการคิด การพัฒนานอกสถานที่ การแก้ปัญหา รวมทั้งการทำงานเดี่ยวและกลุ่ม
6. พัฒนาภาษา เน้นให้เด็กเรียนรู้การใช้ภาษาและสื่อความหมายที่ถูกต้อง
7. ส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเน้นการจัดกิจกรรมศิลปะ ดนตรี การเล่นน้ำ

เล่นทราย และก่อสร้าง

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแนวการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย เพื่อให้การจัดการศึกษาแก่เด็กปฐมวัย เป็นไปตามจุดประสงค์ทางการศึกษา เป็นตารางกิจกรรมประจำวัน โดยจัดให้เด็กปฐมวัยมี 6 กิจกรรม คือ กิจกรรมเสรี กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมกลางแจ้ง และเกมการศึกษา โดยเฉพาะกิจกรรมสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้เป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาให้เด็กแสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์โดยใช้ศิลปะ และการประดิษฐ์เป็นเครื่องมือ ประกอบด้วยกิจกรรม ได้แก่ การวาดภาพ ระบายสี เล่นสีกา ปั้น ดึง ปะติด และการประดิษฐ์ (สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541 : 36)

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ซึ่งรวมถึงการพัฒนาร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยเฉพาะการสร้างสรรค์ ความคิดสร้างสรรค์ เป็นความสามารถทางสมองที่มีการคิดแบบอเนกนัย ประกอบด้วยความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องตัว ความคิดยืดหยุ่น ซึ่งการพัฒนาความคิดของเด็กปฐมวัยจะแตกต่างกันไป เด็ก 2 ขวบแรกจะเริ่มมีความคิดจินตนาการ 2 – 4 ขวบ เด็กจะเริ่มสนใจสิ่งแปลกใหม่ ชอบการเสาะแสวงหาความรู้อย่างอิสระ แต่ยังไม่ดีเท่าผู้ใหญ่ โดยธรรมชาติเด็กทุกคนมีความคิดสร้างสรรค์ แต่บรรยากาศที่ดีจะเป็นปัจจัยที่สร้างเสริมให้เด็กเกิดการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งกิจกรรมศิลปะ การวาดภาพระบายสีเป็นกิจกรรมหนึ่งที่เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความสามารถในการสร้างสรรค์ได้อย่างดี ความคิดสร้างสรรค์เป็นความคิดที่ควรได้รับการพัฒนา และถือเป็นเป้าหมายหลักของพ่อแม่ ครู และผู้ใกล้ชิดต้องสนับสนุนให้เกิดขึ้นกับเด็ก (อารี พันธุ์ณี, 2540 : 70 – 71)

กิจกรรมศิลปะไม่เพียงแต่พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สำหรับเด็กปฐมวัยแล้ว ศิลปะมีความหมายต่อตัวเด็กมาก เพราะศิลปะเป็นช่องทางของการสื่อความคิด ความรู้ และความรู้สึกของเด็กแทนการสื่อด้วยภาษาจริง เพราะวุฒิภาวะทางภาษาของเด็กปฐมวัยยังมีข้อจำกัด ซึ่งการแสดงออกในศิลปะของเด็กปฐมวัยจะสื่อความหมาย 3 ประการ คือ 1) ข้อความที่เด็กมี 2) สุนทรีย์ในศิลปะของเด็ก และ 3) ลักษณะส่วนบุคคลของเด็กที่สัมพันธ์กับประสบการณ์ที่เด็กมีสิ่งเหล่านี้ เด็กจะสื่อด้วยภาษาของศิลปะ (Wright, 1994 : 189) ศิลปะเป็นกิจกรรมที่กระตุ้นจินตนาการ และการคิดได้อย่างกว้างขวาง ไม่ว่าจะเป็นศิลปะ 2 มิติ หรือ 3 มิติ แต่ทั้งนี้ครูต้องเป็นผู้จัดเตรียมสื่อและกระตุ้นให้เด็กสร้างจินตนาการในแง่ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ศิลปะจะช่วยเด็กในด้านอารมณ์และสะท้อนความรู้สึก ซึ่งในแง่ทฤษฎีการรับรู้จะหมายถึง การดึงภาพที่เด็กได้รับจากของจริงแล้วแปลภาพใหม่ไปสู่ผลงานศิลปะ ซึ่งเป็นการช่วยให้เด็กพัฒนาความสามารถในการจำแนกการเห็นด้วยตา และการรับรู้ ส่วนในแง่ทฤษฎีพุทธิปัญญา ศิลปะหมายถึง การถ่ายโยงมโนทัศน์สู่การแสดงองค์ความรู้ของตนออกมา กิจกรรมศิลปะจะเป็นช่วงของการสร้างสาระความรู้ (schematic stage) (Essa, 2003 : 243 – 244) กิจกรรมศิลปะเป็นกลไกของการใช้กระบวนการทางสมองในการต่อโยงข้อมูล การรับรู้และมโนทัศน์ที่สานเชื่อมกัน ผลงานศิลปะจะอธิบายกระบวนการทางสมองของเด็กทั้งซีกขวาและซีกซ้าย ซึ่งเป็นการพัฒนาอารมณ์และพุทธิปัญญา ในแง่ของการพัฒนาพุทธิปัญญาจากการเรียนของเด็กนี้ครูมีบทบาทสำคัญยิ่งเด็กตั้งแต่แรกเกิดเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้ใหญ่และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะเมื่อเด็กมีจุดบอดของ

การรู้คิด (Zone of proximal) จำเป็นต้องให้ผู้อื่นช่วย การสนทนาระหว่างครูกับเด็กจะช่วยในแง่จุดบอดของการรู้คิด ซึ่งทำให้เกิดการสร้างการเรียนรู้และพัฒนาโน้ตค้นใหม่ให้กับเด็ก (Morrison, 2000 : 112)

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สามารถพัฒนาเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งที่สร้างการเรียนรู้ให้แก่เด็กได้ เด็กสามารถเรียนรู้ด้วยการซึมซับและสร้างเป็นองค์ความรู้ให้เกิดขึ้น โดยครูมีบทบาทหน้าที่ในการจัดกิจกรรมให้มีความหมายต่อเด็กในการสร้างการเรียนรู้ ครูสามารถกระตุ้นให้เด็กใช้สมองซีกซ้ายควบคู่ไปกับการใช้สมองซีกขวาในการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ กระบวนการเรียนการสอนที่เน้นการใช้สมองทั้งซีกซ้ายและซีกขวาให้สมดุล ต้องมีครูวางแผนกิจกรรมไว้ให้พร้อม ซึ่งวิธีการจัดการเรียนการสอนเน้นสมองซีกซ้าย ขวานี้มีหลายรูปแบบ เช่น รูปแบบการสอน 4 MAT ของแมคคาธิ (McCarthy, 1990) ที่เน้นขั้นตอนการคิดและปฏิบัติต่อเนื่อง การเรียนแบบร่วมมือและแนวคิดของคอล์บ (Kolb, 1985) เป็นต้น ด้วยเป้าหมายของการใช้สมองทั้ง 2 ซีกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเก่งดีมีสุข ครูสามารถนำมาประสานเข้าสู่กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ได้อย่างเป็นระบบ ช่วยให้เด็กทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์อย่างมีความหมายเต็มที่มีทั้งความสุขและการเรียนรู้ นอกจากนี้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ยังช่วยในการพัฒนากล้ามเนื้อ การประสานระหว่างมือกับตา และความอยากรู้อยากเห็นของเด็กด้วย (ราตี ทองสวัสดิ์, 2529) เด็กเรียนรู้โดยใช้กระบวนการปฏิบัติการคิด จากการกระทำ ไม่ใช่เพียงแต่กิจกรรม แต่ต้องเป็นประสบการณ์ที่เด็กได้สัมผัส เกิดความรู้ความเข้าใจเป็นองค์ความรู้ แต่ทั้งนี้ต้องเป็นกิจกรรมที่เด็กได้เรียนรู้ด้วยตัวเด็กเอง โดยสิ่งแวดล้อมต้องสัมพันธ์และสนับสนุนการกระทำของเด็กด้วย (Fisher, 2002 : 12 - 18) ศิลปะจึงเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัยของเด็กเป็นเด็กได้ลงมือกระทำ ได้ปฏิบัติ ได้คิด เป็นการใช้จินตนาการ สร้างผลงานซึ่งในบริบทการศึกษาปฐมวัย ศิลปะที่นำมาใช้มีทั้งศิลปะ 2 มิติ และศิลปะ 3 มิติ ซึ่งนำไปสู่การสะท้อนความรู้สึก การรับรู้ สร้างความคุ้นเคยกับมโนทัศน์ที่เรียนและทำให้เกิดกระจำขึ้น (Essa, 2003 : 242 – 243)

การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ปกติทั่วไปในโรงเรียน จะให้ความสำคัญไปที่การให้เด็กสนุกสนานเพลิดเพลิน ซึ่งเป็นกระบวนการใช้สมองซีกขวา เพื่อการพัฒนาสุนทรีย์และความรู้สึกผ่อนคลาย แต่จากการศึกษาปริญญาโทการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ แสดงให้เห็นถึงการออกแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้สามารถพัฒนาได้ เช่น งานวิจัยของวราณี นวลจันทร์ (2539) ที่พบว่ากิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบต่อเติมผลงานทำให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นมากกว่าการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติ หรือของสายทิพย์ ศรีแก้วทุม (2540) พบว่าถ้าใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการดำเนินกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เด็กจะมีการคิดอย่างมีเหตุผลสูงขึ้น นอกจากนี้ยังมีผลงานวิจัยอื่น อาทิ อารี เกษมรติ (2533) วาสนา เจริญสอน (2537) และเบญจมาศ วิไล (2543) เป็นต้น จากผลงานวิจัยพบว่า เด็กสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้หลายอย่างจากกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ครูพัฒนาให้เป็นรูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสม ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และกระบวนการเรียนการสอนของครูที่สามารถสร้างให้เด็กเกิดการเรียนรู้ โดยใช้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์อย่างมีประสิทธิภาพ และมีลักษณะของการปฏิบัติที่ชัดเจน ผู้วิจัยเชื่อว่า ผลการวิจัยที่ได้รับจะเป็นแนวทางหนึ่งของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเด็กให้แก่ครู และรูปแบบที่ได้จากการวิจัยนี้ครูสามารถนำไปใช้ประกอบการสอนได้จริง จุดประสงค์ของการวิจัยมุ่งถึงการค้นหารูปแบบของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ที่จะนำมาเป็นสื่อสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็ก และวิธีการเรียนการสอนที่เชื่อว่า ครูสามารถประยุกต์ใช้ได้ในการเรียนการสอนสาระต่าง ๆ ได้อย่างอิสระ โดยที่เด็กเกิดการเรียนรู้และเป็นสุขกับการเรียนด้วยการกระทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์อย่างมีความหมาย

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่บูรณาการการเรียนรู้กับกิจกรรมศิลปะที่สามารถทำให้เด็กเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามจุดประสงค์การเรียนการสอนด้วยการกระทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์อย่างมีความหมาย

ความสำคัญของการวิจัย

กิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพต้องทำให้เด็กเกิดการใช้สมองซีกซ้ายและซีกขวาไปพร้อมกัน ซึ่งรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ จะเป็นกิจกรรมที่ใช้กระบวนการทางสมองในการเรียนรู้ให้กับเด็กได้ ทั้งที่เป็นการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และการพัฒนาปัญญาด้านองค์ความรู้ ทักษะพื้นฐานคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา และทักษะอื่น ๆ ที่จำเป็นให้กับเด็กปฐมวัย ทั้งนี้การเรียนรู้ของเด็กจะเป็นการซึมซับผ่านการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ด้วยการเรียนอย่างมีความสุข และจากรูปแบบนี้จะสามารถนำไปเป็นฐานของการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนอื่น ให้กว้างขวางและมีความหมายต่อเด็กปฐมวัยแม้แต่ในการเรียนการสอนอ่านเขียน หรือบูรณาการเข้ากับรูปแบบการเรียนการสอนรูปแบบอื่นที่ทำให้เกิดความหลากหลายในการเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยประชากร 2 กลุ่ม ดังนี้

1. ครูผู้สอนระดับอนุบาลศึกษา
2. นักเรียนในอนุบาลศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นดังนี้

1. ครูผู้สอนระดับอนุบาลศึกษา หมายถึง ครูที่รับผิดชอบการสอนระดับอนุบาลศึกษา ที่สนใจและอาสาสมัครเข้าร่วมการวิจัย ด้วยการเข้าอบรม เพื่อให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบ และนำรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ของผู้วิจัยไปทดลองปฏิบัติในสภาพจริง

2. นักเรียนระดับอนุบาลศึกษา หมายถึง นักเรียนชั้นอนุบาลที่เข้าเรียนและได้ใช้รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ ในการเรียนจากครูผู้สอนระดับอนุบาลศึกษาผู้เข้าร่วมการวิจัยนำไปทดลองปฏิบัติในสภาพจริงประกอบด้วย นักเรียนชั้นอนุบาล 1 และ นักเรียนชั้นอนุบาล 2 ในโรงเรียนของรัฐ ปีการศึกษา 2547 ภาคการศึกษาที่ 2

ตัวแปรที่ศึกษา

1. รูปแบบศิลปะ
2. กระบวนการเรียนการสอนศิลปะเพื่อการเรียนรู้
3. ประสิทธิภาพของรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้
4. ความคิดเห็นของครูที่มีต่อรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้

นิยามศัพท์เฉพาะ

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ หมายถึง การกระทำที่เป็นการแสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดสร้างสรรค์โดยใช้ศิลปะ ซึ่งอาจเป็นการวาดภาพระบายสี การพิมพ์ภาพ การเล่นสี การปั้น การปะติด และการประดิษฐ์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือบูรณาการ

รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นฐานของการเรียนรู้ตามจุดประสงค์การสอนหรือผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการ ซึ่งอาจเป็นการจำ การสร้างสรรค์ การวิเคราะห์ การจำแนก หรือสร้างองค์ความรู้ ซึ่งการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบมีองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ คือ

1. **รูปแบบศิลปะ** หมายถึง ลักษณะของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่จำแนกตามจุดประสงค์การสอนหรือผลลัพธ์การเรียนรู้ ซึ่งพัฒนาโดยผู้วิจัยประกอบด้วย 6 รูปแบบ คือ ศิลปะย้า ศิลปะปรับภาพ ศิลปะถ่ายโยง ศิลปะเปลี่ยนแปลง ศิลปะบูรณาการ และศิลปะค้นหา

2. **กระบวนการเรียนการสอนศิลปะเพื่อการเรียนรู้** หมายถึง ขั้นตอนการปฏิบัติของครูในการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ตามรูปแบบศิลปะแต่ละรูปแบบ เพื่อให้การเรียนการสอนเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่ครูต้องการ ประกอบด้วย การปฏิบัติ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 **กระตุ้นการเรียนรู้** เป็นขั้นเตรียมเด็กเข้าสู่บทเรียนด้วยการให้สิ่งเร้า และการจูงใจให้เด็กคิดตามที่น่าไปสู่การเรียนรู้ตามจุดประสงค์การสอนหรือผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการ

ขั้นที่ 2 **นำสู่บทสนทนา** เป็นขั้นของการกระตุ้นให้เด็กสะท้อนคิดโยงความรู้ และประสบการณ์ที่มีเพื่อให้เด็กตอบสิ่งที่เด็กได้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งอาจเป็นองค์ความรู้หรือมโนทัศน์ตามจุดประสงค์การสอน

ขั้นที่ 3 **พัฒนาด้วยศิลปะ** เป็นขั้นของการนำความรู้หรือมโนทัศน์ที่เรียนไปทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ตามลักษณะของรูปแบบศิลปะที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การสอนหรือผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการ

ขั้นที่ 4 **สรุปสาระที่เรียนรู้** เป็นขั้นให้เด็กอธิบายงานที่ทำ ให้ความเห็นและสรุปองค์ความรู้หรือมโนทัศน์ที่เด็กได้เรียนรู้ตามจุดประสงค์การสอน

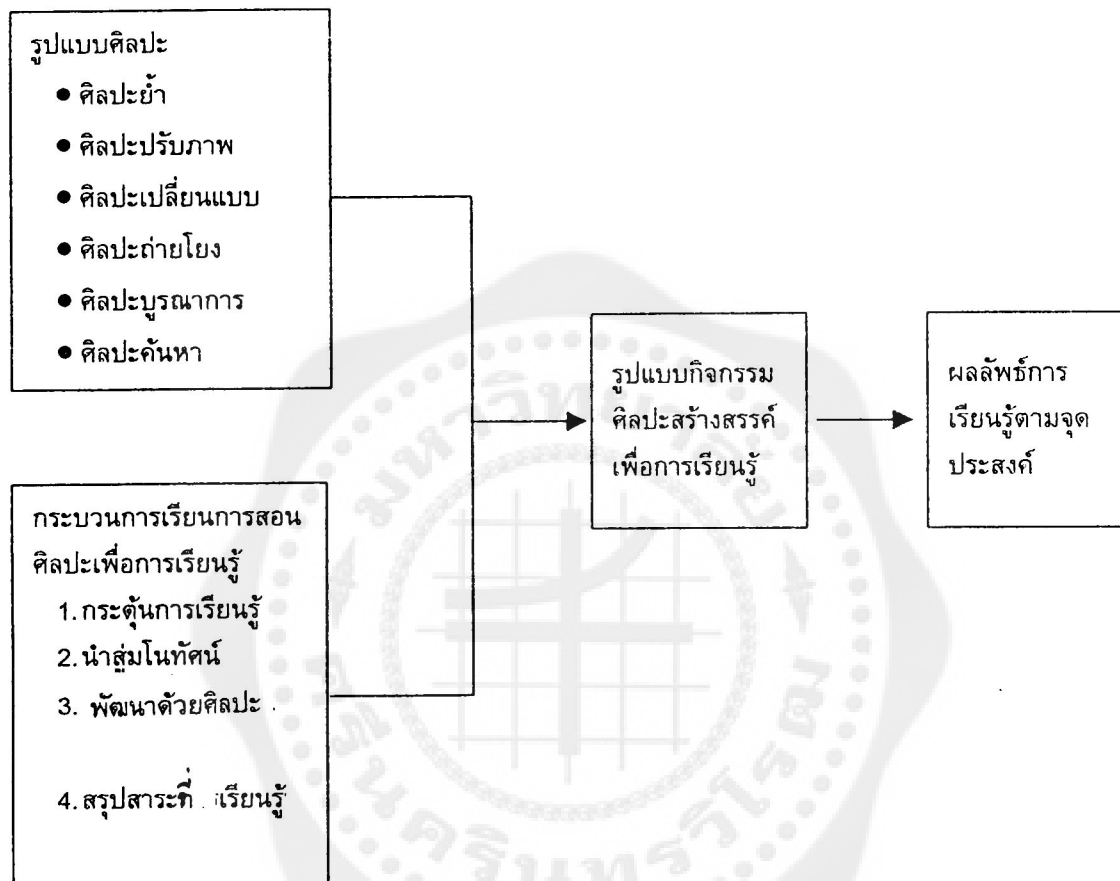
การเรียนรู้ หมายถึง องค์ความรู้หรือมโนทัศน์ที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมตามรูปแบบศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ที่ครูเป็นผู้กำหนดจุดประสงค์การสอนและการเรียนการสอน

ประสิทธิภาพของรูปแบบกิจกรรม หมายถึง คุณภาพของรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ โดยการประเมินจาก

1. **ระดับคะแนนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้** เมื่อนำไปใช้ในสภาพจริงโดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพของรูปแบบไว้ไม่ต่ำกว่า 80/80 ซึ่ง 80 แรก หมายถึง ร้อยละของคะแนนประสิทธิภาพกระบวนการเรียนการสอนที่ได้มาจากคะแนนผลสัมฤทธิ์ทั้งหมดในการปฏิบัติกิจกรรมของแต่ละรูปแบบศิลปะ และ 80 หลัง หมายถึง จำนวนผู้เรียนที่ผ่านผลลัพธ์การเรียนรู้ที่กำหนดแต่ละรูปแบบศิลปะ

2. **ความคิดเห็นของครูที่มีต่อรูปแบบเมื่อนำไปปฏิบัติในสภาพจริงที่แสดงออกในทางบวก**

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้เป็นการวิจัยที่ประกอบด้วยขั้นตอนการพัฒนาและขั้นตอนทดลองหาประสิทธิภาพรูปแบบกิจกรรมฯ ด้วยการศึกษาจากงานวิจัยด้านการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และเอกสารที่เกี่ยวข้องดังนี้ 1) ศิลปะสร้างสรรค์ 2) การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย 3) การสอนเพื่อสร้างการเรียนรู้ 4) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ศิลปะสร้างสรรค์

ศิลปะสร้างสรรค์เป็น 1 ใน 6 กิจกรรมที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้เป็นกิจกรรมจำเป็นที่เด็กอนุบาลทุกคนต้องกระทำด้วยกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จะช่วยให้เด็กรู้จักตนเอง เข้าใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ที่นอกจากได้ฝึกใช้ความคิด สายตา มือ ให้ประสานกันแล้ว งานศิลปะยังทำให้เด็กเกิดการคิดและถ่ายทอดความรู้โดยสื่อออกมาในรูปงานศิลปะ ซึ่งผลงานที่เด็กแสดงออกจะสะท้อนสภาพความสนใจ การรับรู้ และความพร้อมของเด็กแต่ละคน ทั้งนี้การแสดงออกต้องผ่านวัสดุที่เหมาะสม ผลงานศิลปะที่รับรู้ได้ด้วยประสาทตาเรียกว่า ทัศนศิลป์ (Visual Art) เช่น ภาพเขียน รูปปั้น แกะสลัก ภาพพิมพ์ กิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นต้น (วิรุณ ตั้งเจริญ : 2539 : 51)

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย กำหนดให้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ประกอบด้วยกิจกรรม 6 ลักษณะ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541 : 36)

1. การวาดภาพและระบายสี
 - 1.1 การวาดภาพด้วยสีเทียน หรือสีไม้
 - 1.2 การวาดภาพด้วยสีน้ำ เช่น พู่กัน ฟองน้ำ
 - 1.3 การเลลงสีด้วยนิ้วมือ
2. การเล่นกับสีน้ำ
 - 2.1 การเป่าสี
 - 2.2 การหยดสี
 - 2.3 การเทสี
3. การพิมพ์ภาพ
 - 3.1 การพิมพ์ภาพด้วยส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย
 - 3.2 การพิมพ์ภาพด้วยวัสดุ พืช ผักต่าง ๆ
4. การปั้น เช่น ดินน้ำมัน ดินเหนียว แป้งโด ฯลฯ
5. การพับ ฉีก ตัด ปะ
 - 5.1 การพับอย่างง่าย ๆ
 - 5.2 การฉีกปะ
 - 5.3 การตัดปะ

6. การประดิษฐ์

6.1 ประดิษฐ์เศษวัสดุต่าง ๆ

6.2 การร้อย เช่น ลูกปัด หลอดกาแฟ หลอดด้าย ฯลฯ

6.3 การสาน เช่น กระดาษ ใบตอง ใบมะพร้าว ฯลฯ

นอกจากการจำแนกกิจกรรมตามลักษณะดังกล่าวนี้แล้ว ยังพบว่า มีการจำแนกกิจกรรมทางศิลปะที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัยโดยแบ่งออกเป็น 7 ด้าน ดังนี้ (สตัยา สายเชื้อ, 2541)

1. กิจกรรมวาดเส้นและระบายสี
2. กิจกรรมศิลปะด้วยสีธรรมชาติ
3. กิจกรรมภาพพิมพ์
4. กิจกรรมประติมากรรม
5. กิจกรรมกระดาษ
6. กิจกรรมประดิษฐ์ตกแต่ง
7. กิจกรรมการจัดนิทรรศการ

ซึ่งลักษณะของการจัดนิทรรศการ ครูจะนำไปประกอบการเรียนแบบโครงการ ไม่ว่ากิจกรรมศิลปะจะจำแนกเป็นกี่แบบก็ตาม หลักการสำคัญของกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็ก คือ การสร้างสรรค์งานที่แสดงออกถึงความรู้สึก นึกคิด การสำรวจ ความสุขและความเพลิดเพลิน ซึ่งมีผลต่อบุคลิกลักษณะนิสัยของเด็กในอนาคต

จุดประสงค์ของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

การศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กให้เจริญเติบโต และมีพัฒนาการเต็มศักยภาพ ลักษณะหลักสูตรการเรียนการสอนจะเน้นในรูปของกิจกรรม กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ได้ถูกกำหนดว่าเป็นกิจกรรมสำคัญสำหรับเด็กปฐมวัย เพราะเป็นกิจกรรมที่ฝึกเด็กในหลายด้านกล่าวคือ

1. พัฒนาความพร้อมในตัวเด็กด้านการใช้ตาและมือให้ประสานสัมพันธ์ เพื่อการพัฒนาศักยภาพพื้นฐานสำหรับเด็กปฐมวัย เป็นการส่งเสริมความสามารถการใช้กล้ามเนื้อเล็ก ซึ่งเป็นทางนำไปสู่การพัฒนาการอ่าน เขียน และเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของเด็กในการเรียน อ่าน คัด เขียน

2. สร้างเสริมลักษณะนิสัยให้แก่เด็กปฐมวัยด้านการแสดงออก ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ และลักษณะนิสัยด้านสุนทรียภาพ นิสัยการทำงานดี รวมถึงการทำงานร่วมกับผู้อื่น (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2539 : 31 – 34)

1) ด้านการแสดงออก กิจกรรมศิลปะทำให้เด็กต้องใช้การตัดสินใจ เสนอความคิด ที่จะกระทำและแสดงออกมาตามความคิดคำนึงหรือเหตุผลของแต่ละคน ซึ่งเป็นพื้นฐานที่กระตุ้นให้เด็กกล้าแสดงออกในทุก ๆ ด้าน

2) ด้านความคิดสร้างสรรค์ศิลปะ เป็นการปลูกฝังพฤติกรรมของคนในทางที่จะส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับเด็กปฐมวัย

3) ด้านการจินตนาการศิลปะเป็นงานสร้างสรรค์ที่เริ่มต้นด้วยจินตนาการก่อน และย่อมมีเหตุผลหรือความจริงเป็นพื้นฐาน คาดคิด ความหวัง หรือปรารถนาจะให้เกิดสิ่งที่ใฝ่ฝัน ซึ่งกิจกรรมศิลปะย่อมผลักดันเด็กไปสู่ความคิดคำนึงที่กว้างไกล มีผลต่อเด็กและสืบต่อไปในอนาคต

4) ด้านสุนทรียภาพเป็นความรู้สึกอันละเอียดอ่อนและฉับไวเมื่อสัมผัสกับสภาพแวดล้อม สัมผัสในความงาม ความเป็นระเบียบ ประณีต และคุณค่าของสิ่งนั้น ๆ ศิลปะเป็นสิ่งสำคัญสิ่งแรกที่ยอมรับกันว่าเป็นตัวการกระตุ้นความรู้สึกสัมผัสทางด้านนี้ การสร้างสรรค์ศิลปะของเด็กจึงเป็นการสะสมคุณภาพของสุนทรียภาพในตัวบุคคลโดยตรง เพื่อชีวิตและจิตใจที่ประณีตงดงาม

5) ด้านความประณีต การทำงานศิลปะต้องอาศัยความตั้งใจ การใช้ความพยายาม การสังเกต และความประณีตเรียบร้อยอยู่ตลอดเวลา

6) ด้านการทำงาน กิจกรรมศิลปะต้องอาศัยความรักความพยายามที่จะทำกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติด้วยมือจนเสร็จเด็กจะเกิดความภาคภูมิใจ ซึ่งจะเป็นแรงผลักดันให้กระตือรือร้นที่จะทำงานชิ้นต่อไป

7) ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น การทำกิจกรรมศิลปะไม่ใช่การเรียนรู้เพียงคนเดียว ต้องมีการพูดคุย ปรึกษาหารือ หยิบยื่นสิ่งต่าง ๆ ต่อกันเป็นการส่งเสริมให้เด็กสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพตั้งแต่ระดับพื้นฐาน

3. สร้างความผ่อนคลาย ลดความตึงเครียดทางอารมณ์ เด็กจะเพลิดเพลินสบายใจ เพื่อให้เด็กรู้จักชื่นชมในสิ่งที่สวยงามและความเพลิดเพลิน

4. สร้างเสริมความเจริญงอกงามอย่างครอบคลุม ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา

ประสบการณ์ด้านศิลปะให้คุณค่าแก่เด็ก ในแง่ของความรู้สึก การควบคุม อารมณ์ ความรู้สึก การพัฒนาอารมณ์ด้วยการระบายออกทางศิลปะจากการได้ทูป ปั้น คลึง ตบ และฉีก (เบญญา แสงมลิ, 2545 : 62 – 63) ความสำคัญของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ประกอบด้วยพัฒนาการในหลายด้านของเด็กดังนี้

1) กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นโอกาสให้เด็กแสดงออกอย่างอิสระ ส่งเสริมอิสระภาพในการทำงาน ในขณะที่เดียวกันเด็กจะสามารถถ่ายทอดแนวคิดของตนให้ผู้อื่นรับรู้

2) เด็กมีสุนทรียภาพต่อการทำงานศิลปะ เด็กรู้จักชื่นชมและมีทัศนคติต่อสิ่งต่าง ๆ ด้วยการสร้างผลงานที่สวยงาม อีกทั้งกิจกรรมยังส่งเสริมให้เด็กรู้จักสังเกตสิ่งที่ผิดแปลกในสิ่งธรรมดาสามัญ และฝึกให้เด็กสนใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว

3) เด็กสนุกในขณะที่ทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่เด็กได้ทำตามความพอใจและมีความสุขสนุกสนาน การพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนเป็นโอกาสที่เด็กจะแสดงออกซึ่งความคิดของเขาและเป็นการพัฒนาทางภาษาไปด้วย การเปิดโอกาสให้เด็กแสดงความสามารถทางสร้างสรรค์จะช่วยให้เด็กตระหนักถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ช่วยส่งเสริมให้เขามีกำลังใจ เข้าใจตนเองว่ามีความคิดที่ดีและมีความสามารถหลายอย่าง ซึ่งเป็นการลดความตึงเครียดทางอารมณ์

4) ส่งเสริมให้เด็กแสดงความคิดสร้างสรรค์

5) ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างมือกับสายตา

6) ช่วยให้เกิดรู้จักใช้ความคิดริเริ่มและจินตนาการ และการสื่อสารซึ่งเป็นการพัฒนาภาษา การคิด และการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับเด็กปฐมวัย

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมแห่งการพัฒนาเด็กนับแต่เริ่มใช้ดินสอขีดเขียนไปจนถึงการวาด การปั้นและสร้างเรื่องราว กิจกรรมสร้างเสริมการคิดและพัฒนาเด็ก ศิลปะ เช่น การปั้นช่วยให้เด็กได้ระบายความรู้สึกจากการ ทูป บีบ ขยำ ตี และปั้น การระบายสีบนพื้นเรียบ การใช้แปรงใหญ่ ทำให้เด็กได้ปลดปล่อยความรู้สึกในการเคลื่อนไหวอย่างอิสระ

การแสดงออกทางศิลปะของเด็กปฐมวัย

งานศิลปะ เป็นงานที่เน้นถึงการสร้างสรรค์ สุนทรียภาพ การเรียนรู้ การสังเกต การแก้ปัญหา สุนทรียทางอารมณ์ ที่เป็ความรู้ความเข้าใจทางศิลปะ ดังนั้นในการนำมาใช้เพื่อการเรียนรู้จะเน้นเจาะจงที่จุดประสงค์ของการนำมาใช้ ไม่รวมถึงความสามารถเชิงศิลปะ โดยเฉพาะกับเด็กปฐมวัย ศิลปะของเด็กปฐมวัย อายุ 4 – 7 ปี เป็นศิลปะของการเริ่มขีดเขียน (Pre-schematic stage) ที่เด็กเริ่มเขียนเป็นรูปร่างมากขึ้น มีความสัมพันธ์กับโลกภายนอก เริ่มเขียนรูปคนชัด ใช้สีสะดุดตา แต่ยังไม่เป็นระเบียบ ไม่มีการออกแบบที่ชัดเจนนัก (ศรียา นิยมธรรม, 2545 : 6 – 7) แต่เป็นพยายามโดยธรรมชาติของเด็กที่สื่อความรู้สึก ความคิด ความรู้ให้ผู้อื่นได้รับทราบด้วยการเขียน ในขณะเดียวกันการทำงานศิลปะเป็นการพัฒนาความคิด ซึ่งเป็นความคิดสร้างสรรค์ที่หมายถึงความคิดสร้างสรรค์ที่เด็กปฐมวัยจะแสดงออกทางจินตนาการและการคิด โดยผ่านการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่เรียนรู้แล้วกับสิ่งที่ยังไม่รู้ มาสร้างเป็นผลงานใหม่ ๆ ประกอบด้วย (บรรพต พรประเสริฐ, 2545 : 5 – 6)

1. ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) เป็นความสามารถในการค้นหาคำตอบได้อย่างคล่องแคล่วรวดเร็ว มีคำตอบมากมายในเวลาที่กำหนด

2. ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) เป็นความสามารถในการหาคำตอบได้หลายทิศทาง มีการดัดแปลง และมีรายละเอียดของความคิด

3. ความคิดริเริ่ม (Originality) เป็นความสามารถในการค้นหาคำตอบที่แปลกใหม่ ไม่ซ้ำใคร นอกจากการแสดงถึงความคิดสร้างสรรค์ผ่านมาทางงานศิลปะแล้ว สิ่งที่เด็กจะแสดงออกยังประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

1. การสื่อความหมาย เด็กต้องการสื่อความหมายของตนด้วยการขีดเขียน เมื่ออายุเพิ่มขึ้น เด็กจะพัฒนาและแสดงออกถึงสิ่งแวดล้อมและความสัมพันธ์รอบตัวมากขึ้น เด็กวัย 4 – 7 ปี ชอบวาดภาพมากที่สุด โดยการแสดงออกถึงความรู้สึกภายในตนเป็นสำคัญ

2. การรับรู้ เด็กจะเริ่มรับรู้จากตนเป็นศูนย์กลาง สังเกตจะเห็นว่าเด็กจะวาดรูปคนเดียว ๆ แต่ไม่วาดสิ่งแวดล้อม ถ้าถามเด็กจะตอบสิ่งแวดล้อมได้

ครูต้องทำหน้าที่กระตุ้นนำด้วยคำถาม บอกให้เด็กได้เพิ่มสิ่งแวดล้อมที่สัมพันธ์ เพราะเด็กพร้อมที่จะให้ความร่วมมือแล้วการเร้าของครูจะเริ่มใช้ได้ตั้งแต่เด็กเล็ก ๆ แต่วิธีวาดเพิ่มหรือแสดงออกของเด็กจะเป็นแบบของเด็ก แต่การกระตุ้นของครูจะช่วยให้เด็กสื่อความรู้สึกออกมาได้

3. การคลายตน เด็กปฐมวัยยังยึดตน และคิดถึงตนตลอดเวลา การสร้างการเรียนรู้ของเด็กกับสิ่งแวดล้อม ครูต้องสร้างบรรยากาศให้เด็กเรียนรู้สิ่งแวดล้อมเพิ่มเติมในส่วนที่สัมพันธ์ แต่ทั้งนี้รายละเอียดจะมากน้อยอยู่กับความเจริญทางสติปัญญาของเด็กด้วย

4. การแสดงออกทางอารมณ์ เด็กมักจะวาดซ้ำ ๆ แสดงว่าความเจริญทางอารมณ์ไม่ดีพอ ภาพที่เด็กวาดทำให้ผู้ใหญ่สามารถประเมินพฤติกรรมเด็กได้ และในขณะเดียวกันเด็กจะได้ทั้งสื่อความรู้สึกได้ระบายออกและได้พัฒนาอารมณ์และจิตใจ

5. วุฒิภาวะทางพัฒนาการ เด็กที่มีความเจริญทางพัฒนาการ เด็กจะแสดงความสามารถได้ทางการ สังคม และการรับรู้ เด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งความสำเร็จจากงานจะสร้างมั่นใจให้กับเด็ก กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สามารถทำให้เด็กเล็ก ๆ มีประสบการณ์การทำงานสำเร็จได้เป็นอย่างดี ซึ่งสนองตอบความต้องการจำเป็นของมนุษย์ตามหลักทฤษฎีของมาสโลว์ (พีระพงษ์ กุลพิศาล, 2538 : 37)

พัฒนาการทางศิลปะของเด็กปฐมวัย

การแสดงออกทางศิลปะเป็นสื่อภาษาของเด็กปฐมวัย ที่จะเป็นการสื่อความหมายในตัวเอง กิจกรรมศิลปะแต่ละกิจกรรมต้องอาศัยวุฒิภาวะของพัฒนาการ จึงจะทำให้เด็กสามารถแสดงออกได้ แต่ละกิจกรรมเด็กจะมีพัฒนาการที่แตกต่างกัน แต่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน ซึ่งการแสดงออกศิลปะเด็ก (Child Art) จะหมายถึงศิลปะที่เด็กแสดงออกตามความสนใจ การรับรู้และความพร้อมของเด็ก โดยผ่านวิธีการและวัสดุ ปรากฏเป็นงานทัศนศิลป์ เช่น ภาพวาด ภาพเขียน ภาพพิมพ์ งานปั้น (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2537 : 658)

การวาด

การวาดรูปเป็นพื้นฐานการเขียนของเด็ก โดยเด็กจะพัฒนากล้ามเนื้อมือ จากการวาดรูปไปสู่ การเขียนโดยการเคลื่อนมือตามลายเส้นการวาด และพัฒนาการเขียนเพิ่มขึ้นตามลำดับจนถึงเขียนเป็น (Morrow, 1993 : 241)

โลเวนเฟลด์ (Lowenfeld) ได้กล่าวถึงพัฒนาการเด็กด้านการวาดภาพว่า มี 5 ขั้นดังนี้ (ศรียา นิยมธรรม, 2545 : 1 – 9)

1. ขั้นขีดเขียน (Scribbling Stage) เด็กอายุระหว่าง 2 – 4 ปี จะมีลำดับความสามารถในการ วาดอยู่ระดับขีดเขียน กล่าวคือ เมื่ออายุ 2 ขวบจะขีดเส้นสะเปะสะปะ ไม่เป็นระเบียบ ยาว ๆ ซ้ำไปมาหลาย ครั้ง ต่อเมื่ออายุมากขึ้นจะเริ่มลากเส้นเป็นวงกลม และมีความหมายบอกชื่อเด็กที่วาดได้
2. ขั้นเริ่มขีดเขียน (Pre-schematic Stage) เด็กอายุ 4 – 7 ปี เป็นวัยเริ่มต้นของการขีด เขียนภาพอย่างมีความหมาย มีรูปร่างขึ้น เริ่มมีรูปทรง แต่ยังไม่เป็นระเบียบ แต่การให้สียงขึ้นอยู่กับความ สนใจมากกว่าของจริง ชอบสีสดุดตา
3. ขั้นขีดเขียน (Schematic Stage) เด็กอายุ 7 – 9 ปี เริ่มขีดเขียนคล้ายของจริง และความ เป็นจริง ทั้งภาพและการให้สีแต่ยังออกแบบไม่ค่อยดี
4. ขั้นวาดภาพของจริง (Drawing realism) เด็กอายุ 9 ปีขึ้นไปถึง 11 ปี จะแสดงออกถึง ความสามารถในการวาดภาพทั้ง คน สัตว์ ช่อวง และการจัดมิติได้ เนื่องจากการรับรู้ทางสายตาและมิติดีขึ้น
5. ขั้นการใช้เหตุผล (Stage reasoning) เด็กช่วงเข้าวัยรุ่น จะวาดภาพโดยใช้เหตุผลและ ความจริงมาช่วยในการออกแบบ และให้รายละเอียดมากขึ้น อายุ 11 – 12 ปี เป็นช่วงเริ่มของการออกแบบ และเริ่มมองเห็นความสวยงาม

โรดา เคลล็อก (หรรษา นิลวิเชียร, 2535 : 184 ; อ้างอิงมาจาก Rhoda Kellogg, 1969) ได้ศึกษา และสรุปขั้นขีดเขียน (Scribble) ที่เป็นพื้นฐานการวาดของเด็กอายุ 2 – 5 ปี ว่ามีเส้นพื้นฐานอยู่ 20 แบบ ดังนี้

1. . ,	จุด
2.	เส้นตั้งเดียว
3. —	เส้นนอนเดียว
4. \ /	เส้นเอียงเดียว
5. ∪	เส้นโค้งเดียว
6.	เส้นตั้งหลายเส้น
7. ≡	เส้นนอนหลายเส้น
8. // //	เส้นเอียงหลายเส้น
9. ∩	เส้นโค้งหลายเส้น
10. ~~~~~	เส้นเคลื่อนสายเดียว

11.		เส้นเคลื่อนสายทับซ้อนกัน
12.		เส้นหักหรือเส้นคลื่น
13.		เส้นห่วงเดี่ยว
14.		เส้นห่วงหลายเส้น
15.		เส้นขมวดกันหอย
16.		วงกลมทับซ้อนกันหลายวง
17.		เส้นรอบวงทับซ้อนกัน
18.		เส้นวงกลมต่อเนื่องกันหลายวง
19.		เส้นวงกลมเดี่ยวปลายเส้นจรดซ้อน
20.		วงกลมเส้นปลายจรดแต่ยังไม่ปิดเบี้ยว

การเขียนและวาดภาพของเด็ก จะไม่เป็นธรรมชาติทั้งขนาด รูปร่าง ตำแหน่ง และสัดส่วน ยังเป็นไปตามแนวคิดของเด็กที่ยังเป็นรูปธรรม รวมทั้งการใช้สียังไม่ตรงความจริง การวาดสำหรับเด็กปฐมวัยจะใช้รูปทรงเรขาคณิตเป็นสัญลักษณ์ เพราะเป็นรูปแบบง่าย ๆ ไม่เน้นรายละเอียด เด็กมักจะวาดสัญลักษณ์ที่ตัวเองชอบซ้ำ ๆ การให้สีก็จะไม่คำนึงถึงสีต้นแบบที่เห็นตามธรรมชาติ (พีระพงษ์ กุลพิศาล, 2538 : 32) และรูปที่วาดจะเป็นรูปที่ง่าย ๆ ไม่มีรายละเอียด

การปั้น

การปั้นเป็นกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ใช้เพื่อการพัฒนาประสาทสัมผัส และการเห็นความงามได้จากการสัมผัสขณะปั้นจากการเปลี่ยนรูปร่างและยืดหยุ่น การเปลี่ยนแปลง เกิดความคิดรวบยอดด้วยตัวของเด็กเอง (Mayesky, 1998 : 186) การรับรู้ความเข้าใจ ทำให้เด็กได้มองเห็น วัสดุที่สามารถนำมาใช้ในการปั้นสำหรับเด็กได้แก่

- ดินเหนียว
- แป้งมันนวด
- ดินน้ำมัน
- แป้งปั้น

• วัสดุผสม เช่น แกลบผสมดินเหนียว ซีลี้อยผสมแป้งเปียก สำหรับแป้งปั้น (Play Dough) เป็นของเล่นที่เป็นสื่อที่ครูนำไปใช้ในการเรียนการสอนมากที่สุด เพราะทำง่าย เก็บไว้ใช้ได้นาน เด็กสามารถใช้ได้ตั้งแต่ 1 ขวบขึ้นไป การใช้แป้งปั้นใช้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กเป็นหลัก จากนั้นยังสามารถใช้เพื่อการพัฒนาได้นั้น ๆ ด้วย ประโยชน์ของการทำกิจกรรมแป้งปั้นมีความหลากหลายเพราะเด็กได้ประสบการณ์ง่าย ๆ จากการปั้น ทำให้เกิดการค้นพบ และเรียนรู้ได้อย่างมีความหมาย ประโยชน์ที่เด็กได้จากกิจกรรมการปั้นมีอย่างน้อย 3 ประการ ดังนี้

1. เด็กสามารถพัฒนาการเขียนจากการปั้น เด็กจะพร้อมเขียนเมื่อ มือและตาสัมพันธ์กัน กิจกรรมการปั้นดินน้ำมัน แป้งปั้นโดยการใช้มือบีบนวด และปั้นเป็นรูปทรงต่าง ๆ ตามจินตนาการ การขุดดินปั้น การทำซ้ำ ๆ จะทำให้พัฒนาการการเขียนของเด็กเร็วขึ้นและถูกต้อง (นิตยา วิทยาภรณ์, 2547 : 16)

2. เด็กพัฒนาภาษา การควบคุมร่างกาย การใช้กล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็กในการทำงาน และเด็กได้พัฒนาทักษะทางสังคมในขณะที่เด็กได้ทำงานปั้น ทำให้เกิดการค้นพบและเรียนรู้จากกิจกรรม (Schirmacher, 1998 : 260 – 262)

3. สร้างความเพลิดเพลิน การที่เด็กได้ปั้นด้วยนิ้ว แล้วม้วนไปมา การได้เห็นสี การได้จัด ออกแบบและประดิษฐ์รูปร่างเป็นการสร้างความพอใจและความสนุกเพลิดเพลินให้กับเด็ก (Seefeldt and Barbours, 1986 : 298)

จุดมุ่งหมายของกิจกรรมการปั้นที่สำคัญคือ (ราตี ทองสวัสดิ์ ในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2544 : 216)

1. เด็กได้พัฒนากล้ามเนื้อทั้งฝ่ามือและนิ้ว
 2. เด็กได้เรียนรู้ธรรมชาติของดิน ในความนุ่ม และแข็ง
 3. เด็กได้เรียนรู้งานปั้น 3 มิติ คือ รูปนูนต่ำ นูนสูง และลอยตัว ทำให้เด็กรับรู้ความกว้าง ยาว และหนา
 4. เด็กได้รับการตอบสนองความต้องการในการเล่น
- สำหรับการพัฒนาการปั้นนี้ เซอร์มาเชอร์ (Schirmacher, 1998 : 263 – 264) ได้จำแนกเป็น 4 ชั้น ตามอายุเด็กดังนี้
- ชั้นที่ 1 ชั้นทดลองคุณสมบัติ พบในเด็กอายุ 2 ขวบ เด็กจะใช้การมอง จับ ดมกลิ่น และบางครั้งชิม รวมถึงฟังเสียง
- ชั้นที่ 2 ชั้นทดลองปฏิบัติ เป็นชั้นที่เด็กอายุ 3 ขวบ เริ่มม้วน ดึง ฉีก ตี และขึ้นเป็นชิ้นงาน ช้ำ ๆ หลาย ๆ ครั้ง
- ชั้น 3 ชั้นสร้างสรรค์ผลงาน เมื่อเด็กอายุ 4 ปี งานปั้นจะเริ่มมีส่วนประกอบเป็นรูปร่าง เด็กจะเริ่มมีจินตนาการซับซ้อนมากขึ้น
- ชั้น 4 ชั้นพัฒนาผลงาน เด็กอายุ 5 ปี จะมีความคิดใหม่ ๆ มีกระบวนการและวิธีการปั้น เริ่มให้รายละเอียดในการปั้นโดยใช้เครื่องมือและสื่ออื่น ๆ ประกอบ

รูปแบบงานปั้นโดยทั่วไปมี 3 ลักษณะ คือ

1. ภาพนูนต่ำ เป็นการปั้นที่ภาพด้านหลังติดผนัง มองเห็นชัดด้านหน้าด้านเดียว เช่น เหรียญต่าง ๆ
2. ภาพนูนสูง เป็นภาพปั้นที่สูงขึ้นมาจากนั้น แต่มีบางอันติดผนังสามารถมองเห็นได้ 3 ด้าน คือด้านหน้า ด้านซ้ายและขวา แต่ด้านหลังมีผนังติด
3. ภาพลอยตัว เป็นรูปปั้นทั่วไปที่เห็นทุกด้าน เช่น ภาพปั้นรูปสัตว์ลอยตัวซึ่งสามารถมองเห็นได้ทุกด้านเหมือนจริง

กิจกรรมการปั้นนอกจากจะช่วยให้เด็กได้พัฒนากล้ามเนื้อเล็กแล้วยังเป็นการฝึกประสาทสัมผัส ที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น โดยเฉพาะการปั้นแบบลอยตัว หรือรูปทรงสามมิติ (Schirmacher, 1998 : 237) การพัฒนากิจกรรมภาพปั้นควรเริ่มหลังจากที่เด็กใช้เส้นเป็น วาดลายเส้นได้ และรู้จักรูปทรงแล้ว

การปะติด

การปะติดเป็นศิลปะสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นจากการนำวัสดุมาเชื่อม หรือปะติดกันด้วยกาว ซึ่งเด็กสามารถจัดรูปร่าง ออกแบบให้สีได้ตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ของตน บางครั้งอาจใช้กระดาษปะติดกระดาษหรืออาจจะใช้วัสดุอื่น ๆ ปะติดกันก็ได้

ในการจัดกิจกรรมศิลปะปะติด ครูต้องจัดหาวัสดุที่สามารถที่เชื่อมติดกันด้วยกาวได้นอกจากกระดาษ เช่น กล่องกระดาษ ขวดพลาสติก เม็ดทราย เมล็ดพืช เป็นต้น วัสดุที่กล่าวนี้ครูอาจจัดทำเป็นชุดหรือจัดไว้เป็นมุมสำหรับเด็กใช้ปะติดได้เป็นผลงาน

ภาพพิมพ์

กิจกรรมภาพพิมพ์เป็นกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ใช้อุปกรณ์และภาพ หรือวัสดุธรรมชาติ ชุปสี และพิมพ์ลงบนกระดาษทำให้เกิดลวดลายต่าง ๆ เช่น ไข่ไก่ ไข่ปลา ระบายสี พิมพ์เป็นภาพไข่ไก่ที่ได้มาจาก รอยเส้นไข่ หรือก้านกล้วยตัดขวาง พิมพ์ลาย เป็นต้น

งานประดิษฐ์

ประสบการณ์ที่สำคัญคือการเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำงานศิลปะที่เป็น 3 มิติ ที่เด็กสามารถเห็น ส่วนเล็ก ส่วนสูง และส่วนหนา ซึ่งนอกจากงานปั้นแล้วสิ่งที่เด็กสามารถทำได้อีกอย่างคือ การประดิษฐ์ผลงานต่าง ๆ ได้แก่

- พับกระดาษ
- งานไม้
- ทำสิ่งประดิษฐ์ เช่น ทำของเล่นจากกล่องและวัสดุเหลือทิ้ง เป็นต้น

ศิลปะสื่อผสม เป็นศิลปะที่ใช้ระหว่างเทคนิคและสื่อผสมกัน โดยเน้นการเกิดกระบวนการศิลปะที่หลากหลาย ต่างจากศิลปะเดิมที่จะใช้เทคนิคอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือสื่ออย่างใดอย่างหนึ่งมาสร้างผลงานศิลปะ (Jones, 1992 : 35) การทำศิลปะสื่อผสมเป็นการเพิ่มและสร้างโอกาสการคิดของเด็กให้กว้างขวาง

กิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย ได้แก่ กิจกรรมวาดภาพลายเส้น กิจกรรมระบายสี กิจกรรมภาพพิมพ์ กิจกรรมปะติด และกิจกรรมประดิษฐ์ตกแต่ง ความสามารถของเด็กในการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ สรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 ความสามารถของเด็กปฐมวัยในการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

กิจกรรม	อายุ			
	2 – 3 ปี	4 ปี	5 ปี	6 ปี
วาด	- เขียนวงกลม - เขียนแบบขีดเส้น	- เขียนแบบเส้นตรง - พับปลา กากบาท - ระบายสีออกนอกกรอบ	- เขียน - ตามแบบได้ - เขียนตามรอยประได้ - วาดรูปที่คุ้นได้ - วาดลายเส้นเหมือนต้นแบบ - วาดบ้านวาดคนได้	- วาดรูปครบถ้วน - เขียน ได้เอง - ลอกพยานุเคราะห์ตามรอยประ
ปั้น	- ตัดดินนุ่ม ๆ ได้ - ปั้นเป็นแท่ง - ทบให้แบน	- ปั้นเป็นเส้นยาว - ปั้นแผ่นกลม - ปั้นเป็นลูกกลม	- ปั้นเป็นรูปร่างได้ - หยาบ ๆ โดยตนเอง - รู้ว่าปั้นเป็นอะไร แต่ผู้อื่นไม่เข้าใจ	- เป็นรูปร่างให้รายละเอียด - ประดิษฐ์ประดับตุ๊กตารอง
แปะ	- แปะภาพได้แต่ไม่เป็นรูปร่าง ขอบฉีกมากกว่า	- แปะติดได้ตามรูปร่างที่กำหนด	- แปะและตกแต่งด้วยอุปกรณ์อื่น ๆ เป็น	- สามารถพัฒนางานอิสระได้
พับ	- พับยังไม่ได้	- พับง่าย ๆ ที่ไม่ซับซ้อน	- พับกระดาษตามรอยพับได้ สามารถทำเป็นรูปร่างได้	- พับเป็นรูปร่างได้เรียบร้อย
ตัด	- ฉีกกระดาษ - จับกรรไกรได้บ้าง	- ใช้กรรไกรตัดได้	- จับกรรไกรคล่อง - ตัดถูก	- ตัดตามภาพได้

ที่มา กุลยา ตันติผลาชีวะ (2547). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย หน้า 192.

ประเภทของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

พระพงษ์ กุลพิศาล (2538 : 211) ได้จำแนกประเภทกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กตามลักษณะของผลงานเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. กิจกรรมศิลปะ 2 มิติ หมายถึง กิจกรรมที่เด็กสร้างสรรค์ภาพ บนระนาบผิววัสดุที่แบน ๆ เช่น กระดาษ กระดาษ ผ้า ผืนปูน พื้นทราย พื้นดิน ฯลฯ โดยใช้กลวิธีวาดเส้น ระบายสี พิมพ์หรือกดประทับให้เป็นสีประติดด้วยกระดาษสี เป็นต้น ผลงานศิลปะประเภทนี้ดูแล้วแบนราบ มีเฉพาะมิติกว้าง-ยาว

2. กิจกรรมศิลปะ 3 มิติ หมายถึง กิจกรรมที่เด็กสร้างสรรค์ภาพ ให้มีลักษณะลอยตัว หนา หรือเว้าลงไปในพื้นที่โดยใช้วัสดุและกลวิธีต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับวัสดุนั้น ๆ เช่น การปั้นทราย ดินเหนียว ดินน้ำมัน กระดาษแปงโด หรือการประกอบวัสดุต่าง ๆ เข้าด้วยกัน กลวิธีที่จะให้เด็กทำกิจกรรมประเภทนี้ต้องไม่มีขั้นตอนที่ซับซ้อน สามารถทำได้อย่างรวดเร็ว ง่าย และไม่เสี่ยงต่ออันตราย วัสดุที่นำมาประกอบเข้าด้วยกันจะเป็นประเภทติดกาวง่าย เช่น เมล็ดพืช ลูกปัด เศษไม้ใบไม้ เป็นต้น

3. กิจกรรมศิลปะผสมผสาน 2 มิติ กับ 3 มิติ หมายถึง กิจกรรมที่เด็กสร้างสรรค์ภาพโดยใช้วัสดุและกลวิธีทางกิจกรรมศิลปะ 2 มิติ และ 3 มิติ รวมเข้าด้วยกัน เช่น ให้เด็กใช้สีโปสเตอร์ระบายบนรูปปั้นดินเหนียว หรือแปงโดที่แห้งแล้ว หรือให้เด็กระบายสีหรือฉีกกระดาษสี (ที่ฉีก หรือตัดเป็นรูปต่าง ๆ) ตกแต่งกล่องกระดาษ เป็นต้น

ในการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เราอาจนำมาสผสมผสานงาน 2 มิติ และ 3 มิติได้ หรือทำเป็นงานสื่อผสม ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้ขยายประสบการณ์และเรียนรู้ได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

เอสสา (Essa, 2003 : 247 – 253) ได้จำแนกลักษณะของศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัยตามพัฒนาการเด็กออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ

กลุ่มที่ 1 ศิลปะ 2 มิติ เป็นกิจกรรมศิลปะที่เริ่มจากพัฒนาการขีดเขียนและสร้างสรรค์ประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้

- การวาดภาพ เป็นกิจกรรมที่เน้นให้เด็กทำงานศิลปะโดยใช้สีเทียน ดินสอสี ดินสอ ปากกา และชอล์ค ในการวาดภาพ เด็กสามารถใช้สีและแสดงออกอิสระ

- การระบายสี เด็กชอบสีสด การใช้สีน้ำจะทำให้เด็กเกิดความคิดลื่นไหล เรียนรู้เจดสี และผสมสี การระบายสีอาจใช้พู่กัน หรือนิ้วมือ หรือกิ่งไม้ก็ได้

- ภาพพิมพ์ เป็นการสร้างงานศิลปะด้วยการกดภาพลงบนกระดาษ ซึ่งเด็กสามารถใช้วัสดุใดก็ได้

กลุ่มที่ 2 ศิลปะ 3 มิติ ประกอบด้วยกิจกรรมศิลปะดังนี้

- แป้งปั้นและดิน การทำกิจกรรมศิลปะปั้น เป็นการให้เด็กได้ใช้นิ้วมือ ได้ประดิษฐ์และสร้างงานที่ตนเองชอบ

- ปะติด เป็นงานบูรณาการวัสดุ 2 อย่างเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างสรรค์ผลงานเด็กสามารถเลือกงานและพัฒนางานได้อย่างอิสระ

- งานไม้ เป็นประสบการณ์ที่ต้องใช้อุปกรณ์ตอก ตัด งานที่ช่วยให้เด็กเรียนรู้เครื่องมือต่าง ๆ

หลักการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับเด็กปฐมวัย แต่มีเงื่อนไขที่ต้องพิจารณาเพื่อให้กิจกรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างการเรียนรู้และส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างแท้จริงดังนี้

1. เปิดโอกาสให้เด็กได้ทำงานอย่างเสรี เด็กแต่ละคนมีความสนใจสื่อต่างกัน วิธีการต่างกัน ให้เด็กมีอิสระเลือกสื่อ เลือกวิธีการของตัวเอง การเปิดโอกาสให้เด็กแสดงออกความคิด และความรู้สึกที่เป็นอิสระของเด็กจะทำให้เด็กผ่อนคลายและเรียนรู้

2. สนับสนุนการทำงานศิลปะ ได้แก่ การจัดเตรียมอุปกรณ์ที่พร้อมในบางกรณีเด็กไม่มีประสบการณ์ครูอาจต้องจัดหาตัวอย่างให้เด็กดูด้วย หรือบางครั้งอาจต้องพาไปดูสภาพจริง

3. สร้างเสริมความมั่นใจในการคิดการแสดงออกด้วยการเชื่อมงาน ด้วยการพูดให้กำลังใจ ให้เวลาทำกิจกรรมที่ยืดหยุ่น

ในการจัดกิจกรรมศิลปะให้เด็กจะต้องใช้เวลาให้เหมาะสม ซึ่งในการจัดกิจกรรมประจำวันต้องคำนึงถึงหลักจิตวิทยาและพัฒนาการของเด็กโดยใช้ระยะเวลาในการทำกิจกรรมที่เหมาะสม กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมกับวัยได้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2540 : 24)

เด็กอายุ 3 ขวบ มีช่วงความสนใจ 8 นาที

เด็กอายุ 4 ขวบ มีช่วงความสนใจ 12 นาที

เด็กอายุ 5 ขวบ มีช่วงสนใจ 15 นาที

สำหรับวิชาศิลปะจะใช้ระยะเวลานานขึ้น ตั้งแต่ 40 – 60 นาที หรือมากกว่านั้น เหตุเพราะเป็นกิจกรรมที่เด็กมีภาวะผ่อนคลายและสนุกกับกิจกรรม

4. ใช้กิจกรรมศิลปะเป็นสื่อการเรียนรู้ และเสริมองค์ความรู้เด็กปฐมวัยสามารถพัฒนาพุทธิปัญญาหรือการคิดรู้ (Cognitive Development) ได้จากการรับรู้ (perception) แต่ถ้ามีปฏิสัมพันธ์ด้วยแล้วเด็กจะสามารถพัฒนาการคิดและเข้าใจในสิ่งที่กระทำได้มากขึ้น ดังนั้น การพัฒนาการเรียนรู้นอกจากให้ประสบการณ์หลากหลายแล้วครูจะเป็นบุคคลสำคัญในการส่งเสริมให้เด็กรู้จักแสดงความรู้ และประสบการณ์ที่ตนได้รับด้วยการใช้วัสดุหรือการพูดเพื่อการสร้างปฏิสัมพันธ์ของการเรียนรู้ เด็กจะสามารถเรียนรู้ได้มากขึ้นถ้ามีปฏิสัมพันธ์ เช่นกันกับกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เด็กจะเรียนรู้ได้มากขึ้น ความสามารถที่เด็กจะได้รับมีดังต่อไปนี้ (หรรษา นิลวิเชียร, 2535 : 184 อ้างถึง Broman, 1982)

1. เด็กสามารถบอกสีพื้นฐานแปดสี ดังนี้ แดง น้ำเงิน เหลือง ส้ม เขียว ม่วง น้ำตาล และดำ

2. เด็กสามารถแยกสิ่งของตามลักษณะของสี

3. เด็กสามารถใช้กรไกรตัดกระดาษได้

4. เด็กสามารถลอกแบบสีเหลี่ยม วงกลม รูปไข่ สีเหลี่ยมผืนผ้า และเส้นได้

5. เด็กสามารถ ลูบ ทูบ กลิ้ง บีบ ปั้น ดินเหนียวได้

6. เด็กสามารถเย็บด้วยเข็มพลาสติกได้

7. เด็กสามารถถักไหมพรมได้

8. เด็กสามารถระบายสีบนขาหยั่งโดยไม่ให้สีหยดหรือหกได้

9. เด็กสามารถทำภาพปะติด (Colages) จากวัสดุต่าง ๆ ได้

10. เด็กสามารถวาดภาพใช้สีเขียนหลายสีได้

11. เด็กสนใจในงานฝีมือ คำถามเกี่ยวกับการระบายสีการพิมพ์ การปั้น และการถักทอ

การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 5 – 6 ขวบ ควรมีลักษณะแยกเด่นชัด มีกระบวนการและจุดมุ่งหมายชัดเจน เด็กจะทำให้เกิดผลงานได้เป็นอย่างดี (พีระพงษ์ กุลวิศาล, 2538 : 37) หลักการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์คือการให้โอกาส ให้เวลาที่สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก จะทำให้เด็กสามารถเรียนรู้และสนุกกับกิจกรรมศิลปะที่ทำ และพัฒนางานสร้างสรรค์ได้ตามจินตนาการ หลักการปฏิบัติเพื่อให้งานศิลปะเป็นการเรียนรู้กระทำดังนี้

1. กิจกรรมศิลปะแต่ละอย่างที่เราจะนำมาใช้จะต้องมีลักษณะ ดังนี้
 - เป็นสื่อของเรื่องที่สอน
 - สร้างความสนใจให้กับเด็ก
 - ให้ความรู้แก่เด็ก ตามจุดประสงค์การสอน
2. ครูต้องใช้คำถามกระตุ้นโดยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างงานศิลปะที่ทำกับจุดประสงค์ของการสอน
3. ครูต้องใช้กิจกรรมที่หลากหลายให้เหมาะสมกับเรื่องที่เรียน
4. ครูต้องเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อม
5. ครูให้คำแนะนำและสนับสนุนเพื่อให้งานเป็นไปตามจุดประสงค์การสอน
6. ให้เด็กทำงานอิสระ
7. ครูให้เด็กอธิบายผลงานเพื่อประเมินและย้ำการเรียนรู้ให้กับเด็ก เช่น อธิบายผลงาน อภิปรายงาน ให้ความเห็น บอกสิ่งที่เรียนรู้ เป็นต้น

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่เด็กปฐมวัย สามารถแสดงความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง การทำกิจกรรมเป็นการสร้างเสริมพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์มิใช่กิจกรรมเพื่อการสร้างสุนทรีย์ได้เพียงอย่างเดียว ครูสามารถใช้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์กับเด็กอย่างมีความหมายในการเรียนรู้ได้ด้วย การให้เด็กคิดตามงานศิลปะที่ทำ เป็นการพัฒนาทักษะการคิด ซึ่งทักษะการคิดต้องสอน ทั้งนี้เพราะเด็กมีความสามารถในการค้นหาเหตุผล ค้นหาความรู้ และมีทักษะการคิดไม่เท่ากัน จากแนวคิดของเดอโบโน (Edward de Bono) เน้นให้เห็นว่าการคิดต้องสอน เพราะเด็กทุกคนมิได้มีความสามารถทางการคิดต้องมีการสร้างเสริม ซึ่งทักษะการคิดนี้จะต้องผนวกในทุก ๆ วิชา (Wilks, 1995 : 3) ด้วยลักษณะของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์นี้ครูสามารถที่จะสอดแทรกการเรียนรู้ทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา และภาษาสำหรับเด็กได้ แต่ทั้งนี้ต้องมีรูปแบบที่เหมาะสม

2. การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

คำว่า “ประสบการณ์” ในการศึกษาปฐมวัยนั้นแท้จริงคือคำว่าหลักสูตรนั่นเอง เหตุที่ไม่ใช้คำว่าหลักสูตรโดยตรงเป็นเพราะคำว่า หลักสูตรจะทำให้ครูไปให้ความสำคัญกับเนื้อหาและการจัดการเรียนการสอนอย่างมีแบบแผนที่เน้นการสอนการอ่าน เขียน ท่องจำเหมือนการเรียนระดับประถมศึกษา และมีมัธยมศึกษา ซึ่งไม่สอดคล้องกับวัยของเด็ก 6 ขวบแรก ที่ต้องการสร้างเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ตามวัย จึงเชื่อว่าการใช้คำว่าประสบการณ์ จะช่วยทำให้ครูพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการศึกษาปฐมวัยมากขึ้น โดยเน้นการเรียนรู้โดยผ่านประสบการณ์การเล่น และการกระทำกิจกรรมตามวัยของเด็ก ซึ่งแต่ละขวบปีมีความต้องการพัฒนาการและวิธีการเรียนรู้ที่ต่างกัน (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2543 : 22 – 23)

ประสบการณ์เป็นการให้เด็กได้กระทำซ้ำ ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกิดความชำนาญ สำหรับเด็กปฐมวัย กิจกรรมการลงมือกระทำและการเล่นคือประสบการณ์ของเด็ก ซึ่งในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยจะแตกต่างกัน ครูต้องมีแผนการจัดประสบการณ์และแผนการสอนควบคู่กัน แผนที่ครูปฐมวัยต้องจัดทำคือ แผนแรกเป็นแผนประสบการณ์ (Curriculum planning) เป็นแผนที่จัดกระทำขึ้นเพื่อให้ครูเห็นภาพทัศน์การจัดการเรียนการสอนตลอดจนหลักสูตร สำหรับเด็กแต่ละอายุในแต่ละปีการศึกษา ซึ่งเป็นแผนระยะยาว แต่แผนการสอน (Lesson plan) เปรียบเสมือนพิมพ์เขียวการปฏิบัติการของครูในการสอนแต่ละวันหรือแต่ละกิจกรรมที่ครูกำหนดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการเรียนการสอน และตรวจสอบได้ (กุลยา ตันติผลาชีวะ : 2543 : 36 – 38) เป้าหมายการจัดประสบการณ์คือการสร้างให้เด็กเรียนรู้ ซึ่งเด็กจะเรียนรู้ได้ดี เมื่อเกิดการเรียนการสอนและประสบการณ์ที่จัดให้กับเด็กเป็นประสบการณ์ตรง เด็กได้ฝึกการคิดการแก้ปัญหา การแสดงออกอย่างอิสระ และสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์นั้น ๆ มาใช้ในการแก้ปัญหาของตน และส่วนรวม เป็นการสร้างการเรียนรู้สำหรับเด็ก

2.1 ความหมายของการจัดประสบการณ์

ประสบการณ์ คือ สิ่งหรือสถานการณ์ที่สร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กโดยลักษณะของประสบการณ์ของเด็กปฐมวัยไม่ใช้การสอน อ่าน คัด เขียน แต่หมายถึง

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมพัฒนาการโดยรวมของเด็กปฐมวัย
2. การจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกชั้นเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก
3. การจัดสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และเด็กได้สัมผัสโดยตรง

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัย มีหลักการสำคัญ 6 ประการ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2537 : 18)

1. ประสบการณ์การเรียนรู้ควรให้สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน
2. ประสบการณ์การเรียนรู้ควรให้เหมาะสมกับความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน
3. ประสบการณ์การเรียนรู้ควรจัดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสิ่งที่เรียนและควรให้ผู้เรียนมีโอกาส คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีคุณธรรมและจริยธรรม
4. ประสบการณ์ที่จัดควรเป็นสิ่งที่มีความหมายต่อผู้เรียน กล่าวคือ เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน เป็นประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนและใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน
5. กิจกรรมที่นำมาใช้ในการจัดประสบการณ์ ควรมีวิธีใช้แรงจูงใจเร้าความสนใจไม่ซ้ำซาก ควรให้ผู้เรียนเกิดความสุขสนุกสนาน เป็นการปฏิบัติและการได้ร่วมมือทำกิจกรรมให้มากที่สุด
6. การหาแนวทางในการประเมินผลที่เหมาะสม

การจัดประสบการณ์ที่ดีต้องสอดคล้องกับพัฒนาการและความสามารถของเด็ก เมื่อเด็กทำกิจกรรมนั้น จะทำให้เด็กเกิดความมั่นใจ เห็นคุณค่าในตน กิจกรรมที่จัดต้องส่งผลต่อความรู้สึกอิสระในการเล่น ไม่กดดันด้วยมีเวลาที่เหมาะสม ซึ่งจากหลักการนี้ทำให้เกิดมีตารางกิจกรรมประจำวัน ที่แสดงเวลาและระยะเวลาในการทำกิจกรรม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางกิจกรรมประจำวัน

07.30 – 08.15 น.	รับเด็กเป็นรายบุคคล บันทึกคำพูดเด็ก พาเด็กไปห้องน้ำ
08.15 – 08.30 น.	เคารพธงชาติ และสวดมนต์
08.30 – 08.50 น.	สำรวจการมาโรงเรียน สนทนา และตรวจสุขภาพ
08.50 – 09.10 น.	กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ
09.10 – 10.00 น.	กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และการเล่นตามมุม
10.00 – 10.10 น.	(รับประทานอาหารเช้า)
10.10 – 10.30 น.	กิจกรรมในวงกลม
10.30 – 11.00 น.	เล่นกลางแจ้ง
11.00 – 12.00 น.	พัก (รับประทานอาหารกลางวัน)
12.00 – 14.00 น.	นอนพักผ่อน
14.00 – 14.20 น.	เก็บที่นอน ล้างหน้า ไปห้องน้ำ
14.20 – 14.40 น.	พัก (รับประทานอาหารเช้า)
14.40 – 15.00 น.	เกมการศึกษา

หลักการจัดประสบการณ์

เด็กปฐมวัยเรียนรู้จากประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เด็กประสบทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน ซึ่งในแต่ละวันโรงเรียนอนุบาลจะจัดประสบการณ์ตามตารางกิจกรรมประจำวัน ทั้ง 6 กิจกรรม ซึ่งต่อมาเมื่อมีการปฏิรูปการศึกษาทำให้การจัดประสบการณ์เห็นผู้เรียนเป็นสำคัญ จากคู่มือการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 40) ได้เสนอแนวทางการจัดประสบการณ์ไว้ดังนี้

1. จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือ เหมาะกับอายุ วุฒิภาวะและระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ
2. จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ คือ เด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง
3. จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ คือ บูรณาการทั้งทักษะและสาระการเรียนรู้
4. จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่ม คิด วางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำ และนำเสนอความคิด โดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก
5. จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นกับผู้ใหญ่ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ในบรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุข และเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่าง ๆ
6. จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อ และแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก
7. จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีและทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน ตลอดจนแทรกคุณธรรม จริยธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
8. จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า และแผนที่เกิดขึ้นในสภาพจริง โดยไม่ได้คาดการณ์ไว้

9. ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ ทั้งการวางแผน การสนับสนุน สื่อการสอน การเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินพัฒนาการ

10. จัดทำสารนิทัศน์ด้วยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคล นำมาไตร่ตรองและให้ใช้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็ก และการวิจัยในชั้นเรียน

ลักษณะของประสบการณ์จะต้องเน้นให้เด็กได้ลงมือกระทำ ได้สัมผัสได้ทดลอง เพื่อสร้างการเรียนรู้ ได้สังเกต และได้คิด โดยมีครูเป็นผู้สนับสนุนและชี้แนะ ข้อสำคัญประสบการณ์ที่จัดให้กับเด็กจะต้องมีลักษณะดังนี้

- ตรงกับความต้องการของเด็ก
- มีความหลากหลายในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างครอบคลุม
- เป็นประสบการณ์ทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน
- สร้างเสริมการคิดและความมั่นใจ

องค์ประกอบของประสบการณ์

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย จะมุ่งไปที่พัฒนาการเด็ก และการพัฒนาทักษะพื้นฐานที่สำคัญสำหรับเด็ก การปลูกฝังจริยธรรม วัฒนธรรม และการเรียนรู้กิจกรรมที่จัดให้กับเด็กจึงต้องครอบคลุมทั้งการพัฒนาทักษะสำหรับในชีวิตประจำวัน การเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานการเรียนรู้ ซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญของประสบการณ์ คือ กิจกรรมและสื่อการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้ เป็นวิธีการที่จะสร้างเสริมความสนใจใคร่เรียนรู้ของเด็ก ลักษณะของกิจกรรมจะต้องมีเทคนิคที่หลากหลาย เช่น

- เล่านิทาน
- บทบาทสมมุติ
- ปฏิบัติการ
- กระบวนการกลุ่ม
- การอภิปราย
- เกม
- การศึกษานอกสถานที่
- การเล่นละคร

แต่ละเทคนิคที่จัดในรูปกิจกรรมเป็นส่วนที่จะช่วยจูงใจให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างมีอารมณ์ร่วม เกิดการเรียนรู้อย่างมีอารมณ์ร่วม เกิดพัฒนาทั้งองค์ความรู้ ความรู้สึกที่ดี และการคิดอย่างกว้างขวาง เทคนิคของกิจกรรมยังช่วยให้เด็กเกิดความสุขสนุกสนาน มีสมาธิในการเรียนและมีกิจกรรมที่ดี

สื่อการเรียนรู้ สื่อเป็นอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ของเด็ก เป็นเครื่องมือสำหรับช่วยสร้างเสริมการเรียนรู้ให้กับเด็ก ซึ่งอาจเป็นวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ รวมถึงสิ่งแวดล้อมด้วย จำแนกเป็น 2 ประเภท (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2547 : 78 – 97)

1. จำแนกตามจุดประสงค์ประกอบด้วย

1.1 สื่อส่งเสริมพัฒนาการเฉพาะด้าน เช่น สื่อพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ได้ เครื่องเล่นสนาม สื่อพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เช่น แป้งปั้น

1.2 สื่อประกอบการเรียนรู้ เช่น บัตรภาพ หุ่นมือ

1.3 สื่อเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ ได้แก่ ของเล่นต่าง ๆ

2. จำแนกตามลักษณะของสื่อ มี 5 ประเภท คือ 1) วัสดุ 2) อุปกรณ์ 3) เครื่องมือเทคโนโลยี 4) แหล่งเรียนรู้ และ 5) เทคนิคการสอน

บริวเวอร์ (Brewer, 1995) ได้เสนอแนวทางในการเลือกสื่อการเรียนการสอน ดังนี้

1. เลือกสื่อการเรียนการสอนที่สามารถใช้ได้กับหลายประสบการณ์
2. เลือกสื่อการเรียนการสอนที่ทันทันต่อการใช้
3. เลือกสื่อการเรียนการสอนที่ตอบสนองกับวัตถุประสงค์หลายอย่าง เช่น บล็อก ซึ่งสามารถใช้ก่อสร้าง นับจำนวน แยกสี แยกรูปทรง ฯลฯ ได้
4. เลือกสื่อการเรียนการสอนที่สามารถใช้กับเด็กที่มีอายุ และความสามารถที่แตกต่างกัน เช่น การเล่นเกมที่เด็กเล็กสามารถเล่นโดยการตวงจากภาชนะหนึ่งไปอีกภาชนะหนึ่ง ขณะที่เด็กที่โตขึ้นหน่อยสามารถใช้เล่นเพื่อการเปรียบเทียบปริมาณและน้ำหนัก และเด็กโตสามารถเล่นเกมในลักษณะที่ซับซ้อนมากขึ้น

5. เลือกสื่อการเรียนการสอนที่ปลอดภัยเมื่อแตกหักแล้วไม่เป็นอันตรายต่อเด็ก

การจัดประสบการณ์มุ่งเพื่อให้เด็กเกิดการจัดเจนจากการได้ลงมือกระทำ ได้ฝึกปฏิบัติ ได้เห็น ได้สัมผัส ซึ่งโดยเป้าหมายมุ่งเพื่อการส่งเสริมพัฒนาการ สร้างความสุขในการเรียน และพัฒนาปัญญา

บทบาทครู ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ครูทำหน้าที่สำคัญในการเตรียมแผนการสอน เตรียมอุปกรณ์ และพร้อมเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับเด็ก บทบาทหน้าที่ ของครูที่สำคัญในการสอนเด็กให้เกิดการเรียนรู้ และพัฒนาการที่นอกจากใช้สื่อสร้างเสริมการเรียนรู้แล้ว บทบาทครูที่สำคัญและต้องปฏิบัติเป็นดังนี้ (Boulton – Lewis and Catherwood, 1994 : 103 – 104)

1. สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เด็กรู้สึกสบาย
2. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ทำให้เด็กกล้าทดลอง รู้จักความสำเร็จและการทำงานให้สำเร็จ
3. เปิดโอกาสให้เด็กรู้จักถามคำถาม แสดงความคิดเห็นและค้นคว้าตามความคิดของตน โดยมีครูเป็นผู้สนับสนุนและแนะนำ
4. สิ่งแวดล้อมจะต้องเน้นกระบวนการเรียนรู้ให้กับเด็กอย่างกว้างขวาง

3. การสอนเพื่อสร้างการเรียนรู้

การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ และการฝึกฝน ซึ่งการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยเกิดได้ทั้งที่บ้านและโรงเรียน การให้โอกาสเด็กได้สัมผัส ได้รับประสบการณ์ตรงจะสร้างสถานการณ์การเรียนรู้ที่ดียิ่งให้กับเด็ก (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2545 : 32) ซึ่งคนจะมีกระบวนการเรียนรู้ที่เริ่มต้นจากสิ่งเร้า (stimulus) แรงเสริม ผ่านกลไกของสมองนำไปสู่การเรียนรู้ ซึ่งกาเบ (Gagne') ได้กล่าวถึงขั้นของกระบวนการเรียนรู้ว่าเริ่มต้นจากการจูงใจ (motivation phase) ให้อยากรู้อยากเรียน แล้วเกิดความพอใจ (appreciation phase) ตามด้วยการค้นหา (acquisition phase) จะเก็บข้อความรู้ที่ได้ไว้ (retention phase) เป็นการสะสมความรู้ เมื่อมีการกระตุ้นอีกครั้งให้นำมาใช้จะสามารถนำมาใช้ได้ คือ นึกออกหรือระลึกได้ (recall phase) ถ้าหากว่าการนำข้อมูลไปใช้นั้นเกิดมีความคล้ายคลึงกับประสบการณ์ใหม่ จะทำให้เกิดการประมวลผลหรืออัดแน่นความรู้ได้มากขึ้น (generalization phase) เมื่อนำไปปฏิบัติซ้ำก็สามารถทำได้ (performance phase) และสามารถป้อนข้อมูลกลับทบทวน (feedback phase) ได้ชัดเจน กระบวนการ

การเรียนรู้ของกาเยนี เป็นส่วนที่มองให้เห็นลำดับของการรับการใช้และการประเมิน โดยเฉพาะช่วงปฐมวัย ตั้งแต่อายุ 1 ขวบ เด็กจะเริ่มคิดและบอกเรื่องราวที่ตนคิดและแสดงออกได้ ในการที่จะสื่อให้ผู้อื่นได้รับรู้

ในกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวนี้แต่ละขั้นมีครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการวางแผนให้เด็กเรียนรู้ บรรลุถึงการเรียนรู้ที่ต้องการ การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการได้รับประสบการณ์ การได้รับการสอน ทำให้เกิดการเปลี่ยนความคิด ความรู้ และความสามารถ ซึ่งสามารถเห็นภาพแสดงออกทางพฤติกรรมได้อย่างชัดเจน ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงจะแสดงออกในด้านใดด้านหนึ่งหรือทั้ง 3 ด้าน อย่างชัดเจนคือ ความรู้ ทักษะ และเจตคติ บางครั้งอาจมีผลถึงความเชื่อ ซึ่งการได้มาซึ่งการเรียนรู้ มีทฤษฎีอธิบายอย่างหลากหลายได้แก่

1. ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม ที่เน้นถึงอินทรีย์ สิ่งเร้า และการตอบสนอง
2. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา ที่เน้นว่าการเรียนรู้เป็นขั้นของพัฒนาการตามวัย
3. ทฤษฎีมนุษยนิยม เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากประสบการณ์แห่งความพอใจ

เด็กปฐมวัยจะเรียนรู้ได้จากการสัมผัส การเห็นตัวแบบการซึมซับประสบการณ์ จากการทำงาน ของเด็ก เช่น การเล่น การสอน และการฝึกที่สามารถส่งเสริมให้เด็กพัฒนาได้เต็มศักยภาพ (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2545 : 23 – 24)

3.2 การเรียนรู้กับการทำงานของสมอง

การเรียนรู้เป็นกระบวนการทำงานของเซลล์สมองที่จะจดจำเรื่องราวต่าง ๆ แล้วนำสิ่งที่เรียนรู้ไปคิดวิเคราะห์ ประยุกต์ใช้และตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การคิดและการเรียนรู้ของมนุษย์ประกอบด้วย สมองซีกซ้าย และสมองซีกขวา ที่ทำงานสัมพันธ์กัน สมองซีกซ้าย ควบคุมการคิด การวิเคราะห์ และเหตุผล ส่วนสมองซีกขวาคิดแบบองค์รวมและสร้างสรรค์ แต่ขึ้นอยู่กับความแตกต่างของบุคคลว่าจะใช้สมองซีกใดมากกว่าซีกใด (Hildebrand, 1991 : 296) สมองทำหน้าที่ควบคุมร่างกาย ความคิด และความรู้สึก สมองประกอบด้วยนิวรอน 1 แสนล้านนิวรอน เป็นหน่วยทำงานของสมอง มีใยแอกซอนเป็นสายนำไฟฟ้า จากนิวรอนหนึ่งจะส่งไปยังอีกนิวรอนหนึ่งอย่างรวดเร็ว โดยมีรอยต่อเชื่อมเรียกว่านิวโรทรานสมิตเตอร์ สมองจะเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วตั้งแต่อยู่ในครรภ์ถึงวัยรุ่น สมองส่วนต่าง ๆ จะทำงานร่วมกัน ทั้งรับรู้ แปลความหมายและขยายความคิด ในช่วง 6 ขวบแรกของชีวิต สมองจะเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วถึงกว่าร้อยละ 80 การกระตุ้นการเพิ่มเซลล์สมองมีความสำคัญมาก สมองของเด็กจะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งปริมาณเส้นใยสมองและจุดเชื่อมต่อ ซึ่งกระตุ้นที่ถูกต้อง จะช่วยพัฒนาเซลล์สมองและการทำงานของสมองให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในช่วงอายุ 3 ขวบแรก สมองจะพัฒนาการเชื่อมสานอย่างรวดเร็วด้วยการตอบสนองกับสิ่งกระตุ้นรับภายนอก ประสบการณ์ที่เด็กได้รับจะมีผลทำให้ระบบประสาทของสมองเชื่อมโยงต่อกัน ประสบการณ์ที่ดีจะช่วยให้เซลล์ของสมองพัฒนา ในทางตรงข้ามความเครียดมีผลทำให้เซลล์สมองตาย เนื่องจากมีการกระตุ้นให้เกิดการหลั่งฮอร์โมน ที่เรียกว่า คอร์ติซอล (Cortisol) ซึ่งถ้ามีสูงมากจะทำให้ลดการทำงานของสมอง ความจำที่เป็นผลทำให้การเรียนรู้ไม่ดี (Newberger, 1999 : 11 – 12) การทำงานของสมองทั้งซีกซ้ายและซีกขวาจะทำงานพร้อมกัน และเป็นการทำงานร่วมกัน สมองซีกซ้ายจะมีศักยภาพเกี่ยวกับภาษา การฟัง ความจำ การวิเคราะห์เหตุผล การจัดลำดับการคิดคำนวณ สัญลักษณ์ เหตุผลเชิงตรรก และวิทยาศาสตร์ ส่วนสมองซีกขวา จะมีศักยภาพเกี่ยวกับจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ อารมณ์ ความรู้สึกรับรู้ภาพรวม การรับรู้ทางประสาทสัมผัส รวมทั้งศิลปะ สุนทรี รูปทรง สี ดนตรี มิติสัมพันธ์และการเคลื่อนไหว (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2543 : 40) การทำงานร่วมกันของสมองซีกซ้ายและขวาทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างสมดุลทั้งความคิดและอารมณ์

ภาพที่ 2 หน้าที่ของสมองซีกซ้ายและขวาในการเรียนรู้

ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ที่สัมพันธ์กับสมองและสอดคล้องกับวัยนั้น มีอยู่ 10 ประการ ดังนี้ (บรรณาการ, 2546 อ้างถึง สกศ, เด็กปฐมวัยของสหรัฐอเมริกา : รายงานพัฒนาและการเรียนรู้ 2543)

1. ประสบการณ์ใน 2 – 3 ปีแรก เป็นตัวนำของการพัฒนาสมองเด็ก
 2. ประสบการณ์ในวัยแรกมีผลต่อการเชื่อมโยงกันของเซลล์สมอง ซึ่งสมองกำลังพัฒนา สามารถแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น โดยอาศัยประสบการณ์
 3. สมองของเด็กเป็นช่วงของการพัฒนา
 4. เด็กแต่ละคนมีลักษณะเฉพาะตัว
 5. เด็กเรียนรู้ในบริบทของความสัมพันธ์ที่มีความหมาย ซึ่งหมายถึงการได้สัมผัส และปฏิสัมพันธ์ ซึ่งเป็นการสร้างการเรียนรู้
 6. ผู้ดูแลเด็กสามารถตอบสนองความต้องการของเด็กเล็กได้ แต่ไม่สามารถแทนพ่อแม่
 7. พ่อแม่เป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาสมองและการเรียนรู้ การพูดคุยของพ่อแม่ทำให้เด็กเรียนรู้ภาษา เข้าใจความหมายของคำและความรู้สึกสัมพันธ์ของมนุษย์
 8. เด็กต้องการการกระตุ้นที่หลากหลาย และเหมาะสม จะทำให้เด็กเกิดความงอกงามทางปัญญา
 9. ป้องกันการทำลายความรู้สึกละเอียดอ่อนที่มีผลต่อสมอง ที่อาจเกิดขึ้นได้ง่าย ๆ จากการใช้พฤติกรรมทำลายอารมณ์ และความรู้สึกของเด็ก
 10. ให้การเลี้ยงดูที่ถูกต้องด้วยความรัก ความอบอุ่นและการดูแลอย่างเข้าใจ
- การศึกษาปฐมวัยเป็นการศึกษาที่เน้นการดูแล และการให้การศึกษาที่ต้องสนับสนุนให้มีการกระตุ้นการทำงานของเซลล์สมอง และความอบอุ่นทางจิตใจเด็กด้วย

วิธีการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

เด็กปฐมวัยมีวิธีการเรียนรู้ เช่นเดียวต่างกัน แต่ว่าเด็กปฐมวัยไม่สามารถเรียนรู้ได้จากภาษา และเรื่องที่เป็นนามภาษา เพราะพัฒนาการทางภาษายังต่ำมาก ซึ่งปกติภาษาจะพัฒนามากขึ้น ตามวัยและประสบการณ์ วิธีการเรียนรู้ของเด็กจึงมาจากการสัมผัส และเลียนแบบ

1. เรียนรู้จากเงื่อนไข เด็กเรียนรู้ได้จากการวางเงื่อนไข เนื่องจากการเชื่อมโยง ระหว่าง สิ่งเร้ากับการตอบสนอง ซึ่งการเรียนรู้จากการวางเงื่อนไขนี้ เด็กจะเรียนรู้จากการลองผิดลองถูก หรือจากการได้แรงเสริม จะทำให้เด็กเรียนรู้และกระทำพฤติกรรมที่เรียนรู้นั้นได้

2. เรียนรู้จากประสบการณ์ ประสบการณ์เป็นตัวสร้างการเรียนรู้ การให้เด็กได้มีกิจกรรม ได้ลงมือกระทำจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้

3. เรียนรู้จากรับรู้ เด็กปฐมวัยรับรู้จากประสาทสัมผัส และแปลความหมายจากสัมผัส ซึ่งการรับรู้นำไปสู่ความหมายของการเรียนรู้ เด็กจะมีความสามารถในการถ่ายโยงการเรียนรู้

4. เรียนรู้จากค้นพบ เป็นการเรียนรู้ด้วยการพัฒนาทักษะการคิด ด้วยการค้นคว้า สืบสวน ข้อมูล วิเคราะห์สังเคราะห์ และปฏิบัติการนำไปใช้ ซึ่งประสบการณ์จะช่วยให้การเรียนรู้เกิดขึ้นในตน เด็กปฐมวัยเรียนรู้ได้จากการสัมผัส การเห็นตัวแบบ การซึมซับประสบการณ์โดยเฉพาะจากการทำงานคือ การเล่นของเด็ก ซึ่งการสอนและฝึกที่ถูกต้องจะเป็นตัวเสริมพัฒนาการของเด็กได้เต็มศักยภาพ อธิบายได้ดังนี้ (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2545 : 23 – 24)

การสัมผัส ในช่วงขวบปีแรกของชีวิตสัมผัสมีความหมายต่อการเรียนรู้มาก เด็กจะรับและส่งถ่ายความรู้สึกจะทำให้เด็กซึมซับสู่การเรียนรู้ พ่อแม่ให้ให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็กจากการสัมผัสมาก ตามขั้นพัฒนาการของเพียเจท์กำหนดว่าในช่วง 2 ขวบแรกเป็นช่วงของการพัฒนาการทางพุทธิปัญญาจากการสัมผัสเรียกว่า Sensorimotor stage การเรียนรู้ในช่วงปฐมวัยนี้เป็นการเรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมซึ่งจะพัฒนาไปสู่การเรียนรู้แบบนามธรรมมากขึ้น เมื่ออายุ 7 ปีไปแล้ว

การเลียนแบบ แบบดูรา เชื่อว่าพฤติกรรมของคนและการแสดงออก เกิดมาจากการได้เลียนแบบตัวอย่างที่ผู้หนึ่งเห็นได้สังเกต ลองปฏิบัติตามและจำลองที่ผู้ใหญ่กระทำแล้วนำมาทดลอง หากได้รับการยอมรับเด็กจะแสดงพฤติกรรมหรือกระทำนั้นต่อไปการเลียนแบบของเด็ก เด็กจะเลือกเลียนแบบเฉพาะสิ่งที่สนใจเท่านั้น สิ่งที่เด็กเลียนแบบมีทั้งจากการได้เห็น ได้ฟัง และได้ยิน แต่การได้เห็นต้นแบบมีอิทธิพลสูงกว่า

การเล่น เป็นประสบการณ์สำคัญสำหรับการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยทั้งทางตรงและทางอ้อมขณะเล่นเด็กได้คิด ได้กระทำ ได้สัมผัสและสนุกสนานกับการเล่น พ่อแม่ให้ความหมายการเล่นว่าเป็นงานของเด็ก เป็นงานแห่งการเรียนรู้เข้าใจและพัฒนาปัญญา เด็กจะซึมซับความรู้และพฤติกรรมต่าง ๆ จากการเล่น การคิดของเด็กเกิดจากการค้นคว้า เด็กปฐมวัยชอบค้นคว้า ชอบรู้ เพราะเด็กกระหายความรู้ ค้นหาสิ่งที่เป็นการเรียนรู้ของตนทั้งที่ยังไม่มีเป้าหมาย เด็กใช้ความรู้ที่ค้นพบจากการค้นคว้ามาสร้างความรู้ใหม่ ด้วยการเปรียบเทียบสารสนเทศหรือข้อมูลที่ได้รับใหม่กับความรู้เก่าที่มีเพื่อปฏิเสธ ยืนยัน ขยายความหรือกระจายความคิดที่มีอยู่ขยายเป็นการเรียนรู้เพิ่มขึ้น เด็กบางคนชอบเล่นสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วจะไม่เล่นอีก ถ้าเด็กพบประเด็นปัญหาหรือเงื่อนไขจากการเล่นนั้น ถ้าเป็นการเล่นร่วมกับผู้อื่นการเรียนรู้ของเด็กจะกว้างขวางออกไปถึงพัฒนาการทางสังคม การแก้ปัญหา การเล่นมีคุณค่ากับเด็กมากให้ประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กในภาพรวมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา การรับรู้ส่วนใหญ่เป็นการรับรู้ทางสายตา โดยการรับรู้เกี่ยวกับสี รูปร่าง และบริเวณว่าง พัฒนาการการรับรู้ทางสายตาจะเริ่มพัฒนาแยกแยะสิ่งต่าง ๆ จากการแยกแยะสี การแยกแยะ

รูปร่างในระยะแรก ต่อมาเมื่อเด็กมีพัฒนาการของการรับรู้ทุกด้านมากขึ้น เด็กจะแสดงกับการรับรู้พื้นที่ว่าง ซึ่งเด็กรู้ว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อม ระยะพัฒนาการการใช้พื้นที่ว่างมีความสำคัญสำหรับเด็กมาก เหมือนกับว่าเมื่อเด็กเติบโตขึ้นเด็กจะสามารถพัฒนาการ การใช้พื้นที่ว่างได้เหมาะสมขึ้นหรือสามารถถ่ายทอดความรู้สึกจากสิ่งที่ตนรับรู้ออกมาในพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ของภาพให้มีความหมายและมีความสัมพันธ์กันได้ ภาพวาดจึงประกอบด้วยการใช้พื้นที่ว่าง รูปร่าง สี สัน ความรู้สึก การที่กล่าวว่าเด็กที่มีการสังเกตดี จะรู้ว่ามีวัตถุต่าง ๆ ย่อมมีความต่างกันด้านรูปร่าง รูปทรง สี ความเรียบและขรุขระ ความรู้สึกต่อแสงและความมืด การรับรู้เหล่านี้ล้วนมาจากประสบการณ์จากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม สำหรับครูที่สอนเด็กเล็ก ๆ ควรจัดให้เด็กได้รับประสบการณ์จากการเล่นที่จะพัฒนาการรับรู้ทางสายตา และมีความรู้สึกประสาทสัมผัสจากสิ่งแวดล้อม

ลักษณะการสอนที่ดี

ศาสตร์ทางการสอนปัจจุบันให้ความสำคัญกับกระบวนการทำงานของสมองมากขึ้น เนื่องจากมีการวิจัยพบว่า การทำงานของสมองกับการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กัน นักการศึกษาได้มีการเชื่อมสานความรู้ระหว่างประสาทวิทยา พฤติกรรมศาสตร์ จิตวิทยาการศึกษา และสร้างสรรค์เข้าด้วยกัน โดยเน้นถึงการทำงานของสมองซีกซ้ายและขวา ซึ่งในการจัดการเรียนการสอน ครูต้องสามารถออกแบบการสอน ให้กระตุ้นสมองให้ทำงานพร้อมกัน ขณะเรียนโดยสมองซีกซ้ายทำงานเกี่ยวกับการวิเคราะห์ การหาเหตุผล การวิเคราะห์ และการบอกความแตกต่าง ในขณะที่สมองซีกขวาจะทำงานองค์รวมอย่างเป็นแบบแผน เพื่อเชื่อมสานสิ่งที่สัมพันธ์และเหมือนเข้าด้วยกัน (Springer and Deuth, 1981) และในการเรียนการสอนต้องเน้นให้สมองทำงานร่วมกันทั้ง 2 ซีก (Levy, 1983)

การสอนที่ดีเป็นตัวชี้วัดคุณภาพการศึกษา ครูต้องสามารถทำให้เด็กรู้สิ่งที่ไม่รู้ อย่างมีจุดหมาย ด้วยการทำงานของสมอง ซึ่งลักษณะของการสอนที่สำคัญ นอกจากตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการกระทำเป็นรายบุคคล ทำงานกลุ่ม แล้วการสอนที่ดีต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิด แสดงความคิดสร้างสรรค์ และดำเนินชีวิตตามแบบประชาธิปไตย โดยการชักถามผู้เรียนเกี่ยวข้องกับปัญหาต่าง ๆ ส่งเสริมให้คิดทำสิ่งใหม่ ๆ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น รับฟังและเคารพความคิดเห็นของคนอื่น ตลอดจนให้มีส่วนในการวางแผนร่วมกับครู (สุพิน บุญชูวงศ์, 2531 : 10) วิธีสอนที่ครูนำมาใช้ต้องเป็นวิธีการถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ที่ครูจัดขึ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างเข้าใจ และซาบซึ้ง สร้างเจตคติที่ดีตามลำดับที่ครูสอน

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จงใจ ขจรศิลป์ (2532 : 80 – 82) ได้ศึกษาลักษณะการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และการเล่นตามมุมที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์และความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และการเล่นตามมุมแบบริเริ่มอย่างอิสระมีความคิดสร้างสรรค์และความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่ากลุ่มควบคุม ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าเด็กในกลุ่มทดลองที่มีอิสระในการเลือกทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ หรือเล่นตามมุมได้ตามความสนใจของเด็ก โดยครูไม่เข้าไปเกี่ยวข้องหรือควบคุมดูแลเด็กจึงมีอิสระในการใช้ความคิดในการสร้างผลงานด้วยตัวเด็กเอง

กรวิภา สรรพกิจจานง (2532 : 47 – 48) ได้ศึกษาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการฝึกกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบชี้แนะ และแบบอิสระพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการฝึก

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบอิสระมีความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กดีกว่าที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบชี้นำ

อารี เกษมรติ (2533) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม และกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ปกติที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน และแบบรักทะนุถนอม พบว่าเด็กที่ทำงานศิลปะเป็นกลุ่มมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่า ที่นำศิลปะปกติ ทั้งกลุ่มที่มีการเลี้ยงดูแบบเข้มงวดและการเลี้ยงดูแบบทะนุถนอม

สุทธิพรณ ธีรพงศ์ (2534) ได้ศึกษาพฤติกรรมการร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ทำการกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครุมีส่วนร่วม และครูไม่มีส่วนร่วมพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ แบบครุมีส่วนร่วมมีพฤติกรรมการร่วมมือแตกต่างจากกลุ่มที่ครูไม่มีส่วนร่วม

วิลาวัณย์ เผือกพ่วง (2536) ได้ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคม และการใช้กล้ามเนื้อเล็ก ด้วยการให้นำศิลปะสร้างสรรค์ โดยใช้คำถามประกอบกับกลุ่มที่ทำการกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติ พบว่า กลุ่มที่ใช้คำถามประกอบมีพฤติกรรมทางสังคม ด้านความเอื้อเฟื้อ ความมีระเบียบวินัย และความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กสูงกว่า กลุ่มปกติและแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วาสนา เจริญสอน (2537) ได้ศึกษาผลการใช้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ประกอบคำถามเชื่อมโยง ประสบการณ์ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่มีความเชื่อมั่นในตนเองต่างกัน พบว่า เด็กปฐมวัยที่มีความเชื่อมั่นต่ำมีพัฒนาสูงขึ้น แต่กลุ่มที่มีความเชื่อมั่นสูงอยู่แล้ว ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

วิจิตรา วิเศษสมบัติ (2539) ได้ศึกษาพบว่า เด็กที่ได้รับประสบการณ์ความคิดรวบยอด ประกอบการสนทนาในกิจกรรมงานปั้นมีความพร้อมทางภาษาสูงกว่า เด็กที่ได้รับประสบการณ์การปั้นแบบปกติคืองานปั้นอิสระ

นภาพร แซ่เลื่อง (2539) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบครูเน้นคุณค่าในตัวเด็ก โดยครูจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการสอนแบบวางแผนปฏิบัติการ และสรุปทบทวนมาใช้ในกลไกการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ร่วมกับการสนับสนุนของครู โดยเปรียบเทียบกับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติ ผลพบว่า เด็กกลุ่มแรกสามารถพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองสูงกว่า กลุ่มปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

กรรภัสสร ประเสริฐศักดิ์ (2539) ได้ศึกษาเปรียบเทียบทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ศิลปะสร้างสรรค์ก็ประกอบคำถามเชิงเหตุผล และประกอบคำถามเชิงเปรียบเทียบกับการจัดกิจกรรม จัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติ ผลปรากฏว่าเด็กกลุ่มแรกมีทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ว่ากลุ่มหลังอย่างมีนัยสำคัญที่ .01

สมคิด ชนแดง (2540) ได้ศึกษาโดยนำศิลปะวาดภาพมาประกอบการเล่าเรื่องคำรูปธรรม เปรียบเทียบกับการเล่าเรื่องประกอบคำรูปธรรม และการเล่าเรื่องแบบปกติพบว่า เด็กกลุ่มที่มีการวาดภาพประกอบการเล่าเรื่องคำรูปธรรมมีพัฒนาทางภาษาสูงกว่าอีก 2 กลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

ชไมমন ศรีสุรักษ์ (2540) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน กับกลุ่มที่ทำการกิจกรรมแบบปกติ พบว่า เด็กปฐมวัยที่มีการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบวางแผนปฏิบัติและทบทวนสูงกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่ากลุ่มปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ .01

ชนกพร ธีระกุล (2541) ได้ศึกษาเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบเน้นกระบวนการกับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม

ศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติพบว่า เด็กกลุ่มแรกมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สูงกว่าเด็กกลุ่มหลัง หรือกลุ่มที่ทำกิจกรรมสร้างสรรค์แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญที่ .01

บุศรินทร์ สิริปัญญาธร (2541) ได้ศึกษาแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย ที่เกิดจากกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มเป็นระยะเวลา 9 สัปดาห์ พบว่า เด็กมีพฤติกรรมความร่วมมือเพิ่มขึ้นตามลำดับ และมีความเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนในสัปดาห์ที่ 8 และ 9

วราภรณ์ นาคะศิริ (2546) ได้ศึกษาความคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัย โดยใช้ทรายสีประกอบการให้เด็กเล่าถึงชิ้นงานที่ตนเองทำ พบว่า หลังการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 20 นาที พบว่าเด็กมีความคิดเชิงเหตุผลสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

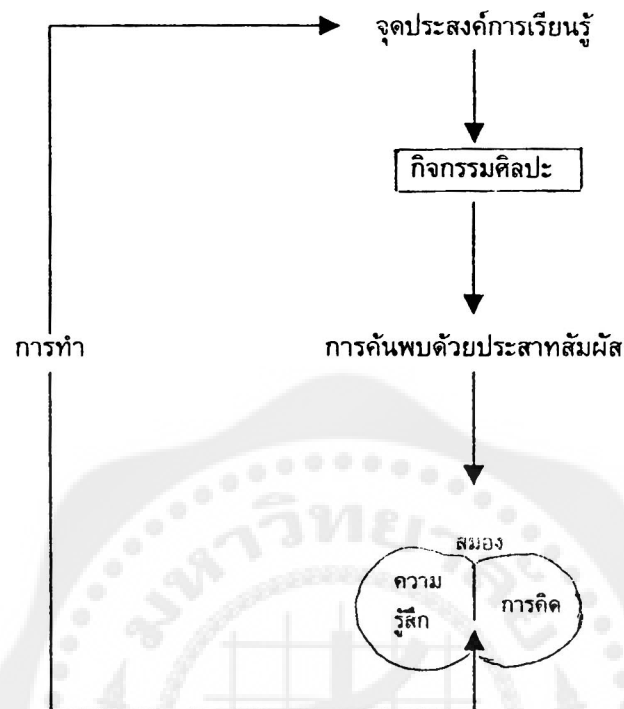
เอื้ออารี ทองพิทักษ์ (2546) ได้ศึกษาทักษะพื้นฐานทางมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัย อายุ 5 – 6 ขวบ ด้วยการให้เด็กวาดภาพต่อเติมจากสิ่งเร้าที่ครูกำหนด จากการทดลองเป็นเวลา 8 สัปดาห์ พบว่า เด็กมีพัฒนาทักษะพื้นฐานทางมิติสัมพันธ์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ฟิลลิป (Phillips, 1993) ได้ศึกษาความเข้าใจของผู้สอนปฐมวัยด้านศิลปะศึกษาพบว่า ครูผู้สอนต้องมีความรู้ความสามารถในการทำงานและผลิตงานศิลปะมากกว่า การมีความรู้เกี่ยวกับแนวคิด คำศัพท์ สื่อทางศิลปะและหลักสูตรที่ใช้ในการสอน เช่น ระดับประถมศึกษาและอนุศึกษา

จากรายงานการวิจัยที่สรุปจะพบว่า กระบวนการเรียนการสอนมีผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้ ปัจจัยที่มีส่วนคือ 1) บทบาทครูในการสนทนาชี้แนะ มีส่วนร่วม ใช้คำถาม ประกอบกับ 2) การให้กำลังใจของครู ทั้ง 2 ประการนี้มีผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้จากกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ของเด็ก ซึ่งจากผลวิจัยขอฟิลลิปได้สนับสนุนบทบาทและสมรรถนะครูผู้สอน

แนวคิดการวิจัย

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่า จากแนวคิดและความก้าวหน้าทางประสาทวิทยา ทำให้เกิดการศึกษาวิจัย และพบว่าสมองซีกซ้ายและขวา มีการพัฒนาและทำงานร่วมกันโดยสมองซีกซ้ายทำงานเกี่ยวกับ การคิดเชิงวิชาการ เหตุผลในขณะที่สมองซีกขวาทำงานเกี่ยวกับศิลปะสุนทรียรส และมิติสัมพันธ์ ซึ่งในการนี้การพัฒนาการเรียนการสอนต้องสามารถเชื่อมโยง การทำงานของสมองซีกซ้ายและขวาให้ร่วมกันอย่างบูรณาการ ซึ่งหมายถึงการเรียนการสอนที่เหมาะสม กิจกรรมศิลปะมีความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์และความคิด ที่เด็กได้ลงมือปฏิบัติประสานสายตา และการทำงานของมือ รวมถึงการเชื่อมโยงความคิด ในระหว่างทำกิจกรรม ซึ่งเป็นการช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาไปพร้อมกัน (กันตรัตน์ไพรินทร์, 2545 : 57) การทำกิจกรรมศิลปะเป็นการเรียนรู้ด้วยการกระทำ กระบวนการเรียนรู้ส่งถ่ายจากปลายนิ้ว และตาสู่ความรู้สึกและการคิด โดยเริ่มจากการเลือกวัสดุ ออกแบบ และ / หรือสร้างผลงาน ที่ดำเนินเป็นกระบวนการต่อเนื่องเด็กจะคิดซ้ำและประเมินงานนั้น ทำให้สมองซีกซ้ายเกิดการงานร่วมกันอย่างอัตโนมัติ ซึ่งเป็นการทำงานที่ทำให้สมองซีกซ้ายขวาเกิดการงานร่วมกันและเกิดการเรียนรู้อย่างหลากหลายกลไกการเรียนรู้โดยผ่านงานศิลปะแสดงทิศทางได้ตามภาพที่ 3

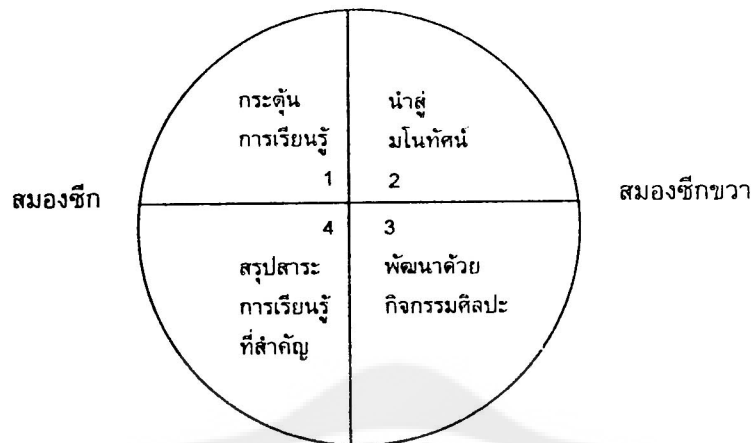
ภาพที่ 3 กระบวนการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมศิลปะ

ที่มา Kulaya Tantiphlachiva. (2004) *Art as A Teaching Tools* : 2

เด็กปฐมวัยสามารถซึมซับการเรียนรู้จากประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับ เพื่อพัฒนาการทุกด้านของเด็ก การที่เด็กได้เล่น ได้ลงมือกระทำ การพัฒนาการเรียนรู้และเพิ่มประสิทธิภาพทางสมองของเด็กด้วย (Sroufe, et. al : 1992) ซึ่งจากผลงานวิจัยที่ศึกษาจะพบว่า กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สามารถสร้างการเรียนรู้ด้วยเหตุผลต่อไปนี้

1. การสอนที่ดีต้องทำให้เด็กเก่งและมีความสุข
2. กิจกรรมปัญญา การสร้างสรรค์ และศิลปะบูรณาการกันได้
3. การเรียนรู้ที่ดีต้องจำองค์ความรู้ได้
4. ศิลปะคือสื่อภาษา ความคิด และจินตนาการสำหรับเด็กปฐมวัย
5. กิจกรรมการเรียนการสอนต้องมีความหลากหลาย เพื่อให้ครูเลือกใช้ในการจูงใจให้เด็กเรียน

กระบวนการเรียนการสอนที่จะสร้างความต่อเนื่องได้ต้องประกอบด้วยบทบาทครูปฏิบัติหน้าที่โดยต่อเนื่องกิจกรรมโดยทำให้สมองซีกซ้ายทำงานร่วมกัน โดยเริ่มต้นจากสมองซีกซ้ายคือ การกระตุ้นการเรียนรู้ผ่านสัมผัส พัฒนาเป็นงานศิลปะ และสังเคราะห์หรือสรุปสาระการเรียนรู้ ทั้ง 4 ส่วน ที่จะเป็นการทำงานของสมองซีกซ้ายขวาที่ต่อเนื่องกัน จัดเป็นกระบวนการเรียนการสอนตามรูปแบบศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้

ภาพที่ 4 องค์ประกอบกระบวนการเรียนการสอนศิลปะเพื่อการเรียนรู้

จากภาพที่ 4 เป็นไดอะแกรมให้เห็นขั้นตอนของกระบวนการสอนศิลปะเพื่อการเรียนรู้ที่ผู้วิจัย
ตั้งกรอบแนวคิดเป็นการเบื้องต้น โดยมีความหมายแต่ละส่วนของวงกลมที่ต้องเริ่มต้นอย่างต่อเนื่องจาก 1 ไป 4
ดังนี้

- 1 หมายถึง การกระตุ้นการเรียนรู้
- 2 หมายถึง การสอนที่นำไปสู่การเรียนรู้มโนทัศน์ที่ต้องการ
- 3 หมายถึง พัฒนาด้วยกิจกรรมศิลปะ เพื่อย้ำ จำ และเข้าใจสิ่งที่เรียน
- 4 หมายถึง สรุปสาระการเรียนรู้ที่สำคัญ ซึ่งเหมาะสำหรับเด็กชั้นอนุบาลศึกษา ที่ต้องทบทวน
และย้ำองค์ความรู้ หรือมโนทัศน์ที่เรียนในแต่ละครั้ง แต่ละเรื่องที่เรียน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ โดยการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive analysis) และการทดลองหาประสิทธิภาพรูปแบบ โดยมีขั้นตอนดำเนินการวิจัยดังนี้

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยประชากร 2 กลุ่ม คือ ครูผู้สอนระดับอนุบาลศึกษา และเด็กนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ครูผู้สอนระดับอนุบาลศึกษา เป็นครูระดับอนุบาลศึกษาที่อาสาสมัครเข้าร่วมวิจัย จำแนกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เป็นครูผู้สอนระดับอนุบาลศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน จำนวน 30 คน อาสาสมัครเข้าร่วมวิจัยด้วยการเข้าโครงการฝึกอบรม 2 วัน ระหว่างวันที่ 7 – 8 ตุลาคม 2547 เพื่อลงความเห็นและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ในฐานะเป็นกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการสอนระดับอนุบาลศึกษา (focus group) ประกอบด้วย ครูผู้สอนระดับอนุบาลศึกษาโรงเรียนเอกชน 6 คน และครูผู้สอนระดับอนุบาลศึกษาโรงเรียนของรัฐ 24 คน

กลุ่มที่ 2 เป็นครูผู้สอนระดับอนุบาลศึกษาภาครัฐ จำนวน 16 คน มาจากกลุ่มที่เข้าอบรมในโครงการฝึกอบรมในกลุ่มที่ 1 ที่อาสาสมัครนำรูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ไปปฏิบัติในสภาพจริง โดยนำไปทดลองกับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 1 และชั้นอนุบาลชั้นปีที่ 2 มาจาก 8 โรงเรียน ดังนี้

1. โรงเรียนวัดโตนด
2. โรงเรียนวัดชัยฉิมพลี
3. โรงเรียนบางจาก (โกมลประเสริฐอุทิศ)
4. โรงเรียนวัดทองศาลางาม
5. โรงเรียนวัดจันทร์ประดิษฐาราม
6. โรงเรียนวัดมะพร้าวเตี้ย
7. โรงเรียนศึกษาสมุทร
8. โรงเรียนวัดนิมมานรดี

นักเรียนระดับชั้นอนุบาลศึกษา เป็นนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาของโรงเรียนที่ครูผู้สอนระดับอนุบาลศึกษากลุ่มที่ 2 นำรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ไปจัดการเรียนการสอนในสภาพจริง ทั้ง 8 โรงเรียน เป็นจำนวนทั้งหมด 588 คน จำแนกเป็นแต่ละชั้นเรียน มีจำนวนดังนี้

นักเรียนชั้นอนุบาล 1 จำนวน 290 คน

นักเรียนชั้นอนุบาล 2 จำนวน 298 คน

จากการทดลองสอนจริงระหว่างวันที่ 1 – 16 พฤศจิกายน 2547 พบว่ามีจำนวนนักเรียนที่สามารถเข้าโครงการร้อยละ 92.95 เนื่องจากบางโรงเรียนมีเด็กขาดเรียนในวันทดลอง จำนวนนักเรียน

ที่เข้าโครงการชั้นอนุบาล 1 มีจำนวนระหว่าง 283 – 290 คน และนักเรียนชั้นอนุบาล 2 มีจำนวนระหว่าง 285 – 298 คน ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลใช้จำนวนผู้เรียนเต็มของแต่ละวันที่มีการทดลองใช้รูปแบบในการวิเคราะห์

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีดังนี้

1. แบบสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับรูปแบบศิลปะ และกระบวนการเรียนการสอนศิลปะเพื่อการเรียนรู้
2. คู่มือการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้
3. แบบประเมินคู่มือการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้
4. แผนการจัดกิจกรรมแต่ละรูปแบบศิลปะ
5. แบบบันทึกผลการจัดกิจกรรมสำหรับครูบันทึกจำนวนผู้เรียนและจำนวนผู้ผ่านจุดประสงค์การสอนและความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการใช้กิจกรรมซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด

การสร้างแบบสอบถามและแบบประเมิน

แบบสอบถามและแบบประเมินที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ มีทั้งหมด 3 ชุด ผู้วิจัยดำเนินการสร้างดังนี้

1. แบบสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความตรงของรูปแบบศิลปะในด้าน 1) ความหมายของรูปแบบศิลปะที่ผู้วิจัยพัฒนา 2) อายุของเด็กที่เหมาะสมกับการนำรูปแบบศิลปะไปใช้ และ 3) กระบวนการเรียนการสอนศิลปะเพื่อการเรียนรู้ เป็นแบบสอบถามความเห็นด้วย และไม่เห็นด้วย และคำถามปลายเปิดอิสระที่ผู้เชี่ยวชาญสามารถเติม แก้ไข และให้คำแนะนำได้ จำนวน 6 รายการตามรูปแบบศิลปะที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ได้ดังนี้

- 1) ศิลปะย่ำ
- 2) ศิลปะปรับภาพ
- 3) ศิลปะถ่ายโยง
- 4) ศิลปะเปลี่ยนแบบ
- 5) ศิลปะบูรณาการ
- 6) ศิลปะค้นหา

2. แบบประเมินคู่มือการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ เป็นแบบสอบถามปลายเปิดจำนวน 3 ข้อรายการ จุดประสงค์เพื่อตรวจสอบภาษาและความครอบคลุมของสาระในคู่มือ 3 เรื่อง ดังนี้

- 1) การใช้ศิลปะเป็นสื่อการเรียนรู้
- 2) วิธีการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้
- 3) สาระการสอนและวิธีสอนของรูปแบบศิลปะแต่ละรูปแบบ

3. แบบบันทึกผลการจัดกิจกรรม เป็นแบบบันทึกจำนวนผู้เรียน จำนวนผู้ผ่านการประเมินและบันทึกความคิดเห็นของครูที่นำแผนการจัดกิจกรรมไปทดลองปฏิบัติในสภาพจริง เป็นแบบสอบถามปลายเปิด

ในการสร้างเครื่องมือทั้ง 3 ชุด เนื่องจากเป็นแบบสอบถามปลายเปิดจึงตรวจสอบการสื่อภาษาและความเข้าใจในการตอบคำถาม จึงให้ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นครูผู้สอนอนุบาล 3 คนทดลองตอบ และทบทวนแก้ไขรอบตารางข้อคำถามให้ชัดเจนขึ้น

การสร้างคู่มือ คู่มือการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ เป็นเอกสารสำหรับให้ครูใช้เป็นแนวทางศึกษาวิธีการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างดังนี้

1. เขียนคู่มือโดยจำแนกหน่วยสาระเป็น 3 หน่วยตามจุดประสงค์ดังนี้

หน่วยที่ 1 การใช้ศิลปะเป็นสื่อการเรียนรู้ เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดพื้นฐาน วิธีการเรียนรู้ของเด็ก ลักษณะของรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และหลักการใช้ ซึ่งปรับมาจากบทความ เรื่อง การใช้ศิลปะเป็นสื่อการเรียนรู้ ในวารสารการศึกษาปฐมวัย ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (มกราคม 2547) หน้า 31 – 38 ของกุลยา ตันติผลาชีวะ จุดประสงค์เพื่อให้ครูมีพื้นฐานความรู้แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้

หน่วยที่ 2 วิธีการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้เป็นความหมาย แนวทางการนำไปใช้ และอายุที่เหมาะสมกับรูปแบบ รวมถึงขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ ข้อมูลที่ได้จะช่วยให้ครูเข้าใจถึงแนวทางการนำไปปฏิบัติจริง

หน่วยที่ 3 สาระการสอน เป็นข้อมูลเกี่ยวกับตัวอย่างสาระที่นำมาใช้สอน วิธีจัดกิจกรรม พร้อมตัวอย่างการจัดกิจกรรมและออกแบบใบงานของแต่ละกิจกรรม

2. ผู้วิจัยนำคู่มือที่เขียนไปให้ครูผู้สอนระดับชั้นอนุบาลที่เข้าโครงการฝึกอบรม จำนวน 30 คน อ่าน พร้อมอภิปรายผลปรากฏดังนี้

หน่วยที่ 1 มีผู้เห็นด้วย 29 คน มีผู้ให้แก้ไข 1 คน โดยให้ความเห็นว่า ควรให้มีการเพิ่มเติมภาพตัวอย่างศิลปะให้มากขึ้น โดยเฉพาะศิลปะเปลี่ยนแปลง และศิลปะบูรณาการ

หน่วยที่ 2 มีผู้เห็นด้วย 28 คน มีผู้ให้แก้ไข 2 คน โดยให้มีการกำกับหรืออธิบายคำใหม่ ๆ ที่ใช้ในคู่มือ เช่น ขั้นตอนการเรียนการสอนแต่ละขั้น คำอธิบายต้องชัดเจนให้มากขึ้น

หน่วยที่ 3 มีผู้เห็นด้วย 26 คน อีก 4 คนเห็นว่าควรมีแผนการจัดกิจกรรมแบบสมบูรณ์เป็นตัวอย่างประกอบด้วย

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม มีผู้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม 5 คน ดังนี้

- 1) ให้เพิ่มวิธีการจัดกิจกรรมให้หลากหลายกว่าที่ปรากฏในคู่มือ
- 2) ให้เพิ่มสาระตัวอย่างกิจกรรมศิลปะให้มากขึ้น

3. จากความคิดเห็นของกลุ่มครูผู้สอนระดับอนุบาลศึกษา ผู้วิจัยปรับสาระเพื่อเป็นคู่มือฉบับสมบูรณ์ดังแสดงในภาคผนวก ข.

การสร้างแผนการจัดกิจกรรม

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแผนการจัดกิจกรรมที่จะนำไปใช้ในการปฏิบัติในภาพจริงด้วยการดำเนินดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการจัดกิจกรรม การจัดประสบการณ์ โดยเน้นการคิดการเรียนรู้ และการจัดทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

2. สร้างแผนการจัดกิจกรรมตามแนวกระบวนการเรียนการสอนศิลปะสร้างสรรค์ร่วมกับครูผู้สอนชั้นอนุบาล (กลุ่มตัวอย่างที่ 1) ด้วยการให้ความรู้แก่ครูผู้สอนระดับชั้นอนุบาลก่อนแล้วร่วมกับวางแผนการสอนแต่ละรูปแบบศิลปะ โดยกำหนดจุดประสงค์ สร้างสื่อการสอน และกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน

3. ผู้วิจัยนำแผนจัดกิจกรรมที่พัฒนาไปสนทนากับครูผู้สอน ระดับอนุบาลศึกษาที่มีได้เป็นผู้ร่วมอบรม 3 คน เพื่อศึกษาถึงความเป็นไปได้ ความเข้าใจภาษา แล้วนำมาปรับปรุง โดยเฉพาะการนำสื่อการสอน เช่น บัตรภาพ และบัตรคำ

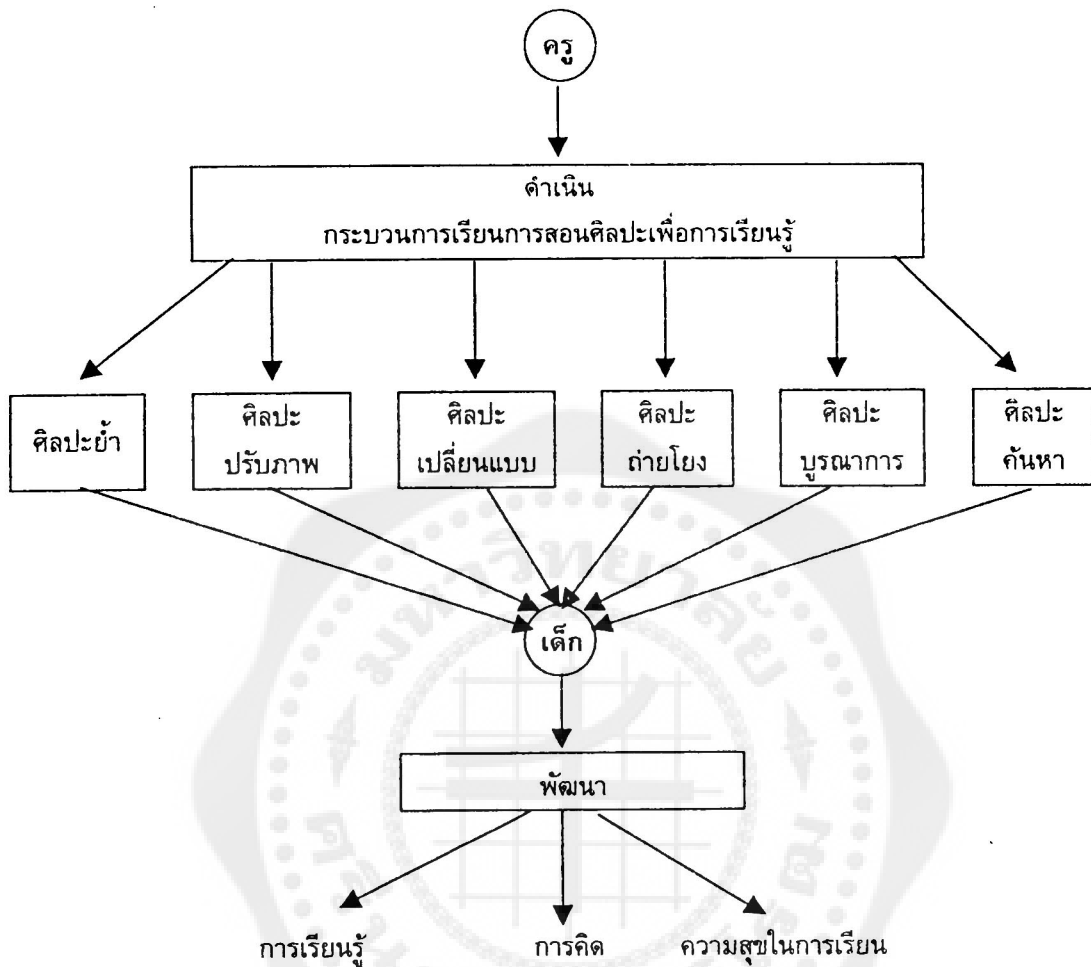
4. จัดทำชุดแผนการจัดกิจกรรม พร้อมสื่อการเรียนการสอนไปมอบให้ครูอาสาสมัครวิจัยทำการทดลองในสภาพจริง ทั้ง 8 โรงเรียน กำหนดการทดลอง วันที่ 1 – 16 พฤศจิกายน 2547

แผนการจัดกิจกรรมที่ทำทั้งหมด 14 แผน ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 2 แผนการจัดกิจกรรมและสาระการเรียนรู้

แผนการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้
ชั้นอนุบาล 1 (อายุ 4 – 5 ปี)	
1. ศิลปะย่ำ (1) (ใช้สำหรับการเตรียมเด็กให้คุ้นเคยกับกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้)	อักษร ก. กับ ข.
2. ศิลปะย่ำ (2)	ตัวเลข และจำนวนเลข 2
3. ศิลปะปรับภาพ	รูปทรงเลขาคณิต △ □ ○
4. ศิลปะถ่ายโยง	หม้อ
5. ศิลปะเปลี่ยนแปลง	ใบไม้
6. ศิลปะบูรณาการ	สัตว์ต่าง ๆ
7. ศิลปะค้นหา	ที่พักอาศัย
ชั้นอนุบาล 2 (อายุ 5 – 6 ปี)	
1. ศิลปะย่ำ (1) (ใช้สำหรับการเตรียมเด็กให้คุ้นเคยกับกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้)	ดอกไม้สัญลักษณ์วันพ่อ
2. ศิลปะย่ำ (2)	ธงชาติไทย
3. ศิลปะปรับภาพ	ลำดับใหญ่เล็ก
4. ศิลปะถ่ายโยง	จักรยาน
5. ศิลปะเปลี่ยนแปลง	เมล็ดพืช
6. ศิลปะบูรณาการ	พาหนะ
7. ศิลปะค้นหา	การรักษาความสะอาดสิ่งแวดล้อม

หลักการของการพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมจะเน้นการนำกระบวนการเรียนการสอนศิลปะเพื่อสร้างการเรียนรู้ในทุกรูปแบบศิลปะ โดยมุ่งให้เกิดการเรียนรู้ การคิด และสนุกกับการเรียนเป็นสำคัญ โดยครูดำเนินการเรียนการสอนผ่านกระบวนการสู่กิจกรรมศิลปะแต่ละรูปแบบ โดยมุ่งให้เกิดการเรียนรู้ การคิด และความสุขในการเรียน โดยครูต้องดำเนินการเรียนการสอน 4 ขั้นตอน คือ 1) กระตุ้นการเรียนรู้ 2) นำเสนอโน้ต 3) พัฒนาด้วยกิจกรรมศิลปะ และ 4) สรุปสาระการเรียนรู้ที่สำคัญ ความต่อเนื่องสัมพันธ์กัน ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 ความสัมพันธ์ของการดำเนินกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้จากครูสู่เด็ก

การดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 พัฒนารูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้

1.1 วิเคราะห์เนื้อหา จากการสังเกตการสอนศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างรูปแบบศิลปะและพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะเพื่อการเรียนรู้

1.2 สร้างคู่มือการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้

1.3 ตรวจสอบรูปแบบกิจกรรมซ้ำ ด้วยการลงความเห็นจากกลุ่มครูผู้สอนระดับ อนุบาลศึกษา (focus group) ด้วยการฝึกอบรม

ขั้นที่ 2 ทดลองหาประสิทธิภาพของรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้

2.1 สร้างแผนกิจกรรมการเรียนรู้

2.2 ทดลองหาประสิทธิภาพของรูปแบบกิจกรรม

ขั้นที่ 1 พัฒนารูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้

ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนารูปแบบด้วยการศึกษารายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องและวิเคราะห์สถานการณ์การเรียนการสอนของครูตามสภาพจริงด้วยการดำเนินการดังนี้

1.1 วิเคราะห์เนื้อหาและพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

- 1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่เน้นการเรียนรู้
- 2) ศึกษาการจัดการเรียนการสอนของครูตามสภาพจริงในชั่วโมงกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
- 3) ศึกษางานวิจัยที่เป็นปริญญานพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ศึกษาเกี่ยวกับการใช้ศิลปะเพื่อสร้างการเรียนรู้ตั้งแต่ พ.ศ. 2532 – 2546 จำนวน 17 เรื่อง

4) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยวิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive analysis) ด้วยการ

- สร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่รวบรวมได้ในข้อ 1) – 3)
- กำหนดรูปแบบศิลปะและกระบวนการเรียนการสอนเบื้องต้น
- หาข้อมูลและความคิดเห็นสนับสนุนยืนยันจากครูผู้สอนระดับอนุบาลศึกษา 3 คน
- สร้างข้อสรุปรูปแบบ และจัดจำแนกตามคุณสมบัติของศิลปะแต่ละแบบ ได้รูปแบบ

ศิลปะที่เป็นสื่อ

- 5) สร้างกรอบรูปแบบศิลปะจำแนกออกได้เป็น 6 แบบ พร้อมให้คำอธิบายลักษณะของแต่ละรูปแบบด้วยการกำหนดชื่อรูปแบบตามผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เกิดจากรูปแบบได้เป็นดังนี้

1. ศิลปะย่ำ หมายถึง กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ทำย่ำสิ่งเรียนเพื่อให้ซึมซับสิ่งที่เรียนอย่างเข้าใจและจำได้

2. ศิลปะปรับภาพ หมายถึง กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่มีการนำสิ่งที่เรียนหรือความรู้ที่เรียนมานำเสนอในรูปของงานศิลปะสร้างสรรค์เพื่อสะท้อนให้เห็นความรู้ความเข้าใจของเด็ก

3. ศิลปะเปลี่ยนแปลง หมายถึง กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่มุ่งให้เด็กนำหรือเปลี่ยนแปลงลักษณะของสิ่งที่เรียนมาเป็นอุปกรณ์ประดิษฐ์เป็นงานศิลปะอย่างอิสระ

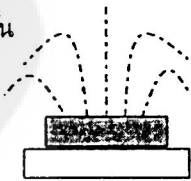
4. ศิลปะถ่ายโยง หมายถึง กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่เริ่มการเรียนรู้ด้วยการให้เด็กลอกเลียนแบบสิ่งที่เรียนด้วยการวาดเป็นภาพ หรืองานปั้นตามการรับรู้และความสามารถ เพื่อนำไปเป็นฐานของการเรียนรู้และทำความเข้าใจสิ่งที่ลอกหรือเลียนแบบและเมื่อรู้แล้วให้นำมาปรับปรุงและพัฒนางานเดิมให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

5. ศิลปะบูรณาการ หมายถึง กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ให้เด็กนำความรู้หรือสิ่งที่เรียนรู้ตั้งแต่ 2 อย่างขึ้นไปมาสร้างเป็นงานศิลปะตามจินตนาการของตนเอง

6. ศิลปะค้นหา หมายถึง กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่เริ่มต้นด้วยการค้นหาความรู้จากภาพศิลปะหรือผลงานศิลปะ หรือสถานที่เกี่ยวกับศิลปะ แล้วพัฒนาความรู้ที่ได้ไปเป็นงานศิลปะใหม่ที่แสดงความรู้ที่เพิ่มขึ้น

- 6) กำหนดตัวอย่างการนำรูปแบบศิลปะที่วิเคราะห์ไปใช้ในลักษณะต่าง ๆ ดังตาราง 3

ตาราง 3 รูปแบบศิลปะและตัวอย่างการนำไปใช้

รูปแบบศิลปะและความหมาย	ตัวอย่างการนำไปใช้
1. ศิลปะย่ำ หมายถึง กิจกรรมศิลปะเพื่อย่ำสิ่งที่เรียนให้เข้าใจและจำได้	• ระบายสีพยัญชนะ ตัวอักษร • ระบายสีภาพในเรื่องที่เรียน
2. ศิลปะปรับภาพ หมายถึง การนำสาระการเรียนรู้มาถ่ายทอดด้วยศิลปะสร้างสรรค์	• นำสิ่งที่เรียนมาตกแต่งเป็นงานศิลปะตามหลักสาระความรู้ที่เรียนโดยใช้การปะ
3. ศิลปะเปลี่ยนแปลง หมายถึง การเปลี่ยนลักษณะของสิ่งที่เรียนมาเป็นส่วนประกอบของการทำศิลปะสร้างสรรค์	• นำสิ่งที่เรียนมาประดิษฐ์งานศิลปะแบบปะติด • นำสิ่งที่เรียนมากกว่า 1 อย่างมาประดิษฐ์งานศิลปะ • สร้างผลงานศิลปะรูปแบบต่าง ๆ จากสิ่งที่เรียน
4. ศิลปะถ่ายโยง หมายถึง การลอกแบบหรือเลียนแบบสิ่งที่เรียนด้วยการวาดภาพหรืองานปั้นตามจินตนาการเพื่อใช้เป็นฐานของการเรียนรู้	• วาดภาพสิ่งที่ครูให้เรียนเพื่อเรียนรู้จากการสังเกต • วาดภาพสิ่งที่ครูให้เรียนตามจินตนาการ
5. ศิลปะบูรณาการ หมายถึง การนำสิ่งที่เรียนรู้อย่างน้อย 2 เรื่องขึ้นไปสร้างสรรค์งานศิลปะโดยใช้ประสบการณ์เป็นฐานของการพัฒนางาน	• สร้างงานศิลปะด้วยการทำภาพเหมือน หรือปั้นเหมือนในด้านจำนวนและรูปร่าง เช่น วาดภาพน้ำพุ 5 สาย บนพื้นฐาน 2 ชั้น
6. ศิลปะค้นหา หมายถึง การหาความรู้จากผลงานศิลปะที่ปรากฏ และการสร้างผลงานใหม่จากการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้น	• สังเกตและบอกปัญหาจากภาพ • สังเกตและบอกความสวยงามจากภาพ • สังเกตและบอกสาระความรู้จากภาพ

7) สร้างกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประกอบด้วยหลักการปฏิบัติดังนี้

1. กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การปฏิบัติดังนี้

- ให้สิ่งเร้าเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสาระที่ต้องการให้เด็กเรียน

อย่างใดอย่างหนึ่ง ตัวอย่างเช่น

นิทาน

ของจริง

ของจำลอง

ภาพ

นิทาน

กิจกรรม

เกม

ละคร

งานศิลปะ (ใช้ในศิลปะค้นหา)

• จูงใจให้เด็กคิดและติดตามโดยใช้คำถามหรือการสนทนาหรือการอภิปราย หรือให้สังเกตและค้นหา

2. นำสู่มนทัศน์

• กระตุ้นให้เด็กสะท้อนคิดด้วยการโยงข้อความรู้ที่เด็กเคยรู้มากับสิ่งที่เรียนรู้ใหม่เพื่อให้เด็กขยายความรู้ความเข้าใจให้มากขึ้น

• ใช้คำถามให้เด็กตอบมนทัศน์หรือองค์ความรู้ของเด็กที่เกิดจากการเรียนรู้ของเด็ก

3. พัฒนาด้วยศิลปะ

• ให้เด็กนำความรู้ตามมนทัศน์ที่เรียนไปทำงานศิลปะตามรูปแบบศิลปะที่ครูเลือกว่าเหมาะสมกับเรื่องที่เรียน เพื่อสร้างความจำ และความเข้าใจในสาระที่เรียนรู้

• ให้เด็กทำงานศิลปะสร้างสรรค์อย่างอิสระ

4. สรุปสาระที่เรียนรู้

• ถามให้เด็กอธิบายงานที่ทำเพื่อทบทวนความรู้ ความเข้าใจสาระสำคัญที่เรียนจากผลงานศิลปะที่ทำ

• ครูกับเด็กสรุปสาระสำคัญสิ่งที่เรียนรู้

1.2 ตรวจสอบรูปแบบศิลปะและกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนศิลปะเพื่อการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็น 2 ชั้น ดังนี้

1) ตรวจสอบภาษาและความสอดคล้องของชื่อรูปแบบศิลปะกับความหมายของรูปแบบ และการนำไปใช้ โดยผู้เชี่ยวชาญ 7 คน ประกอบด้วย

• นักวิชาการด้านศิลปศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย	2 คน
• นักวิชาการด้านการศึกษาศรีมวัย	4 คน
• ครูผู้สอนระดับปฐมวัย	1 คน

2) จากความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (ตาราง 4 – 5) ให้ปรับความหมายและขั้นตอน กระบวนการเรียนการสอนศิลปะเพื่อสร้างการเรียนรู้ให้ชัดเจน โดยใช้เกณฑ์ยอมรับได้ตั้งแต่ 4 คนขึ้นไป

3) ปรับปรุงความหมาย และกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างการเรียนรู้ เพื่อ นำไปพัฒนาเป็นคู่มือใน 1.3

1.3 สร้างคู่มือการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้สำหรับครูประกอบด้วยสาระสำคัญ ดังนี้

หน่วยที่ 1 การใช้ศิลปะเป็นสื่อการเรียนรู้

- วิธีการเรียนรู้ของเด็ก
- การกระตุ้นการเรียนรู้ด้วยศิลปะ
- จุดประสงค์การใช้ศิลปะในการเรียนการสอน
- รูปแบบศิลปะเพื่อสร้างการเรียนรู้
- หลักการใช้ศิลปะเพื่อสร้างการเรียนรู้

- 3) ระยะเวลาฝึกอบรม 2 วัน คือวันที่ 7 – 8 ตุลาคม 2547 เวลา 8.00 – 16.00 น.

4) ดำเนินการฝึกอบรมครู โดยใช้คู่มือการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้แบบปฏิบัติการ ขั้นตอนการฝึกอบรมเป็นดังนี้

- ประชุมนิเทศการเข้าร่วมโครงการวิจัย โดยเน้นสาระสำคัญดังนี้
 - 1) เป้าหมายการอบรม
 - 2) วิธีการฝึกอบรม
 - 3) วิธีการนำแผนการจัดกิจกรรมไปใช้ในสภาพจริง
 - 4) การประเมินผลเพื่อการวิจัย
- ดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติด้วยการฝึกปฏิบัติการตามคำแนะนำของคู่มือด้วยการปฏิบัติจริง พร้อมอภิปรายผลงานตามรูปแบบของศิลปะและจุดประสงค์
- ครูที่เข้าร่วมโครงการวิจัยอภิปรายลงความเห็นรูปแบบกิจกรรมและการวางแผนกิจกรรมตามหลักการของรูปแบบศิลปะแต่ละรูปแบบ
- ผู้วิจัยพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมที่ครูผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยต้องการและให้ความเห็น พร้อมจัดทำสำเนา จัดทำสื่อการสอนจัดเป็นชุดมอบให้ครูที่เป็นผู้นำไปทดลองจริงในชั้นเรียนในระหว่างวันที่ 1 – 16 พฤศจิกายน 2547 จำนวนทั้งสิ้น 14 ชุด โดยชุดศิลปะยามี 2 ชุด คือ
 - ชุดที่ 1 (1) เป็นชุดเตรียมความคุ้นเคยกับกิจกรรม
 - ชุดที่ 1 (2) เป็นชุดเริ่มต้นกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้

การทดลองหาประสิทธิภาพรูปแบบ

- 1) เตรียมครูผู้สอนระดับอนุบาลศึกษาที่จะนำรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ไปปฏิบัติจริงให้เข้าใจถึงการปฏิบัติเพื่อการวิจัย
- 2) สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมซ้ำโดยอาจารย์จิตเกษม ทองนาค เป็นผู้ประสานงาน
- 3) ครูผู้สอนระดับอนุบาลศึกษาซึ่งเป็นกลุ่มนำแผนกิจกรรมไปทดลองศึกษาคู่มือการจัดกิจกรรม
- 4) ครูผู้สอนระดับอนุบาลศึกษานำรูปแบบศิลปะไปทดลองตามสภาพจริง โดยทดลองตั้งแต่วันที่ 1 – 16 พฤศจิกายน 2547 ตามความเหมาะสมและสภาพจริงของบรรยากาศการเรียนการสอนจนครบทั้ง 6 รูปแบบ
- 5) ครูผู้สอนระดับอนุบาลศึกษา บันทึกผลการจัดกิจกรรมและความคิดเห็นส่งกลับผู้วิจัย

การวิเคราะห์ประสิทธิภาพรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้

การประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นการเรียนรู้ นำมาจากผลการเรียนตามจุดประสงค์การสอนของเด็กในโครงการวิจัย โดยใช้เกณฑ์ตัดสิน 80 / 80 ในความหมายดังนี้

80 แรก หมายถึง ร้อยละของคะแนนประสิทธิภาพกระบวนการเรียนการสอน

80 หลัง หมายถึง จำนวนผู้เรียนที่ผ่านผลลัพธ์การเรียนรู้ที่กำหนดแต่ละรูปแบบศิลปะ

วิธีการประเมินประสิทธิภาพกระทำโดยให้ครูผู้สอนระดับชั้นอนุบาลศึกษาที่นำรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ไปทดลอง ประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละรูปแบบโดยบันทึกในแบบบันทึกและให้คะแนนโดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนตอบถูกต้อง 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแบบอุปนัย (Inductive analysis)

2. การวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และครูผู้สอนระดับอนุบาลศึกษา ด้วยการแจกแจงความถี่ และคำนวณค่าร้อยละ

3. การวิเคราะห์ประสิทธิภาพรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้โดยใช้เกณฑ์ 80 / 80 จากการคำนวณประสิทธิภาพกระบวนการเรียนการสอนคำนวณจากสูตรต่อไปนี้ (กาญจนา วัฒนา, 2544 : 188)

$$\text{ประสิทธิภาพของกระบวนการ} = \frac{\text{คะแนนปฏิบัติกิจกรรมตามสื่อการเรียนการสอน}}{\text{คะแนนเต็มปฏิบัติกิจกรรมตามสื่อการเรียนการสอน}} \times 100$$

คะแนนปฏิบัติกิจกรรมตามสื่อการเรียนการสอนในการวิจัยนี้คือ คะแนนที่ได้จากการทำกิจกรรมตามสื่อที่กำหนดแล้วสามารถตอบคำถามเพื่อการประเมินประจำกิจกรรมของแต่ละรูปแบบศิลปะ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ ที่ครูปฐมวัยสามารถใช้ลักษณะของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์มาเป็นสื่อในการเรียนการสอน สร้างเด็กให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย ซึ่งผลการดำเนินวิจัยครั้งนี้จำแนกการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 5 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 รูปแบบศิลปะ

ตอนที่ 2 กระบวนการเรียนการสอนศิลปะเพื่อการเรียนรู้

ตอนที่ 3 สารการเรียนรู้และวิธีจัดกิจกรรม

ตอนที่ 4 ประสิทธิภาพของรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้

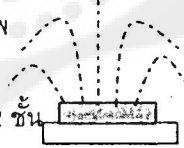
ตอนที่ 1 รูปแบบศิลปะ

จากการวิเคราะห์การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากเอกสารและงานวิจัย ผู้วิจัยได้สังเคราะห์รูปแบบศิลปะประกอบด้วยความหมายและตัวอย่างการนำไปใช้เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเป็นไปได้ในการนำไปใช้และความเหมาะสมกับอายุของเด็ก ได้ผลดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 ความถี่ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อรูปแบบศิลปะความหมายและความเหมาะสมกับอายุเด็กปฐมวัย (ผู้เชี่ยวชาญ 7 คน)

รูปแบบศิลปะและความหมาย	เห็นด้วย	ตัวอย่างการนำไปใช้	ความเหมาะสมกับอายุเด็ก			
			3 ปี	4 ปี	5 ปี	6 ปี
1. ศิลปะย่ำ กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อย้ำเนื้อหาสาระที่เรียนให้เข้าใจและจำได้	6 6	- ระบายสีพยัญชนะ ตัวอักษร - ระบายสีภาพในเรื่องที่เรียน	6	5	4	3
2. ศิลปะปรับภาพ การนำ สารการเรียนรู้ที่เรียนมานำเสนอในรูปของงานศิลปะสร้างสรรค์เพื่อสะท้อนความรู้ความเข้าใจของเด็ก	6	- นำสิ่งที่เรียนมาตกแต่งเป็นงานศิลปะตามหลักสารการเรียนรู้ที่เรียนโดยใช้การแปะ - นำสิ่งที่เรียนมาตกแต่งแบบต่อเติม	4	4	6	6

ตาราง 4 (ต่อ)

รูปแบบศิลปะและความหมาย	เห็นด้วย	ตัวอย่างการนำไปใช้	ความเหมาะสมกับอายุเด็ก			
			3 ปี	4 ปี	5 ปี	6 ปี
3. ศิลปะเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนลักษณะของสิ่งที่เรียนมาเป็นส่วนประกอบของการทำศิลปะสร้างสรรค์	6	- นำสิ่งที่เรียนมาประดิษฐ์งานศิลปะแบบปะติด - นำสิ่งที่เรียนมากกว่า 1 อย่างมาประดิษฐ์งานศิลปะ - สร้างผลงานศิลปะรูปแบบต่าง ๆ จากสิ่งที่เรียน	4	4	6	6
4. ศิลปะถ่ายโยง การลอกแบบ หรือเลียนแบบสิ่งที่เรียนด้วยการ วาดภาพหรืองานปั้นตามจินตนาการเพื่อใช้เป็นฐานของการเรียนรู้	6	- วาดภาพสิ่งที่ครูให้เรียนเพื่อเรียนรู้จากการสังเกต - วาดภาพสิ่งที่ครูให้เรียนตามจินตนาการ	4	6	6	6
5. ศิลปะบูรณาการ การนำสาระการเรียนรู้ที่เรียนตั้งแต่ 2 เรื่องขึ้นไป มาสร้างสร้งงานศิลปะโดยใช้ประสบการณ์เป็นฐานของการพัฒนางาน	6	- สร้างงานศิลปะด้วยการทำภาพเหมือน หรือปั้นเหมือนในด้านจำนวนและรูปร่าง เช่น วาดภาพน้ำพุ 5 สายบนพื้นฐาน 2 ชั้น 	3	5	6	6
6. ศิลปะค้นหา การหาความรู้จากผลงานศิลปะที่ปรากฏ และการสร้างผลงานใหม่จากการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้น	6	- สังเกตและบอกปัญหาจากภาพ - สังเกตและบอกความสวยงามจากภาพ - สังเกตและบอกสาระความรู้จากภาพ	4	4	7	7

จากตาราง 4 พบว่าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ารูปแบบศิลปะยังไม่เหมาะสมกับเด็กอายุ 6 ขวบ และรูปแบบศิลปะบูรณาการไม่เหมาะสมกับเด็กอายุ 3 ขวบ

ตอนที่ 2 กระบวนการเรียนการสอนศิลปะเพื่อการเรียนรู้

จากการแสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ มีความเห็นดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 ความถี่ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนศิลปะเพื่อการเรียนรู้
(ผู้เชี่ยวชาญ 7 คน)

กระบวนการเรียนการสอน	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
1. กระตุ้นการเรียนรู้		
1.1 ให้สิ่งเร้าเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสาระที่ต้องการ ให้เด็กเรียน ตัวอย่างเช่น นิทาน ของจริง ภาพนิทาน	7	0
1.2 จูงใจให้เด็กคิดและติดตามโดยใช้คำถามหรือการสนทนาหรือการ อภิปราย หรือให้สังเกตและค้นหา	7	0
2. นำสู่มนต์ทัศน์		
2.1 กระตุ้นให้เด็กสะท้อนคิดด้วยการโยงข้อความรู้ที่เด็กเคยรู้มากับสิ่งที่ เรียนรู้ใหม่เพื่อให้เด็กมีความเข้าใจให้มากขึ้น	7	0
2.2 ใช้คำถามให้เด็กตอบมโนทัศน์หรือองค์ความรู้ของเด็กที่เกิดจากการ เรียนรู้ของเด็ก	6	1
3. พัฒนาด้วยศิลปะ		
3.1 ให้เด็กนำความรู้ตามมโนทัศน์ที่เรียนไปทำงานศิลปะตามรูปแบบ ศิลปะที่ครูเลือกที่เหมาะสมกับเรื่องที่เรียน เพื่อสร้างความจำและ ความเข้าใจในสาระที่เรียนรู้	7	0
3.2 ให้เด็กทำงานศิลปะสร้างสรรค์อย่างอิสระ	6	1
4. สรุปสาระที่เรียนรู้		
4.1 ถามให้เด็กอธิบายงานที่ทำเพื่อทบทวนความรู้ ความเข้าใจสาระสำคัญ ที่เรียนจากผลงานศิลปะที่ทำ	7	0
4.2 ครูกับเด็กสรุปสาระสำคัญที่เรียนรู้	7	0

จากตาราง 5 พบว่าผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่ 6 คนขึ้นไป เห็นด้วยกับกระบวนการเรียนการสอนศิลปะ
เพื่อการเรียนรู้ ทั้ง 4 ขั้น

ตอนที่ 3 สารการเรียนรู้และวิธีจัดกิจกรรม

ผลการนำรูปแบบศิลปะและกระบวนการเรียนการสอนศิลปะเพื่อการเรียนรู้ไปนำเสนอให้กับครูผู้สอนระดับอนุบาลศึกษา จำนวน 30 คน ในการอบรมด้วยการสาธิตและฝึกปฏิบัติแบบเน้นกลุ่มผู้สอน (focus group) ได้คำตอบที่เป็นแนวทางของการพัฒนารูปแบบด้านสารการเรียนรู้และวิธีจัดกิจกรรมศิลปะ เพื่อลงความเห็นเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ในประเด็นนำไปใช้ได้ผลสรุปสารการเรียนรู้และวิธีจัดกิจกรรมสำหรับแต่ละรูปแบบศิลปะทั้ง 6 รูปแบบ ดังนี้

1. สารการเรียนรู้และวิธีจัดกิจกรรมศิลปะย่ำ

ศิลปะย่ำ หมายถึง กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ทำย่ำสิ่งเรียน เพื่อให้เด็กซึมซับสิ่งที่เรียนอย่างเข้าใจและจำได้

สารการเรียนรู้ ที่สามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนโดยใช้ศิลปะย่ำมีดังนี้

1. จำนวนเลข
1. อักษรภาษาไทย ภาษาอังกฤษ
2. สัตว์
3. ยานพาหนะ
4. ต้นไม้
5. อาหาร
6. อาชีพ
7. บ้าน โรงเรียน
8. เครื่องครัว
9. เครื่องมือทำสวน
10. ดอกไม้
11. ภาชนะ
12. เครื่องใช้ต่าง ๆ
13. อวัยวะของร่างกาย
14. ครอบครัว
15. ธรรมชาติรอบตัว
16. โลกของเรา
17. พฤติกรรมทางสังคม

วิธีจัดกิจกรรม ประกอบด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งที่ครูสามารถจัดให้เด็กได้ดังนี้

1. ทำเป็นภาพลายเส้นสำหรับระบายสี หรือปะติด
1. ทำเป็นภาพต้นแบบ ให้ต่อเติม เช่น วาดเพิ่ม ปะติดเพิ่มเติม หรือต่อ เติมด้วยวิธีอื่น
2. ทำเป็นภาพต้นแบบชนิดเส้นประ ให้ลากเส้นประแล้วระบายสีหรือปะติด
3. ทำเป็นภาพเส้นประ แล้วให้เด็กตกแต่ง
4. ทำเป็นภาพสำหรับปะติด ระบายสี มีตัวหนังสือกำกับ
5. ให้ระบายสีภาพติดดินน้ำมัน หรือทำศิลปะอื่น ๆ ผสม
6. ให้ปั้นสิ่งที่เรียน

7. สาระการเรียนรู้ที่ซับซ้อนให้ครูสร้างภาพลายเส้นแล้วให้เด็กระบายสี เช่น อาชีพ ครอบครัว ธรรมชาติรอบตัว และโลกของเรา

2. สาระการเรียนรู้และวิธีทำกิจกรรมศิลปะปรับภาพ

ศิลปะปรับภาพ หมายถึง กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่มีการนำสิ่งที่เรียนหรือความรู้ที่เรียนมานำเสนอในรูปของงานศิลปะสร้างสรรค์เพื่อสะท้อนให้เห็นความรู้ความเข้าใจของเด็ก

สาระการเรียนรู้ มีดังนี้

1. การเปรียบเทียบ ขนาด ลำดับ
2. รูปทรงเรขาคณิต
3. จำนวนนับ
4. สี
5. วัฏจักรชีวิตสัตว์
6. ธรรมชาติรอบตัว

7. สาระที่สามารถนำส่วนประกอบของเนื้อหามาใช้ปรับภาพได้เช่น บ้าน ยานพาหนะ โดยเน้นการนำส่วนประกอบมาสร้างงานศิลปะ

วิธีจัดกิจกรรม ครูอาจใช้วิธีใดวิธีหนึ่งดังนี้

1. ใช้สื่อที่ครูเตรียมสร้างงานศิลปะตามเรื่องที่เรียน ตัวอย่างเช่นครูสอนรูปร่างของหนอน ครูให้กระดาษสำหรับทำงานศิลปะแก่เด็กเพื่อทำตัวหนอน เด็กอาจทำอย่างใดอย่างหนึ่งดังนี้ได้

1.1 ตัดกระดาษวงกลมขนาดต่าง ๆ ปะติดเป็นตัวหนอน ตามมโนทัศน์ที่เรียน แล้ววาดตกแต่งเพิ่มเติมให้สวยงาม

1.2 ปั้นกระดาษเป็นก้อนกลมแล้วติดกาวหรือผูกต่อเป็นตัวหนอน

2. ใช้รูปทรงที่เรียนไปผลิตงานศิลปะ เช่น รูปสามเหลี่ยม สีเหลี่ยม วงกลม โดยใช้กิจกรรมสร้างสรรค์ แบบวาดภาพระบายสี ปั้น ปะติด หรือหลายวิธีรวมกัน

3. แปลงสิ่งที่เรียนไปสู่สิ่งใหม่ โดยใช้ฐานมโนทัศน์เดิม เช่น เด็กเรียนส่วนประกอบต้นมะพร้าว ครูอาจให้เด็กวาดต้นไม้อื่นได้ โดยใช้สาระการเรียนรู้ที่เรียนเป็นฐานของการสร้างงาน

4. จัดภาพตามแนวคิดที่เรียน เช่น การจัดลำดับ การจัดกลุ่ม เป็นต้น

5. เปลี่ยนมโนทัศน์ที่เรียนด้วยการหาตัวแทนมาสร้างงานศิลปะ เช่น เรียนไขไก่ หาใบไม้สีเหมือนไขมาตัดเป็นไขแล้วนำมาตกแต่ง

6. เติมภาพจากตัวต้นแบบที่ครูกำหนด เช่น ครูสอนสีเหลี่ยม มีใบงานรูปสีเหลี่ยม แล้วให้เด็กวาดภาพเติมโดยให้สร้างสิ่งใดก็ได้ที่มีลักษณะเป็นทรงสีเหลี่ยม

3. สาระการเรียนรู้และวิธีจัดกิจกรรมศิลปะเปลี่ยนแปลง

ศิลปะเปลี่ยนแปลง หมายถึง กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่มุ่งให้เด็กนำหรือเปลี่ยนลักษณะของสิ่งที่เรียนมาเป็นอุปกรณ์ประดิษฐ์เป็นงานศิลปะอย่างอิสระ

สาระการเรียนรู้ เป็นสาระที่ต้องใช้วัสดุ ส่วนประกอบหรือของจริงจากสิ่งที่เรียนได้ เพื่อให้เด็กใช้ส่วนประกอบของวัตถุที่เรียนมาสร้างการศิลปะอย่างที่ชอบ

1. พืช ได้แก่ ดอก ใบ ผล กิ่งก้าน
2. สิ่งของต่าง ๆ ที่ให้วัสดุเหลือทิ้ง เช่น เรียนเรื่องนม มีกล่องนม เป็นต้น
3. วัสดุต่าง ๆ เช่น กระดาษ หนังสือพิมพ์

4. ลัทธิ
5. หิน ดิน หวาย อิฐ

วิธีจัดกิจกรรม

การทำศิลปะเปลี่ยนแปลงแบบสามารถทำได้ดังนี้

1. ประติมากรรม ใช้กับวัสดุที่สามารถติดกาวได้
2. ระบายสีลงบนเศษวัสดุ เช่น ระบายสีก้อนหิน
3. ศิลปะประดิษฐ์ ใช้ได้ทั้งภาพหุ่นตัว นูนสูง และลอยตัว
4. การตกแต่งและประดับ

ตัวอย่างการใช้เศษวัสดุจากสิ่งที่ย่อย

ปลา	ใช้กรีดปลาประดิษฐ์
หอย	ใช้เปลือกหอยไปทำงานศิลปะ
อิฐ หิน	นำมาระบายสี ประดับ
ข้าวและเมล็ดพืช	นำไปประติมากรรมและตกแต่ง
กลอง กระป๋อง	นำไปทำศิลปะประดิษฐ์
ทราย	ใช้ทำทรายสีตกแต่งภาพ

4. สาระการเรียนรู้และวิธีจัดกิจกรรมศิลปะถ่ายโยง

ศิลปะถ่ายโยง หมายถึง กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่เริ่มการเรียนรู้ด้วยการให้เด็กลอกแบบหรือเลียนแบบ สิ่งที่ย่อยด้วยการวาดเป็นภาพหรืองานปั้น ตามความสามารถ เพื่อนำไปเป็นฐานของการเรียนรู้ และทำความเข้าใจสิ่งที่ลอกและเลียนแบบ และเมื่อรู้แล้วให้นำมาปรับปรุง และพัฒนางานเดิมเพื่อให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

สาระการเรียนรู้ สาระที่นำมาใช้เรียนรู้ต้องสามารถกระตุ้นให้เด็กสามารถสร้างสรรค์จินตนาการ และถ่ายโยงสิ่งที่เห็นเป็นงานศิลปะได้โดยตรง ได้แก่ สิ่งที่ย่อยมาใช้ในการเป็นต้นแบบต้องเป็นของจริง เด็กสามารถสัมผัสได้โดยตรง ได้แก่

- 1) อุปกรณ์ ภาชนะ
- 2) ยานพาหนะ
- 3) บ้าน
- 4) พืช ได้แก่ ดอกไม้ ผลไม้ ต้นไม้
- 5) บุคคล
- 6) อาหาร ผัก ขนม

วิธีจัดกิจกรรม อาจให้เด็กทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์อย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้

1. ให้วาดตามแบบ แล้วนำเข้าสู่การเรียนรู้สาระ
2. ให้ปั้นตามแบบแล้วนำเข้าสู่การเรียนรู้สาระ
3. พัฒนารูปแบบเพิ่มเติมจากภาพต้นแบบที่เด็กสร้างตอนเริ่มเรียน เช่น ตกแต่งให้สวยงาม
5. สาระการเรียนรู้และวิธีจัดกิจกรรมศิลปะบูรณาการ

ศิลปะบูรณาการ หมายถึง กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ให้เด็กนำความรู้หรือสิ่งที่เรียนตั้งแต่ 2 อย่างขึ้นไป มาประกอบกันสร้างเป็นงานศิลปะตามจินตนาการของตนเอง

สาระการเรียนรู้ ศิลปะบูรณาการสามารถใช้สาระได้หลากหลายตามหลักสูตรได้แก่

1. ตัวเรา
2. ครอบครัวเรา
3. ธรรมชาติรอบตัว
4. โลกของเรา
5. ภาษา
6. คณิตศาสตร์

วิธีจัดกิจกรรม

1. สร้างงานศิลปะด้วยการเลือกภาพจากสิ่งพิมพ์แล้วฉีกหรือตัดมาปะติด
 2. ให้ร่วมกันทำงานศิลปะเป็นกลุ่ม โดยนำสาระที่เรียนมาใช้ร่วมกัน
 3. แปลงจำนวนและตัวเลขเป็นภาพ
 4. เลือกคำที่เรียนมาสร้างงานศิลปะ
 5. บูรณาการความรู้ใหม่กับความรู้เก่า เป็นผลงานศิลปะ
 6. จัดภาพจากสิ่งที่เรียน
 7. ให้สร้างผลงานศิลปะโดยบูรณาการกับประสบการณ์ที่มีมาก่อน
- 6. สาระการเรียนรู้และวิธีจัดกิจกรรมศิลปะค้นหา**

ศิลปะค้นหา หมายถึง กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่เริ่มต้นด้วยการค้นหาความรู้ จากภาพศิลปะหรือผลงานศิลปะหรือสถานที่เกี่ยวกับศิลปะแล้วพัฒนาความรู้ที่ได้ไปเป็นงานศิลปะใหม่ que แสดงการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้น

สาระการเรียนรู้ เรื่องที่นำมาให้เด็กเรียน ควรต้องเป็นเรื่องที่ใช้ความรู้และการคิดที่หลากหลายได้แก่

1. ครอบครัวเรา
2. ธรรมชาติรอบตัว
3. โลกของเรา
4. การดูแลสุขภาพความสะอาด และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

วิธีจัดกิจกรรม

สิ่งที่นำมาใช้เพื่อให้เด็กค้นหาเรียนรู้ต้องชัดเจน ตรงเรื่องที่เรียนและสอดคล้องกับวัยเด็ก ได้แก่

1. ภาพ
2. ประติมากรรม
3. วัตถุโบราณ

ในกระบวนการเรียนการสอนเมื่อเด็กได้องค์ความรู้ตามจุดประสงค์การสอนแล้วให้เด็กทำศิลปะรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งตามรูปแบบศิลปะ 5 แบบ ได้แก่ ศิลปะย้า ศิลปะปรับภาพ ศิลปะเปลี่ยนแบบ ศิลปะถ่ายโยง และศิลปะบูรณาการ

ตอนที่ 4 ประสิทธิภาพของรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ การวิเคราะห์ข้อมูล จำแนกผลเป็นตาราง 6 และ 7

ตาราง 6 ร้อยละของคะแนนประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนการสอนจำแนกตามรูปแบบศิลปะ

รูปแบบศิลปะ	คะแนนเต็ม	จำนวนนักเรียน	คะแนนปฏิบัติกิจกรรมเฉลี่ยที่ได้	ประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนการสอน
ศิลปะย่ำ	3	573	2.83	94.33
ศิลปะปรับภาพ	2	584	1.73	86.88
ศิลปะถ่ายโยง	3	582	2.69	89.84
ศิลปะเปลี่ยนแปลง	4	584	3.72	92.89
ศิลปะบูรณาการ	2	581	1.94	97.04
ศิลปะค้นหา	2	582	1.89	94.46

จากตาราง 6 พบว่า ร้อยละของคะแนนประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนการสอนแต่ละรูปแบบศิลปะ มีค่าตั้งแต่ 86.88 ขึ้นไป เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80 พบว่า ค่าประสิทธิภาพของแต่ละรูปแบบศิลปะที่คำนวณได้สูงกว่ามาก แสดงว่ากิจกรรมของรูปแบบศิลปะมีประสิทธิภาพสูงสามารถนำไปใช้ในการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพทุกรูปแบบศิลปะ

ตาราง 7 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นนักเรียนที่ผ่านการประเมินผลจำแนกตามรูปแบบศิลปะและชั้นเรียน

รูปแบบศิลปะ	ชั้นอนุบาล 1			ชั้นอนุบาล 2			รวม		
	N	ผ่าน	ร้อยละ	N	ผ่าน	ร้อยละ	N	ผ่าน	ร้อยละ
ศิลปะย่ำ	288	267	92.71	285	280	98.25	573	547	95.46
ศิลปะปรับภาพ	289	256	88.58	295	253	85.76	584	509	87.16
ศิลปะถ่ายโยง	290	254	87.59	292	276	94.52	582	530	91.06
ศิลปะเปลี่ยนแปลง	287	258	89.89	297	283	95.29	584	541	92.64
ศิลปะบูรณาการ	283	271	95.76	298	293	98.32	581	564	97.07
ศิลปะค้นหา	287	262	91.29	295	288	97.63	582	550	94.50

จากตาราง 7 พบว่าเด็กชั้นเรียนชั้นอนุบาล 1 ผ่านการประเมินผลแต่ละรูปแบบร้อยละ 87.59 ถึงร้อยละ 95.76 ส่วนนักเรียนชั้นอนุบาล 2 ผ่านการประเมินผลแต่ละรูปแบบร้อยละ 85.76 ถึงร้อยละ 98.32 และโดยรวมนักเรียนทั้งหมดผ่านการประเมินผลแต่ละรูปแบบตั้งแต่ร้อยละ 87.16 ถึง 97.07 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด แสดงว่ารูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้มีผลต่อการนำไปใช้ในการสอนในทางบวก

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้

ครูผู้สอนระดับอนุบาลศึกษา จำนวน 16 คน ที่นำรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ไปทดลองปฏิบัติในสภาพจริงมีความคิดเกี่ยวกับการใช้รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ที่มีต่อเด็กดังนี้

1. เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่พัฒนาการเรียนรู้ และการคิดให้กับเด็กได้อย่างน่าสนใจ (14 คน)
2. เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่สามารถคัดกรองเด็กที่มีปัญหาความพร้อมในการเรียน เป็นรายบุคคลได้ (13 คน)
3. เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่เด็กสนุกและสนใจการเรียนมาก ซึ่งดีกว่าการสอนเนื้อหาอย่างเดียว (10 คน)
4. เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นความสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กเป็นสำคัญ (8 คน)

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สังเขปความมุ่งหมายและวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ที่ครูสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นสื่อการสอน โดยใช้วิธีวิจัยและพัฒนา ประกอบด้วยขั้นตอนการศึกษาวิจัย 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 พัฒนารูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้

1.1 วิเคราะห์เนื้อหาแบบอุปนัย จากการสังเกตการสอนในชั่วโมงกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตั้งแต่ พ.ศ. 2532 – 2546 จำนวน 17 เรื่อง เพื่อสร้างรูปแบบศิลปะ และกระบวนการเรียนการสอน

1.2 สร้างคู่มือการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้

1.3 ตรวจรูปแบบกิจกรรมซ้ำด้วยการลงความเห็นรูปแบบกิจกรรมโดยกลุ่มครูผู้สอนระดับอนุบาลศึกษาจากโรงเรียนอนุบาลของรัฐบาลและของเอกชน จำนวน 30 คน ด้วยการฝึกรอบรม

ขั้นที่ 2 ทดลองหาประสิทธิภาพของรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้

2.1 สร้างแผนการจัดกิจกรรม

2.2 ทดลองหาประสิทธิภาพรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ด้วยการนำไปทดลองในสภาพจริงโดยครูผู้สอนระดับอนุบาลศึกษา จำนวน 16 คน จาก 8 โรงเรียน โดยใช้เกณฑ์ 80 / 80 พบว่าผลการประเมินสูงกว่า 80 / 80

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแบบอุปนัย (Inductive analysis)

2. การวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและครูผู้สอนระดับอนุบาลศึกษาด้วยการแจกแจงความถี่และคำนวณค่าร้อยละ

3. การวิเคราะห์ประสิทธิภาพรูปแบบโดยใช้เกณฑ์ 80 / 80

สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยได้ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ คือ 1) รูปแบบศิลปะ 6 แบบ ประกอบด้วย ศิลปะย่ำ ศิลปะปรับภาพ ศิลปะถ่ายโยง ศิลปะเปลี่ยนแบบ ศิลปะบูรณาการ และศิลปะค้นหา โดยศิลปะย่ำไม่เหมาะกับเด็ก 6 ขวบ และศิลปะบูรณาการไม่เหมาะกับเด็กอายุ 3 ขวบ และ 2) กระบวนการเรียนการสอนศิลปะเพื่อการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย

1. กระตุ้นการเรียนรู้
2. นำสู่มนต์
3. พัฒนาด้วยศิลปะ
4. สรุปสาระที่เรียนรู้

2. ครูผู้สอนระดับอนุบาลศึกษา มีความคิดเห็นว่ารูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อการเรียนการสอน คือ 1) สร้างการเรียนรู้และพัฒนาการคิดให้กับเด็ก 2) สามารถ คัดกรองเด็กที่มีปัญหาในการเรียนเป็นรายบุคคล 3) เด็กสนุกและสนใจการเรียน และ 4) เป็นกิจกรรมที่เน้น ความสอดคล้องเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กเป็นสำคัญ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่สามารถบูรณาการเรียนรู้ได้ ด้วยการจัดจำแนกรูปแบบศิลปะให้ชัดเจน ซึ่งแต่ละลักษณะจะนำไปสู่ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต่างกัน และในการ ดำเนินกิจกรรมต้องมีกระบวนการเรียนการสอนเพื่อสร้างการเรียนรู้ที่มีขั้นตอนการแสดงบทบาทของครูใน การสอน โดยใช้งานศิลปะเป็นสื่อการเรียนได้อย่างเป็นระบบ มีผู้เรียน ผู้สอน อุปกรณ์ วิธีการ และผล ลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการ ซึ่งมีประเด็นอภิปราย ดังนี้

1. รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้เป็นรูปแบบกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพเกินเกณฑ์ 80 / 80 ซึ่งหมายความว่ารูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย รูปแบบศิลปะ 6 รูปแบบ กระบวนการเรียนการสอนศิลปะเพื่อสร้างการเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยพัฒนามีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน สามารถสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้ตามเกณฑ์ได้ โดยครูผู้สอนระดับอนุบาลศึกษาที่นำรูปแบบกิจกรรมไปทดลอง ในสภาพจริง จำนวน 14 ใน 16 คน ให้ความเห็นว่าเป็นรูปแบบกิจกรรมที่สามารถสร้างการเรียนรู้และ พัฒนาการคิดให้กับเด็ก ซึ่งสามารถอภิปรายได้ว่ารูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ ที่มีการ จำแนกรูปแบบศิลปะที่มีลักษณะของกิจกรรมชัดเจน บอกเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการตามลักษณะ ของแต่ละรูปแบบนั้นช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้มีความหมายต่อการเรียนรู้มากขึ้น ประกอบกับ ในขั้นตอนของการดำเนินกิจกรรมนั้นครูต้องมีกระบวนการเรียนการสอนศิลปะเพื่อการเรียนรู้เป็นตัวกำกับให้ การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เสร็จกลายเป็นกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้ ด้วยทั้งนี้เพราะศิลปะมิได้มีคุณค่า เชิงวัฒนธรรมและจิตใจเท่านั้น แต่ศิลปะยังมีคุณค่าด้านการเรียนรู้ด้วยการฝึกองค์ความรู้ ทักษะและวิธี การคิดเข้าไปในการทำกิจกรรม เด็กปฐมวัยจะแสดงภาพสิ่งที่รู้ในรูปสัญลักษณ์และสื่อออกมาอย่างมีความหมาย ในงานศิลปะ ที่สามารถอธิบายพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งผลงานศิลปะจะบอกลักษณะของเด็ก 3 ประการ คือ 1) สาระความรู้ที่เด็กมี 2) ความซาบซึ้งในศิลปะของเด็ก และ 3) ลักษณะส่วนบุคคลของ เด็ก (Wright, 1994 : 188) และจากผลการประเมินประสิทธิภาพรูปแบบกิจกรรมด้วยการทดลองในสภาพจริง ยังพบอีกว่า รูปแบบศิลปะทั้ง 6 รูปแบบที่ใช้กระบวนการเรียนการสอนศิลปะเพื่อสร้างการเรียนรู้ สามารถทำ ให้เด็กเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ ในแต่ละรูปแบบได้ร้อยละ 80 ของจำนวนนักเรียนที่เข้าโครงการทดลอง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับคำกล่าวของมอร์ริสัน (Morrison 2000) ที่กล่าวว่า การวาดภาพและระบายสีของ เด็ก เป็นการใช้สายตาในการแปลความหมายสี เพื่อค้นหาข้อมูล เป็นการคิดจินตนาการเพื่อให้เกิดภาพใน สมอเป็นการสร้างการรับรู้ และถ่ายทอดการรับรู้ซึ่งเป็นทางหนึ่งของการพัฒนาปัญญาทางทัศนะและมีดีสัมพันธ์ ที่เป็นรูปแบบของการเรียนรู้อย่างหนึ่งในการพัฒนาความฉลาด ทางปัญญาให้กับเด็ก (Morrison, 2000 : 338 – 339) รูปแบบศิลปะแต่ละรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนา มีจุดประสงค์การเรียนการสอนอย่างชัดเจน กล่าวคือ

ศิลปะย่ำ	เป็นการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่เน้นความจำและเข้าใจ
ศิลปะปรับภาพ	เป็นการนำการรับรู้สาระการเรียนรู้ที่เรียนมานำเสนอด้วยศิลปะสร้างสรรค์ เพื่อเน้นความเข้าใจสาระการเรียนรู้ที่เรียนนั้น
ศิลปะเปลี่ยนแบบ	เป็นกิจกรรมศิลปะที่ให้นักเรียนนำสิ่งที่เรียนมาประดิษฐ์หรือสร้างงานศิลปะสร้างสรรค์ เพื่อสร้างเสริมความคิดให้หลากหลาย
ศิลปะถ่ายโยง	เป็นการลอกแบบหรือเลียนแบบสิ่งที่เรียนโดยใช้ศิลปะ เพื่อเป็นฐานการเรียนรู้ เน้นการเรียนรู้ด้วยการสังเกตและการรับรู้ของตนเอง และแก้จุดบอดความรู้กับครูและเพื่อน
ศิลปะบูรณาการ	เป็นการนำสาระการเรียนรู้ที่เรียนตั้งแต่ 2 เรื่องขึ้นไปมาสร้างสรรค์งานศิลปะ โดยใช้ความรู้เป็นฐานของการพัฒนางาน เน้นการสร้างความคิดและจินตนาการด้วยการเรียนรู้
ศิลปะค้นหา	เป็นการหาความรู้จากงานศิลปะที่ปรากฏ และสร้างผลงานใหม่จากการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้น เน้นการสังเกตและการขยายความรู้ ความคิด จากสิ่งแวดล้อมรอบตัว

ลักษณะเฉพาะของรูปแบบศิลปะทั้ง 6 รูปแบบ มุ่งให้เด็กลงมือทำกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทักษะปฏิบัติ (motor-skill learning) ที่เด็กจะเรียนรู้ได้จากการวิเคราะห์งาน ถ่ายโยงไปสู่ความเข้าใจด้วย การกระทำแล้ว สร้างสมรรถนะจากการปฏิบัติโดยอัตโนมัติ ซึ่งทำให้เกิดการรู้ตามมา (Biggs, 1992 : 43)

นอกจากรูปแบบศิลปะ 6 แบบแล้วในรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ ยังเน้นกระบวนการเรียนการสอนศิลปะเพื่อสร้างการเรียนรู้สำหรับการใช้รูปแบบศิลปะ เป็นสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้และการคิดที่สำคัญสำหรับเด็กในการทำกิจกรรม ประกอบด้วย ขั้นปฏิบัติของครู 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 กระตุ้นการเรียนรู้ เป็นการปฏิบัติโดยครูให้สิ่งเร้ากระตุ้นการเรียนรู้และจูงใจให้เด็กคิดและติดตาม เพื่อนำไปสู่สาระการเรียนรู้ที่ครูวางแผนไว้ ได้แก่ คำถาม การสนทนา การอภิปราย การสังเกต และค้นหา

ขั้นที่ 2 นำสู่มนต์ศิลป์ เป็นขั้นที่ครูกระตุ้นให้เกิดเกิดคิดถ่ายโยงความรู้จากการรับรู้และการเรียนของเด็กไปสู่มนต์ศิลป์สาระการเรียนรู้ที่เรียน

ขั้นที่ 3 พัฒนาด้วยศิลปะ เป็นขั้นเสริมความรู้ความเข้าใจสาระการเรียนรู้ด้วยการให้เด็กนำการรับรู้สาระการเรียนรู้ที่เรียนมาถ่ายทอดด้วยกิจกรรมศิลปะตามรูปแบบศิลปะที่ครูเลือกแล้วเห็นว่าเหมาะสมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้กับเด็ก

ขั้นที่ 4 สรุปสาระที่เรียนรู้ เป็นการถามให้เด็กทบทวนความรู้ความเข้าใจสาระการเรียนรู้ที่สำคัญจากงานศิลปะที่เด็กลงมือกระทำ ด้วยการตอบหรืออธิบาย หรืออภิปรายผลงานของตนเอง

การพัฒนาพุทธิปัญญาไม่เพียงแต่การได้รับประสบการณ์ตรงสอดคล้องตามพัฒนาการทางปัญญาตามแนวคิดของพียาเจท์ (Piaget) ขั้นก่อนปฏิบัติการเท่านั้น เด็กยังต้องการโอกาสในการค้นหาและมีปฏิสัมพันธ์กับประสบการณ์เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่มีความหมายให้เกิดขึ้นด้วยการพัฒนาความคิด ในประเด็นนี้ไวโกตสกี (Vygotsky) ได้เสริมว่า การปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมสังคมมีผลต่อการเรียนอย่างสูงสุดของเด็ก ซึ่งหมายความว่าประสบการณ์ตรงทำให้เด็กเรียนได้ แต่การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่จะทำให้เด็กพัฒนาการเรียนรู้ที่เร็วยิ่งขึ้น (Isenberg and Jalongo, 2003 : 35) การเรียนการสอนที่มีการกระตุ้นและสนทนาด้วยคำถามของครูแล้วให้เด็กอภิปราย เป็นการพัฒนาความคิดและการเรียนรู้ และสร้างเสริมการจำ

ของเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของแชมเบอร์ลิน (Chamberlin, 1996 : 150) ที่กล่าวว่ากิจกรรมที่เน้นการสังเกต การประเมินองค์ความรู้ การอธิบาย และการอภิปราย จะทำให้เด็กทำงานศิลปะและเรียนรู้จากศิลปะไปพร้อมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิพรรณ วีระพงษ์ (2534) ที่พบว่ากลุ่มเด็กที่ทำกิจกรรมศิลปะแบบครุมีส่วนร่วมจะมีพฤติกรรมความร่วมมือสูงขึ้น เช่นกันกับงานวิจัยของ วิลาวัลย์ เผือกพ่วง (2536) วาสนา เจริญสอน (2537) และ กรภัตสร ประเสริฐศักดิ์ (2539) สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของ บรูเนอร์ (Bruner) ที่กล่าวว่า เด็กสามารถเรียนรู้ได้โดยผ่านขั้นการเรียนรู้ 3 ขั้น คือ ขั้นสัมผัส (Enactive stage) ขั้นคิดจากภาพที่ปรากฏ (Iconic stage) และขั้นสัญลักษณ์ (Symbolic stage) โดยเฉพาะในขั้นคิดจากภาพที่ปรากฏ เด็กจะเรียนรู้ผ่านการมองรูปภาพ แล้วพัฒนาวิธีการจำด้วยการใช้จินตนาการมากขึ้น การเรียนรู้ในขั้นนี้สัมพันธ์โดยตรงกับการเรียน หรือการแสดงออกผ่านศิลปะ เพราะเด็กใช้ทั้งสายตาและมิติสัมผัส (ภานนตร ธรรมบวร, 2544 : 43 – 44)

2. ประโยชน์ของรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ ตามความคิดเห็นของครูระดับอนุบาลศึกษาที่นำรูปแบบกิจกรรมไปใช้จริงให้ความเห็นว่า นอกจากรูปแบบกิจกรรมจะสร้างการเรียนรู้และพัฒนาการคิดให้กับเด็กแล้ว ยังสามารถคัดกรองเด็กที่มีปัญหาในการเรียน เด็กสนุกและสนใจการเรียนด้วย และต้องใช้ให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก ความคิดเห็นนี้สอดคล้องกับที่ ลลิตพรรณ ทองงาม (2539 : 12) กล่าวไว้ว่า จากภาพวาดของเด็กจะบอกระดับความสามารถทางสมองหรือสติปัญญาของเด็ก โดยเฉพาะเด็กที่ยังไม่สามารถใช้คำพูดในการสื่อสารได้ดี การพิจารณาภาพงานศิลปะของเด็กจะทำให้ครูเข้าใจถึงปัญหาของเด็กที่ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตนเอง และจุดนี้เป็นทางที่ครูต้องส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ และสติปัญญา ไปพร้อมกันได้ ซึ่งหมายความว่าศิลปะจะเป็นตัวจำแนกเด็กได้ และเช่นกันกับแนวคิดของ แมคCarthy (McCarthy, 1990) ที่กล่าวว่าคนมีการรับรู้และวิธีการเรียนรู้ต่างกัน การตอบสนองต่อสถานการณ์ใหม่ต่างกันด้วย ซึ่งข้อนี้ทำให้เราเห็นความแตกต่างของเด็ก แมคCarthyจำแนกเป็นวิธีการเรียนของเด็กว่าประกอบด้วย 4 รูปแบบ คือ 1) เรียนด้วยจินตนาการ 2) เรียนด้วยการวิเคราะห์ 3) เรียนด้วยสามัญสำนึก และ 4) เรียนด้วยพลังความคิด ซึ่งหมายความว่า ผู้เรียนแต่ละคนมีรูปแบบการเรียนรู้ของตนเอง มีกระบวนการใช้สมองทั้งซีกซ้ายและซีกขวาเฉพาะตน ดังนั้นการออกแบบและกลวิธีการสอนอย่างเป็นระบบสนองตอบการทำงานของสมองทั้งสองซีก จะทำให้การสอนและการเรียนดีขึ้น (McCarthy, 1990 : 31 – 32) ซึ่งประเด็นความเห็นนี้สอดคล้องกับรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างของรูปแบบศิลปะกับขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนที่ต้องควบคู่กันไป และตรงตามเงื่อนไขของการใช้รูปแบบศิลปะที่ผู้เชี่ยวชาญกำหนดอายุไว้ว่า รูปแบบศิลปะอย่าไม่ใช้กับเด็กอายุ 6 ขวบ และรูปแบบศิลปะบูรณาการ ไม่ใช้กับเด็กอายุ 3 ขวบ เป็นต้น ทั้งนี้ความยากง่ายของศิลปะต้องใช้วุฒิภาวะของเด็กที่แตกต่างกัน

การที่เด็กให้ความสนใจและสนุกกับการเรียนโดยใช้รูปแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อการเรียนรู้นั้น มีข้อสนับสนุนว่า โดยธรรมชาติของเด็กแล้ว เด็กมีความสนใจงานศิลปะและเกิดการเรียนรู้จากองค์ประกอบ 4 ประการ คือ 1) เด็กสนใจสี 2) เด็กสนใจวัสดุต่าง ๆ เช่น สี ดินเหนียว แป้งปั้น การตัดกระดาษ 3) เนื้อหาสาระ และ 4) การสร้างแรงจูงใจ (หรรษา นิลวิเชียร, 2535 : 175 – 179) ผลงานศิลปะเป็นการแสดงออกที่เด็กได้เห็นความสำคัญที่สนองตอบความอยากรู้อยากเห็น ที่เด็กชอบ และสนุก (เลิศ อานันตะ, 2535 : 44) การที่เด็กได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ที่สมดุลและมีความสุข ซึ่งเป็นพื้นฐานของการสร้างเจตคติทางบวกในการเรียนรู้ รู้จักใช้สมองซีกขวาและซีกซ้ายในการเรียนรู้ เด็กชอบมิติความงาม การฝึกคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหาไปพร้อมกัน (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2543 : 48) จากแนวคิดปรัชญาเน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง เด็กต้องเรียนรู้ ค้นหา สนุกและค้นพบด้วยตนเองมากกว่าการรับจากผู้ใหญ่ ศิลปะเป็นการเล่นของเด็กที่มีค่า

เพราะเด็กสามารถสร้างจินตนาการ สื่อปัญญา และแสดงความคิดในการทำงานอย่างมีความหมาย (Boulton-Lewis and Catherwood, 1994 : 203 – 204) เด็กมีความเป็นตนเอง สามารถที่จะบอกให้รู้ และ ถ่ายโยงการรับรู้สู่งานศิลปะที่กระทำ จึงทำให้เด็กเกิดความสุข และสนุกที่ได้เรียน เด็กช่วงอายุ 2 – 5 ขวบ เป็นช่วงของการคิด ต้องการทำความเข้าใจ การเรียนด้วยการคิดและปฏิบัติ (active learning) เด็กจะชอบมาก การได้ลงมือปฏิบัติอย่างเป็นรูปแบบที่สัมพันธ์กับประสบการณ์จริง เด็กจะสร้างความเข้าใจในทัศนของตน อุปกรณ์ สิ่งแวดล้อมและครูจะมีความหมายต่อการเรียนรู้ของเด็กมากที่สุด (Gestwicki, 1999 : 117) ซึ่งวิธีการดังกล่าวเป็นกระบวนการของรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้

ครูผู้สอนระดับอนุบาลศึกษาที่นำรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ ไปทดลองใน สภาพจริง จำนวน 13 คนใน 16 คน ยังให้ความเห็นอีกว่า รูปแบบกิจกรรมสามารถใช้ในการคัดกรองเด็กที่มีปัญหาความพร้อมในการเรียนเป็นรายบุคคลได้ด้วย ประเด็นนี้มีข้อสังเกตซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของกิจกรรม ซึ่งสามารถอภิปรายตามที่ ลลิตพรรณ ทองงาม (2539 : 12) ที่กล่าวว่าจากภาพวาดของเด็กจะบอกระดับ ความสามารถทางสมอง หรือสติปัญญาของเด็กโดยเฉพาะเด็กที่ยังไม่สามารถใช้คำพูดในการสื่อสารได้ดี และการพิจารณาภาพงานศิลปะของเด็ก จะทำให้ครูเข้าใจถึงปัญหาของเด็กที่เด็กไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตนเอง และจุดนี้การทำกิจกรรมศิลปะจะเป็นทางที่ครูส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และสติปัญญาไปพร้อมกันได้ ซึ่ง ประสบการณ์ศิลปะเสริมสร้างพัฒนาการเด็ก นับแต่ขั้นแรกเริ่มวาดภาพด้วยการขีดเขียนเด็กได้พัฒนาบุคลิก โดยรวมของเด็ก ความสามารถในการคิด การวาดภาพพัฒนาความสามารถในการสังเกต สัญลักษณ์ การ เรียนรู้ขนาด สี ตามทิศทางและสถานที่ รวมถึงการเรียนรู้ตนเองจากการวาดภาพ ตระหนักรู้ในตน ซึ่งมีค่าต่อการเรียนรู้ตนเอง และสิ่งแวดล้อมของเด็ก (Kolumbus and Schapir, 2003 : 16 – 17) การให้เด็กสร้างงานศิลปะ เป็นการกระตุ้นหรือให้เด็กสื่อสารสิ่งที่รับรู้ให้เป็นรูปธรรมที่แสดงถึงความสามารถในการรับรู้เกี่ยวกับการเห็นรูปร่าง สี รูปทรงพื้นฐาน และลักษณะพื้นผิว ที่ปรากฏในสมอง แล้วถ่ายทอดออกมาเป็นงานใหม่ ซึ่งเป็นการแสดง เด็กสามารถรับรู้ภาพที่มองเห็นในโลกได้อย่างถูกต้อง และสามารถทำประสบการณ์จากการเห็น มาสร้างขึ้นใหม่ (คาโรลีน แชนแมน, 2544 : 107) กิจกรรมศิลปะจึงทำให้เด็กสนุกและสนใจ การเรียน

นอกจากนี้ครูผู้สอนระดับอนุบาลศึกษาที่นำรูปแบบกิจกรรมฯ ไปทดลองในสภาพจริง 8 คน ใน 16 คน มีความเห็นว่า รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้เน้นความสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กเป็นสำคัญ สามารถอภิปรายได้ว่าบทบาทครูในการยอมรับ ให้กำลังใจ ให้ความสะดวกแก่เด็กในการทำงานศิลปะ ครูจะมีส่วนในการให้คำชมเชย และส่งเสริมให้เด็กรู้สึกเห็นความสำเร็จของตนเองอย่างอิสระ โดย หลีกเลี่ยงการถามถึงผลงานที่ทำ (เลิต อานันตะ, 2535 : 14 และ ھرรษา นิลวิเชียร, 2535 : 186 – 189) ดังนั้นเมื่อนำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ไปใช้ในทางปฏิบัติ สิ่งที่ครูต้องคำนึงคือ อายุและ พัฒนาการของเด็ก ซึ่งผู้เชี่ยวชาญ (4 คน) ให้ความเห็นว่า ศิลปะยังไม่เหมาะกับเด็กอายุ 6 ขวบ เหตุเพราะ เด็กจะเบื่อหน่าย ซึ่งโดยลักษณะของรูปแบบศิลปะช้า ซึ่งหมายถึง กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่让孩子ทำเพื่อ ย้ำความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ได้เรียน ตัวอย่างเช่น ระบายสีตัวอักษรที่เรียน วาดภาพสิ่งที่เรียน หรือปั้นรูป สัตว์ที่เรียน เป็นต้น ส่วนศิลปะบูรณาการไม่เหมาะกับเด็กอายุ 3 ขวบ กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นการใช้ความสามารถของการใช้ความคิดให้สัมพันธ์กัน ซึ่งนับเป็นความยุ่งยากสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ เหตุผลสำคัญคือ การมองวัตถุของเด็กจะเริ่มลำดับจากอายุ 1 – 2 ปี โดยอายุช่วงนี้เด็กเริ่มเข้าใจเส้นนำสายตา (Line of sight) เด็กเริ่มรับรู้ตำแหน่ง รูปร่าง เห็นความสัมพันธ์ของมิติเดียวกัน แต่เมื่ออายุ 2 ขวบถึง 3 ขวบ เป็นช่วงที่ เด็กรู้ระดับการวางตำแหน่ง (Proximal System) รู้โดะแกรมและการเชื่อมสาน เมื่ออายุ 3 ขวบถึงถึง 6 ขวบขึ้นไปเด็กจะเริ่มมองเห็นความสัมพันธ์ของภาพและวาดภาพเป็น ภาพที่สื่อภาษาชัดเจนโดยเฉพาะ ช่วง 6 ขวบ เป็นช่วงที่ต้องให้เด็กพัฒนารูปแบบศิลปะของเด็กเองอย่างอิสระ (Whaley & Wong, 1991 :

680 – 681) กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ ครูมีบทบาทสำคัญคือ สร้างบรรยากาศ เด็กเริ่มมีเหตุผลเปรียบเทียบ เริ่มคิดเห็นผลที่ต้องการความยากที่สูงขึ้น การให้ทำงานซ้ำเด็กจะเบื่อ แต่สิ่งที่ต้องเข้าใจคือ ข้อจำกัดของการคิดก่อนรูปธรรม (preoperational thinking) เด็กอาจรู้และนับได้คล่อง แต่ถ้าวัดจากการนับปากเปล่าเป็นนับสิ่งของจะสร้างความยุ่งยากให้กับเด็ก เพราะเด็กยังไม่สามารถนำความรู้ที่มีมาถ่ายโยงสู่สถานการณ์ใหม่ได้ในทันที เด็กต้องค่อย ๆ ซึมซับเพื่อสร้างองค์ความรู้ (Gestwicki : 1999 : 247) ดังนั้นการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยต้องสอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็ก เด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 และบูรณาการทักษะการเรียนรู้ โดยเด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย (หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 แนวทางการจัดประสบการณ์การสอนศิลปะควรต้องวางแผน เตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์ไว้ล่วงหน้าแล้วเปิดโอกาสให้เด็กแสดงออกอย่างอิสระและให้ความมั่นใจกับเด็ก (เลิศ อานันท์, 2533 : 14 – 15) ต้องคิดถึงความพร้อมของผู้เรียนด้านวุฒิภาวะ ประสบการณ์ วัสดุอุปกรณ์ที่เกื้อหนุนให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพทั้งด้านกิจกรรม สื่อการสอน และกระบวนการเรียนการสอน (วิวัฒน์ ตั้งเจริญ, 2536 : 234) ซึ่งไรท์ (Wright, 1994 : 189) อธิบายว่าศิลปะเป็นภาษาที่บอกความรู้สึก ความเชื่อ ความรู้ และปัญญา ที่ต้องใช้กระบวนการทางพุทธิปัญญา เช่น การรับรู้ การตระหนักรู้ การตัดสินใจ และการแสดงความคิด ซึ่งอาจสัมพันธ์กับคณิตศาสตร์ ภาษา และวิทยาศาสตร์ เป็นการเชื่อมความคิด ความรู้ ความเข้าใจ ออกมาในภาษาของเด็กที่ชัดเจน

จากผลการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้แสดงให้เห็นว่า ศิลปะเป็นเครื่องมือการเรียนการสอนหนึ่งที่ครูสามารถนำมาใช้กระตุ้นให้เด็กได้ใช้สมองซีกซ้ายและซีกขวาในการเรียนอย่างสมดุล ซึ่งเด็กจะสนุกกับการเรียน โดยมีรูปแบบศิลปะ และมีกระบวนการเรียนการสอนที่ครูมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กโดยเป็นผู้กระตุ้นเด็กให้เรียนรู้ แก้อุดบอดความรู้ของเด็ก และช่วยให้เด็กอภิปรายถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ซึ่งการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ครูต้อง 1) วางแผนการเรียนรู้สำหรับเด็กตามรูปแบบศิลปะ 2) กระตุ้นเด็กให้คิดด้วยการให้ข้อความรู้ก่อนปฏิบัติศิลปะ ให้ใช้ศิลปะมาแล้วตามด้วยข้อความรู้ ตามขั้นตอนกระบวนการสอนศิลปะเพื่อการเรียนรู้ 3) ไม่เน้นผลผลิตของผลงานศิลปะ แต่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ตามจุดประสงค์การเรียนการสอน ข้อนี้ต่างจากการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เสรี แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมกับอายุของเด็ก และต้องยังคงให้เด็กมีกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เสรี เพื่อให้เด็กได้ระบายออกทางอารมณ์ ความคิด และความรู้สึกตามบุคลิกอิสระของเด็กด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนแบบหนึ่งที่น่ากิจกรรมศิลปะมาเป็นเครื่องมือการสอน ที่ต่างจากการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เสรี ดังนั้นผู้ที่ต้องการนำรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ไปใช้ต้องปฏิบัติดังนี้

1.1 รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ประกอบด้วย รูปแบบศิลปะ และกระบวนการเรียนการสอนศิลปะเพื่อการเรียนรู้ ที่ครูจะต้องใช้คู่กันเสมอ จึงจะทำให้เด็กเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่ต้องการ

1.2 รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ใช้ได้เฉพาะกับเด็กปกติ และมีอายุสอดคล้องกับรูปแบบศิลปะใช้ไม่ได้กับเด็กพิเศษ หรือเด็กอายุต่ำกว่าเกณฑ์ของแต่ละรูปแบบ เช่น เด็กอายุ 3 ขวบ ใช้ศิลปะบูรณาการไม่ได้ เป็นต้น

1.2 รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ใช้ได้เฉพาะกับเด็กปกติ และมีอายุสอดคล้องกับรูปแบบศิลปะใช้ไม่ได้กับเด็กพิเศษ หรือเด็กอายุต่ำกว่าเกณฑ์ของแต่ละรูปแบบ เช่น เด็กอายุ 3 ขวบ ใช้ศิลปะบูรณาการไม่ได้ เป็นต้น

1.3 รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ เป็นวิธีจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีหนึ่ง ไม่ใช่กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เสรี ดังนั้นถ้าครูนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนยังคงต้องมีกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เสรีอยู่ด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาวิธีการนำรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ไปใช้กับเด็กที่มีปัญหา หรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

2.2 การพัฒนารูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ให้เป็นเครื่องมือจัดการปัญหาความพร้อมในการเรียนของเด็กปฐมวัย

2.3 การบูรณาการรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้กับรูปแบบการเรียนการสอนอื่น ๆ

2.4 การใช้รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ในการศึกษาแบบโรงเรียนบ้าน (Home school) หรือการเรียนการสอนที่บ้านโดยครอบครัว

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ, (2540). คู่มือหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 (อายุ 3 – 6 ปี). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2546). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
- กุลยา ตันติผลาชีวะ, (2543). “การวางแผนประสบการณ์”. วารสารการศึกษาปฐมวัย. 4 (กรกฎาคม 2543) : 22 – 35.
- _____. (2543). “แผนการสอนระดับปฐมวัยศึกษา” วารสารการศึกษาปฐมวัย. 4 (กรกฎาคม 2543) : 36 – 48.
- _____. (2545). รูปแบบการเรียนการสอนปฐมวัยศึกษา. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอ็ดดิสัน เพรสโปรดักส์ จำกัด
- _____. (2547). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอ็ดดิสัน เพรสโปรดักส์ จำกัด
- กรวิภา สรรพกิจจานง, (2531) ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการฝึกกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบขึ้นน้ำและแบบอิสระ. ปรินญาณินพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กรภัสสร ประเสริฐศักดิ์, (2539). ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ประกอบคำถามเชิงเหตุผล และคำถามเชิงเปรียบเทียบ. ปรินญาณินพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- กาญจนา วัฒนยุ, (2544). การวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน. วัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม
- กันตรัตน์ ไพรินทร์, (2547). การศึกษาความสามารถในการรู้คิดและการแสดงออกทางอารมณ์ของเด็กออทิสติกโดยใช้กิจกรรมศิลปะ. โครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการศิลปศึกษา สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 30 กรกฎาคม 2547 : 67 – 71.
- คาโรลีน แชนแมน, (2544). ก้าวไกลไปกับร่องเท้าคู่เก่ง...วิธีพัฒนาพหุปัญญาในห้องเรียน แปลโดยมัลลิกาพงษ์ปริตร กรุงเทพมหานคร : เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่น อินโดไชน่า จำกัด
- จงใจ ขจรศิลป์, (2532). การศึกษาลักษณะการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์การเล่นตามมุมที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์และความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย. ปรินญาณการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชไมมน ศรีสุรักษ์, (2540). การศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน และแบบปกติ. ปรินญาณการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชนกพร ธีรกุล, (2541). ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบเน้นกระบวนการ. ปรินญาณการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นิตยา วิทยาภรณ์, (2547). “ความพร้อมในการอ่านเขียนของเด็กปฐมวัย”. วารสารการศึกษาปฐมวัย. 8 (กรกฎาคม 2547) : 14 – 18.

- นภเนตร ธรรมบวร. (2544). การพัฒนากระบวนการคิดในเด็กปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นภาพร แซ่เลื่อง, (2539). การพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบครูเน้นคุณค่าในตัวเด็ก. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุศรินทร์ ลิธิปัญญธร. (2541). แนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่เกิดจากกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บรรณาการ, (2546). "สาระน่ารู้สำหรับครูอนุบาล" วารสารการศึกษาปฐมวัย. 7 (มกราคม 2546) : 77 – 79.
- บรรพต พรประเสริฐ, (2545). "การวัดความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย". วารสารวิชาการ. 5 (สิงหาคม 2545) : 2 – 8.
- เบญจมาศ วิล, (2543). การส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ประกอบการประเมินสภาพจริง. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เบญจา แสงมลิ, (2545). การพัฒนาเด็กปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- พิระพงษ์ กุลพิศาล, (2531). มโนภาพและการรับรู้. กรุงเทพมหานคร : กรมการฝึกหัดครู.
- _____. (2538). สมอกลูกพัฒนาด้วยศิลปะ. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี.
- พรพิไล เลิศวิชา, (2547). "จาก Lab สมองสู่ห้องเรียน". ประชาคมวิจัย. 56 (กรกฎาคม – สิงหาคม 2547) : 19 – 23.
- ราตี ทองสวัสดิ์, (2529). "แนวคิดในการเตรียมความพร้อม". รักลูก. (เมษายน 2529) : 101 – 106.
- _____. (2544). เอกสารประกอบชุดวิชาการส่งเสริมประสบการณ์ชีวิตระดับปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 1 – 7 พิมพ์ครั้งที่ 6, นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เลิศ อานันตะ, (2535). เทคนิควิธีสอนศิลปะเด็ก. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ลลิตพรรณ ทองงาม, (2539). ศิลปะสำหรับครูประถม. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วราภรณ์ นาคะศิริ, (2546). การคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ทรายสี. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรุณี นวลจันทร์, (2539). ผลการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบต่อเติมผลงานที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วาสนา เจริญสอน. (2537). ผลการใช้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ประกอบคำถามเชื่อมโยงประสบการณ์ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่มีระดับความเชื่อมั่นในตนเองต่างกัน. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิรุณ ตั้งเจริญ, (2526). ศิลปศึกษา. กรุงเทพมหานคร : วิมลอาร์ต.
- _____. (2537). "เด็กกับศิลปะ" เอกสารสอนชุดวิชาพฤติกรรมวัยเด็ก หน่วยที่ 12. พิมพ์ครั้งที่ 8 นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- _____. (2539). ศิลปะศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- วิชัย วงษ์ใหญ่, (2543). วิสัยทัศน์การศึกษา. กรุงเทพมหานคร : SR PRINTING LIMITED PARTNERSHIP.

- วิลาวัณย์ เผือกพ่วง, (2536). พฤติกรรมความเอื้อเฟื้อ ความมีระเบียบวินัยและความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการประสบการณ์สร้างสรรค์ (ศิลปะศึกษา) โดยใช้คำถามประกอบ. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิจิตรา วิเศษสมบัติ, (2539). การศึกษาความพร้อมทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ความคิดรวบยอดประกอบการสนทนาในกิจกรรมการปั้น. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศรียา นิยมธรรม, (2545). "เส้นทางศิลปะกับการพัฒนาเด็กอย่างเข้าใจศิลปะเจ้าตัวน้อย สู่ศิลปินอารมณ์ดี". ศิลปะกับการพัฒนาเยาวชน กรุงเทพฯ : สันติศิริการพิมพ์.
- สัตยา สายเชื้อ, (2541). กิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- สายทิพย์ ศรีแก้วทุม, (2540). การคิดอย่างมีเหตุผลของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการวิทยาศาสตร์. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุทธิพรรณ ชีระพงศ์, (2534). การศึกษาพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เป็นกลุ่มแบบครูมีส่วนร่วมและแบบครูไม่มีส่วนร่วม. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุพิน บุญชูวงศ์, (2531). หลักการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์.
- สมคิด ชนแดง, (2540). ผลของการจัดประสบการณ์การเล่าเรื่องคำอุปสรรคและการเล่าเรื่องคำอุปสรรคประกอบ การวาดภาพ ที่มีต่อความสามารถทางภาษาของเด็ก. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ, (2537). แนวการจัดประสบการณ์ระดับอนุบาลศึกษา พุทธศักราช 2536. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : กองวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2541). คู่มือการจัดกิจกรรมที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- हररषा नललवुवर, (2535). ปฐมวัยศึกษา : หลักสูตรและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : โอ. เอส. พรินดิงเฮาส์.
- อารี พันธมณี, (2540). คิดอย่างสร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ดันอ้อ แกรมมี จำกัด.
- อารี เกษมรติ, (2533). ผลการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม และกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ปกติที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน และแบบรักทะนุถนอม. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เอื้ออารี ทองพิทักษ์, (2546). ทักษะพื้นฐานทางมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติม. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Biggs, J.B. (1992). "Modes of learning, forms of knowing, and ways of schooling. In Demetriou, A. et.al. Editors. In *Neo-Piagetian Theories of Cognitive Development*. London : Routledge.
- Boulton – Lewis, C. and Catherwood, D. (1994). *The Early Years : Development, Learning and Teaching*. The Australian Council for Educational Research. Ltd.
- Brewer, J.A. (1995). *Introduction to Early Childhood Education : Preschool through Primary Grade*. Boston : Allyn and Bacon.
- Chamberlin, L. (1996). *Art Insight*. Sydney : Mc-Graw Hill Book Co.
- Essa, E.L. (2003). *Introduction to Early Childhood Education*. 4th ed. Canada : Thomson Deimar Learning.

- Fisher, J. (2002). *Starting from the Child : Teaching and Learning from 3 to 8*. 2nd ed. Philadelphia : Open University Press.
- Gestwicki, C. (1999). *Developmentally Appropriate Practice ; Curriculum and Development in Early Education*. Albany : Delmar Publishers.
- Hildebrand, V. (1991). *Introduction to Early Childhood Education*. 5th ed. New York : Mcmillan Publishing Co.
- Isenberg, J.P. and Jalongo, M.R. (2003). *Major Trends and Issues in Early Childhood Education : Challenges Controversies and Insights*. 2nd ed. New York : Teachers College Press.
- Jones, A. F. (1992). *Introduction to Art*. New York : Harper Collins Publisher.
- Kolb, D.A. (1985). *The Learning Style Inventory*. Boston, Mass. : McBer and Co.
- Kolumbus, E. and Schapir, E. (2003). "The whole child : Developing thinking skills children". *Shalom*. Jerusalem 2003 No. 1.
- Kulaya Tantiplachiva, (2004). *Art as A Teaching Tool*. WCCI Papers in 11 th Triennial World Conference. July 5 – 9, 2004 : Wolongog, Australia. 6 pages.
- Levy, J. (1983) "Research synthesis on right and left hemispheres : We think with both side of the brain" *Educational Leadership*. (January, 1983) : 66 – 71.
- Lowenfeld, V. (1987). *Creative and Mental Growth*. USA : Bright Ring Publishing.
- Mayesky, M. (1998). *Creative Activities for Young Children*. New York, Delmar Publishers.
- McCarthy, B. (1990). "Using the 4 MAT system to bring learning styles to schools". *Educational Leadership*. (October, 1990) : 31 – 37.
- Morrow, L.W. (1993). *Literacy Development in the Early Years : Helping Children Read and Write*. USA ; A Division of Simon and Schuster
- Morrison, G.S. (2000). *Fundamentals of Early Childhood Education*. 2nd ed. New Jersey : Merrill.
- Newberger, J.J. (1999). "New brain development research a wonderful window of opportunity to build public support for early childhood education". *A.N.N.U. AL. E.D.I.T.I.O.N.S Early Childhood Education 99/00 USA* : McGrawhill.
- Seefeldt, C. and Barbour, N. (1994). *Early Childhood Education : An Introduction*. 3rd ed. New York : Merrill.
- Schirmacher, R. (1998). *Art and Creative Development for Young Children*. New York : Delmar Publishers.
- Srouf L. et. al. (1992). *Child Development : Its Nature and Course*. 2nd ed. New York : McGraw-Hill, Inc.
- Springer, S. and Deutsch, G. (1981) *Left Brian, Right Brian*. Mass. : Addison-Wesley
- Wilks, S. (1995). *Critical and Creative Thinking : Strategies for Classroom Inquiry* Australia : Eleanor Curtian Publishing.

- Wright, S. (1994) "Artistic development and learning an integration of processes for young children".
In Boulton – Lewis, G. and Catherwood, D. Editors. *The Early Years*. The Australian
Council for Educational Research Ltd.
- Whaley, L.F. and Wong, D.L. (1991). *Nursing Care of Infants and Children*. 4th ed. St. Louis : Mosby
Year Book.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

**แบบสอบถามความคิดเห็น
สำหรับผู้เชี่ยวชาญ**

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้เป็นแบบสอบถาม โครงการวิจัย เรื่อง รูปแบบกิจกรรม
ศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ ที่มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรม
ศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ให้ครูผู้สอนระดับอนุบาลศึกษาไปใช้จัด
กิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย

แบบสอบถามชุดนี้มี 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 การนำไปใช้

ตอนที่ 2 กระบวนการจัดการเรียนการสอน

แต่ละตอนจะมีรายละเอียดเฉพาะให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา

ตอนที่ 1 การนำไปใช้

คำชี้แจง สารในตอนนี้ประกอบด้วยชนิดของศิลปะที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ นิยามความของแต่ละชนิด และการนำไปใช้ จำนวน 6 ชนิด แต่ละชนิดใช้ต่างกันในตอนนี้ต้องการเรียนถามท่านผู้เชี่ยวชาญ 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1.1 ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าจากนิยามของชื่อศิลปะจะสามารถนำไปใช้สอนสิ่งที่ผู้วิจัยเขียนมา ถ้าสอนได้ให้ขีด ✓ ถ้าไม่ได้ให้ขีด ✕ พร้อมให้ข้อชี้แนะ

ตอนที่ 1.2 ท่านเห็นว่าศิลปะแต่ละชนิดว่าเหมาะที่จะใช้กับเด็กอายุเท่าไร นับตั้งแต่อายุ 3, 4, 5 และ 6 ขวบ ถ้าเหมาะให้ขีด ✓ ไม่เหมาะให้ขีด ✕ พร้อมให้ข้อเสนอแนะ

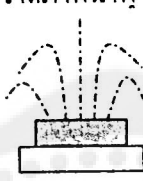
ตัวอย่าง ตอนที่ 1.1

รูปแบบศิลปะ	การนำไปใช้	ความเห็น	ข้อเสนอแนะ
ศิลปะยา	- ใช้สอนการเรียนรู้ ก. - ใช้สอนการสื่อสาร	✓ ✕	เป็นไปได้แต่เด็กเล็กเกินไป

ตอนที่ 1.1 การนำไปใช้

คำชี้แจง ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาว่าในการนำไปใช้ที่กำหนดมานี้ท่านเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ถ้าเห็นด้วยให้ขีด ✓ แต่ถ้าไม่เห็นด้วยให้ขีด ✕ พร้อมข้อเสนอแนะ

รูปแบบศิลปะและความหมาย	การนำไปใช้	ความเห็นเห็นด้วยหรือไม่	ข้อเสนอแนะ
1. ศิลปะย่ำ ระบายสีภาพสิ่งที่เรียน	• ระบายสีพยัญชนะ ตัวอักษร • ระบายสีภาพในเรื่องที่เรียน		
2. ศิลปะปรับภาพ นำสิ่งที่เรียนมาดัดแปลงเป็นงานศิลปะสร้างสรรค์	• นำสิ่งที่เรียนมาดัดแปลงเป็นงานศิลปะตามหลักสาระความรู้ที่เรียนโดยใช้การแปะ • นำสิ่งที่เรียนมาดัดแปลงแบบต่อเติม		
3. ศิลปะเปลี่ยนแปลง เปลี่ยนลักษณะของสิ่งที่เรียนมาเป็นส่วนประกอบของงานศิลปะสร้างสรรค์	• นำสิ่งที่เรียนมาประดิษฐ์งานศิลป์แบบปะติด • นำสิ่งที่เรียนมากกว่า 1 อย่างมาประดิษฐ์งานศิลป์ • สร้างผลงานศิลป์รูปแบบต่าง ๆ จากสิ่งที่เรียน		
4. ศิลปะถ่ายโยง การลอกแบบ หรือเลียนแบบสิ่งที่เรียนด้วยการวาดภาพหรืองานปั้นตามจินตนาการ	• วาดภาพสิ่งที่ครูให้เรียนเพื่อเรียนรู้จากการสังเกต • วาดภาพสิ่งที่ครูให้เรียนตามจินตนาการ		

รูปแบบศิลปะ และความหมาย	การนำไปใช้	ความเห็น เห็นด้วยหรือไม่	ข้อเสนอแนะ
5. ศิลปะบูรณาการ นำสิ่งที่เรียนรู้เป็น ฐานของการทำผลงาน ศิลปะ	สร้างผลงานศิลปะด้วยการ ทำภาพเหมือน หรือปั้น เหมือนในด้านจำนวนและ รูปร่าง เช่น วาดภาพน้ำพุ 5 สาย บนพื้นฐาน 2 ชั้น 		
6. ศิลปะค้นหา การหาความรู้ด้วย การเรียนรู้จากภาพ ศิลป์ หรือผลงานศิลปะ	- สังเกตและบอกปัญหาจากภาพ - สังเกตและบอกความสวยงาม จากภาพ - สังเกตและบอกสาระความรู้ จากภาพ		

ตอนที่ 1.2 การนำไปใช้กับเด็กอายุ 3 – 6 ปี

คำชี้แจง ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาว่าชื่อ / งานศิลปะใดเหมาะสมกับอายุเท่าไร ถ้าเหมาะให้ขีด ✓ ไม่เหมาะให้ขีด ✗ พร้อมข้อเสนอแนะ

ชื่อศิลปะ / งาน	ใช้ได้กับเด็กอายุ				ข้อเสนอแนะ
	3	4	5	6	
1. ศิลปะย่ำ ระบายสีภาพสิ่งที่เรียน					
2. ศิลปะปรับภาพ นำสิ่งที่เรียนมาตกแต่งเป็น งานศิลปะสร้างสรรค์					
3. ศิลปะเปลี่ยนแบบ เปลี่ยนลักษณะของสิ่งที่ เรียนมาเป็นส่วนประกอบ ของงานศิลปะสร้างสรรค์					
4. ศิลปะถ่ายโยง การลอกแบบหรือเลียนแบบ สิ่งที่เรียนด้วยการวาดภาพ หรืองานปั้นตามจินตนาการ					
5. ศิลปะบูรณาการ นำสิ่งที่เรียนรู้มาเป็นฐาน ของการทำงานศิลปะ					
6. ศิลปะค้นหา การหาความรู้ด้วยการ เรียนรู้จากภาพศิลปะ หรือ ผลงานศิลปะ					

ตอนที่ 2

กระบวนการเรียนการสอน

คำชี้แจง

จากรูปแบบศิลปะทั้ง 6 รูปแบบ เมื่อครูบูรณาการนำไปใช้จะมีขั้นตอนการสอนในขั้นตอนกิจกรรมที่นำไปกำหนดเป็นแผนการจัดกิจกรรมซึ่งประกอบด้วย

1. ผลลัพธ์การเรียนรู้ (หมายถึงจุดประสงค์การสอน)
2. ขั้นตอนดำเนินกิจกรรม หมายถึงกิจกรรมที่ผู้วิจัยพัฒนา
3. ชิ้นประเมินผล หมายถึง การสรุปข้อความรู้ที่ได้

สิ่งที่ต้องการให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา คือ ส่วนของขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งต่อไปจะเรียกว่ากระบวนการเรียนการสอนศิลปะเพื่อการเรียนรู้ ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร ถ้าเห็นว่าเหมาะสมให้ขีด ✓ ถ้าเห็นว่าไม่เหมาะสมให้ขีด ✕ พร้อมให้ความเห็น

กระบวนการเรียนการสอนในการวิจัยนี้มี 4 ขั้นตอน

1. กระตุ้นการเรียนรู้
2. นำสู่มนต์ทัศน์
3. พัฒนาด้วยศิลปะ
4. สรุปสาระที่เรียนรู้

ตอนที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

คำชี้แจง ให้ท่านผู้เชี่ยวชาญพิจารณาว่าท่านเห็นด้วยกับกิจกรรมที่กำหนดตามรายนี้หรือไม่ เห็นด้วยให้ขีด
✓ ไม่เห็นด้วยให้ขีด X พร้อมข้อเสนอแนะ

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ข้อเสนอแนะ
1. กระตุ้นการเรียนรู้ 1.1 ให้สิ่งเร้ากระตุ้นการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับสาระที่ต้องการ ให้เด็กเรียนอย่างใดอย่างหนึ่ง ได้แก่ นิทาน ของจริง ของจำลอง ภาพ นิทาน กิจกรรม เกม ละคร งานศิลปะ 1.2 จูงใจให้เด็กคิดและติดตามโดยใช้ คำถามหรือการสนทนาหรือการ อภิปราย การสังเกตและค้นหา			
2. นำสู่สมโนทัศน์ 2.1 กระตุ้นให้เด็กสะท้อนคิดด้วยการโยง ข้อความที่เด็กเคยรู้มาเกี่ยวกับสิ่งที่ เรียนรู้ใหม่เพื่อให้เด็กขยายความรู้ ความเข้าใจให้มากขึ้น 2.2 ใช้คำถามให้เด็กตอบคำถามจาก มโนทัศน์ของเด็กที่เกิดจากการ เรียนรู้ของเด็กเอง			

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ข้อเสนอแนะ
3. พัฒนาด้วย ศิลปะ 1. มอบหมายให้เด็กถ่ายทอดความรู้สู่งานศิลปะตามรูปแบบงานศิลปะที่ครูเลือก ว่าเหมาะสมกับสิ่งที่เรียน 2. ให้เด็กทำงานศิลปะอย่างอิสระ 4. สรุปสาระที่ เรียนรู้ 1. ถามให้เด็กได้ทบทวนความรู้ ความเข้าใจสาระที่เรียนจากงานศิลปะที่ทำ 2. ครูกับเด็กสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกัน			

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

แบบประเมินคู่มือ การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้

.....
เรียนท่านอาจารย์ที่เคารพ

ผู้วิจัยขอขอบคุณในความร่วมมือของอาจารย์ในการวิจัยครั้งนี้ ที่กรุณาเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัย เพื่อนำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ไปใช้ โดยปฏิบัติตามข้อเสนอแนะในคู่มือนี้ ดังนั้นท่านต้องอ่านคู่มือที่ท่านได้รับนี้ พร้อมตอบคำถามตามแบบประเมินคู่มือที่แนบมาด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ได้คู่มือที่ครูอื่น ๆ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

ผู้วิจัยใคร่ขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านมา ณ โอกาสนี้ด้วย

.....
หลังจากท่านอ่านคู่มือนี้แล้วมีความเห็นดังนี้

หน่วยที่ 1

- ☐ อ่านแล้วเข้าใจดีไม่ต้องแก้ไข
- ☐ อ่านแล้วมีข้อต้องแก้ไขดังนี้

หน่วยที่ 2

- ☐ อ่านแล้วเข้าใจดีไม่ต้องแก้ไข
- ☐ อ่านแล้วมีข้อต้องแก้ไขหรือเพิ่มเติมดังนี้

หน่วยที่ 3

- ☐ อ่านแล้วเข้าใจดีไม่ต้องแก้ไข
- ☐ อ่านแล้วต้องแก้ไขหรือเพิ่มเติมดังนี้

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่อาจารย์เห็นว่าควรเพิ่มเติมในคู่มือนี้

ขอขอบพระคุณอย่างยิ่ง
จากผู้วิจัย

แบบบันทึกผลการสอน

โครงการวิจัย รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้
 ผู้ร่วมวิจัย
 โรงเรียน
 ระยะเวลาทดลอง วันที่ ถึงวันที่

การทดลองครั้งที่	จำนวนนักเรียน	ผ่านการทดสอบ	ไม่ผ่านการทดสอบ
รูปแบบศิลปะ	/ คน	/ คน	/ คน
1. ศิลปะย่ำ (ใช้เตรียมเด็ก)			
2. ศิลปะย่ำ			
3. ศิลปะปรับภาพ			
4. ศิลปะถ่ายโยง			
5. ศิลปะเปลี่ยนแปลง			
6. ศิลปะบูรณาการ			
7. ศิลปะค้นหา			

ข้อสังเกต นักเรียนที่ทำคะแนนไม่ผ่านนั้น มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด.....คะแนน จากคะแนนเต็ม.....คะแนน
 มีจำนวน.....คน (ให้รวมคะแนนเฉพาะรูปแบบศิลปะที่เด็กไม่ผ่าน)

.....

(สำหรับข้อสังเกตนี้อาจารย์สามารถเสนอความเห็นอื่นที่เห็นว่าเป็นประโยชน์ สมควรที่ผู้วิจัยควรนำไปพิจารณา
 เพิ่มเติมด้วย ขอขอบพระคุณ)

ภาคผนวก ข.
คู่มือ การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
เพื่อการเรียนรู้

คู่มือ
การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
เพื่อการเรียนรู้

รศ.ดร. กุลยา ตันติผลาชีวะ

โครงการวิจัย รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้

คู่มือ

การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้

โดย รศ.ดร. กุลยา ดันติผลชีวะ
สาขาการศึกษาปฐมวัย
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2547

คู่มือนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย
เรื่อง รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้

สารบัญ

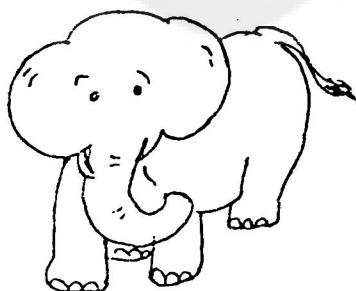
	หน้า
ความนำ	
หน่วยที่ 1	
การใช้ศิลปะเป็นสื่อการเรียนรู้	80
วิธีการเรียนรู้ของเด็ก	80
การกระตุ้นการเรียนรู้ด้วยศิลปะ	80
จุดประสงค์การใช้ศิลปะในการเรียนการสอน	81
รูปแบบศิลปะที่ใช้ในการสร้างการเรียนรู้	82
ศิลปะย่ำ	82
ศิลปะปรับภาพ	82
ศิลปะถ่ายโยง	83
ศิลปะเปลี่ยนแบบ	83
ศิลปะบูรณาการ	84
ศิลปะค้นหา	84
หลักการใช้ศิลปะเพื่อสร้างการเรียนรู้	84
หน่วยที่ 2	
วิธีการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้	86
รูปแบบศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้	86
การนำรูปแบบศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ไปใช้	86
วิธีการจัดการเรียนการสอน	88
กระบวนการสอน	88
การดำเนินกิจกรรม	88
การประเมินผล	90
หน่วยที่ 3	
สาระการสอนและวิธีสอน	91

ความนำ

คู่มือการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย เรื่อง “รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้” มีจุดประสงค์เพื่อให้ครูได้มีคู่มือในการนำ รูปแบบที่วิจัยสังเคราะห์มาจากการวิจัยจำนวน 6 รูปแบบ คือ

1. ศิลปะย่ำ
2. ศิลปะปรับภาพ
3. ศิลปะถ่ายโยง
4. ศิลปะเปลี่ยนแบบ
5. ศิลปะบูรณาการ
6. ศิลปะค้นหา

การใช้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นสื่อในการเรียนการสอนนี้มีประโยชน์อย่างน้อย 2 ประการ คือ 1) เพื่อให้ผู้เรียนสนุกกับการเรียนด้วยบรรยากาศศิลปะที่ผ่อนคลาย 2) เพื่อให้ผู้เรียน จำและเข้าใจสิ่งที่เรียนได้อย่างมีความหมาย แต่ทั้งนี้ ครูต้องเลือกรูปแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับอายุ เด็ก และนำไปใช้อย่างเหมาะสม

หน่วยที่ 1

การใช้ศิลปะเป็นสื่อการเรียนรู้

นักการศึกษาปฐมวัยได้พยายามศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อหาแนวทางที่จะช่วยให้การเรียนการสอนเป็นตัวสร้างเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งโดยวัยของเด็กและพัฒนาการจะพบว่า ศิลปะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สามารถนำมาใช้เป็นสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย

ศิลปะ เป็นกิจกรรมของการแสดงออกความรู้สึก ความคิด และจินตนาการ ซึ่งสามารถนำลักษณะของความงามและการได้ระบายออกทางอารมณ์มาเป็นสื่อการเรียนรู้ ที่สร้างให้เกิดความจำและความเข้าใจดียิ่งขึ้น

วิธีการเรียนรู้ของเด็ก

การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางปัญญาที่เกิดจากการซึมซับประสบการณ์และรับไว้จนเกิดเป็นข้อความรู้ พิอาเจท์ (Piaget) เชื่อว่าการเรียนรู้ของเด็กเกิดจากกระบวนการปรับตัว (adaptive process) ที่มีขั้นตอนการเกิดขึ้นเหมือนกับการปรับตัวทางร่างกาย ที่เด็กเรียนรู้ได้จากการรับและสะท้อนผลจนเกิดเป็นพัฒนาการทางสติปัญญา กระบวนการปรับตัวนี้ประกอบด้วย กระบวนการปฏิสัมพันธ์ 2 ประการ คือ การซึมซับ (assimilation) กับการรับไว้ (accommodation) เด็กจะซึมซับข้อมูลจากการสัมผัสประสบการณ์ที่ดีและข้อมูลความรู้ที่ได้แล้วผ่านเข้าไปสู่กระบวนการปรับเปลี่ยนไปสู่การรับเป็นแนวคิดเป็นพฤติกรรม หรือเป็นความเชื่อ กระบวนการปฏิสัมพันธ์ทั้ง 2 จะทำงานเชื่อมประสานกันเรียกว่า กระบวนการปรับตัว ซึ่งจะต้องอยู่ในภาวะสมดุล จึงเกิดการเรียนรู้แล้วเก็บเป็นหน่วยการเรียนรู้เกิดขึ้น (schemes) (Morrison, 2000 : 100 -101)

หน่วยความรู้ (schemes) เป็นโครงสร้างของปัญญาที่บ่งบอกถึงการจัดระเบียบข้อความรู้ ซึ่งรู้ที่เกิดขึ้นนี้อาจเปลี่ยนไปได้ตามประสบการณ์ที่ได้รับ ประสบการณ์มากการเรียนรู้และเข้าใจจะมากขึ้น เด็กเรียนรู้ได้จากการได้สัมผัส หยิบจับ ได้เล่นหรือได้จากประสบการณ์ตรงในขณะที่เด็กได้รับประสบการณ์ เด็กได้ทำกิจกรรมหรือเด็กได้เล่น เด็กจะเรียนรู้จากการสัมผัสและจากการสังเกตการเปลี่ยนแปลงในตัววัสดุที่พบเกิดเป็นองค์ความรู้ ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้รับนี้จะพัฒนาอย่างเป็นกระบวนการ ทำให้เกิดกระจำรูซึ่งจะเร็วช้าในแต่ละคนต่างกัน แต่จะมีกระบวนการสะสมข้อมูลเป็นหน่วยความรู้เหมือนกัน การให้ประสบการณ์อย่างเดียวกันซ้ำ ๆ จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้เข้าใจและจำได้

การกระตุ้นการเรียนรู้ด้วยงานศิลปะ

การจัดการเรียนการสอนปัจจุบันได้เน้นการเรียนรู้แบบกึ่งดี มีสุข ครูต้องจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้เด็กมีการเรียนรู้ด้วยความเพลิดเพลินและความสนใจ ซึ่งต่อมาระยะหลังได้มีผู้นำศิลปะมาใช้เป็นสื่อในการเรียนรู้ ซึ่งมีข้อเพื่อให้มีการแสดงออกในตนเองและจินตนาการเท่านั้น ยังเป็นการสร้างความเพลิดเพลินให้กับครูและเด็ก เด็กสามารถรู้ว่าคุณเองรู้อะไร คิดอย่างไร และจะบอกหรือสื่อให้ใครรู้ การจัดการเรียนการสอนแบบเรกจิโอ เอมีเลีย เป็นการเรียนการสอนรูปแบบหนึ่งที่เน้นให้เด็กถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ผ่านผลงานศิลปะ อาจเป็นการวาดภาพงานปั้น งานแต่ง ไม่ว่าเด็กจะคิดทำอะไรเด็กต้องสื่อความคิด แผนงานและจินตนาการของตนเองผ่านทางศิลปะ

ศิลปะช่วยให้เด็กเชื่อมสานและบูรณาการประสบการณ์ที่มี เด็กสามารถผสมผสานความรู้วิทยาศาสตร์ สังคม คณิตศาสตร์ ภาษาลงในศิลปะที่เด็กแสดงออก การจัดการเรียนการสอนแบบเรกจิโอ เอมีเลีย (Reggio Emilia)

ได้เน้นการใช้ศิลปะเป็นแกนประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานของการเรียน ซึ่งปกติแล้วการเรียนแบบโครงการ (project approach) จะเน้นให้เด็กเล่นและเรียนในสิ่งที่เด็กสนใจหรือสิ่งที่ครูริเริ่ม โดยสนองตอบความต้องการของเด็ก เด็กได้เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมและแสดงออกอย่างอิสระ ศิลปะเป็นรูปแบบโดยธรรมชาติที่ทำให้มีการแสดงออกและการค้นคว้าที่นำไปสู่การเรียนรู้ของเด็กและเข้าใจโลก (Gordon and Browne, 1993 : 362) ซึ่งทำให้เด็กได้คิดพัฒนาสร้างสรรค์ จากการถ่ายโยงภาพที่เห็นเป็นศิลปะของการเรียนรู้ที่สำคัญ เด็กได้ทั้งสุนทรียภาพในงานศิลปะควบคู่ไปกับการเรียนสาระวิชา

ด้วยลักษณะของศิลปะ นักการศึกษา จึงได้นำศิลปะมาเป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการความรู้สึกที่ดีของเด็กกับหน่วยประสบการณ์ของเด็กไปสู่สาระหลักฐานที่จะเรียนรู้ เพื่อเป็นการจูงใจสร้างการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ (Brewer, 1995 : 320 อ้างถึง Edwards) ซึ่งการนำศิลปะมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอนุบาลอย่างน้อยมี 3 ลักษณะ ดังนี้ (Brewer, 1995 : 320)

1. ใช้เป็นกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จินตนาการ ผ่อนคลายความเครียด เพลิดเพลิน สนุกสนาน และการพัฒนากล้ามเนื้อ ความสัมพันธ์ของประสาทระหว่างตากับมือ
2. ใช้เพื่อสร้างเสริมพัฒนาการแบบบูรณาการ การจัดกิจกรรมศิลปะจะเน้นการมีส่วนร่วม การแก้ปัญหาการทำงานเป็นกลุ่ม การปรับตัวในการทำงาน การสร้างนิสัยทางสังคมที่ดี
3. ใช้เพื่อการสร้างการเรียนรู้ทางวิชาการ ซึ่งศิลปะสามารถสื่อและนำมาใช้ได้ เพราะจะทำให้เด็กได้เข้าใจ จำ และถ่ายทอดสิ่งที่เรียนรู้ออกมา โดยเฉพาะศิลปะสร้างสรรค์จะช่วยให้เด็กเรียนรู้สาระวิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา และเนื้อหาวิชาอื่น ๆ ได้

จุดประสงค์การใช้ศิลปะในการเรียนการสอน

กระทรวงศึกษาธิการได้จัดให้ศิลปะเป็นกิจกรรมจำเป็นอย่างหนึ่ง สำหรับเด็กปฐมวัยในกิจกรรมสร้างสรรค์ เพื่อช่วยให้เด็กแสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดริเริ่ม ความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ โดยใช้ศิลปะ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2540 : 27) ตัวอย่างเช่น วาดภาพระบายสี, ฉีก ปะกระดาส, ปั้น, ประดิษฐ์เศษวัสดุ

ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 ให้ความสำคัญกับกิจกรรมศิลปะมากโดยกำหนดอยู่ในชั่วโมงกิจกรรมสร้างสรรค์ และในทุกโรงเรียนต่างให้ต่างจัดกิจกรรมศิลปะ ให้กับเด็กทุกวันไม่ว่าจะเป็นวาดภาพ ระบายสี ปั้น ประดิษฐ์ เล่นดนตรี หรือบางแห่งมีการแสดงด้วยประโยชน์นี้ได้จากศิลปะคือ (Jalongo, 1990 : 196)

1. การสร้างงานศิลปะเป็นการสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้จากภายในแล้วถ่ายทอดสู่ภายนอก เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและการสะท้อนผล
2. การแสดงออกทางศิลปะ ส่งเสริมความสามารถของเด็กในการแปลสัญลักษณ์
3. การแสดงออกทางศิลปะ สร้างเสริมการเจริญเติบโตของพัฒนาการในทุกด้าน รวมทั้งความเป็นวิชาการ
4. การแสดงออกทางศิลปะทำให้เด็กเป็นผู้ทำอย่างมีความหมายและเป็นผู้สร้าง เป็นผู้ค้นพบ และทำความรู้ให้เป็นรูปร่างขึ้นมากกว่าเป็นผู้รับรู้ในสิ่งที่รู้แล้ว

การให้เด็กปฐมวัยมีกิจกรรมศิลปะนั้น จุดหมายสำคัญอยู่การส่งเสริมพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก การส่งเสริมพัฒนาการ ซึ่งในแง่การศึกษาการนำศิลปะศึกษามาใช้ประโยชน์ทางการศึกษา เพื่อพัฒนาการด้านต่าง ๆ ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายในการเตรียมเด็กให้โตขึ้นเป็นศิลปิน หรือจิตรกร (เลิศ อานันตะ, 2535 : 44)

การแสดงออกที่เด็กสามารถวาดภาพได้นั้น ขึ้นอยู่กับทักษะการใช้มือตามระดับสติปัญญาทางศิลปะ ความคล่องแคล่วในการเรียนรู้จินตนาการ การสร้างสรรค์และความสามารถในการตัดสินใจด้านสุนทรียภาพ การเลี้ยงดู ดังนั้นการที่เด็กแสดงความสามารถทางศิลปะได้เด่นชัด ไม่จำเป็นต้องเป็นศิลปินเสมอไป (ศรียา นิยมธรรม, 2545 : 53)

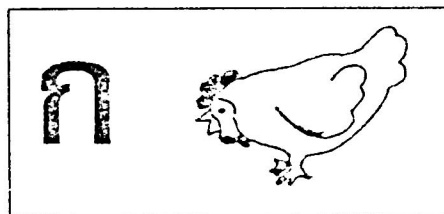
รูปแบบของศิลปะที่ใช้ในการสร้างการเรียนรู้

ดังกล่าวมาแล้วว่าศิลปะสามารถสร้างสรรค์การเรียนรู้ได้ อย่างลิ้มว่าเป้าหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย เน้นที่การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาสติปัญญา ซึ่งศิลปะจะเป็นแกนของการพัฒนาได้ เพราะเด็กได้แสดงออกถึงพุทธิปัญญาทั้งหมดที่มีและกระบวนการเรียนรู้ผ่านทางศิลปะ เด็กเล็กต้องการสัมผัสและการกระตุ้นจากสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ศิลปะเป็นกิจกรรมที่เด็กสัมผัสได้ สามารถระบายความคิด ความรู้ และสื่อบอกให้คนอื่นรู้ นอกจากนั้น ศิลปะยังเป็นกิจกรรมที่เพลิดเพลินที่กระตุ้นการเรียนรู้ ซึ่งการนำมาใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ จำแนกได้เป็น 6 ลักษณะ ดังนี้

1. ย้ำการเรียนรู้ด้วยศิลปะ เรียกว่า ศิลปะย้ำ
2. ปรับภาพการเรียนรู้เป็นงานศิลป์ เรียกว่า ศิลปะปรับภาพ
3. ถ่ายทอดการเรียนรู้เป็นศิลปะ เรียกว่า ศิลปะถ่ายทอด
4. เปลี่ยนสิ่งเรียนรู้ส่งงานศิลป์ เรียกว่า ศิลปะเปลี่ยนแบบ
5. บูรณาการการเรียนรู้ที่สู่ศิลปะ เรียกว่า ศิลปะบูรณาการ
6. ค้นหาความรู้จากศิลปะ เรียกว่า ศิลปะค้นหา

ศิลปะย้ำ

การเรียนรู้ไม่ใช้การท่องจำ แต่การจำเป็นฐานของการเรียนรู้ การจำทำให้เกิดวิธีการสร้างความจำ มีหลายวิธีโดยเฉพาะที่ใช้กันมากคือท่องจำ เขียนซ้ำหลาย ๆ จบ สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดความจำระยะสั้น การเข้าใจ จะทำให้เกิดความจำระยะยาวส่วนหนึ่ง ซึ่งถ้าเสริมซ้ำจะทำให้การจำระยะยาวมีเพิ่มมากขึ้น การใช้ศิลปะอย่างหนึ่งคือ การนำศิลปะย้ำมาเรียนรู้เป็นวิธีที่ง่ายที่สุด ครูสามารถจัดเป็นกิจกรรมขณะเรียนหรือให้เป็นการเล่น ด้วยการให้ระบายสีลงในรูปภาพที่เรียน ตัวอย่างเช่น เด็กเรียน ก. ไก่แล้ว เพื่อให้จำได้ ครูมอบหมายให้เด็กระบายสีอักษร ก. และระบายสีภาพไก่ในใบงานต่อไปนี้

ศิลปะย้ำนี้ใช้เพื่อสร้างเสริมการจำจากความประทับใจขณะทำกิจกรรมศิลปะ

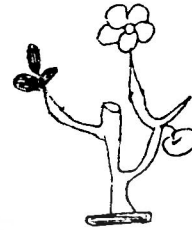
ศิลปะปรับภาพ

ศิลปะปรับภาพ หมายถึง การทำงานศิลปะมาใช้ในการย้ำการเรียนรู้ด้วยการนำสิ่งที่เรียนมาสร้างงานศิลปะประดิษฐ์ ด้วยการตกแต่งประดิษฐ์เป็นศิลปะสร้างสรรค์ที่เด็กชอบ การนำศิลปะปรับภาพมาใช้ เป็นการนำ

สิ่งที่เรียนมาเป็นวัสดุตกแต่งให้สวยงามตามจินตนาการ เด็กสามารถแต่งเติมเสริมใส่ได้ตามใจชอบ การตกแต่งนี้อาจเป็นแต่งภาพหรือตกแต่งงานปั้น วิธีการอาจมีต้นแบบแล้วตกแต่งเพิ่มเติม หรือตกแต่งโครงภาพ ปั้นเองแล้วตกแต่ง หรือมีต้นแบบให้ตกแต่ง หลักการของศิลปะจัดภาพ คือการจัดภาพด้วยงานศิลปะ เนื้อหาที่ครูนำมาใช้มีหลายประการ เช่น การเรียงลำดับดอกไม้จากใหญ่ไปเล็ก บนเส้นภาพ (1) หรือแต่ละส่วนประกอบของต้นไม้ (2)

(1) เส้นภาพให้ตกแต่งใบไม้จากใหญ่ไปเล็ก

(2) แต่งต้นไม้ ใบ-ดอก-ผล

ศิลปะถ่ายโยง

การเรียนรู้ด้วยการกระทำเป็นหลักทางทฤษฎีที่เชื่อว่าจะทำให้เด็กรับรู้เข้าใจ จำได้และสนุกกับสิ่งที่เรียน ศิลปะถ่ายโยงเป็นงานศิลปะแบบหนึ่งที่ใช้ เพื่อให้เด็ก “ถ่ายทอดการเรียนรู้ศิลปะ” เป็นวิธีเรียนที่让孩子นำข้อความรู้ที่เป็นสิ่งที่ตนเรียน มาทำความเข้าใจแล้วถ่ายโยงเป็นงานศิลปะ โดยการวาดหรือผลิตเป็นภาพเหมือน ตัวอย่างเช่น ครูต้องการสอนเรื่องจักรยาน ก็นำจักรยาน มาตั้งให้เด็กดูแล้วให้เด็กวาดภาพตามในรายละเอียดเท่าที่เด็กจะทำได้ เมื่อเสร็จแล้วก็นำภาพมาวิเคราะห์ศึกษาเปรียบเทียบ สนทนาแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อให้เกิดความรู้จักรยาน อีกวิธีหนึ่งอาจทำตรงกันข้ามคือเรียนก่อนแล้วจึงวาดสิ่งที่เรียนก็ได้ วิธีการใช้ศิลปะถ่ายโยงมีหลายแบบ เช่น วาดภาพ ระบายสี, ปั้น, ฉีกตามรอย เช่น ภาพผลไม้มีรอยปรุ แล้วให้ฉีกตามรอย เช่น การลอกแอปเปิ้ลตามรอยฉีก

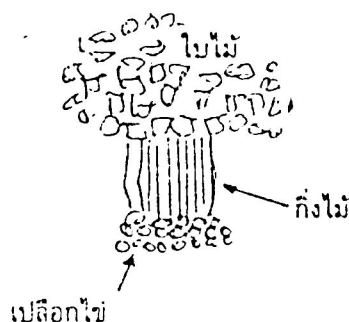
ผลแอปเปิ้ลทั้งเปลือก

ฉีกตามรอยประ

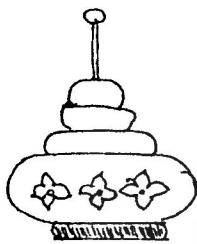
ศิลปะเปลี่ยนแบบ

ศิลปะเปลี่ยนแบบเป็นการเปลี่ยนสิ่งที่เรียนรู้มาสร้างเป็นงานศิลปะ ตัวอย่างเช่น การปั้นใบไม้แห้งมาป่นทำงานศิลปะแบบต่าง ๆ บีบเลือกไข่เป็นชิ้นเล็ก ทำขนนก ขนไก่มาประดิษฐ์ประดับ นำกิ่งไม้มาประกอบเป็นภาพตามจินตนาการ ตัวอย่างเช่น การตกแต่งในภาพต่อไปนี้

ศิลปะบูรณาการ

ศิลปะเป็นงานที่ใช้ความสามารถเน้นเด็กด้านการเขียนและการถ่ายทอดความคิดศิลปะที่นำมาใช้ต้องประสานความรู้ไปสู่งานศิลปะ ศิลปะบูรณาการเป็นการนำความรู้ที่เกี่ยวข้องมาบูรณาการเป็นศิลปะโดยให้มีการเปรียบเทียบเหมือนวาดภาพเหมือนจริงเช่น ให้เด็กวาดภาพนำพุกจากแบบโดยเป็นการสังเกต และการนับจำนวนเพื่อให้เกิดภาพเหมือนจากนั้นให้เพิ่มเติมตกแต่งได้ตามต้องการ

← งานศิลปะของเด็กอาจเป็นวาดภาพเหมือนหรือปั้น สิ่งที่เด็กเรียนรู้คือ นับจำนวนและความเหมือน

ศิลปะค้นหา

บางครั้งงานศิลปะไม่จำเป็นต้องเกิดจากผลงานของเด็ก ครูอาจใช้ภาพศิลปะมาให้เด็กศึกษา ค้นหาความงดงาม และข้อความรู้จากงานศิลปะ ตัวอย่างเช่น ครูให้ภาพเด็ก 1 ภาพ แล้วให้ค้นหา สิ่งที่เด็กต้องเรียนรู้จากภาพที่ครูนำมาหรืองานศิลปะที่ครูนำมา ซึ่งการนำงานศิลปะมาให้เด็กค้นหาต้องมีจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจน เช่น ครูต้องการสอนคำว่า ตลาดน้ำ ครูต้องนำภาพตลาดน้ำมาให้เด็กดู เพื่อคิดวิเคราะห์ว่าทำไมจึงเรียกว่าตลาดน้ำ เป็นต้น

หลักการใช้ศิลปะเพื่อสร้างการเรียนรู้

เด็ก 4 – 5 ขวบ เป็นวัยที่พยายามเสนอสิ่งที่เด็กคุ้นเคย เด็กจะชอบวาดคนหัวโต แขนขา ในขณะที่เดียวกันสื่ออาจจะไม่ตรงจริง ภาพกระจายเต็มกระดาษที่ให้ ซึ่งการแสดงออกเหล่านี้เป็นไปตามพัฒนาการของเด็ก การใช้ศิลปะเป็นสื่อของการเรียนที่ดีสำหรับเด็กครูต้องเตรียมการดังนี้

1. มีอุปกรณ์พร้อมดังนี้

- 1.1 มีกระดาษเปล่าสำหรับเด็กครบทุกคน สำหรับให้เด็กใช้เพื่อการวาดภาพระบายสี
- 1.2 สีน้ำต่าง ๆ ควรเติมสารฟอกขาวลงไปเพราะเมื่อเสื้อผ้าเปื้อนจะซักง่าย
- 1.3 มีโต๊ะสำหรับทำงาน ถ้าต้องทำงานบนพื้นห้องให้เตรียมกระดาษหนังสือพิมพ์ หรือผ้าพลาสติกไว้สำหรับรอง

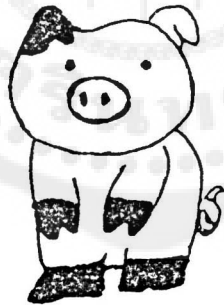
2. มีแผนการเรียนรู้ ครูต้องวางแผนการเรียนรู้ว่ามีจุดประสงค์ใด สารใด และจะใช้ศิลปะแบบใดใน 6 แบบ พร้อมจัดอุปกรณ์ให้เหมาะสมสำหรับการทำกิจกรรม

3. สร้างปฏิสัมพันธ์กับเด็ก ในระหว่างทำกิจกรรม เด็กจะเรียนรู้ได้ดีด้านปฏิสัมพันธ์ที่สร้างความสนใจให้แก่เด็ก

การใช้งานศิลปะเพื่อสร้างการเรียนรู้เป็นวิธีการที่เรื่อนำมาใช้ และเห็นประโยชน์หลากหลาย ซึ่งคล้ายกับการปฏิบัติเพียงแต่เป็นการปฏิบัติผ่านงานศิลปะเท่านั้นเอง

หนังสืออ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ, (2540). คู่มือหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 (อายุ 3 – 6 ปี) กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- ศรียา นิยมธรรม, (2545). *ค้นหาตัวตนและพัฒนา หนูน้อยอัจฉริยะ*. แบลนด์ จูเนียร์คลับ, มูลนิธิส่งเสริมเด็กปัญญาเลิศ และชมรมการศึกษาพิเศษแห่งประเทศไทย
- เลิศ อำนันทะ, (2535). *เทคนิควิธีสอนศิลปะเด็ก*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Brewer, J.A. (1995). *Introduction to Early Childhood Education : Preschool through Primary Grades*. Boston : Allyn and Bacon.
- Gordon, A. and Browne, K.W. (1993). *Beginnings and Beyond : Foundation in Early Childhood Education*. 3rd ed. New York : Delmar Publishers Inc.
- Jalongo, M.R. (1990). The Child's Right to the Expressive Arts : Nurturing the Imagination as Well as the Intellect. *Childhood Education*. 66 (Summer, 1990) : 195 – 201.
- Morrison, G.S. (2000). *Fundamentals of Early Childhood Education*. 2nd ed. New Jersey : Merrill.
- Roediger III, H.L.et.al. (1984). *Psychology*. Boston : Little, Brown and Company.

หน่วยที่ 2

วิธีการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้

รูปแบบศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้

หมายถึง กิจกรรมศิลปะที่เด็กนำเสนอหรือสิ่งที่เรียนรู้มาแสดงออกด้วยการใช้ศิลปะเป็นสื่อเพื่อสร้างให้เกิดความจำและเข้าใจดียิ่งขึ้นและรวมถึงการศึกษาศิลปะเพื่อการเรียนรู้ด้วย ซึ่งรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ประกอบด้วยรูปแบบศิลปะและกระบวนการเรียนการสอนศิลปะเพื่อสร้างการเรียนรู้

รูปแบบศิลปะ หมายถึง ลักษณะของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่จำแนกตามจุดประสงค์การเรียนรู้ มี 6 รูปแบบ ดังนี้

ศิลปะย่ำ หมายถึง การทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อเป็นการย้ำเนื้อหาสาระที่เรียนรู้ให้เข้าใจและจำได้

ศิลปะปรับภาพ หมายถึง การนำสิ่งที่เรียนหรือข้อความรู้ที่เรียนมานำเสนอด้วยศิลปะสร้างสรรค์ เพื่อเป็นการทบทวนความรู้

ศิลปะเปลี่ยนแปลง หมายถึง การเปลี่ยนลักษณะของสิ่งที่เรียนมาประดิษฐ์และสร้างงานศิลปะสร้างสรรค์

ศิลปะถ่ายโยง หมายถึง การลอกแบบหรือเลียนแบบสิ่งที่เรียนรู้ด้วยการวาดภาพเหมือน ระบายสีภาพเหมือน หรือเรียนรู้จากศิลปะจำลองเพื่อถ่ายโยงสู่การเรียนรู้เรื่องที่เรียน

ศิลปะบูรณาการ หมายถึง การนำความรู้ที่เรียนตั้งแต่ 2 อย่างขึ้นไป มาบูรณาการสร้างเป็นงานศิลปะเติมตกแต่งได้ตามจินตนาการ

ศิลปะค้นหา หมายถึง การนำงานศิลปะ เช่น ภาพหรือผลผลิตจากภาพศิลปะมาให้เด็กค้นหาและศึกษาอย่างมีจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจน เช่น ครูต้องการสอนตลาดน้ำ ครูต้องนำภาพตลาดน้ำมาให้เด็กดู เพื่อให้เด็กคิดวิเคราะห์ว่าทำไมจึงเรียกว่าตลาดน้ำ เป็นการศึกษาค้นหาความงดงาม และข้อความรู้จากงานศิลปะ

การนำรูปแบบศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ไปใช้

จากรูปแบบศิลปะสร้างสรรค์ทั้ง 6 รูปแบบ มีลักษณะของการนำไปใช้ตามอายุเด็กดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 การนำไปใช้

รูปแบบศิลปะ และความหมาย	การนำไปใช้	อายุของเด็ก ที่เหมาะสม	หมายเหตุ
1. ศิลปะย่ำ การย่ำการเรียนรู้ในสิ่งที่ เรียนด้วยงานศิลปะ	• ระบายสีพยัญชนะ ตัวอักษรที่เรียน • ระบายสีภาพในเรื่องที่เรียน • ฝนภาพหรือตัวอักษรที่เรียนด้วยดินสอดำ หรือดินสอสี โดยใช้กระดาษทาบไปบนสิ่ง ที่เรียนแล้วฝนด้วยดินสอสี • ปั้นภาพสิ่งที่เรียน • พิมพ์ภาพที่เรียน	3 – 5 ขวบ	ยกเว้น 6 ขวบ
2. ศิลปะปรับภาพ นำสิ่งที่เรียนมาจัดภาพหรือ ตกแต่งเป็นงานศิลปะสร้าง สรรค์	• นำสิ่งที่เรียนมาตกแต่งเป็นงานศิลปะ โดยอิงสาระความรู้ที่เรียนโดยใช้การ ปะติด • นำสิ่งที่เรียนมาตกแต่งแบบเพิ่มเติมตาม ฐานความรู้ที่เรียน	3 – 6 ขวบ	
3. ศิลปะถ่ายโยง การลอกแบบ หรือเลียนแบบ สิ่งที่เรียนด้วยการวาดภาพ หรือทำงานปั้นตามแบบ ด้วยความคิดของเด็กเอง	• วาดภาพหรือปั้นสิ่งที่ครูให้เรียนเพื่อ เรียนรู้จากการสังเกต • วาดภาพหรือปั้นสิ่งที่ครูให้เรียนตาม ความคิดของเด็กเองว่าเหมือนหรือถูก หลังเรียนเพื่อตอบคำถาม	3 – 6 ขวบ	
4. ศิลปะเปลี่ยนแปลง เปลี่ยนลักษณะของสิ่งที่ เรียนมาเป็นส่วนประกอบ ของงานศิลปะสร้างสรรค์	• นำสิ่งที่เรียนมาประดิษฐ์งานศิลปะแบบ ปะติดโดยไม่ใช้รูปร่างเดิมหรือสาระ ความรู้ที่เรียนเพื่อทำ สิ่งหวัง • นำสิ่งที่เรียนมากกว่า 1 อย่างมาเป็น วัสดุประดิษฐ์งานศิลปะ • สร้างผลงานศิลปะรูปแบบต่าง ๆ จากสิ่งที่ เรียน	3 – 6 ขวบ	

รูปแบบศิลปะ และความหมาย	การนำไปใช้	อายุของเด็ก ที่เหมาะสม	หมายเหตุ
5. ศิลปะบูรณาการ นำสิ่งที่เรียนรู้เป็นฐานของ การทำผลงานศิลปะ	- สร้างผลงานศิลปะด้วยการถ่ายภาพเหมือน หรือปั้น หรือเศษวัสดุ เหมือนในด้านจำนวนและรูปร่าง เช่น วาดภาพน้ำพุ 5 สาย - สร้างภาพบูรณาการจากสิ่งที่เรียน	4 – 6 ขวบ	ยกเว้น 3 ขวบ
6. ศิลปะค้นหา การหาความรู้ด้วยการเรียนรู้ จากภาพศิลป์ หรือผลงาน ศิลปะ หรือภาพถ่าย	- สังเกตและบอกลักษณะหรือปัญหาจากภาพ - สังเกตและบอกความสวยงามจากภาพ - สังเกตและบอกสาระความรู้จากสิ่งที่เห็นในภาพ	3 – 6 ขวบ	

วิธีการจัดการเรียนการสอน

กระบวนการสอน ในการจัดการเรียนการสอนโดยการนำรูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ไปใช้ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ

1. จุดประสงค์ของการสอน ครูต้องรู้ว่าการสอนแต่ละครั้งครูต้องการให้เด็กเรียนรู้อะไร ตัวอย่างเช่น
2. การดำเนินกิจกรรม หมายถึง ขั้นตอนของกิจกรรมการสอนโดยมีการผนวกศิลปะเข้าไปในตัวกิจกรรมโดยถือว่าเป็นส่วนเสริมการเรียนรู้ที่สำคัญ
3. ขั้นสรุป เป็นขั้นของการที่ครูและเด็กร่วมกันสรุปข้อความรู้ที่ได้

การดำเนินกิจกรรม เป็นขั้นสำคัญของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ ซึ่งความจริงครูจะสอนอย่างไรก็ได้ แล้วนำเอากิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์มาประกอบ การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน มี 4 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 กระตุ้นการเรียนรู้ เป็นขั้นของการจัดกิจกรรมจูงใจให้เด็กเรียนรู้สาระที่ต้องการ

ขั้นที่ 2 นำสู่บทสนทนา เป็นขั้นของการสะท้อนคิด เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในสาระให้มากยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 3 พัฒนาด้วยศิลปะ เป็นขั้นของการนำความรู้ ความเข้าใจ หรือย้าความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่เรียนด้วยศิลปะ

ขั้นที่ 4 สรุปสาระที่เรียนรู้ เป็นขั้นสุดท้ายของการเรียนรู้ที่เด็กจะสรุปสิ่งที่เรียนรู้ตามจุดประสงค์ของการสอน

การดำเนินกิจกรรม มีวิธีการปฏิบัติตามตารางที่ 2

ตาราง 2

การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน	หลักการปฏิบัติ
1. กระตุ้นการเรียนรู้ 1.1 ให้สิ่งเร้าเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสาระที่ต้องการให้เด็กเรียน ตัวอย่างเช่น - นิทาน - ของจริง - ของจำลอง - ภาพ - กิจกรรม - เกม - งานศิลปะ - เพลง - ปริศนาคำทาย - สถานการณ์จริง 1.2 จูงใจให้เด็กคิดและติดตามโดยใช้คำถามหรือการสนทนาหรือการอภิปราย หรือการบอกให้เด็กสังเกตและค้นหา 2. นำสู่มนทัศน์ 2.1 กระตุ้นให้เด็กสะท้อนคิดด้วยการโยงข้อความรู้ที่เด็กเคยรู้มา กับสิ่งที่เรียนรู้ใหม่เพื่อให้เด็กมีความเข้าใจให้มากขึ้น 2.2 ใช้คำถามถามให้เด็กตอบมโนทัศน์หรือความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ของเด็ก 3. พัฒนาด้วยศิลปะ 3.1 ให้เด็กนำความรู้ตามมโนทัศน์ที่เรียนไปทำงานศิลปะตามรูปแบบงานศิลปะที่ครูเลือกว่าเหมาะสมกับสิ่งที่เรียน 3.2 ให้เด็กทำงานศิลปะสร้างสรรค์อย่างอิสระ 4. สรุปสาระ ที่ เรียนรู้ 4.1 ถามให้เด็กอธิบายสิ่งที่ทำสิ่งที่ตนแสดงออกว่าคิดอย่างไรและรู้อะไรจากงานศิลปะที่ทำ 4.2 ครูกับเด็กสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกัน	กิจกรรมแต่ละอย่างที่ครูนำมาใช้จะต้องมีลักษณะดังนี้ • เป็นสื่อของเรื่องที่สอน • สร้างความสนใจให้กับเด็ก • ให้ความรู้แก่เด็ก ตามจุดประสงค์การสอน • ครูต้องใช้คำถามกระตุ้นโดยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างงานศิลปะที่ทำกับ จุดประสงค์ของการสอน • ครูต้องเลือกรูปแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับเรื่องที่เรียน • ครูต้องเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อม • ครูให้คำแนะนำและสนับสนุนเพื่อให้งานเป็นไปตามจุดประสงค์การสอน • ครูปฏิบัติขั้นนี้เพื่อย้ำการเรียนรู้ให้กับเด็ก

การประเมินผล

การประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมรูปแบบศิลปะทั้ง 6 รูปแบบนี้ประเมินตามจุดประสงค์การสอน โดยเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ครูต้องการให้เด็กเรียนเป็นสำคัญ การสรุปสาระการเรียนรู้อย่างถูกต้อง คือ สิ่งที่ยืนยันว่าเด็กบรรลุจุดประสงค์ของการสอนของกิจกรรมนั้นแล้ว

เกณฑ์การให้คะแนนการประเมินผลการเรียนรู้เป็นดังนี้

ถ้าตอบผิดได้ 0 คะแนน

ถ้าตอบถูกได้ 1 คะแนน

หมายเหตุ คะแนนเต็มขึ้นอยู่กับจุดประสงค์การสอนที่ครูกำหนด

หน่วยที่ 3

สาระการสอนและวิธีสอน

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างของสาระที่ครูสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางของการเรียนการสอน โดยใช้ศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ทั้ง 6 แบบ

ศิลปะย่ำ

สาระ ที่นำมาใช้สอนได้แก่ การเรียนรู้เรื่อง

- พยัญชนะ
- ตัวเลข
- ลักษณะผลไม้
- ลักษณะสัตว์
- กิจกรรม
- ธรรมชาติ
- คน ครอบครัว
- อาคาร
- อาชีพ

วิธีสอน เน้นการย่ำสิ่งเรียนเพื่อให้จำได้ เช่น เรียน ก. ไก่ ก็ให้ระบาย ก. ไก่ เป็นต้น

ศิลปะปรับภาพ

สาระ ที่นำมาใช้สอนได้แก่

- ทักษะพื้นฐานคณิตศาสตร์
- ทักษะพื้นฐานวิทยาศาสตร์

วิธีสอน เป็นการนำสาระความรู้ที่เรียนมาจัดทำเป็นงานศิลปะ เช่น การเรียนลำดับ รูปทรง เป็นต้น

ศิลปะถ่ายโยง

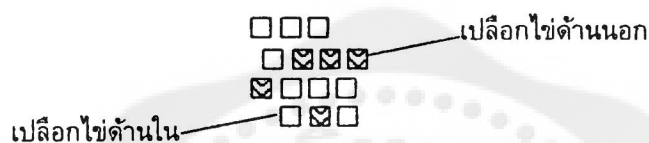
สาระ ที่นำมาใช้สอนได้แก่ เรื่องที่ต้องการให้เด็กรู้จักลักษณะ หรือส่วนประกอบของสิ่งที่เรียน ตัวอย่างเช่น ส่วนประกอบจักรยาน โทรศัพท์

วิธีสอน ครูต้องเอาตัวอย่างของจริงมาแสดงให้เห็นแล้ววาดตาม หรือปั้นตาม หรือปะติดภาพสิ่งที่ครูต้องการให้เด็กเรียน

ศิลปะเปลี่ยนแปลง

สาระ สาระใดก็ได้ที่ครูต้องการสอน แต่สาระที่สอนนั้นต้องมีองค์ประกอบที่เด็กสามารถนำมาใช้ในการสร้างงานศิลปะได้ เช่น เรียนเรื่องไข่ เด็กสามารถใช้เปลือกไข่มาทำงานศิลปะ เป็นต้น

วิธีสอน ให้เด็กรู้จักใช้เศษวัสดุจากสิ่งที่ยื่นมาประดิษฐ์ โดยใช้คุณสมบัติเดิมของวัสดุเหล่านั้นเป็นฐานของงานศิลปะ ซึ่งครูอาจเพิ่มเติมวัสดุอื่น ๆ ได้ ตัวอย่างเช่น เด็กทำเปลือกไข่ไก่มาประดับโดยใช้ด้ายสีเปลือกและด้านในเปลือกมาประดิษฐ์งานศิลปะ ตัวอย่างเช่น

ศิลปะบูรณาการ

สาระ สาระที่ครูนำมาสอนต้องประกอบด้วยเนื้อหาสาระหลายอย่างที่เด็กต้องนำมาใช้ในการสร้างศิลปะ ด้วยการถ่ายทอดสิ่งที่เด็กเห็นลงในงานศิลปะให้ครบถ้วน เช่น มีจำนวน ความสูง ความงาม เป็นต้น

วิธีสอน เมื่อครูสอนสาระแต่ละสาระต้องเน้นจุดสำคัญที่ครูต้องการสอนให้เด็กเห็นชัดเจน เพื่อให้เด็กสามารถจำแล้วถ่ายภาพที่เห็นเป็นงานศิลปะได้ ศิลปะบูรณาการนี้จะคล้ายกับศิลปะถ่ายโยง เพียงแต่ว่าศิลปะถ่ายโยงเด็กทำศิลปะก่อน ส่วนศิลปะบูรณาการเด็กเรียนก่อน แล้วสร้างงานศิลปะตาม

ศิลปะค้นหา

สาระ ศิลปะค้นหา เป็นการเรียนจากภาพ จากงานศิลปะ ดังนั้นสาระจะเน้นที่สังคมศึกษา และธรรมชาติรอบตัวเป็นหลัก

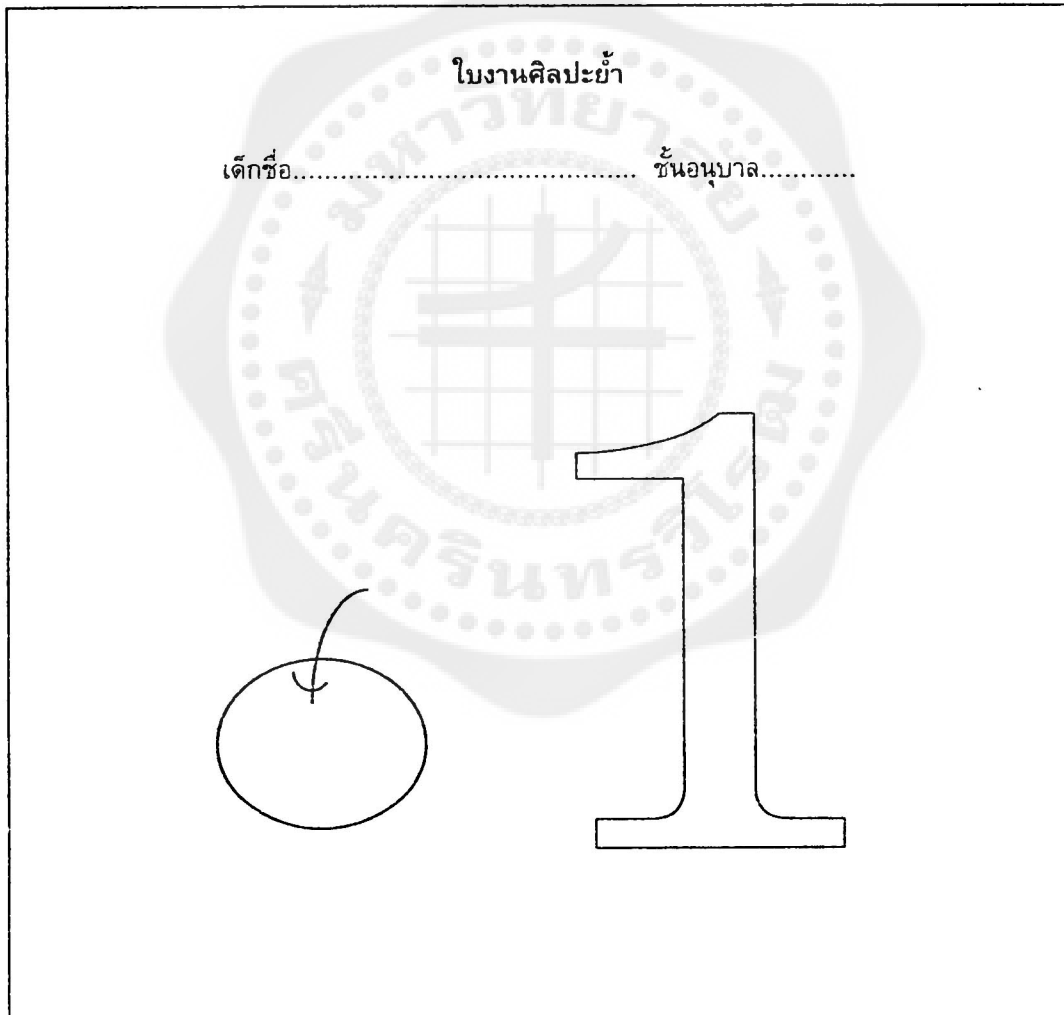
วิธีสอน ครูนำภาพ ผลิตภัณฑ์หรือสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นของจริงได้ แล้วให้เด็กสังเกตเพื่อนำสู่การอภิปรายข้อความรู้ ในตอนสรุปเด็กสามารถปรับงานศิลปะใหม่ได้ตามองค์ความรู้ที่เด็กได้ใหม่

“การเรียนศิลปะคือการพัฒนาอารมณ์
แต่การเรียนศิลปะที่เหมาะสม
จะเกิดการเรียนรู้ได้อย่างดีเยี่ยม”

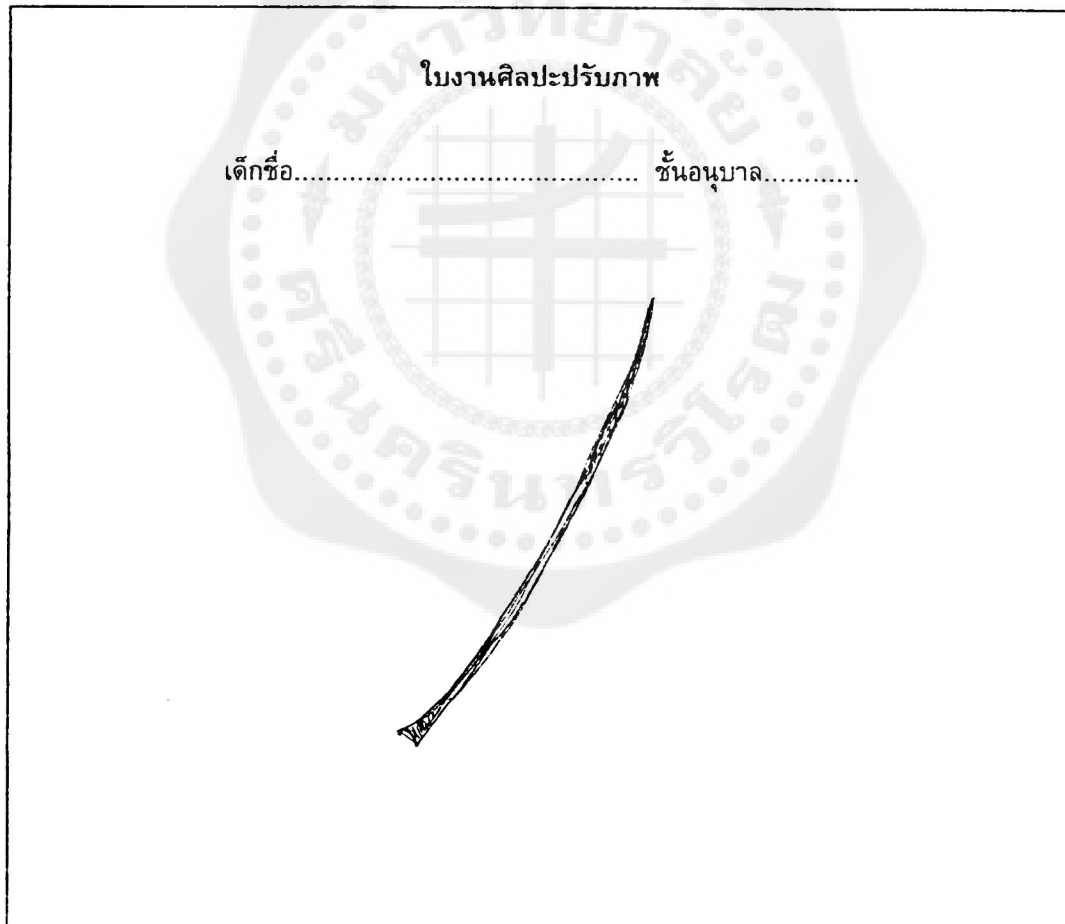
ตัวอย่างศิลปะย่ำ

เรื่องที่ครูสอน	ครูสอนให้เด็กเรียนเลข 1 และรู้ค่าตัวเลข
จุดประสงค์	เพื่อให้เด็กรู้จักเลข 1 และรู้ค่าตัวเลข
วิธีสอน	ครูเล่านิทานเรื่องตัวเลข
รูปแบบศิลปะ	ครูใช้ศิลปะย่ำโดยให้เด็กฝึกกระดาษปะติด เลข 1 ในใบงาน
สื่อประกอบ	กระดาษหนังสือพิมพ์สีต่าง ๆ และกาวยาง

ตัวอย่างศิลปะปรับภาพ

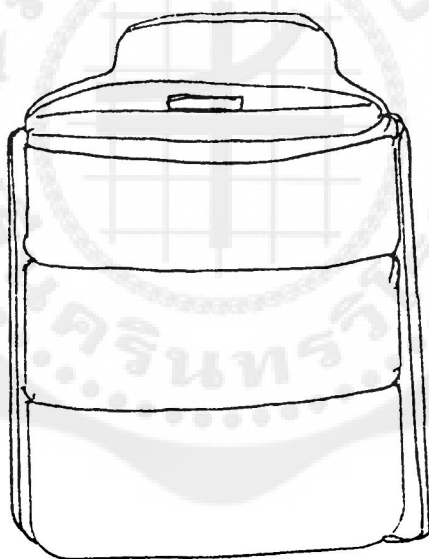
เรื่องที่ครูสอน	ครูสอนให้เด็กรู้จักขนาดใหญ่-เล็ก
จุดประสงค์	เพื่อให้เด็กรู้จักลำดับตามขนาดใหญ่-เล็ก
วิธีสอน	ครูให้เด็กเล่นเกมขนาดใหญ่-เล็ก
รูปแบบศิลปะ	ครูให้เด็กใช้ศิลปะปรับภาพ ด้วยการให้เด็กจัดลำดับใบไม้ลงบน ก้านไม้ที่ครูติดมาในใบงาน (ครูอาจวาดก็ได้)
สื่อประกอบ	● ใบมะยมขนาดต่าง ๆ สำหรับให้เด็กติดลำดับใหญ่ไปเล็ก ● กาว ● ใบงาน

ตัวอย่างศิลปะถ่ายโยง

เรื่องที่ครูสอน	ปิ่นโต
จุดประสงค์	เพื่อให้เด็กรู้จักปิ่นโต
วิธีสอน	ครูเอาปิ่นโตมาตั้งบนโต๊ะให้เด็กปั้นปิ่นโตแล้วจึงสนทนาเพื่อเรียนเรื่องปิ่นโต
รูปแบบศิลปะ	ศิลปะถ่ายโยงโดยให้เด็กปั้นปิ่นโต
สื่อประกอบ	ดินน้ำมัน

งานที่เด็กทำคือ ทุกคนปั้นปิ่นโต
จากสิ่งที่เด็กเห็นจะเป็นอย่างไรตามแต่เด็กคิด
จินตนาการ

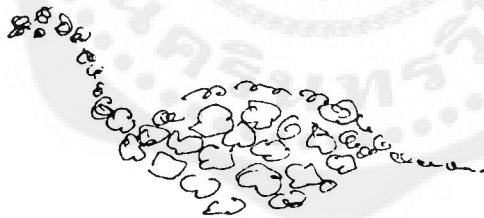
ปิ่นโตปั้นของ ด.ช.

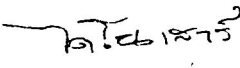
ตัวอย่างศิลปะเปลี่ยนแปลง

เรื่องที่ครูสอน	น้ำผลไม้
จุดประสงค์	เพื่อให้เด็กรู้จักน้ำผลไม้ ประโยชน์และการทำ
วิธีสอน	ครูสอนเรื่องน้ำส้ม โดยให้เด็กกินน้ำส้มจริง แล้วให้ครูให้เด็กเก็บเปลือกส้มมาเซตให้แห้ง เพื่อนำมาทำศิลปะ ประติมากรรม
รูปแบบศิลปะ	ศิลปะเปลี่ยนแปลงโดยให้เด็กใช้เปลือกส้ม (อาจฉีกเป็นชิ้นเล็ก) ประติมากรรมในใบงานแล้วประดับกระดาษสี
สื่อประกอบ	กาบ อุปกรณ์เพิ่มเติมตามแต่ครูชอบ เช่น มีกระดาษสี ใบงาน

ใบงานศิลปะเปลี่ยนแปลง

เด็กชื่อ..... ชั้นอนุบาล.....

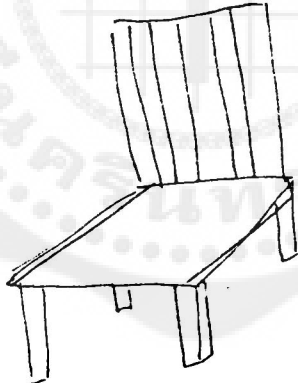

 ปัทมาภรณ์

ศิลปะบูรณาการ

เรื่องที่ครูสอน	ส่วนประกอบของเก้าอี้
จุดประสงค์	เพื่อให้เด็กรู้ว่าเก้าอี้ประกอบด้วยอะไรบ้าง
วิธีสอน	ครูเล่านิทานเก้าอี้พิเศษที่โยงถึงเรื่องของส่วนประกอบเก้าอี้ แล้วให้เด็กวาดภาพเก้าอี้
รูปแบบศิลปะ	ศิลปะบูรณาการ จุดประสงค์ที่สอนให้เด็กรู้จักจำนวน การสังเกต และจำลองภาพ
สื่อประกอบ	กระดาษ ดินสอสี ใบงาน

ใบงานศิลปะบูรณาการ

เด็กชื่อ..... ชั้นอนุบาล.....

เก้าอี้เด็กหญิง.....

ศิลปะค้นหา

เรื่องที่ครูสอน

จุดประสงค์

วิธีสอน

รูปแบบศิลปะ

สื่อประกอบ

ขยะ

ให้เด็กรู้จักการรักษาความสะอาดโดยทิ้งขยะถูกที่
ครูให้เด็กดูภาพที่มีขยะสกปรกและดูภาพสะอาด
ถามความรู้สึกของเด็ก วิธีเก็บขยะ

ศิลปะค้นหา จุดประสงค์ให้เด็กเรียนรู้จากศิลปะ

ภาพขยะ และภาพสะอาด

หมายเหตุ

การเรียนรู้ศิลปะค้นหา เด็กเริ่มต้นจากศิลปะที่ครู
นำมาให้ดู หลังจากนั้นจะเข้ากระบวนการเรียน
การสอนศิลปะเพื่อการเรียนรู้ โดยเด็กจะได้ทำงาน
ศิลปะเพิ่มเติมจากต้นแบบหรือทำงานศิลปะอิสระ
เพื่อพัฒนาความรู้ ตัวอย่างเช่น วาดภาพบ้าน
สะอาดให้เด็กเกิดติดต่อยังความรู้จากการรับรู้

ภาคผนวก ค.
การฝึกอบรม

ตารางการอบรมเชิงปฏิบัติการ
โครงการวิจัยเรื่อง “รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้”
สำหรับ อาจารย์ผู้ร่วมโครงการวิจัย
ระหว่างวันที่ 7-8 ตุลาคม 2547
ณ โรงเรียนวัดโตนด เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร

วันพฤหัสบดีที่ 7 ตุลาคม 2547

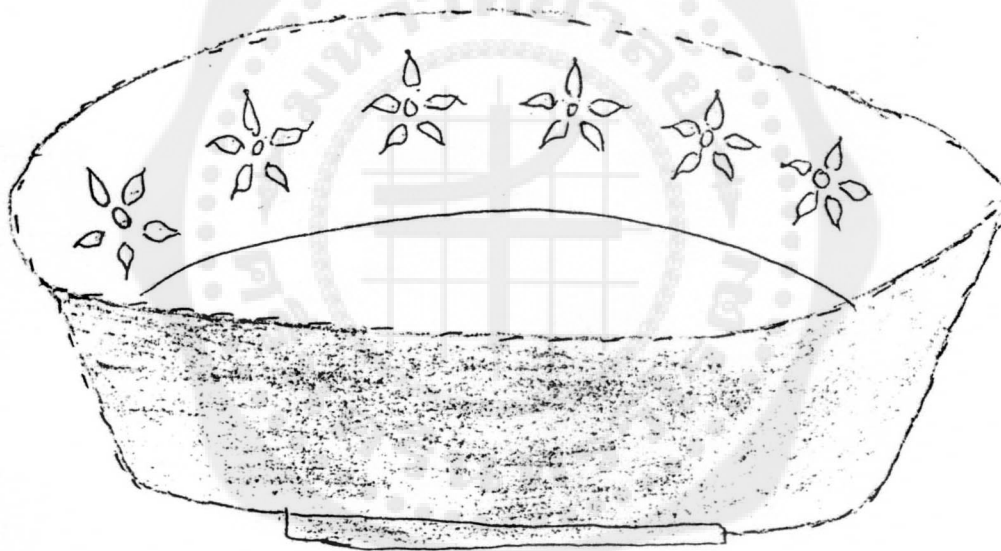
- 9.00 น. เปิดการอบรม
 อาจารย์ใหญ่ นิตยา วิทยาภรณ์
- 9.15 - 10.30 น. แนวคิดการวิจัยรูปแบบศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้
 การเรียนรู้ด้วยศิลปะขั้น ๑: ระดมสมองเรื่องที่เรียนและปฏิบัติการ
 รศ.ดร. กุลยา ตันติผลาชีวะ
- 10.30- 10.45 น. พัก อาหารว่าง
- 10.45 - 12.00 น. การเรียนรู้ด้วยศิลปะปรับภาพ : ระดมสมองเรื่องที่เรียนและปฏิบัติการ
 รศ.ดร. กุลยา ตันติผลาชีวะ
- 12.00 - 13.00 น. พัก อาหารกลางวัน
- 13.00 - 14.30 น. การเรียนรู้ด้วยศิลปะถ่ายโยง: ระดมสมองเรื่องที่เรียนและปฏิบัติการ
 รศ.ดร. กุลยา ตันติผลาชีวะ
- 14.30- 14.45 น. พัก อาหารว่าง
- 14.45- 16.00 น. การเรียนรู้ด้วยศิลปะเปลี่ยนแปลง: ระดมสมองเรื่องที่เรียนและปฏิบัติการ
 รศ.ดร. กุลยา ตันติผลาชีวะ

วันศุกร์ที่ 8 ตุลาคม 2547

- 9.00 - 10.30 น. การเรียนรู้ด้วยศิลปะบูรณาการ: ระดมสมองเรื่องที่เรียนและปฏิบัติการ
 รศ.ดร.กุลยา ตันติผลาชีวะ
- 10.30- 10.45 น. พัก อาหารว่าง
- 10.45- 12.00 น. การเรียนรู้ด้วยศิลปะค้นหา: ระดมสมองเรื่องที่เรียนและปฏิบัติการ
 รศ.ดร. กุลยา ตันติผลาชีวะ
- 12.00- 13.00 น. พัก อาหารกลางวัน
- 13.00 - 14.30 น. วางแผนจัดกิจกรรม
- 14.30- 14.45 น. พัก อาหารว่าง
- 14.45 - 16.00 น. วางแผนจัดกิจกรรม
- 16.00 น. ปิดการอบรม

ใบงานศิลปะ (๑)

เด็กชื่อ.....
 1 100 หน้า.....
 1 100 หน้า.....
 1 100 หน้า.....

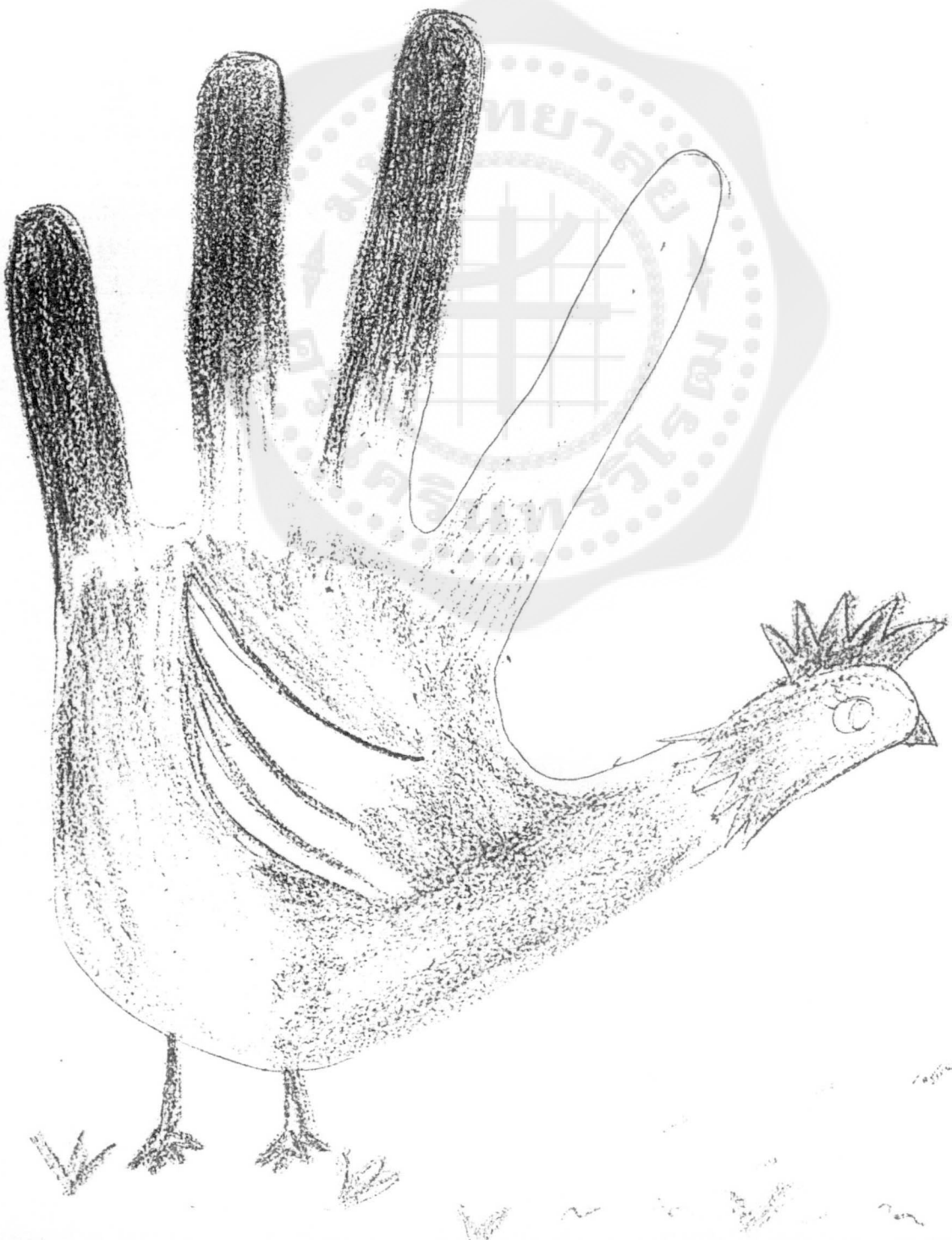

ในงานศิลปะประปรภาพ (๒)
 เด็กชื่อ เปสิริ ชั้นอนุบาล

สอนเรื่อง:

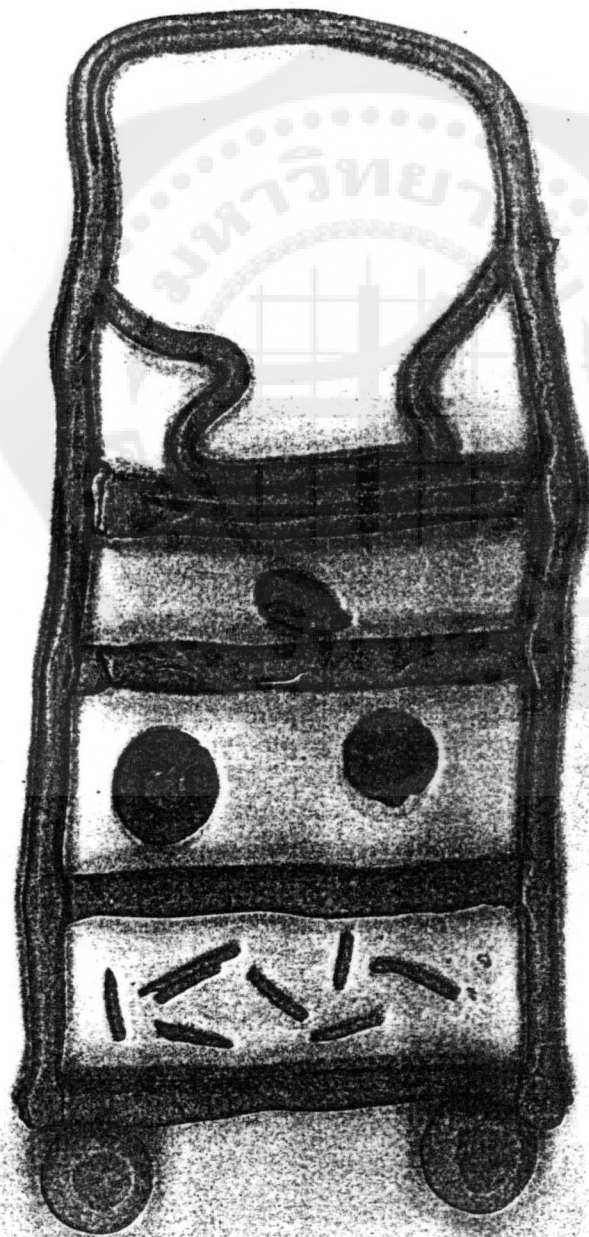
ตัวเร่ / ส่วนต่างๆ ของตัวเร่

เกร็ดข้อคิด - ในหนังสือเล่มนี้) เป็น เรื่องเกี่ยวกับตัวเร่

ใบงานศิลปะถ่ายโยง (๓)

เด็กชื่อ.....ศิลปะภาพ.....ชั้นอนุบาล.....1.....

ภาพถ่ายโยง

ใบงานศิลปะเปลี่ยนแบบ ๔

เด็กชื่อ.....ชั้นอนุบาล.....

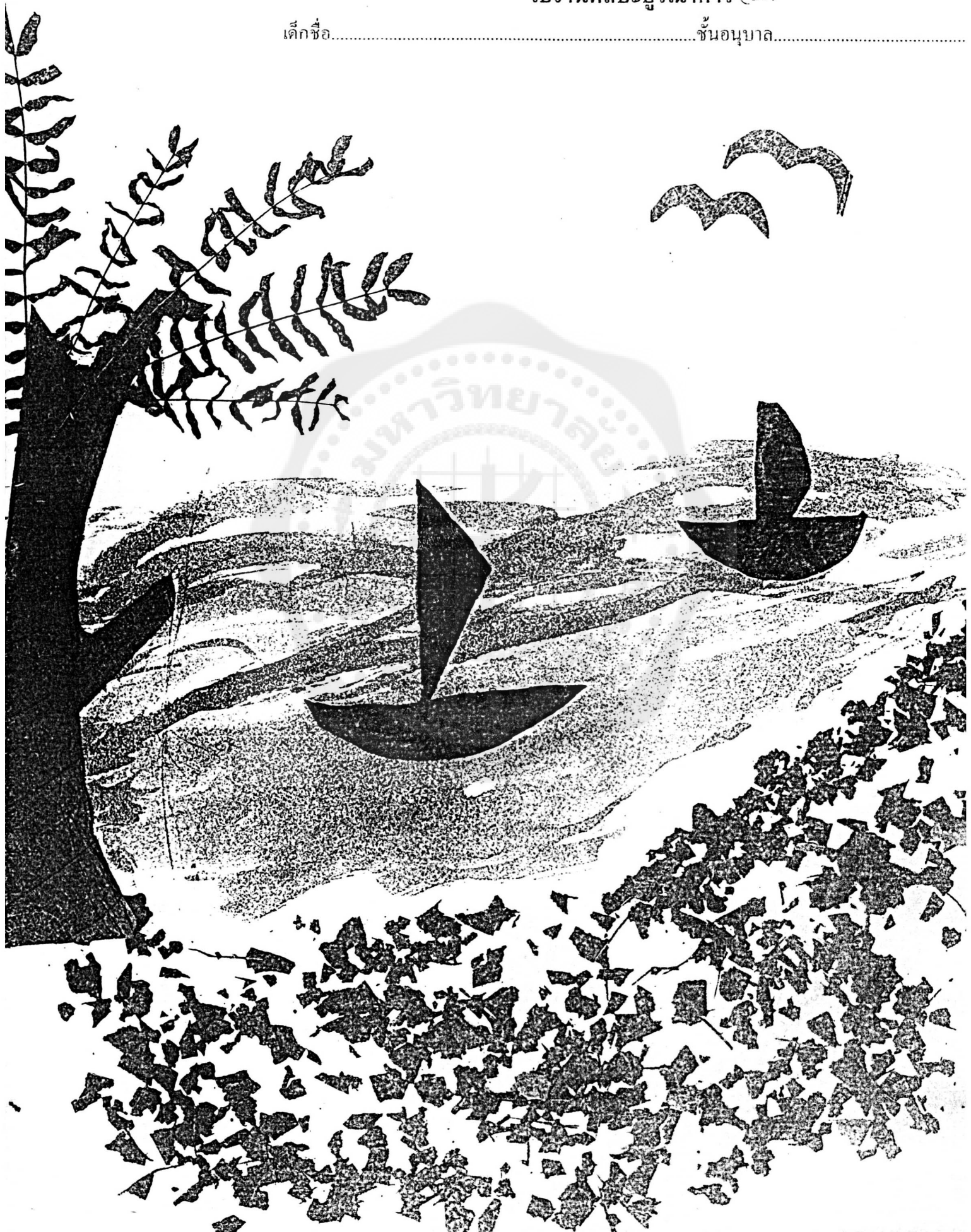

เรียน เรือนฟ้า

ใบงานศิลปะบูรณาการ (๕)

เด็กชื่อ.....

ชั้นอนุบาล.....

ใบงานศิลปะค้นหา โจว

เด็กชื่อ.....ชั้นอนุบาล.....

เรื่อง นก

ภาคผนวก ง.
แผนการจัดกิจกรรม

แผนการจัดกิจกรรมเตรียมเข้าโครงการ

เรื่องที่สอน.....ตัวเลขและจำนวนตัวเลข 2.....สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาล.....1 (1)

จุดประสงค์การสอน ในบทเรียนนี้มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ดังนี้

เด็กชี้ตัวเลข 2 และนับจำนวนถูก

รูปแบบศิลปะที่ใช้ในการเรียนรู้.....ศิลปะช้า

กระบวนการเรียนการสอน	กิจกรรม	สื่อ
1. กระบวนการเรียนรู้		
○ ให้สิ่งเร้า	- ครูนำการเรียนรู้ว่าวันนี้จะเรียนเรื่องเลขและการนับโดย ทบทวนว่า เราเรียนเลข (1) หลังวันนี้เราจะเรียนเลข อะไรเอ่ย (เด็กบางคนตอบ 2)	
○ จูงใจให้คิดตาม	- ครูมีเลขหลายตัวให้หยิบ 1 ขึ้นมาให้ครูดู - ครูบอกให้หยิบเลข 2 เด็กหยิบแล้วปรบมือ	- บัตรเลข 1 - 5 ให้เด็ก แต่ละคน คนละชุด
2. นำสู่มนต์สั่น		
○ ทำให้สะท้อนคิดโยงความรู้	- ครูบอกว่าเลข 1 มีค่าเท่ากับ 1 ให้ยกนิ้วที่มีค่าเท่ากับ 1 - ครูให้ยกนิ้วที่มีค่าเท่ากับ 2	
○ ตอบสิ่งที่เรียนรู้	- ครูมีชุดภาพผลไม้ 1 ผล กับ 2 ผล ให้เด็กดูและตอบ จำนวนเลข 1 ผล และ 2 ผล และสรุปว่า 2 จะต้องมี ผลไม้ 2 ผล	- ชุดบัตรผลไม้ เป็นภาพผลไม้ 1 ผล ภาพ 2 ผล
3. พัฒนาด้วยศิลปะ		
○ นำความรู้สู่งานศิลปะ	- ครูบอกเด็กว่าครูมีรูปถ่ายเส้นเลข 2 ไม่มีสี เรามา ระบายสีกันดีไหม	- ใบงานเลข 2 - สีเทียน / สีดินสอ หรือ สีน้ำ หากครูจะให้ ประติดก็ได้
○ ทำงานศิลปะอิสระ	- ให้เด็กทำงานอิสระ เสร็จแล้วให้ยกมือ	
4. สรุปสาระที่เรียนรู้		
○ อธิบายงานที่ทำ	- ครูพบเด็กทีละคนแล้วให้เด็กอ่านเลขที่ระบาย และนับ ภาพผลไม้	
○ อภิปรายและสรุปสิ่งที่ เรียนรู้	- ครูให้เด็กรวมชั้นอ่านเลข 1, 2 - ชูนิ้วเลข 1 เลข 2 - เสร็จแล้วให้แสดงผลงานที่แต่งห้อง	

ประเมินผล เกณฑ์ผลลัพท์การเรียนรู้ที่ต้องการคือ

คะแนนเต็ม 2 คะแนน ข้อละ 1 คะแนน

คำตอบที่ถูกต้อง 1. อ่านเลข 2 ได้

2. นับจำนวน 2 ถูก

บันทึกผลหลังการสอน

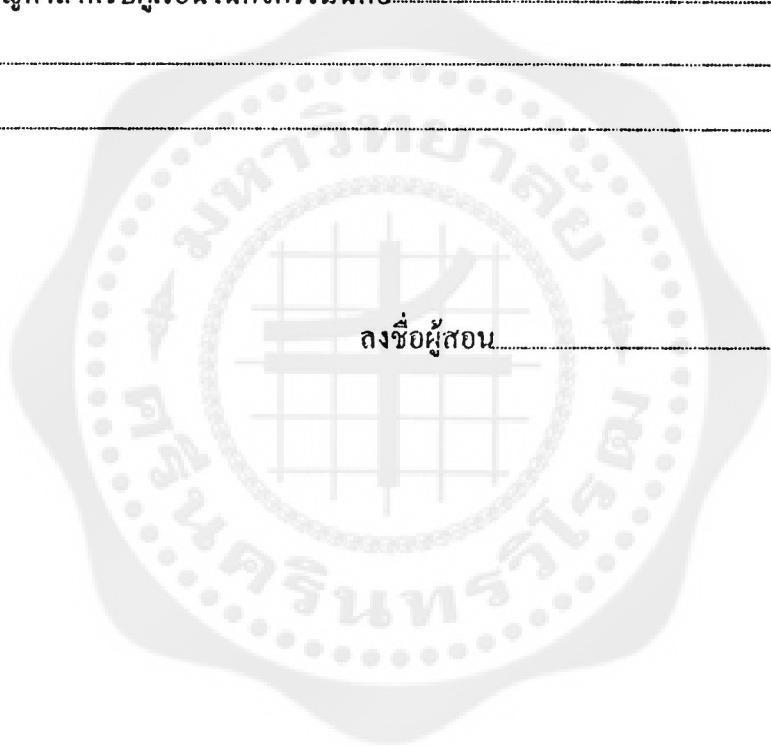
ผู้เรียนทั้งหมดจำนวน.....คน ตอบถูก.....คน ตอบผิด.....คน

สิ่งที่เป็นปัญหาสำหรับผู้เรียนในกิจกรรมนี้คือ.....

.....

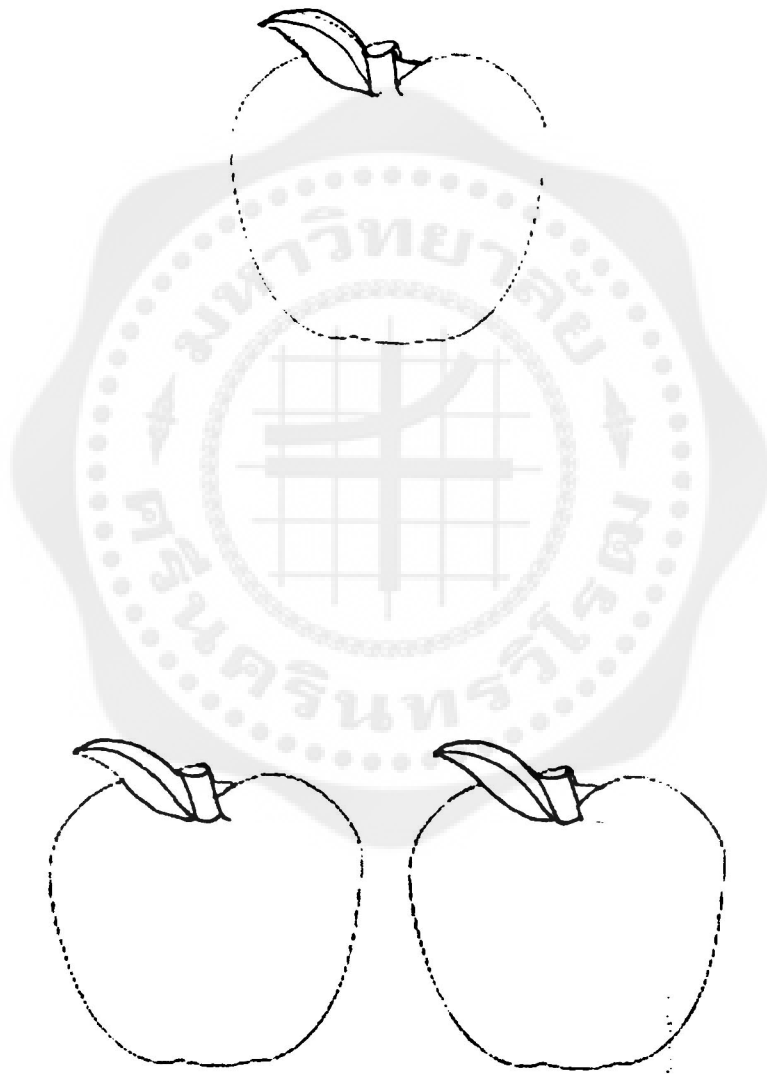
.....

ลงชื่อผู้สอน.....

บัตรตัวเลข**1****2****3****4****5**

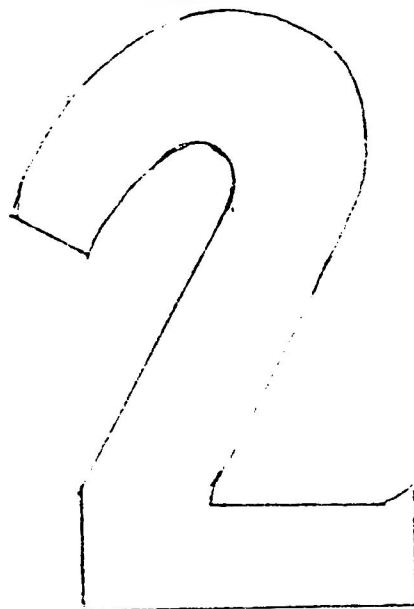
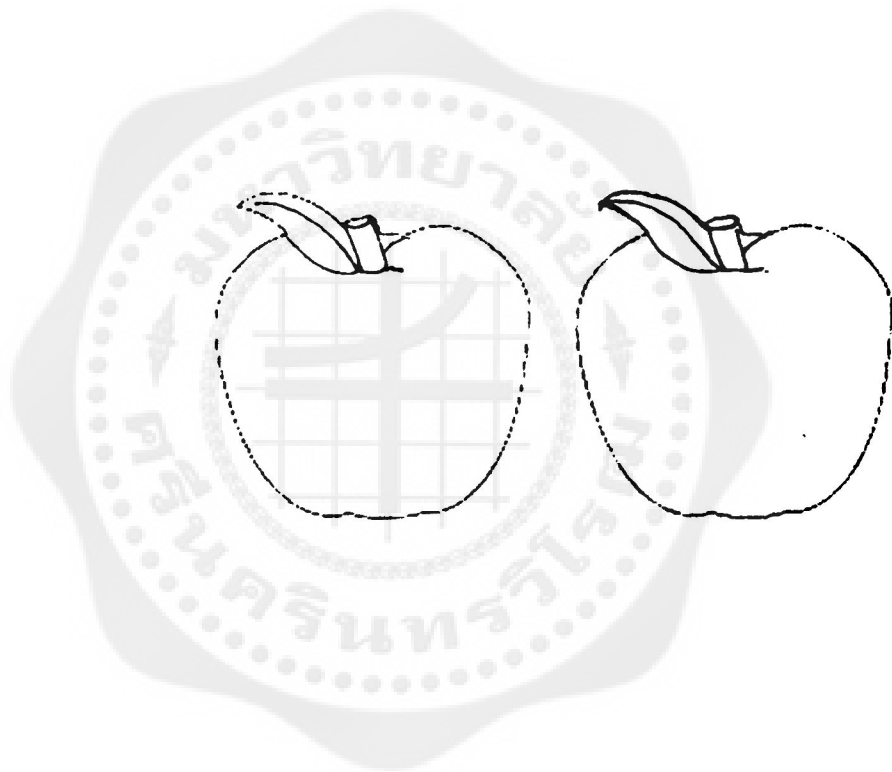
บัตรภาพ

ใบงานคิดปะย้า

เด็กชื่อ.....ชั้นอนุบาล.....

คำชี้แจง ให้ระบายสีหรือปะติดเลข 2 และผลไม้ 2 ผล

แผนการจัดกิจกรรมที่ 1

เรื่องที่สอน.....ตัวพยัญชนะ ก กับ ข.....คำหับนักเรียนชั้นอนุบาล..... 1 (2)

จุดประสงค์การสอน ในบทเรียนนี้มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ดังนี้

เด็กอ่าน ก ไก่ และ ข ไข่ ออก

รูปแบบศิลปะที่ใช้ในการเรียนรู้

ศิลปะช้า

กระบวนการเรียนการสอน	กิจกรรม	สื่อ
1. กระตุ้นการเรียนรู้		
○ ให้ตั้งเป้า	- ครูนำรูปไก่และ ไข่มาให้เด็กดู - ครูถามว่าบ้านใครมีไก่ (อาจมีเด็กตอบ) เคยเห็นไข่ไก่ ไหม สีอะไร	- ภาพไก่มีไข่
○ จูงใจให้ติดตาม	- ครูหยิบไข่ไก่ให้ดูถามว่าไข่อะไร หยิบไข่เป็ดให้ดูถามว่าไข่อะไร หยิบไข่นกให้ดูถามว่าไข่อะไร	- ไข่ของจริง
2. นำสู่บทเรียน		
○ ทำให้สะท้อนคิดโยงความรู้	- รู้ไหมว่าไก่ เขาใช้พยัญชนะอะไร ครูให้เด็กเลือกจากชุดพยัญชนะที่มี 3 ตัวคือ ก ข ค ให้เด็กหยิบ ก ไก่ ไชว์ถามเด็กว่ารู้ได้อย่างไร - แล้วไข่ ใช้อักษรอะไร ให้เลือกมาจากชุดอักษรอีกครั้งหนึ่ง แล้วถามเด็กว่ารู้ได้อย่างไร	- บัตรคำ ก ข ค
○ ตอบสิ่งที่เรียนรู้	- ตกตงถ้า ครูยก ภาพไก่ เด็กจะต้องยก ไข่ไก่ ตัวไหน ให้ทุกคนในชั้นยกพร้อมกัน - ถ้าครูยกภาพไข่ เด็กจะใช้พยัญชนะตัวไหน (ตอนนี้ครูอาจยกภาพไข่นก ไข่เป็ด กลับไปมาเพื่อย้ำการเรียนรู้ได้)	- ภาพไก่ - ภาพไข่
3. พัฒนาด้วยศิลปะ		
○ นำความรู้สู่งานศิลป์	- ครูบอกเด็กว่าครูมีรูปลายเส้นไก่กับไข่ และมีรูปพยัญชนะ ให้เด็กระบายสีกัน	- ใบงาน ก กับ ข - อุปกรณ์ระบายสีและสี
○ ทำงานศิลปะอิสระ	- ให้เด็กทำงานอิสระ เมื่อทำเสร็จแล้วให้ยกมือ	
4. สรุปสาระที่เรียนรู้		
○ อธิบายงานที่ทำ	- ครูพบเด็กทีละคนให้อ่าน ก และ ข	
○ อภิปรายและสรุปสิ่งที่เรียนรู้	- ครูให้เด็กในชั้นอ่านพยัญชนะ ก และ ข - ให้เด็กแสดงผลงานท้ายห้อง	- ภาพ ก ไก่ และ ข ไข่ - ติดอยู่กับพยัญชนะ ก และ ข

ประเมินผล เกณฑ์ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการคือ

คะแนนเต็ม 2 คะแนน ข้อละ 1 คะแนน

- คำตอบที่ถูกต้อง
1. อ่าน ก. ไม่ ถูก
 2. อ่าน ข. ใช่ ถูก

บันทึกผลหลังการสอน

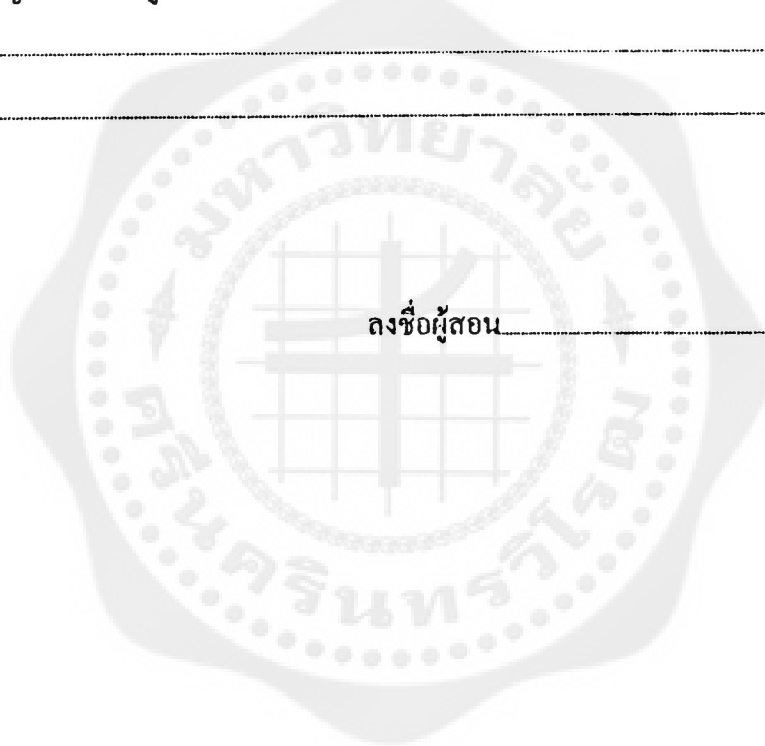
ผู้เรียนทั้งหมดจำนวน.....คน ตอบถูก.....คน ตอบผิด.....คน

สิ่งที่ปัญหาสำหรับผู้เรียนในกิจกรรมนี้คือ.....

.....

.....

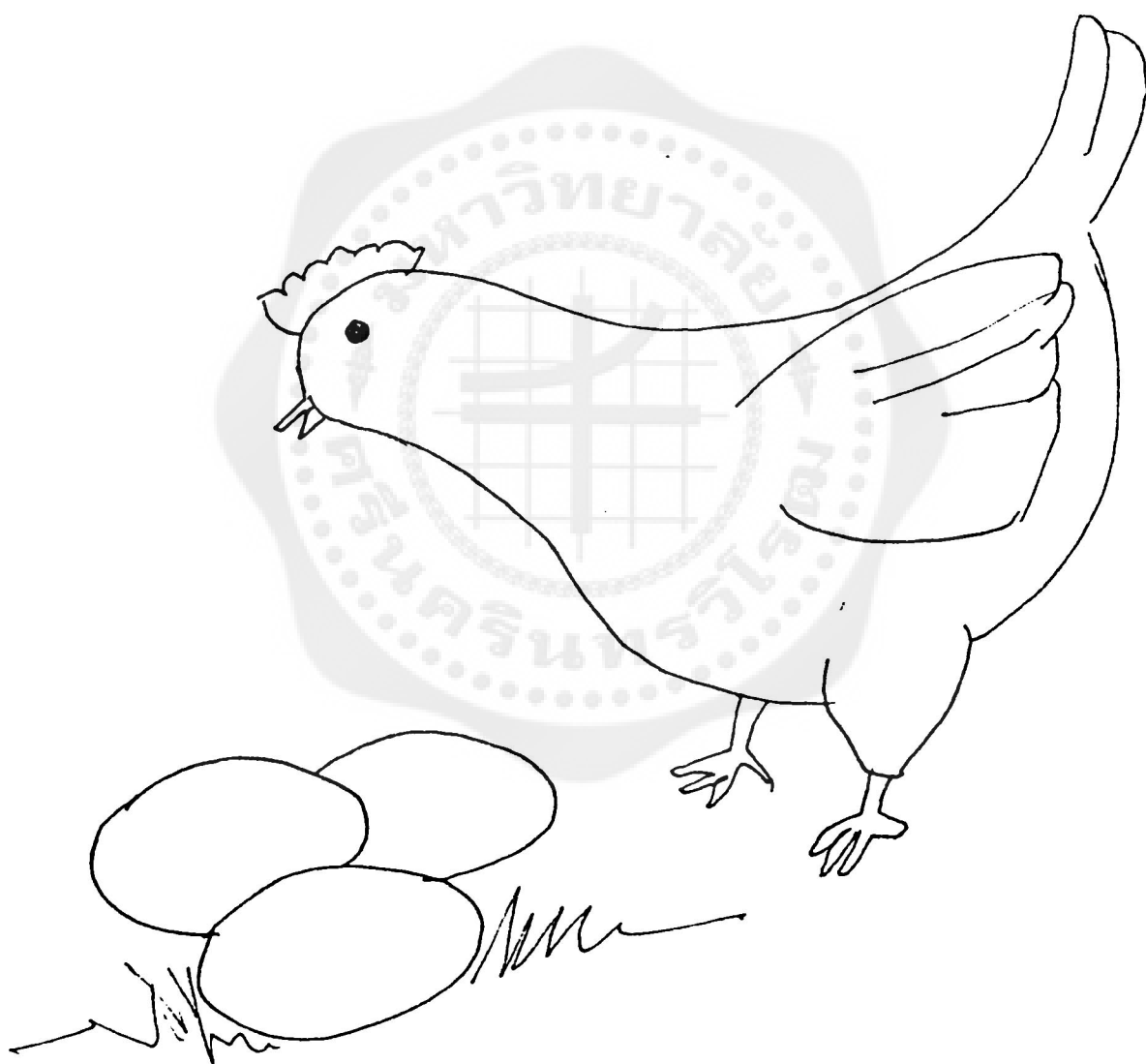
ลงชื่อผู้สอน.....

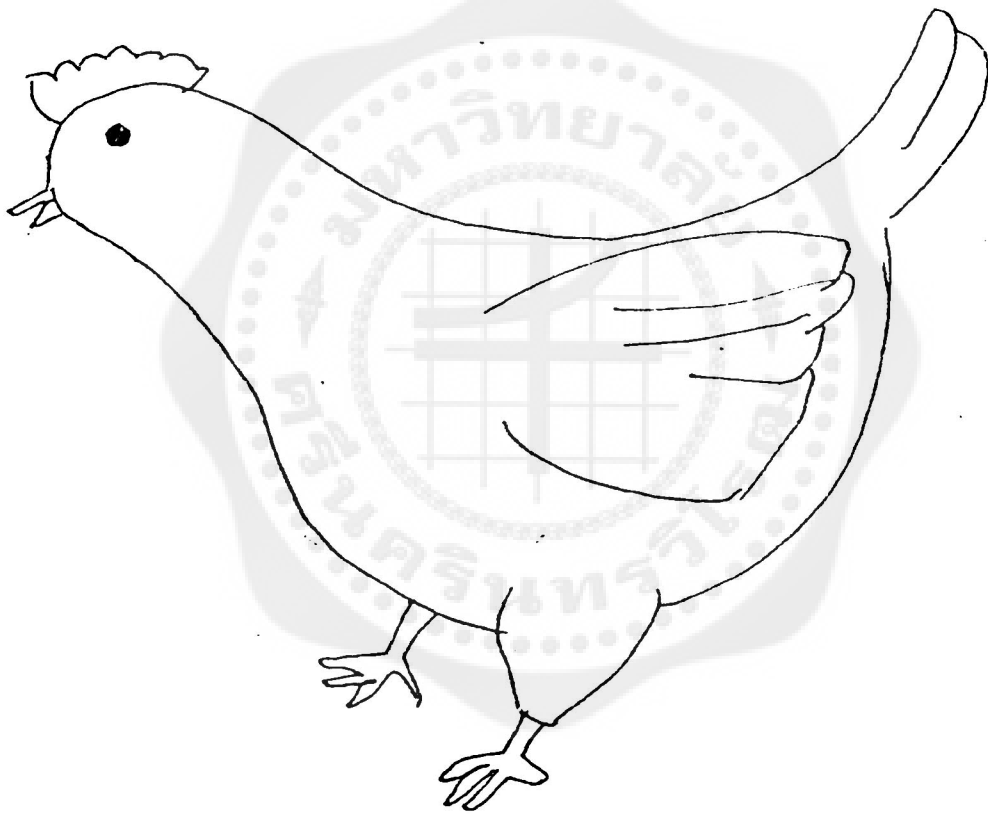

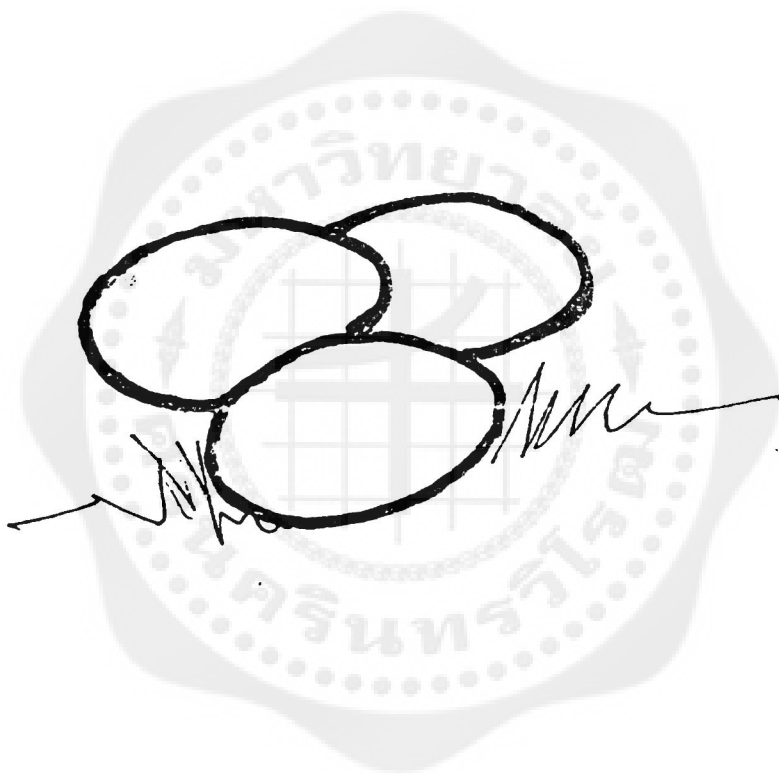
ก

ข

ค

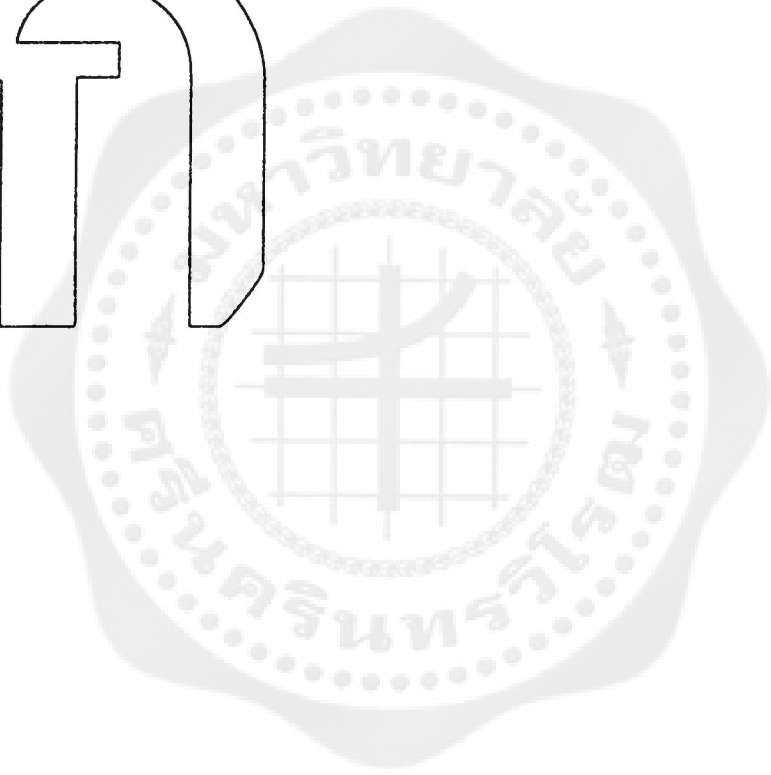
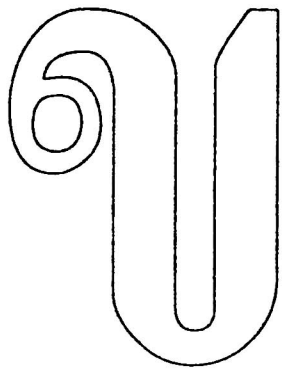
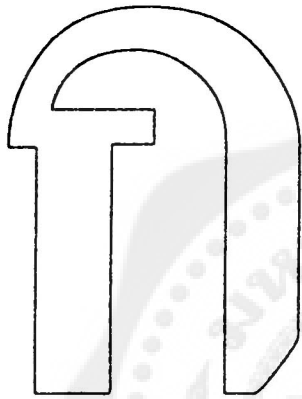

ใบงานฝึกปะผ้า

เด็กชื่อ.....ชั้นอนุบาล.....

คำชี้แจง ให้ระบายสี ก.ไก่ และ ข.ไข่

แผนการจัดกิจกรรมที่ 2

เรื่องที่สอน.....รูปทรงเรขาคณิต   สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาล..... 1

จุดประสงค์การสอน ในบทเรียนนี้มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ดังนี้

เด็กเรียกชื่อรูปทรงเรขาคณิต   ถูกต้อง

รูปแบบศิลปะที่ใช้ในการเรียนรู้..... ศิลปะประติมากรรม

กระบวนการเรียนการสอน	กิจกรรม	สื่อ
1. กระตุ้นการเรียนรู้		
○ ให้สิ่งเร้า	- ให้นำรูปคนที่เป็นภาพวาดมาให้เด็กดูแล้วถามเด็กว่า ในภาพนี้มี ลักษณะอย่างไรบ้าง (เด็กตอบตามที่คิดไม่ เป็นไร)	- ภาพคน
○ ชูใจให้คิดตาม	- ครูแจกใบงาน แล้วบอกให้เด็กโยงเส้น ไปยังรูปทรง เรขาคณิตที่เหมือนกับภาพคน	- ใบงาน โยงรูปทรง เรขาคณิต
2. นำสู่บทโนทัศน์		
○ ทำให้สะท้อนคิดโยงความรู้	- เมื่อโยงเส้นเสร็จแล้วครูถามเด็กว่ารูปต่อไปนี้เรียกว่า อะไร เรียกว่า รูป..... เรียกว่า รูป..... เรียกว่า รูป.....	
○ ตอบสิ่งที่เรียนรู้	- ครูทวนโดยยกภาพให้เด็กตอบทั้งชั้น	
3. พัฒนาด้วยศิลปะ		
○ นำความรู้สู่งานศิลป์	- ครูแจกภาพรูปทรงเรขาคณิตให้เด็กคนละชุดให้ไป จัดทำเป็นงานศิลปะตามใจชอบ	- ชุดรูปทรงเรขาคณิต
○ ทำงานศิลปะอิสระ	- ครูเปิดโอกาสให้เด็กทำงานอิสระ เสร็จแล้วให้ยกมือ	
4. สรุปสาระที่เรียนรู้		
○ อธิบายงานที่ทำ	- ครูพบเด็กทีละคนแล้วถามเด็กว่าทำไมจึงใช้รูปนี้ทำ.... เพราะอะไร (ถ้าตอบเด็กต้องตรงกับ Concept จริงของ รูปทรง)	
○ อภิปรายและสรุปสิ่งที่ เรียนรู้	- ให้เด็กทั้งชั้นในช่วยกันสรุปว่ารูป รูป รูป เหมือนกับอะไรบ้าง เช่น เหมือนรถ วงกลม เหมือนส้ม เป็นต้น	

ประเมินผล เกณฑ์ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ที่ต้องการคือ

คะแนนเต็ม 1 คะแนน

คำตอบที่ได้ 1 คะแนน เรียกชื่อ $\triangle$ $\square$ $\circ$ ถูกต้องทั้งหมด

ถ้าตอบได้น้อยกว่านี้ได้ 0

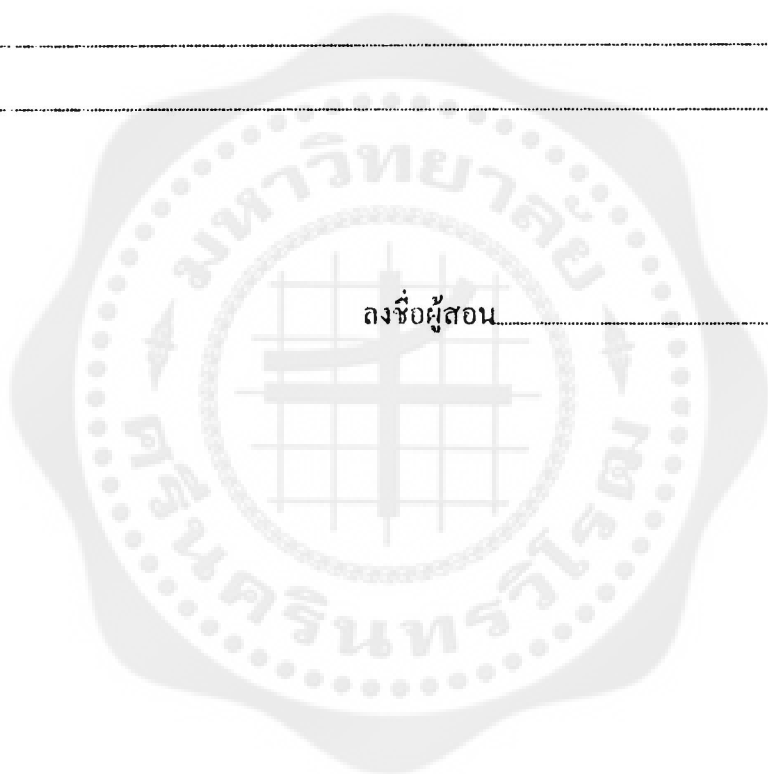
บันทึกผลหลังการสอน

ผู้เรียนทั้งหมดจำนวน.....คน ตอบถูก.....คน ตอบผิด.....คน

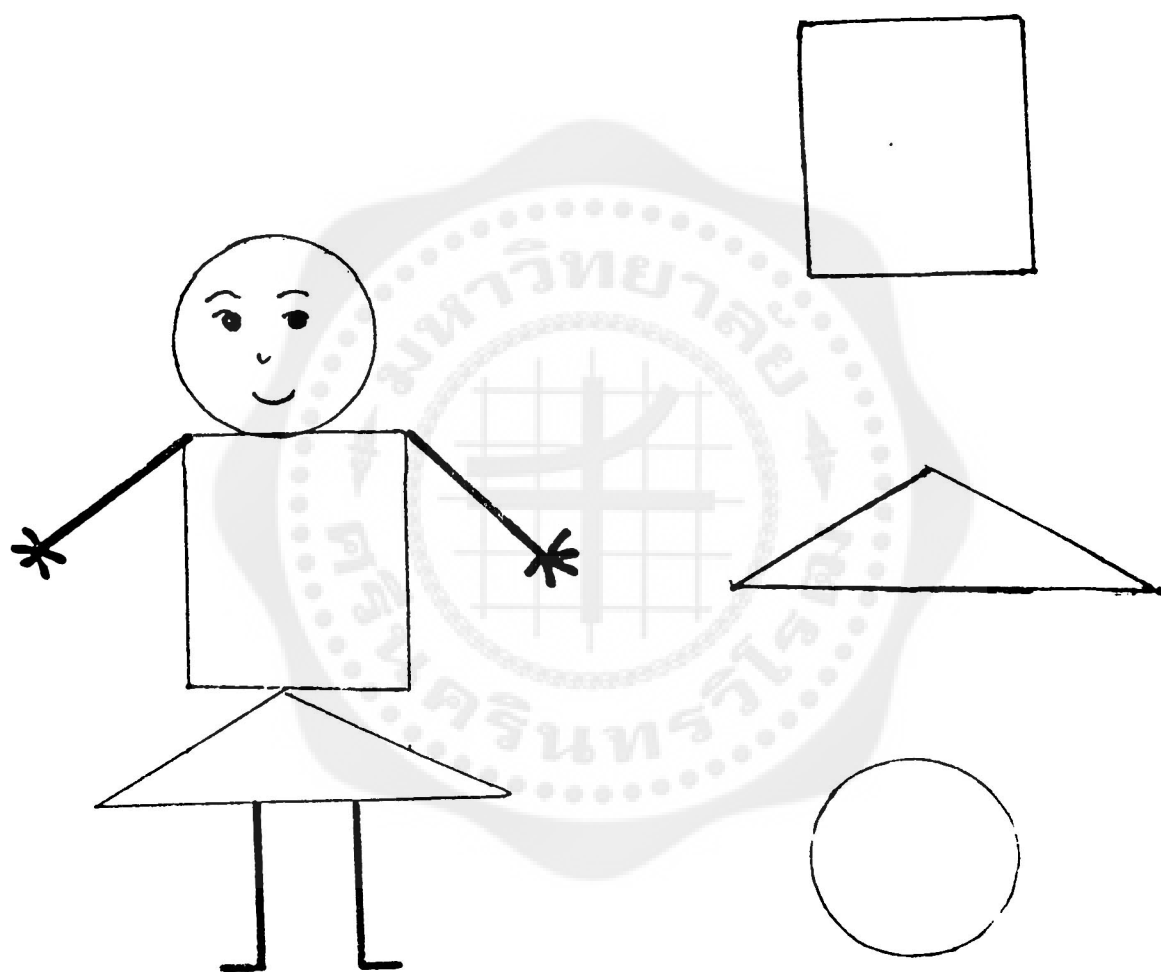
สิ่งที่ปัญหาสำหรับผู้เรียนในกิจกรรมนี้คือ.....

.....

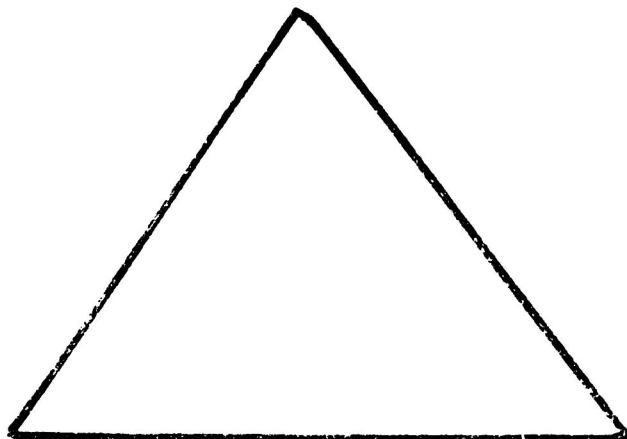
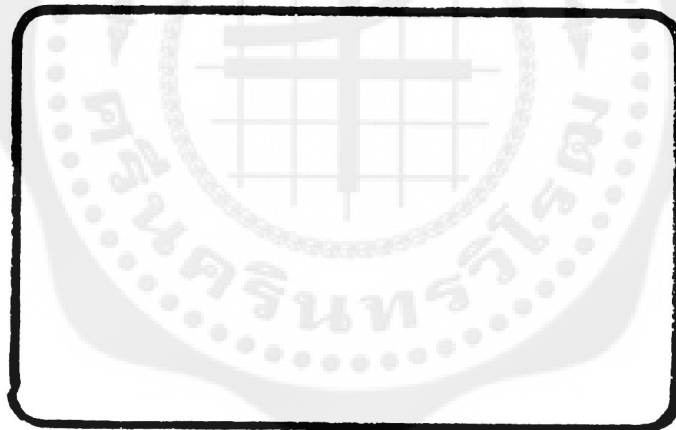
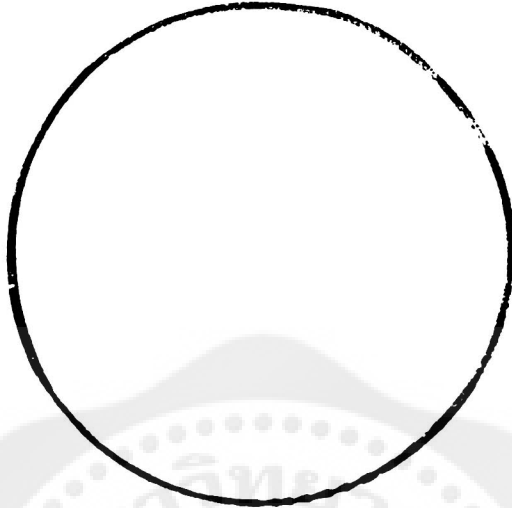
ลงชื่อผู้สอน.....

ใบงานโยงรูปทรงเรขาคณิต
ชั้นอนุบาล 1

บัตรภาพ

ใบงานศิลปะปรับภาพ

เด็กชื่อ.....ชั้นอนุบาล.....

แผนการจัดกิจกรรมที่ 3

เรื่องที่สอน ไผ่ไม้ สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาล 1

จุดประสงค์การสอน ในบทเรียนนี้มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ดังนี้
เด็กบอกได้ว่า ไผ่ไม้มีลักษณะต่างกันและมีลักษณะของไผ่ไม้สดกับไผ่ไม้แห้ง

รูปแบบศิลปะที่ใช้ในการเรียนรู้ ศิลปะเปลี่ยนแปลง

กระบวนการเรียนการสอน	กิจกรรม	สื่อ
1. กระตุ้นการเรียนรู้		
○ ให้สิ่งเร้า	- ครูพาเด็กออกไปที่สนามเพื่อเก็บไผ่แห้งและไผ่สด	
○ ชูใจให้คิดตาม	- ครูชวนเด็กสนทนาเรื่องลักษณะของไผ่ แล้วให้ลูบ ว่าแห้ง - สด ต่างกัน	
2. นำสู่บทสนทนา		
○ ทำให้สะท้อนคิดโดยความรู้	- ถามเด็กว่าเห็นลักษณะของไผ่ ให้ออกได้ไหมว่า เป็นไผ่อะไรบ้าง (เด็กอาจจะรู้จักไผ่อื่นๆ)	
○ ตอบสิ่งที่เรียนรู้	- ครูเอาไผ่ที่เด็กน่าจะรู้จักมาให้เด็กดู ไผ่แห้ง เช่น ไผ่มะม่วง ไผ่มะยม ไผ่กระถิน เป็นต้น	- ของจริงไผ่มะม่วง ไผ่มะยม ไผ่กระถิน
3. พัฒนาด้วยศิลปะ		
○ นำความรู้สู่งานศิลปะ	- เมื่อเด็กเรียนแล้วให้ใช้ใบมาทำงานศิลปะ	
○ ทำงานศิลปะอิสระ	- ให้เด็กฉีก ตัด ปะ ตกแต่ง ตามจินตนาการ เสร็จแล้ว ให้ยกมือ	- ใบงาน - กาว
4. สรุปสาระที่เรียนรู้		
○ อธิบายงานที่ทำ	- ครูให้เด็กแต่ละคน อธิบายงานของตนเอง	
○ อภิปรายและสรุปสิ่งที่เรียนรู้	- ครูให้เด็กบอกลักษณะไผ่และความแตกต่างของ ไผ่ไม้แห้ง และไผ่ไม้สด	

ประเมินผล เกณฑ์ผลการเรียนรู้ที่สังเกตการคือ

คะแนนเต็ม 2 คะแนน ข้อละ 1 คะแนน

- คำตอบที่ถูกต้อง
1. ใบไม้มีหลายลักษณะใบเหมือนกัน
 2. ใบแห้งสีน้ำตาล ใบสดสีเขียว

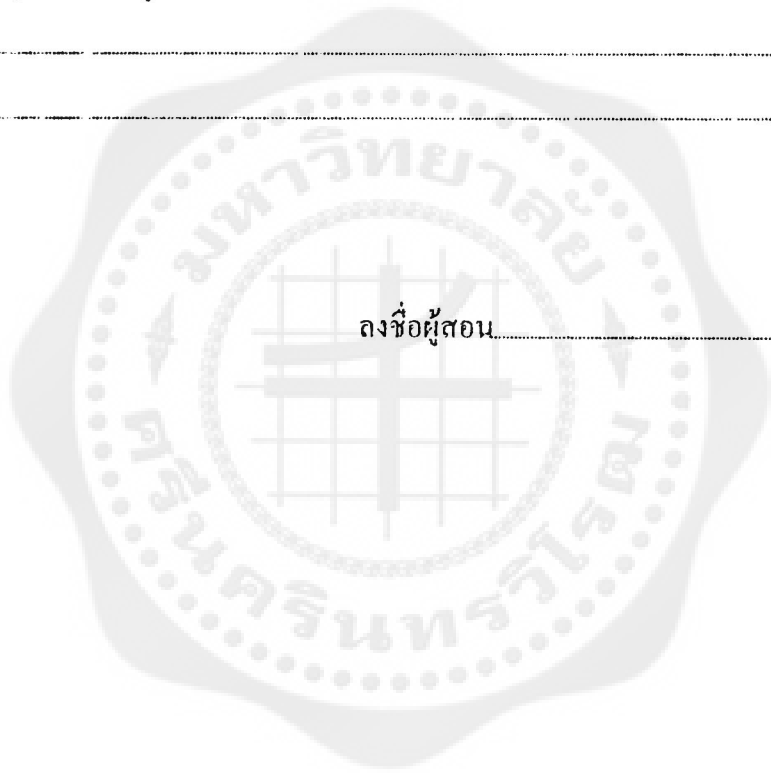
บันทึกผลหลังการสอน

ผู้เรียนทั้งหมดจำนวน.....คน ตอบถูก.....คน ตอบผิด.....คน

สิ่งที่ปัญหาสำหรับผู้เรียนในกิจกรรมนี้คือ.....

.....

ลงชื่อผู้สอน.....

ใบงานศิลปะเปลี่ยนแบบ

เด็กชื่อ.....ชั้นอนุบาล.....

จุดประสงค์การสอน ในบทเรียนนี้มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ดังนี้

เด็กสามารถบอกได้ว่าหมอนี้มีลายชนิด

รูปแบบศิลปะที่ใช้ในการเรียนรู้ ศิลปะถ่ายโยง

กระบวนการเรียนการสอน	กิจกรรม	สื่อ
1. กระตุ้นการเรียนรู้ ○ ให้สิ่งเร้า ○ จูงใจให้ติดตาม	- ครูนำสนทนาเพื่อโยงเข้าสู่เรื่องหม้อ แล้วครูนำหม้อมาให้เด็กดูแล้วให้ วาดตาม (อาจให้ปั้นก็ได้) (ต้องให้เวลามากจนกว่าจะทำเสร็จ) - ครูถามเด็กว่าหม้อใช้ทำอะไรได้บ้าง - ส่วนประกอบของหม้อมีอะไร	- หม้อของจริง - ใบงานหรือดินน้ำมัน - อุปกรณ์วาดภาพ
2. นำสู่บทสนทนา ○ ทำให้สะท้อนคิดโยงความรู้ ○ ตอบสิ่งที่เรียนรู้	- ให้เด็กบอกหม้อที่เด็กรู้จัก - ครูให้ดูภาพหม้อที่ครูมีว่า เรียกว่าหม้ออะไรบ้าง ได้แก่ หม้อข้าว หม้ออวบน้ำ หม้อไฟเตา หม้อดิน - ให้เด็กบอกลักษณะของหม้อว่ามีหู มีฝา ใช้หุงข้าวต้มแกง	- บัตรภาพหม้อ
3. พัฒนาด้วยศิลปะ ○ นำความรู้สู่งานศิลปะ ○ ทำงานศิลปะอิสระ	- ครูให้เด็กแต่งงานศิลปะเดิมเพิ่มเติม - ครูให้เด็กทำงานอิสระ เสร็จแล้วให้ยกมือ	- อุปกรณ์ที่ห้องครูให้เด็กทำงานศิลปะเพิ่มเติม
4. สรุปสาระที่เรียนรู้ ○ อธิบายงานที่ทำ ○ อภิปรายและสรุปสิ่งที่เรียนรู้	- ครูสนทนากับเด็กเรื่องงานที่เด็กทำ - ให้เด็กช่วยกันสรุปประเภทหม้อ ลักษณะของหม้อ และประโยชน์ของหม้อ	

ประเมินผล เกณฑ์ผลลัพท์การเรียนรู้ที่ต้องการคือ

คะแนนเต็ม 2 คะแนน ข้อละ 1 คะแนน

- คำตอบที่ถูกต้อง
1. บอกชนิดของหม้อได้อย่างน้อย 2 อย่าง เช่น หม้อข้าว หม้อดิน หม้ออวย
 2. บอกส่วนประกอบของหม้อได้ว่ามีฝา มีหู มีตัวหม้อ

บันทึกผลหลังการสอน

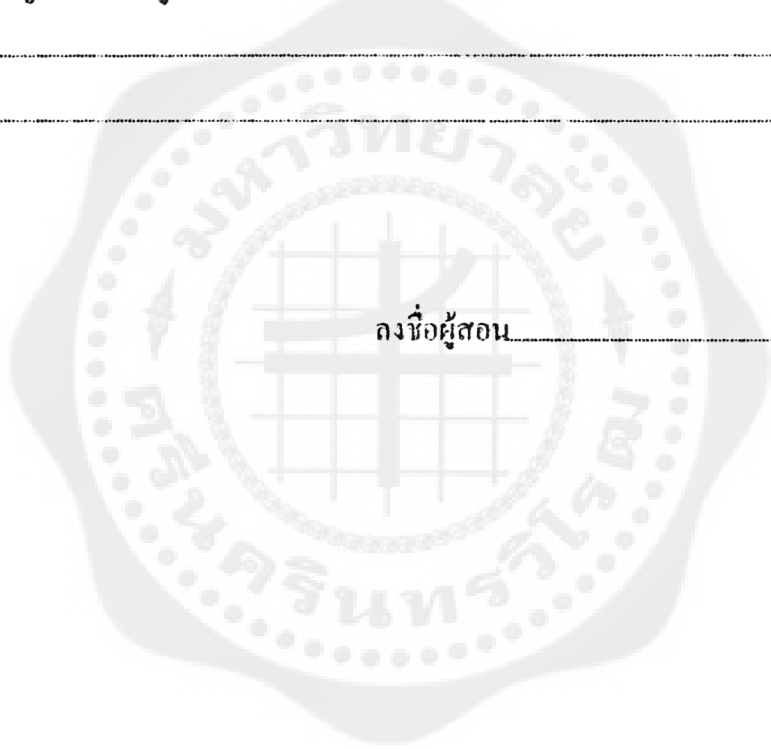
ผู้เรียนทั้งหมดจำนวน.....คน ตอบถูก.....คน ตอบผิด.....คน

สิ่งที่ปัญหาสำหรับผู้เรียนในกิจกรรมนี้คือ.....

.....

.....

ลงชื่อผู้สอน.....

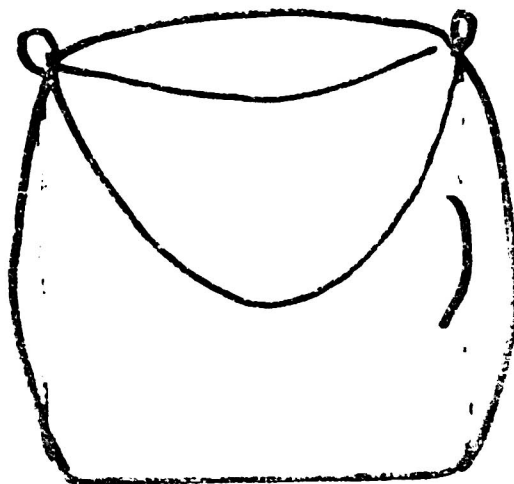
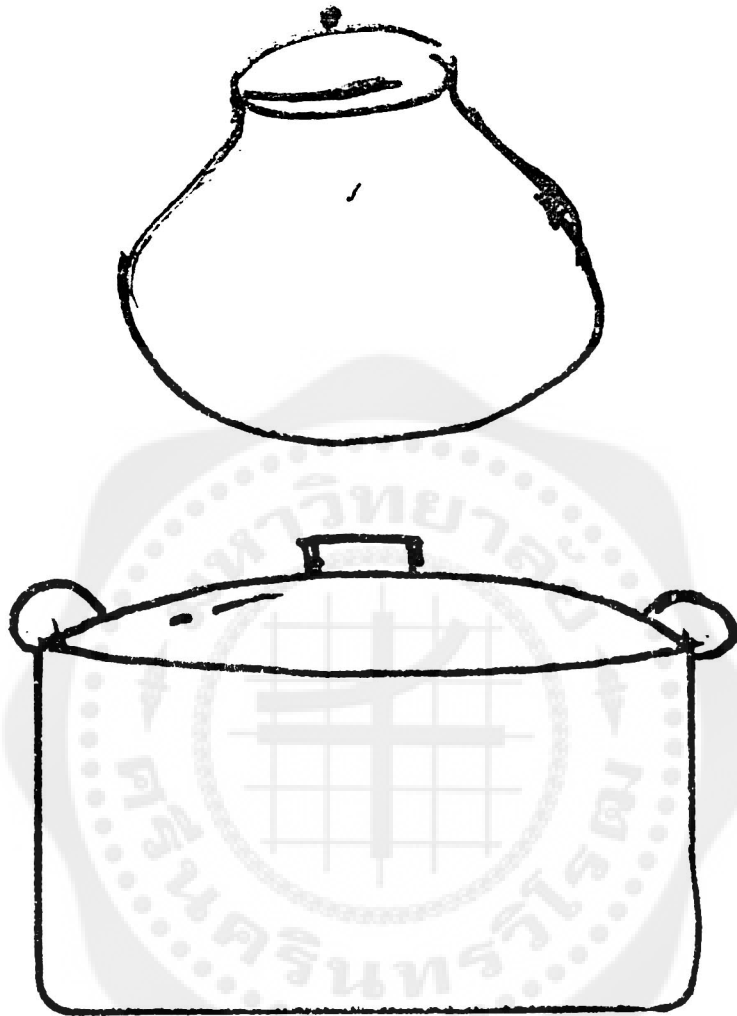

ใบงานศิลปะถ่ายโยง

เด็กชื่อ.....ชั้นอนุบาล.....

บัตรภาพ

แผนการจัดกิจกรรมที่ 5

เรื่องที่สอน.....สัตว์ต่างๆ.....สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาล.....1.....

จุดประสงค์การสอน ในบทเรียนนี้มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ดังนี้

สามารถบอกชื่อสัตว์ได้อย่างน้อย 3 ชื่อ

รูปแบบศิลปะที่ใช้ในการเรียนรู้.....ศิลปะบูรณาการ.....

กระบวนการเรียนการสอน	กิจกรรม	สื่อ
1. กระบวนการเรียนรู้		
a) ให้ถึงรู้	- ครูเล่านิทานเรื่อง สัตว์ (นิทานมีสัตว์ 3 – 4 ตัว)	- นิทานที่มีสัตว์ 4 เท้า 2 เท้า และสัตว์ปีก (ครูแต่งเองก็ได้)
c) จูงใจให้เกิดความ	- ครูกระตุ้นให้เด็กทำท่าทาง ออกเสียงตามสัตว์ที่ครูเล่า เช่น ครูเล่าเป็ด ก็ได้กระพือแขนร้องก๊ากๆ - เสร็จแล้วครูถามว่า นิทานที่ครูเล่ามีสัตว์อะไรบ้าง	
2. นำสู่บทในทัศน์		
a) ทำให้สะท้อนคิดถึงความรู้	- ถามเด็กว่าที่บ้านมีสัตว์อะไรบ้าง - ใครมีสัตว์เลี้ยงเหมือนในนิทาน	
c) ตอบสิ่งที่เรียนรู้	- ครูให้เด็กสรุปว่าสัตว์ที่ครูเล่ามีสัตว์ 4 ขา อะไรบ้าง 2 ขาอะไรบ้าง บินได้มีไหม	
3. พัฒนาด้วยศิลปะ		
a) นำความรู้สู่งานศิลป์	- ครูแสดงภาพสัตว์ในนิทานที่ครูเล่า โดยจัดไว้บน กระดาน - ครูให้เด็กเลือกสลากรสัตว์ 2 ตัว แล้วนำไปวาดรวมกัน เป็นภาพ หรือปั้น	- บัตร ภาพสัตว์ในนิทาน ของครู - ใบงาน - อุปกรณ์ระบายสี
c) ทำงานศิลปะอิสระ	- ให้เด็กทำงานศิลปะเสรี	- ถ้าบ้านให้มีดินน้ำมัน หรือ แป้งปั้น
4. สรุปสาระ ที่เรียนรู้		
a) อธิบายงานที่ทำ	- ครูตรวจงานเด็ก - ให้เด็กเล่าให้ฟัง	
c) อภิปรายและสรุปสิ่งที่ เรียนรู้	- ให้สรุปร่วมกันว่าสัตว์มีหลายชนิด - แสดงผลงานเด็กไว้ที่บอร์ด	

ประเมินผล เกณฑ์ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ที่ต้องการคือ

คะแนนเต็ม 1 คะแนน

คำตอบที่ถูกต้อง บอกชื่อสัตว์ตามที่เรียนได้ 3 ชื่อ

บันทึกผลหลังการสอน

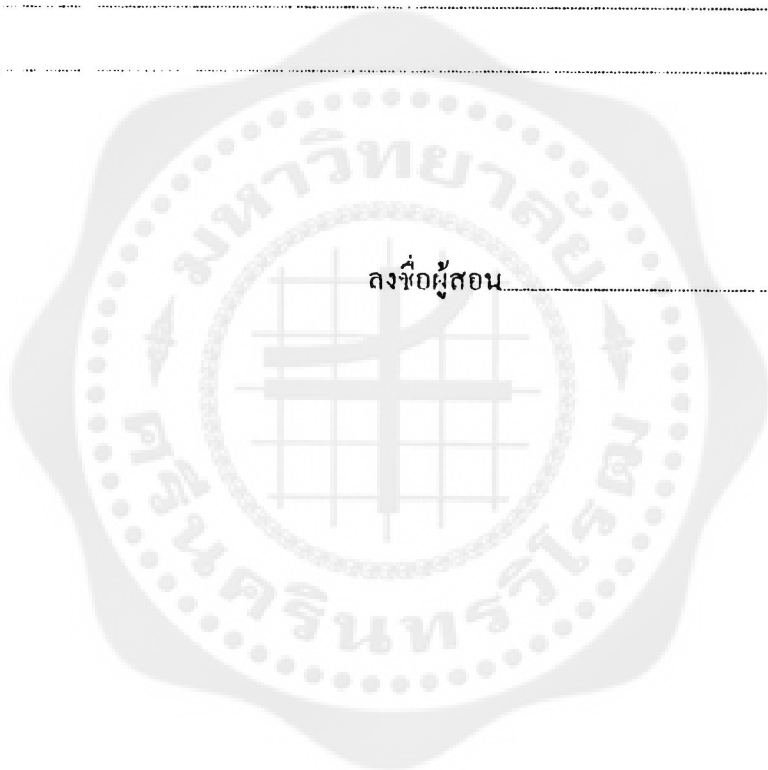
ผู้เรียนทั้งหมดจำนวน.....คน ตอบถูก.....คน ตอบผิด.....คน

สิ่งที่พบปัญหาสำหรับผู้เรียนในกิจกรรมนี้คือ.....

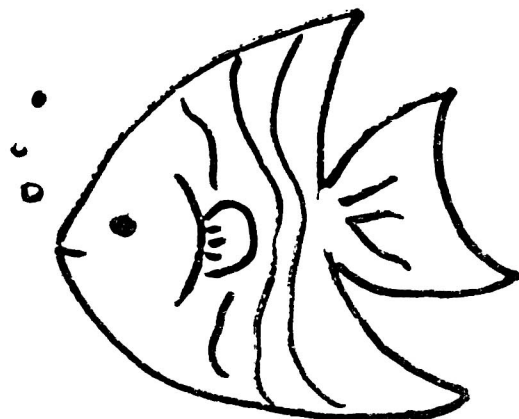
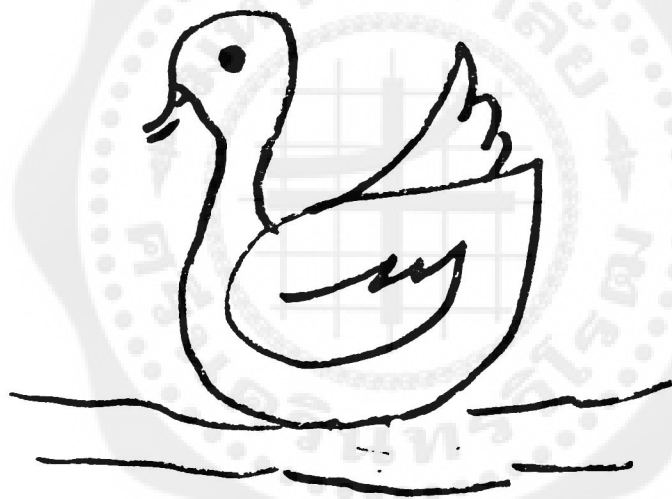
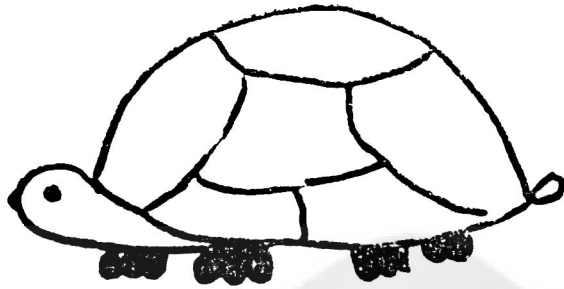
.....

.....

ลงชื่อผู้สอน.....

บัตรภาพ

ใบงานศิลปะบูรณาการ

เด็กชื่อ.....ชั้นอนุบาล.....

แผนการจัดกิจกรรมที่ 6

เรื่องที่สอน.....วิทย์ทศวรรษ.....สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาล.....1.....

จุดประสงค์การสอน ในบทเรียนนี้มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ดังนี้

เด็กสามารถบอกลักษณะที่ทศวรรษได้อย่างน้อย 3 แบบ

รูปแบบศิลปะที่ใช้ในการเรียนรู้.....ศิลปะค้นหา

กระบวนการเรียนการสอน	กิจกรรม	สื่อ
1. กระตุ้นการเรียนรู้ ○ ให้สิ่งเร้า	- ครูเอารูปบ้านให้เด็กดู แล้วถามว่ารูปอะไร - ครูถามรูปอื่นๆ (บ้านแบบอื่น) แล้วถามว่าใช้บ้านไหม	- รูปบ้าน
○ จูงใจให้ติดตาม	- ให้เด็กช่วยกันตอบว่าบ้านคืออะไร มีส่วนประกอบอะไรบ้าง	
2. นำสู่บทเรียน ○ ทำให้สะท้อนคิดโยงความรู้	- สัตว์มีบ้านหรือไม่ - ถ้ามี ได้แก่สัตว์อะไรบ้าง เรียกว่าอะไร (บ้านสุนัข รังนก รูหนู รูงู)	
○ ตอบสิ่งที่เรียนรู้	- ให้เด็กช่วยกันสรุปว่าบ้านคืออะไร	
3. พัฒนาด้วยศิลปะ ○ นำความรู้สู่งานศิลปะ	- ให้เด็กวาดรูปบ้านของตัวเอง ของสัตว์หรือของใครก็ได้	- ใบงาน
○ ทำงานศิลปะอิสระ	- ระบายสีภาพวาดตกแต่งให้สวยงาม เสร็จแล้วให้ยกมิก	- อุปกรณ์วาดภาพระบายสี
4. สรุปสาระที่เรียนรู้ ○ อธิบายงานที่ทำ	- ครูถามเด็กให้อธิบายงาน	
○ อภิปรายและสรุปสิ่งที่เรียนรู้	- ครูให้ทั้งชั้นสรุปความหมายของบ้านและส่วนประกอบของบ้าน - แสดงผลงานเด็กทำให้ออก	

ประเมินผล เกณฑ์เกณฑ์การเรียนรู้ที่ถ่วงการถือ

คะแนนเต็ม 1 คะแนน

คำตอบที่ถูกต้อง เด็กบอกที่เท้าอาหัยถูกต้อง 3 ลักษณะ จากคำตอบดังนี้ บ้าน ห้องแถว
แฟลต รั้งบก ฯลฯ

บันทึกผลหลังการสอน

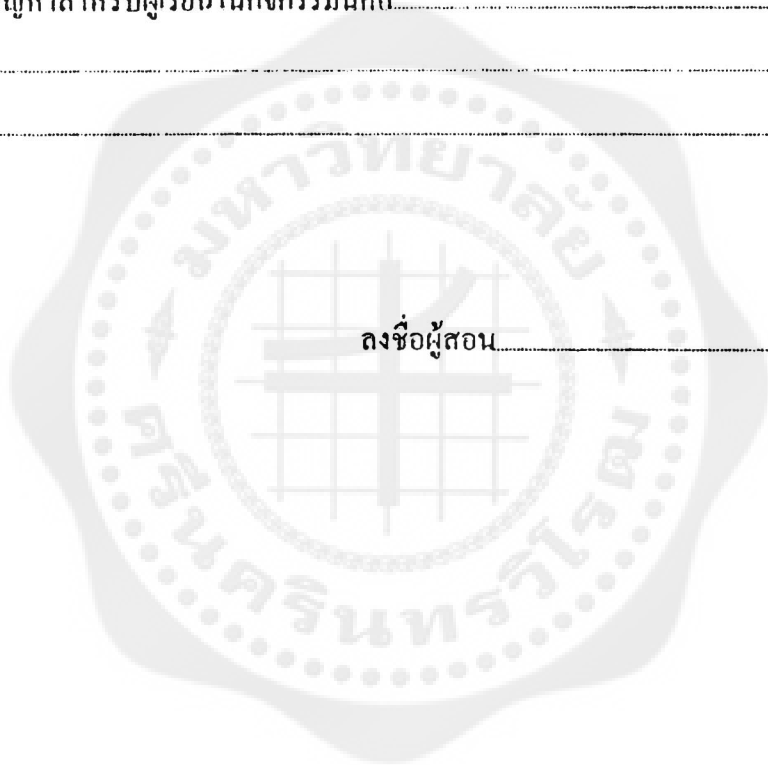
ผู้เรียนทั้งหมดจำนวน.....คน ตอบถูก.....คน ตอบผิด.....คน

สิ่งที่เป็นปัญหาสำหรับผู้เรียนในกิจกรรมนี้คือ.....

.....

.....

ลงชื่อผู้สอน.....

บัตรภาพ

ใบงานศิลปะค้นหา

เด็กชื่อ.....ชั้นอนุบาล.....

แผนการจัดกิจกรรมเตรียมเข้าโครงการ

เรื่องที่สอน ดอกไม้สัญลักษณ์วันพ่อ สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาล 2 (1)

จุดประสงค์การสอน ในบทเรียนนี้มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ดังนี้

เด็กบอกได้ว่า ดอกพุทธรักษาเป็นสัญลักษณ์วันพ่อ

รูปแบบศิลปะที่ใช้ในการเรียนรู้ ศิลปะจำ

กระบวนการเรียนการสอน	กิจกรรม	สื่อ
1. กระตุ้นการเรียนรู้ ○ ให้สิ่งเร้า ○ จูงใจให้ติดตาม	- ให้นำสนทนาวาวันที่ 5 ธันวาคม เป็นวันพ่อ มีดอกไม้เป็นสัญลักษณ์ - คนไทยใช้ดอกไม้เป็นเครื่องหมายว่าดอกไม้ชื่อนี้แทนอะไร เช่น ดอกบัว ใช้แทนอะไร (เด็กตอบให้พระ) ดอกมะลิ ใช้แทนอะไร (เด็กตอบวันแม่)	
2. นำสู่บทสนทนา ○ ทำให้สะท้อนคิดโยงความรู้ ○ ตอบสิ่งที่เรียนรู้	- กรวณี้ครูมีดอกไม้หลายดอกมาให้เด็กๆ ดูทีละดอกอะไรบ้าง (เด็กบอกชื่อดอกไม้ที่ครูยกให้ดูทีละดอกเมื่อยกดอกมะลิต้องถามด้วยว่าแทนวันอะไร) - เมื่อเด็กเห็นดอกพุทธรักษา ถามเด็กว่าเครื่องหมายวันอะไร เด็กตอบแล้ว ถามเด็กว่าทำไมทราบ - ครูเสริมว่าดอกพุทธรักษา เป็นเครื่องหมายวันพ่อ เพราะหมายถึงพ่อคือพระเจ้าผู้รักษาดูแลลูกๆ คือพวกเรา	- ตะกร้าใส่ดอกไม้ต่างๆ - นีมี ดอกมะลิ และ ดอกพุทธรักษา ด้วย
3. พัฒนาด้วยศิลปะ ○ นำความรู้สู่งานศิลป์ ○ ทำงานศิลปะอิสระ	- ครูมีรูปดอกพุทธรักษามาแล้วยังไม่มีสีระบายสวยสีใหม่ - ครูให้เด็กระบายสีดอกพุทธรักษา เมื่อเสร็จแล้วให้ยกมือ	- ใบงานดอกพุทธรักษา ลานต้น - สีเทียน สีดินสอ หรือสีน้ำ (แล้วแต่ครูเลือกหาหรือเด็กเลือก หรือที่โรงเรียนมีครูอาจให้ปะติดก็ได้)
4. สรุปสาระ ที่เรียนรู้ ○ อธิบายงานที่ทำ ○ อภิปรายและสรุปสิ่งที่เรียนรู้	- ครูถามเด็กว่าทำไมระบายสีนี้ (ถามรายละเอียดลักษณะของภาพ ประสิทธิภาพ) - ครูให้เด็กช่วยกันสรุปว่า พุทธรักษา มีสี และ เป็นสัญลักษณ์วันอะไร - ครูมอบรางวัลให้เด็กแสดงออกมาให้เพื่อนๆ	

ประเมินผล เกณฑ์ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการคือ

คะแนนเต็ม 1 คะแนน

คำตอบที่ถูกต้องคือ ดอกพุดชรัยเป็นดอกไม้วันพ่อ

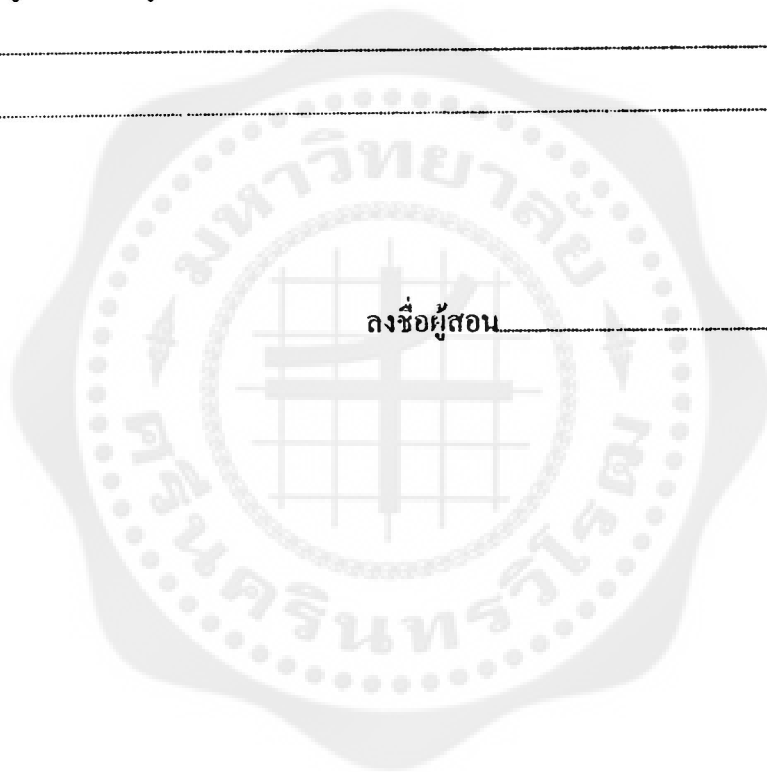
บันทึกผลหลังการสอน

ผู้เรียนทั้งหมดจำนวน.....คน ตอบถูก.....คน ตอบผิด.....คน

สิ่งที่ปัญหาสำหรับผู้เรียนในกิจกรรมนี้คือ.....

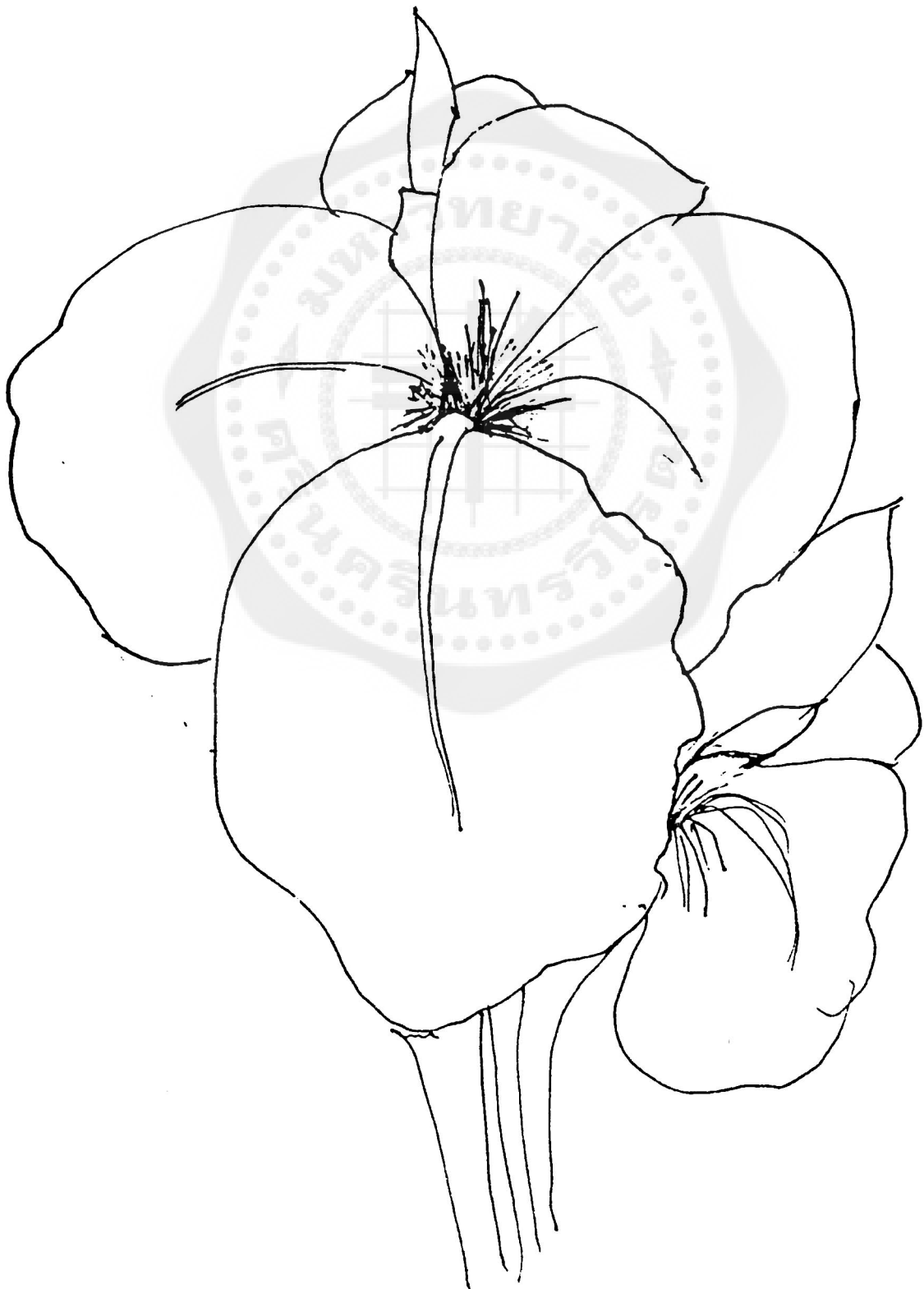
.....

ลงชื่อผู้สอน.....

ใบงานศิลปะย้า

เด็กชื่อ.....ชั้นอนุบาล.....

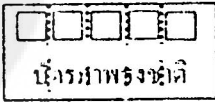
แผนการจัดกิจกรรมที่ 1

เรื่องที่สอน สี่ธงชาติไทย สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาล 2 (2)

จุดประสงค์การสอน ในบทเรียนนี้ มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ดังนี้

เด็กบอกสี่ธงชาติไทยได้ว่ามี 3 สี คือ แดง ขาว น้ำเงิน อยู่ตรงกลาง

รูปแบบศิลปะที่ใช้ในการเรียนรู้ ศิลปะช้า

กระบวนการเรียนการสอน	กิจกรรม	สื่อ
1. กระตุ้นการเรียนรู้ ○ ให้สิ่งเร้า	- ครูให้เด็กๆ ขึ้นตรง บอกได้ว่าเวลาที่มีเสียงเพลงชาติเราต้องขึ้นตรง เพื่อแสดงความเคารพชาติหรือประเทศเรา	- เทปเพลงชาติ ถ้าไม่มีให้เด็กช่วยกันร้อง
○ จูงใจให้เกิดคำถาม	- ครูถามเด็กว่าตอนเราขึ้นกรพระธงชาติ เราจะเห็นอะไรบ้างที่เสาธง (เด็กควรต้องตอบว่ามีการชักธงชาติหรือมีธงชาติ)	
2. กรองสู่บทโน้ตสน์ ○ ทำให้สะท้อนคิดโยงความรู้	- ครูถามเด็กว่าใครรู้บ้างว่าธงชาติไทยมีสีอะไรบ้าง (เด็กอาจตอบ 1, 2 หรือ 3 สีได้) - ครูมีบัตรภาพธงชาติต่าง ๆ 5 ภาพ ติดบนกระดานดำ ประกอบด้วย ธงชาติประเทศอื่น 3 ภาพ ของไทยที่ถูกต้อง 1 ภาพ และที่เรียงสีผิด 1 ภาพ - ให้เด็กแต่ละคนออกมาชี้ ✓ ได้ธงชาติ	- บัตรภาพธงชาติ บัตรภาพธงชาติ
○ ตอบสิ่งที่เรียนรู้	- ให้เด็กช่วยกันสรุปว่าธงชาติไทยมีกี่สีแล้วเรียงอย่างไร - ครูนำธงชาติจริงมาให้เด็กดู แล้วให้เด็กช่วยกันแก้คนที่ตอบผิดมาตอบให้ถูก - ให้เด็กช่วยกันสรุปว่าธงชาติไทยมีกี่สีแล้วเรียงอย่างไร	- ซอสักหรือปากกาหรือสติ๊กเกอร์ที่จะให้เด็กติดได้ภาพที่คิดว่าเป็นธงชาติไทย
3. นำสู่บทโน้ตสน์ ○ นำความรู้สู่งานศิลปะ	- ครูมีรูปธงชาติไทยแต่ยังไม่มีการระบายสีกันใหม่	- ใบงานภาพธงชาติไทยตามเส้น
○ นำมาเล่นศิลปะอิสระ	- ครูให้เด็กระบายสีธงชาติ เมื่อเสร็จแล้วยกมือ	- สีเขียน สีดินสอ หรือสีน้ำ (แล้วแต่มี) ครูอาจให้ประติดได้
4. พัฒนาด้วยศิลปะ ○ อธิบายงานที่ทำ	- ครูถามเด็กว่า (1) ธงชาติไทยมีกี่สี (2) สีอะไรบ้างอยู่ตรงกลาง สีอะไรบ้างอยู่ริมนอกสุด	
○ อธิบายและสรุปสิ่งที่เรียนรู้	- ครูให้เด็กช่วยกันตอบพร้อมกันถึงหัวข้อว่าธงชาติไทยมีกี่สีแล้วเรียงอย่างไร - เสร็จแล้วให้เด็กแสดงงานที่ทำ	

ประเมินผล เกณฑ์ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ที่ต้องการคือ

คะแนนเต็ม 3 คะแนน ข้อละ 1 คะแนน

- คำตอบที่ถูกต้อง
1. ธงชาติไทยมี 3 สี
 2. บอกสีธงชาติได้ครบ
 3. บอกตำแหน่งสีหนึ่งสีได้

บันทึกผลหลังการสอน

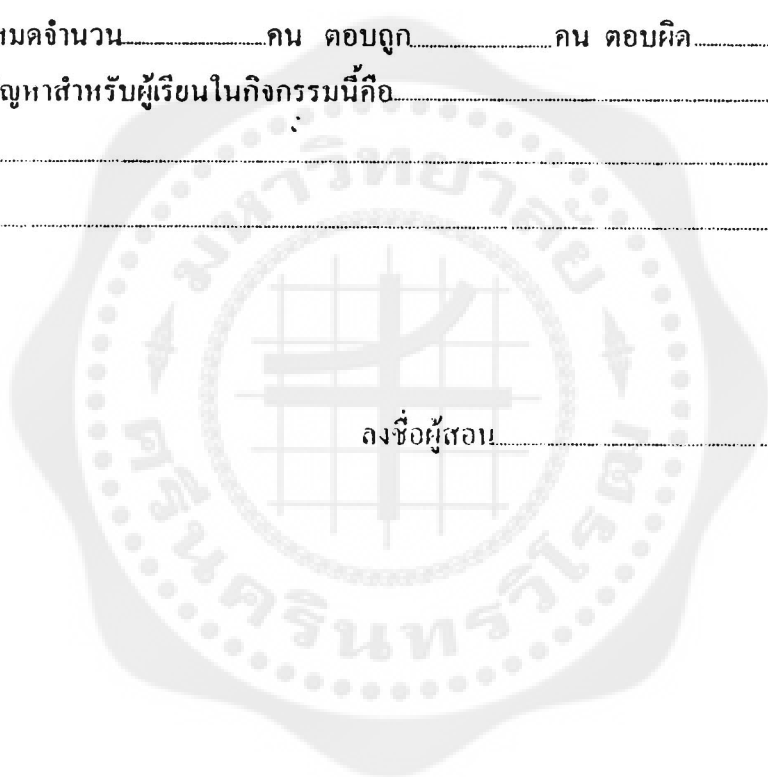
ผู้เรียนทั้งหมดจำนวน.....คน ตอบถูก.....คน ตอบผิด.....คน

สิ่งที่ปัญหาสำหรับผู้เรียนในกิจกรรมนี้คือ.....

.....

.....

ลงชื่อผู้สอน.....

ใบงานศิลปะย่อ

เด็กชื่อ.....ชั้นอนุบาล.....

คำชี้แจง ให้ระบายสีธงชาติไทยให้ถูกต้อง

แผนการจัดกิจกรรมที่ 2

เรื่องที่สอน.....ลำดับใหญ่-เล็ก..... สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาล..... 2

จุดประสงค์การสอน ในบทเรียนนี้มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ดังนี้

.....เด็กบอกได้การเรียงลำดับอาจเป็นใหญ่ไปเล็ก หรือจากเล็กไป ใหญ่ได้ถูกต้อง.....

รูปแบบศิลปะที่ใช้ในการเรียนรู้..... ศิลปะปรับปรุงภาพ.....

กระบวนการเรียนการสอน	กิจกรรม	สื่อ
1. กระตุ้นการเรียนรู้ ○ ให้สิ่งเร้า ○ จูงใจให้ติดตาม	- ครูได้ให้เด็กแบ่งกลุ่มๆ ละ 5 คน - ครูบอกให้เด็กขึ้นเป็นแถวเรียงเดี่ยวหน้ากระดาน - ครูบอกให้เด็กจัดลำดับตามส่วนสูงแข่งกัน ใครเสร็จก่อนปรบมือ ให้ช่วยกันตรวจทำถูกต้องแก้ไข - ครูบอกใหม่ให้เด็กเรียงตามความใหญ่ เล็ก (คราวนี้เด็กจะยุ่งมากเพราะว่าตัวใหญ่ เล็ก ประเมินยากขึ้น) - ครูตรวจดูความถูกต้อง - แล้วถามเด็กว่าดูอย่างไร ใหญ่ เล็ก เด็กตอบถูก ชมเชยเล็กแถว เข้าประจำที่เป็นกลุ่ม	
2. นำสู่บทใหม่ ○ ทำให้สะท้อนคิดโยงความรู้ ○ ตอบสิ่งที่เรียนรู้	- ครูใหญ่ เล็ก เราดูจากอะไรบ้าง ถ้าครูมีภาพผลไม้ 5 อย่าง (ครูแจกให้แต่ละกลุ่ม โดยทุกถนมีภาพผลไม้ของตัวเอง) แล้วให้ช่วยลำดับ - ครูตรวจความถูกต้อง	
3. พัฒนาด้วยศิลปะ ○ นำความรู้สู่งานศิลป์ ○ ทำงานศิลปะอิสระ	- เมื่อเสร็จแล้วครูแจกใบไม้ให้เด็กกลุ่มละ 1 ตะกร้า แล้วให้ติดบนใบงานตามลำดับคนละ 3 ใบ - ให้เด็กทำกิจกรรมอิสระ เสร็จแล้วยกมือ	- ใบไม้ที่จัด 1 ตะกร้า - ใบงานศิลปะ - กาว
4. สรุปสาระที่เรียนรู้ ○ อภิปรายงานที่ทำ ○ อภิปรายและสรุปสิ่งที่เรียนรู้	- ครูถามเด็กทีละคนว่าเรียงแบบใด เช่น ใหญ่ – เล็ก หรือ เล็ก – ใหญ่ - ครูให้ทั้งชั้นร่วมกันสรุป เรื่องการลำดับว่า หมายถึงอะไร	

ประเมินผล เกณฑ์ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ที่ต้องการคือ

คะแนนเต็ม 1 คะแนน

ถ้าเด็กเรียงภาพถูกต้อง ได้เต็ม 1 คะแนน

บันทึกผลหลังการสอน

ผู้เรียนทั้งหมดจำนวน.....คน ตอบถูก.....คน ตอบผิด.....คน

สิ่งที่ปัญหาสำหรับผู้เรียนในกิจกรรมนี้คือ.....

.....

.....

ลงชื่อผู้สอน.....

ใบงานศิลปะปรับภาพ

เด็กชื่อ.....ชั้นอนุบาล.....

แผนการจัดกิจกรรมที่ 3

เรื่องที่สอน.....แมล็ดพืช.....ตำหนักเรียนชั้นอนุบาล.....2.....

จุดประสงค์การสอน ในบทเรียนนี้มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ดังนี้

เด็กรู้จักแมล็ดพืชอย่างน้อย 3 ชนิดจาก 5 ชนิด ที่เรียน

รูปแบบศิลปะที่ใช้ในการเรียนรู้.....ศิลปะเปลี่ยนแปลง

กระบวนการเรียนการสอน	กิจกรรม	สื่อ
1. กระตุ้นการเรียนรู้ ○ ให้สิ่งเร้า	- ครูนำเสนอเรื่องราวการรับประทานผลไม้ต้องระวังอะไรดีตลอด - มีผลไม้อะไรบ้างที่มีเมล็ดบ้าง ให้เด็กระดมสมองครูให้เด็กตอบทีละคน (อาจซ้ำได้ไม่ว่ากัน)	
○ จูงใจให้ติดตาม	- ใครรู้บ้างว่าเมล็ดพืชใช้ทำอะไร (ปลูก กิน) ให้ยกตัวอย่างให้ดู	
2. นำสู่บทโนทัศน์ ○ ทำให้สะท้อนคิดโยงความรู้	- ครูถามเมล็ดพืชโชว์ให้เด็กดูทีละชนิด โดยถามว่าเมล็ดอะไร มะม่วง มะขาม ถั่วเขียว ถั่วดำ กระถิน - ถามเด็กว่ารู้จักเมล็ดอะไรอีก	ตัวอย่างเมล็ดพืชที่ครูมี
○ ตอบสิ่งที่เรียนรู้	- ครูให้เด็กช่วยกันบอกว่า เมล็ดพืชคืออะไร ใช้ทำอะไร	
3. พัฒนาด้วยศิลปะ ○ นำความรู้สู่งานศิลปะ	- ครูให้เด็กเลือกเมล็ดพืชที่สนใจไปทำงานศิลปะชนิดปะติด	- ใบงาน - กาว (ครูอาจให้ปั้นได้)
○ ทำงานศิลปะอิสระ	- ครูเปิดโอกาสให้เด็กทำงานอิสระแล้วให้ยกมือ	
4. สรุปสาระที่เรียนรู้ ○ อธิบายงานที่ทำ	- ครูถามเด็กทีละคน ให้อธิบายงานตามความคิดเด็ก	
○ อภิปรายและสรุปสิ่งที่เรียนรู้	- ครูให้เด็กช่วยกันสรุปได้ว่า เมล็ดพืชคืออะไร ใช้ประโยชน์อะไร คราวใหม่นี้ต้องรวมการประดิษฐ์ด้วย	

ประเมินผล เกณฑ์ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการคือ

คะแนนเต็ม 1 คะแนน

คำตอบที่ได้คะแนนเต็ม คือ ครอบคลุม 3 ชนิดตามที่เรียน

ถ้าตอบได้น้อยกว่านี้ให้ 0

บันทึกผลหลังการสอน

ผู้เรียนทั้งหมดจำนวน.....คน ครอบคลุม.....คน ตอบผิด.....คน

สิ่งที่ปัญหาสำหรับผู้เรียนในกิจกรรมนี้คือ.....

.....

ลงชื่อผู้สอน.....

ใบงานศิลปะเปลี่ยนแปลง

เด็กชื่อ.....ชั้นอนุบาล.....

แผนการจัดกิจกรรมที่ 4

เรื่องที่สอน จักรยาน สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาล 2

จุดประสงค์การสอน ในบทเรียนนี้มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ดังนี้

..... เด็กสามารถบอกส่วนประกอบของจักรยาน ได้อย่างน้อย 3 ส่วน

รูปแบบศิลปะที่ใช้ในการเรียนรู้ ศิลปะถ่าย โขง

กระบวนการเรียนการสอน	กิจกรรม	สื่อ
1. กระตุ้นการเรียนรู้ ○ ให้สิ่งเร้า ○ จูงใจให้คิดตาม	- ครูนำเสนอเรื่องราวของนักกีฬาจักรยาน บอกจุดประสงค์เด็กว่าวันนี้เราจะเรียนเรื่องส่วนประกอบของจักรยานให้เด็กๆ วาดรูปจักรยานของเด็ก จากที่เห็น (ให้เวลาแก่เด็กจนกว่าจะเสร็จ) - ครูถามเด็กว่าจักรยานประกอบด้วยอะไรบ้าง ครูชี้ทีละอย่าง เริ่มจากล้อ แล้วบอกให้เด็กดูภาพของตัวเองว่ามีล้อไหมถ้ามีให้เด็กขีด ✓ - ครูชี้ไปตั้งแต่ล้อ ที่ถีบ ที่นั่ง (อาน) ที่จับ (แฮนด์) ไฟหน้ารถ	- จักรยานจริง - ใบงาน - อุปกรณ์วาดภาพ
2. นำสู่บทสนทนา ○ ทำให้สะท้อนคิด โขงความรู้ ○ ตอบสิ่งที่เรียนรู้	- ให้เด็กพูดถึงส่วนประกอบอื่นๆ ที่เด็กรู้จักว่ามีอะไร รวมทั้งจักรยานคันเล็กที่เด็กถีบ - ให้เด็กช่วยกันสรุปส่วนประกอบของจักรยานให้มากที่สุด แต่ไม่น้อยกว่า 3 องค์ประกอบ	
3. พัฒนาด้วยศิลปะ ○ นำความรู้สู่งานศิลป์ ○ ทำงานศิลปะอิสระ	- ครูให้เด็กแต่งเติมภาพตามความสนใจ (ภาพเดิม) - ครูให้อิสระทำงานศิลปะเสร็จแล้วให้ยกมือ	อุปกรณ์วาดภาพ ระบายสี
4. สรุปสาระที่เรียนรู้ ○ อธิบายงานที่ทำ ○ อภิปรายและสรุปสิ่งที่เรียนรู้	- ให้เด็กเล่าภาพของเด็ก - ให้ทุกคนช่วยกันสรุปลักษณะและองค์ประกอบของจักรยาน - นำเสนอผลงานไว้ท้ายห้องเรียน	

ประเมินผล เกณฑ์ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ที่ต้องการคือ

คะแนนเต็ม 1 คะแนน

คำตอบที่ถูกต้องคือ ตอบส่วนประกอบของจักรยานได้ 3 อย่าง

ถ้าตอบได้น้อยกว่านี้ให้ 0

บันทึกผลหลังการสอน

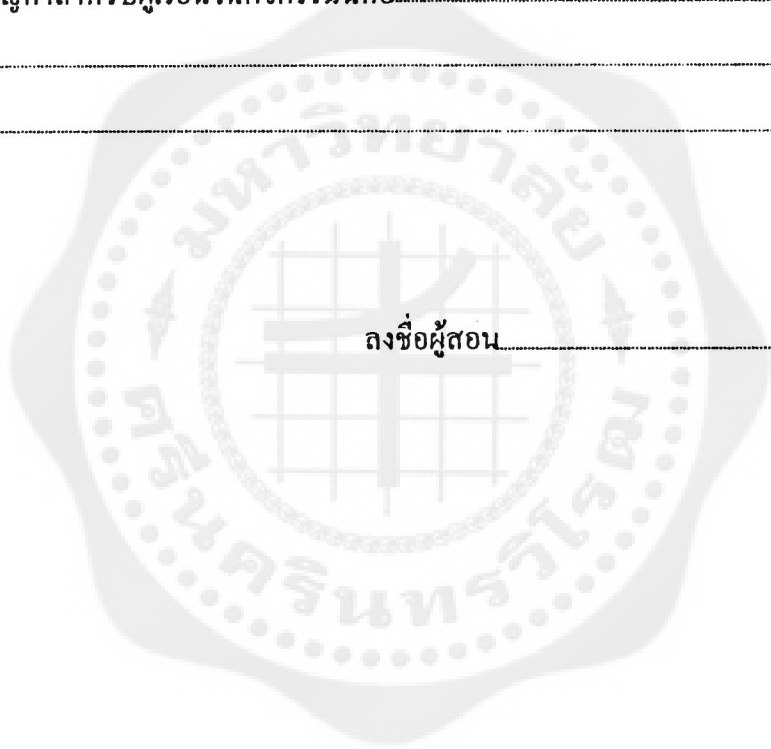
ผู้เรียนทั้งหมดจำนวน.....คน ตอบถูก.....คน ตอบผิด.....คน

สิ่งที่ปัญหาสำหรับผู้เรียนในกิจกรรมนี้คือ.....

.....

.....

ลงชื่อผู้สอน.....

ใบงานศิลปะถ่ายโยง

เด็กชื่อ.....ชั้นอนุบาล.....

แผนการจัดกิจกรรมที่ 5

เรื่องที่สอน.....พาหนะ.....ถ้าหวั่นักเรียนชั้นอนุบาล.....2.....

จุดประสงค์การสอน ในบทเรียนนี้มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ดังนี้

.....เด็กรู้จักชนิดพาหนะและการใช้พาหนะ.....

รูปแบบศิลปะที่ใช้ในการเรียนรู้.....ศิลปะบูรณาการ.....

กระบวนการเรียนการสอน	กิจกรรม	สื่อ
1. กระตุ้นการเรียนรู้		
○ ให้สิ่งเร้า	- ครูให้เด็กร้องเพลงรถไฟ - เมื่อเพลงจบครูนำเด็กปรบมือ แล้วถามว่าเด็กใครเคยขึ้นรถไฟบ้าง	
○ จูงใจให้ติดตาม	- รถไฟวิ่งบนอะไร (ราง) - ใช้ประโยชน์อะไร (พาเราไปไหน)	
2. นำสู่มนต์ทัศน์		
○ ทำให้สะท้อนคิดโยงความรู้	- มีอะไรบ้างที่พาเราไปที่ต่างๆ (ให้เด็กตอบให้มากที่สุด) - ครูจดคำตอบแบบ mapping	- บัตรภาพยานพาหนะ
○ ตอบสิ่งที่เรียนรู้	- ครูเติมคำว่าพาหนะลงตรงกลาง แล้วบอกเด็กว่าทั้งหมดนี้เรียกว่าพาหนะ คือสิ่งที่พาเราเดินทางไปไหนๆ - จากแผนภาพนี้ตกลงพาหนะมีอะไรบ้าง	- บัตรภาพยานพาหนะ
3. พัฒนาด้วยศิลปะ		
○ นำความรู้สู่งานศิลป์	- ต่อไปนี้ครูจะวาดภาพ ให้เด็กเลือกพาหนะ 2 อย่าง ไปวาดเป็นภาพทัศน	- ใบงาน - อุปกรณ์วาดภาพระบายสี
○ ทำงานศิลปะอิสระ	- ให้เด็กทำงานอิสระ เสร็จแล้วให้ยกมือ	
4. สรุปสาระที่เรียนรู้		
○ อธิบายงานที่ทำ	- ครูสนทนากับเด็กเป็นรายบุคคลว่า วาดอะไรพาหนะอะไร ตรวจสอบด้วยว่าเด็กทำถูก เช่น เครื่องบินอยู่บนฟ้า รถวิ่งในถนน เป็นต้น	
○ อภิปรายและสรุปสิ่งที่เรียนรู้	- ให้สรุปว่าพาหนะคืออะไร มีอะไรบ้าง วิ่งที่ไหน	

ประเมินผล เกณฑ์ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการคือ

คะแนนเต็ม 2 คะแนน ถ้าเด็กตอบถูก 1 ข้อ ได้ 1 คะแนน 2 ข้อ ได้ 2 คะแนน

1. เด็กบอกชนิดพาหนะถูกต้อง เช่น มีรถ รถไฟ เรือ เรือบิน
2. เด็กบอกสถานที่วิ่งถูกห้องตามชนิดพาหนะ

บันทึกผลหลังการสอน

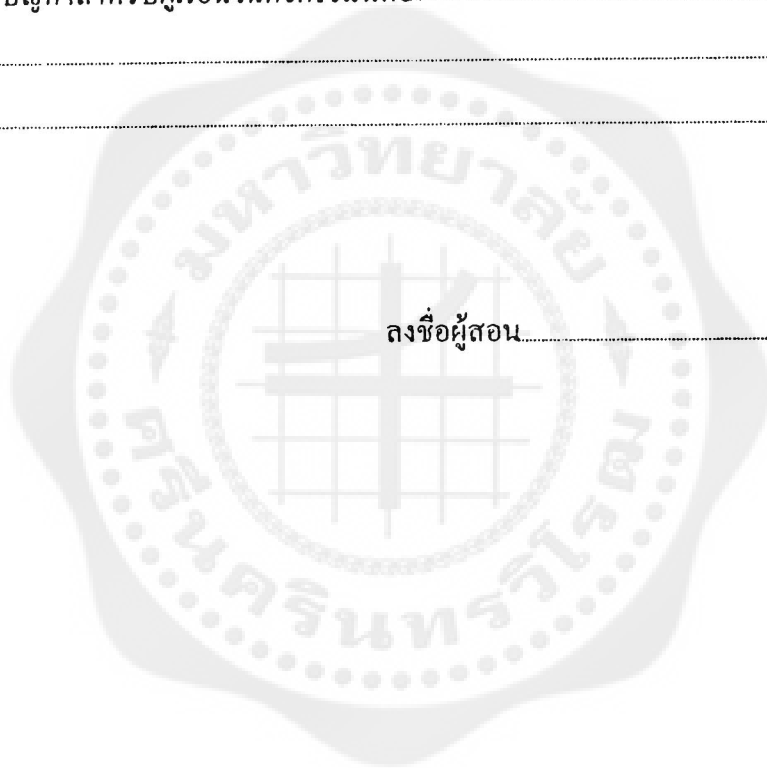
ผู้เรียนทั้งหมดจำนวน.....คน ตอบถูก.....คน ตอบผิด.....คน

สิ่งที่ปัญหาสำหรับผู้เรียนในกิจกรรมนี้คือ.....

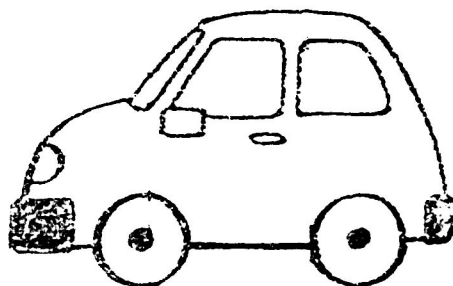
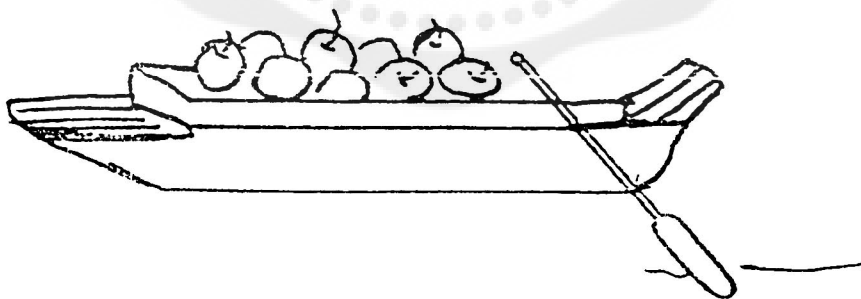
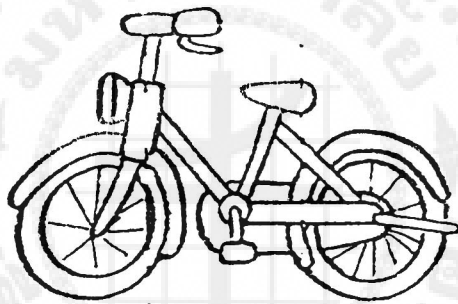
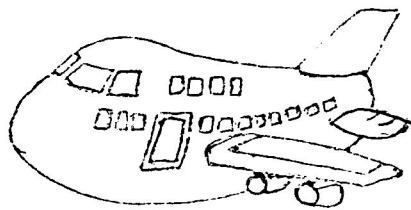
.....

.....

ลงชื่อผู้สอน.....

บัตรภาพพาหนะ

ใบงานศิลปะบูรณาการ

เด็กชื่อ.....ชั้นอนุบาล.....

แผนการจัดกิจกรรมที่ 6

เรื่องที่สอน.....การรักษาความสะอาดสิ่งแวดล้อม.....สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาล.....2.....

จุดประสงค์การสอน ในบทเรียนนี้มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ดังนี้

เด็กบอกวิธีการรักษาความสะอาดได้อย่างน้อย 1 วิธี

รูปแบบคิดปะที่ใช้ในการเรียนรู้

ศิลปะค้นหา

กระบวนการเรียนการสอน	กิจกรรม	สื่อ
1. กระตุ้นการเรียนรู้ ○ ให้สิ่งเร้า ○ จูงใจให้คิดตาม	- ครูนำด้วยคำคล้องจองเกี่ยวกับความสะอาด - ครูนำภาพสกปรกมาให้เด็กดูว่า เด็กๆ คิดว่าอย่างไร - อย่างนี้เรียกว่าสกปรกหรือไม่ - เด็กๆ คิดว่าทำไมจึงเป็นแบบนี้	- ภาพสิ่งแวดล้อมสกปรก
2. นำสู่บทโนทัศน์ ○ ทำให้สะท้อนคิดโยงความรู้ ○ ตอบสิ่งที่เรียนรู้	- เด็กๆ เคยทำแบบนี้หรือไม่ - ถ้าทุกคนทำแล้ว โรงเรียนจะเป็นอย่างไร ถนนจะเป็นอย่างไร ตลาดจะเป็นอย่างไร - ถ้าเราจะทำให้โรงเรียนสะอาดได้อย่างไร ถนนสะอาดได้อย่างไร ตลาดได้อย่างไร บ้านได้อย่างไร - ทำไมเร ื่องสะอาด	
3. พัฒนาด้วยศิลปะ ○ นำความรู้สู่งานศิลป์ ○ ทำงานศิลปะอิสระ	- ให้เด็กวาดรูปบ้าน โรงเรียน หรือสถานที่ใดก็ได้ที่สะอาดสวยงาม - ให้เด็กทำงานอิสระ เสร็จแล้วให้ยกมือขึ้น	- ใบงานศิลปะค้นหา - อุปกรณ์วาดภาพระบายสี
4. สรุปสาระที่เรียนรู้ ○ อธิบายงานที่ทำ ○ อภิปรายและสรุปสิ่งที่เรียนรู้	- ครูถามเด็กว่า ขณะ เพื่อให้อธิบายงานที่ทำ - ครูให้เด็กๆ ช่วยกันสรุปสาระสำคัญที่สกปรกและการทำให้สะอาด - แสดงผลงานของนักเรียนอย่าง	

ประเมินผล เกณฑ์ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ที่ต้องการคือ

คะแนนเต็ม 1 คะแนน

คำตอบที่ถูกต้อง เด็กตอบวิธีการหาสิ่งแวดล้อมให้สะอาดถูกต้อง 1 วิธี (จากคำตอบแรก ถ้า
เด็กตอบผิดมาถูก = ผิด)

บันทึกผลหลังการสอน

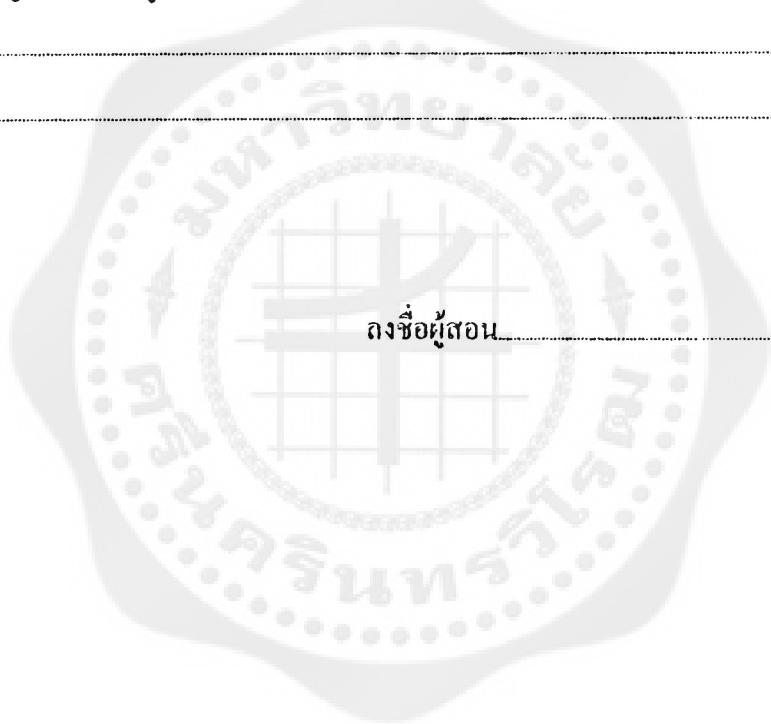
ผู้เรียนทั้งหมดจำนวน.....คน ตอบถูก.....คน ตอบผิด.....คน

สิ่งที่ปัญหาสำหรับผู้เรียนในกิจกรรมนี้คือ.....

.....

.....

ลงชื่อผู้สอน.....

บัตรภาพ

ใบงานศิลปะค้นหา

เด็กชื่อ.....ชั้นอนุบาล.....

**รายชื่อครูผู้สอนระดับอนุบาลศึกษา
ที่เข้าร่วมโครงการวิจัยด้วยการนำแผนการสอนไปทดลองในสภาพจริง**

1. ครูผู้สอนระดับชั้นอนุบาล 1

1.	นางจิตเกษม	ทองนาค	โรงเรียนวัดโดนด
2.	นางสาวอศนี	กระแสดม	โรงเรียนวัดชัยนิมพลี
3.	นางจินตนา	เชื้ออุทัย	โรงเรียนบางจาก (โกมลประเสริฐอุทิศ)
4.	นางวัชรภรณ์	อัครพงศ์	โรงเรียนวัดทองศาลางาม
5.	นางสาวกนกกาญจน์	ฉวีวงศ์	โรงเรียนวัดจันทร์ประดิษฐาราม
6.	นางสาวกัญญาทิพย์	ประเสริฐไทย	โรงเรียนวัดมะพร้าวเตี้ย
7.	นางสาวอริศรา	ยุชิ	โรงเรียนศึกษาสมุทร
8.	นางสาวพรศรี	เอี่ยมสังข์ทอง	โรงเรียนศึกษาสมุทร

2. ครูผู้สอนระดับชั้นอนุบาล 2

1.	นางสุภาวรรณ	มะณีล้ำ	โรงเรียนวัดโดนด
2.	นางอุไรวรรณ	อู่ยาน	โรงเรียนวัดชัยนิมพลี
3.	นางสาวธนัทพร	โพธิ์อุดม	โรงเรียนบางจาก (โกมลประเสริฐอุทิศ)
4.	นางชลิตา	กลัดทอง	โรงเรียนวัดจันทร์ประดิษฐาราม
5.	นางสาวกาญจนา	เพชรตะกั่ว	โรงเรียนวัดนิมมานรดี
6.	นางสาวเบญจมา	สดคมขำ	โรงเรียนวัดนิมมานรดี
7.	นางศิริวรรณ	สงเคราะห์ธรรม	โรงเรียนวัดนิมมานรดี
8.	นางบุญยืน	บุตรเจริญ	โรงเรียนวัดนิมมานรดี

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

1.	รศ.ดร. เยาวพา	เดชะคุปต์	สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2.	ผศ. สุรชาติ	ทินานนท์	สาขาวิชาการออกแบบทัศนศิลป์
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3.	ผศ. นवलลอ	ทินานนท์	สาขาวิชาศิลปศึกษา
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4.	ผศ. อัญชลี	ไสยวรรณ	ภาควิชาการศึกษาปฐมวัย
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
5.	อาจารย์ จารุวรรณ	ศิลปรัตน์	ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลจารุวรรณ
6.	อาจารย์ สมสุดา	มัธยมจันทร์	สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
7.	อาจารย์ จิตเกษม	ทองนาค	ครูผู้สอนระดับอนุบาลศึกษา โรงเรียนวัดโดนด
เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร

อภิธานศัพท์

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เสรี	หมายถึง กิจกรรมศิลปะที่เด็กสามารถแสดงออกได้ตามจินตนาการของตนเองอย่างอิสระ ทั้งกิจกรรมวาดภาพระบายสี ปั้น ตัด พิมพ์ ปะติด หรือทำสิ่งประดิษฐ์
การสนับสนุนการเรียนรู้	หมายถึง การช่วยเหลือของครูด้านการเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการทำกิจกรรมที่จะทำให้เด็กสามารถทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ตามกระบวนการเรียนการสอนได้สำเร็จและรวมถึงการให้คำปรึกษา เมื่อเด็กคนนั้นไม่สามารถที่จะทำผลงานศิลปะของตนเองได้สำเร็จ
จุดบอดการคิดรู้ (Zone of proximal)	หมายถึง ภาวะที่เป็นปัญหาหรืออุปสรรคในการเรียนรู้ของเด็กที่จำเป็นต้องได้รับการนำจากผู้ที่มีความสามารถมากกว่า รวมถึงงานที่เด็กทำเองไม่ได้แต่สามารถเรียนรู้ได้ ถ้าได้รับการช่วยเหลือและสนับสนุนจากผู้ที่มีความสามารถมากกว่า
จุดประสงค์การสอน	หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในการเรียนการสอนแต่ละครั้ง ซึ่งเป็นผลลัพธ์การเรียนรู้ประกอบด้วย 3 ลักษณะ คือ 1) การส่งเสริมพัฒนาการร่างกาย อารมณ์ และสังคม 2) การพัฒนาพุทธิปัญญา และ 3) การสร้างเจตคติในการเรียน
ผลลัพธ์การเรียนรู้	หมายถึง มโนทัศน์ หรือองค์ความรู้ที่ครูต้องการให้เกิดขึ้นจากการเรียนการสอนในแต่ละครั้ง
แผนการจัดกิจกรรม	หมายถึง การกำหนดแนวปฏิบัติการเรียนการสอนประกอบด้วย (1) กระบวนการเรียนการสอนศิลปะเพื่อการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน (2) การปฏิบัติของครูและผู้เรียน และ (3) สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้ หรือเรียกทั่วไปว่าแผนการสอน
บันทึกผลการสอน	หมายถึง แบบสำหรับครูใช้จดพฤติกรรม การแสดงออกของผู้เรียนระหว่างการเรียน รวมถึงผลของการเรียนโดยใช้การบันทึกแบบปรนัย
ประเมินผล	หมายถึง การให้คะแนนความสามารถของเด็กตามผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ครูกำหนด โดยให้เป็นคะแนน ถ้าตอบถูกต้องได้ 1 คะแนน ถ้าตอบผิดได้ 0 ซึ่งจะทำหลังสิ้นสุดการสอนแต่ละครั้ง
รูปแบบกิจกรรม	หมายถึง คำย่อของคำว่า รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ ทั้งนี้เพื่อเป็นคำเรียกที่สั้น ๆ และสร้างให้เกิดการจำได้ และง่ายต่อการเขียนหรือกล่าวถึง
สาระการเรียนรู้	หมายถึง องค์ความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณลักษณะ มโนทัศน์สำหรับเด็กอายุ 3 – 5 ปี เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก บุคคล และสถานที่แวดล้อมเด็ก ธรรมชาติรอบตัว และสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก ซึ่งสอดคล้องและเป็นไปตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อผู้วิจัย รองศาสตราจารย์ ดร. กุลยา ตันติผลาชีวะ
(ASS. PROF. KULAYA TANTIPHLACHIVA, Ph.D.)

ตำแหน่ง รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

สถานที่ทำงาน สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2512 ประกาศนียบัตรพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข

พ.ศ. 2516 ครุศาสตร์บัณฑิต (การสอนการพยาบาลอายุรกรรมและศัลยกรรม)
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2521 ครุศาสตร์มหาบัณฑิต (การบริการการพยาบาล)
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2532 ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน)
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2544 ศึกษาศาสตรบัณฑิต (การศึกษาปฐมวัย)
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ประสบการณ์ในการวิจัย

วิจัยทั้งหมด 8 เรื่อง ดังนี้

1. การออกจากวิทยาลัยพยาบาลกลางคั่นของนักศึกษาพยาบาล ในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข
ปีการศึกษา 2529 – 2533
ปีที่วิจัย พ.ศ. 2534
2. การติดตามผลผู้ผ่านการอบรมหลักสูตร การสอนการพยาบาลในคลินิก
ปีที่วิจัย พ.ศ. 2535
3. บทบาทของครูปฐมวัยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2541 – 2550)
ปีที่วิจัย พ.ศ. 2540
4. วิธีการจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง และสารสนเทศที่ผู้ปกครองเด็กอนุบาลต้องการ
ปีที่วิจัย พ.ศ. 2541
5. ประสิทธิภาพของการฝึกอบรมทางจิตพฤติกรรมศาสตร์ เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมป้องกันโรคเอดส์
ในกลุ่มนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2541
ปีที่วิจัย พ.ศ. 2541
6. Developmentally enhance process in physical activity of young children
ปีที่วิจัย พ.ศ. 2543

7. การจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะของครูอนุบาลโรงเรียนรัฐ
ปีที่วิจัย พ.ศ. 2545
8. The using of materials in teaching – learning activity of kindergarten teachers
ปีที่วิจัย พ.ศ. 2546

ประวัติการรับทุน

- พ.ศ. 2539 - 2541 ทุนวิจัยจาก สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
เรื่อง ประสิทธิภาพของการฝึกอบรมทางจิตพฤติกรรมศาสตร์ เพื่อเสริมสร้าง
พฤติกรรมป้องกันโรคเอดส์ในกลุ่มนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัย
พ.ศ. 2541
- พ.ศ. 2544 ทุนวิจัยจาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
เรื่อง รูปแบบการบ้านที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมร่วมกับเด็ก
- พ.ศ. 2546 ทุนวิจัยจาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
เรื่อง รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้